V.İ.LENİN

RUS SOSYAL DEMOKRAT İŞÇİ PARTİSİ'nin

Görevleri-Program Taktik-Tüzük Tezleri

DİYALEKTİK YAYINLARI - 9

V.İ. LENİN

RUS SOSYAL DEMOKRAT İŞÇİ PARTİSİ'NİN

Görevleri - Program - Taktik Tüzük Tezleri

Çev: Mehmet Şimşek

Diyalektik Yayınları - 9

Birinci baskı: Kıvılcım Yayınları

RSDİP Program Taslakları
RSDİP II Kongre Tutanakları

İsmi ile 1976'da yayınlanmıştır.

Dizgi: Murat ECE - Birsen Yaşar
Kapak Düzeni: Yay
Kapak Baskı: Eren Ofset
Baskı:Avcı Ofset
Baskı Tarihi: Mayıs 1994

DİYALEKTİK YAYINLARI
Piyerloti Cad. No: 85/2 - B
Tel: 518 44 78 - 516 72 01
Çemberlitaş
İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

RSDİP'nin Görevleri 5
Plekhanov'un İlk Program Taslağı Üzerine Notlar 33
RSDİP'in Taslak Programı 44
Plekhanov'un İkinci Taslağı Üzerine Notlar 80
KOMİTENİN Program Taslağı Üzerine Düşünceler 83
KOMİTENİN Program Taslağı Üzerine İlave
Düşünceler 101
Programın Tanım Bölümü İçin Bir Değişiklik 105
Program Taslakları ile DİP NOTLAR 107
Iskra Yazı Kurulu'nun R.S.D.İ.P. Komitelerinin Toplantısına
(Konferansına) Raporu 121
Çözümlemenin Kaba Taslağı 130
Kuzey Birliğine Mektup 132
R.S.D.İ.P GRUPLARI VE KOMİTELERİ
Tarafından Genel Parti Kongresine Sunulan
Raporların Konusu Üzerine 145
İşçi Sınıfı Hareketi Tarihi ve Şimdiki Durumu 148
Mahalli Sosyalist Çevrelerin Tarihi,
Sosyal Demokratların Çıkışı Onlar İçindeki Eğilimlerin
Mücadelesi 150
Mahalli Komite, Grup ve Çevrelerin
Örgütlenmesi 152
Bölge Çalışmasının Niteliği Kapsamı ve Alanı 155
Diğer Irklar ve Ulusların
Devrimci Gruplarına Karşı Tavır 156
Basım Evleri, Nakliyat ve Gizli
Düzenlemeler 157
İşçi Sınıfı Dışındaki Nüfusun Bölümleri Arasında Faaliyet 158
Sosyal Demokrat Olumsuz Devrimci ve Muhalefet Eğilimlerinin Durumu Ve
Bunlara Karşı Tavır 160

Bir örgütlenme Komitesinin Kuruluş Duyurusu 162
Gösterilerin Üzerine Taslak Öneri 170
BUND'un Partideki Yeri Üzerine Taslak Öneri 1971
Öğrenci Gençliğe Karşı Tavır Üzerine Taslak Öneri 173
Parti Yayınları Üzerine Taslak Öneri 174
Küçük Önerilerin Taslakları Ekonomik Mücadele 175
Dini Mezheplerin Üyeleri İçin Bir Derginin Yayınlanması
Üzerine Taslak Öneri 177
RSDİP'in Tüzük Taslağı 178
Kongrenin Onayına Sunulmayan Taslak Öneri 181
Kongrenin Gündemi Üzerinde İlk Konuşma 184
Kongrenin Gündemi Üzerine İkinci Konuşma 185
Parti Programı Üzerine Konuşma 193
Parti Tüzüğü Üzerine Rapor 197
Tarım Programı Üzerine Tartışmada Birinci Konuşma 198
Tarım Programı üzerine Tartışmada İkinci Konuşma 201
Tarım Programı üzerine Tartışmada Üçüncü Konuşma 204
Tarım Programı Üzerine Tartışmada Dördüncü Konuşma 205
Parti Tüzüğü Üzerine Tartışmada Birinci Konuşma 206
Parti Tüzüğü Üzerine Tartışmada İkinci Konuşma 207
Iskra Yazı Kurulunun Seçiminde Konuşma 212
Öğrenci Gençliğe Karşı Tavır Üzerine Konuşma 216
R.S.D.İ.P'in II.Kongresinin Değerlendirilmesi 219
Merkez Organ Yazı Kurulunun Ve Merkez Komitesinin
Muhalefet Üyelerine Bir mektubun Taslağı 238
R.S.D.İ.P İkinci Kongresi Üzerindeki Rapora Önsöz
Niteliğindeki Değinmeler 243
R.S.D.İ.P. İkinci Kongresi Üzerine Rapor 246
Martov'un Raporu Hakkında Beyanat 259
Birliğin Tüzüğü Üzerine Konuşma 260
Verilmemiş Bir Beyanat 261
II. Kongre Tutanakları Dipnotlar 267

RUS SOSYAL DEMOKRAT PARTİSİ'NİN GÖREVLERİ[1]

90 yılının ikinci yarısının özelliği, Rus devriminin ortaya çıkardığı sorunlar ve bunların hayret verici bir canlılıkla esenliğe kavuşturulmasıdır. Yeni devrimci bir partinin ortaya çıkışı: «Narodnaya Pravo», «Narodnaya Volya»nın içerdeki gelişimi, sosyal demokratların büyüyen etkinliği ve başarıları, bütün bunlar, sosyalist işçi ve entellektüel çevresinde olduğu kadar yasa dışı yayınlarda da parti programı sorunları üzerine heyecanlı bir tartışma ortamı yarattı. Bu yayınlar arasında şunların işaret edilmesi gerekir. «Narodnaya Pravo» partisinin bildirisi[2] (1894), «Narodnaya Volya Grubu'nun Uçan Yaprak'ı [3]· Rus Sosyal-Demokratlar Birliği'nce yabancı ülkelerde yayınlanan *Rabotnik,*[4] Rusya'da, özellikle işçiler için yayınlanan devrimci broşürlere gelince, 1896 Petersburg grevleriyle ilgili olarak kurulmuş «İşçi Sınıfı Kurtuluş Mücadelesi Birliği» denilen sosyal demokrat örgütçe hazırlanan Petersburg'daki hareket çalışması v.b.

Şu anda (1897 sonu) bize göre en yakıcı sorun, sosyal demokratların pratik hareketidir. Pratik diyoruz, çünkü sosyaldemokratizmin teorik görüşüne özgü olan şeyi, yani bir yandan onun rakiplerinin anlamamakta ayak diremesi ve ortaya çıktığından bu yana yeni akımı ezmek için zorlu güç harcamasıyla saptanan devreyi, diğer yandan sosyal demokratizmin teorik savunma devresini çoktan atlatmış görünüyor. Bugün, sosyal demokrat teorik görüşler artık yeterince *temel özellikleri içinde* aydınlanmış görünüyor. Sosyal demokratizmin *pratik* görüşleri açısından, yani siyasî programı, ça-

lışma düzeni, taktiği için aynı şeyi söyleyemeyiz. Kanımızca bazı devrimcileri, sosyal demokratizme yaklaşmaktan alıkoyan karşılıklı yanlış anlamalar en çok bu alandadır. Teoride, eski «Narodnaya Volya»nın görüşlerini tümüyle reddeden, pratikte, işçiler arasında hareket yaratacak ve propaganda yapacak ve hatta eylemlerini, *sınıf mücadelesi* alanında işçiler arasında kuracak, ya da *demokratik* eylemlere başlı başına önem veren, bunu tüm programın ve tüm devrimci eylemin programı yapmak isteyen devrimciler söz konusudur. Sonuncu özellik, Rusya'da, sosyal demokratların yanında yer alan iki grup devrimcileri kapsar: «Narodnaya Volya» grubu, ve «Narodnaya Pravo»nunkiler.

Sosyal demokrasinin uygulamadaki görevlerini ve şu andaki üç programdan en akla yatkın olan onun programının kamtlarını ve büyük ölçüde bir yanlış anlama üzerine kurulduğundan kendisine ters düşen ilkeleri sergilemek için bu anın, en uygun zaman olduğunu da düşünmekteyiz.

Bilindiği gibi sosyal demokrat uygulamadaki görevlerini ve şu andaki üç programdan en akla yatkın olan onun programının kamtlarını ve büyük ölçüde bir yanlış anlama üzerine kurulduğundan kendisine ters düşen ilkeleri sergilemek için bu anın, en uygun zaman olduğunu da düşünmekteyiz.

Bilindiği gibi, sosyal demokrat uygulama eylemi, görev olarak proletaryanın sınıf mücadelesini yönetmeyi ve şu iki görünüm altında bu mücadeleyi örgütlemeyi üslenir: Sosyalist görünüm (sınıfların rejimini yıkmak amacıyla kapitalist sınıfa yönelik mücadele) ve demokratik görünüm (Rusya'da politik özgürlüğü kurmak ve ülkenin politik ve sosyal düzenini demokratlaştırmak amacıyla mutlakiyete yönelik mücadele). Daha önce de demiştik: *Herkesçe bilindiği gibi.* Gerçekten de, diğerlerinden farklı sosyal ve devrimci bir akım

olarak ortaya çıktıklarından beri, Rus Sosyal Demokratlar bu ilke ve eylem güçlerini çok kesin bir biçimde belirttiler, herzaman, bu iki görünüm ve proletarya'nın sınıf mücadelesinin çift kapsamının önemini belirttiler; her zaman, kendilerine verdikleri isimde de ayrılmazlıkları görünen sosyalist ve demokratik görevlerin ilişkisi üzerinde ısrarla durdular. Bununla beraber sık sık, tam olarak yanlış bir sosyal demokrat fikre sahip olan ve diğerlerini politik mücadeleyi ihmal etmekle suçlayan sosyalistlere de rastlayacaksınız. O halde şimdi, Rus sosyal demokrasisinin uygulamadaki eyleminin iki görünümünün özelliği üzerinde duralım.

İşe sosyalist eylemle başlayalım. Adı «İşçi Sınıfı Kurtuluş Mücadelesi Birliği» olan sosyal demokratların örgütlenmesinden bu yana, Petersburglu işçiler arasında eyleme geçildi, sosyal demokrat eylemin özelliği bu alanda tamamen açık olarak görülüyor. Rus Sosyal Demokratları'nın sosyalist çalışması, bilimsel sosyalizm öğretisini tanıtmayı, işçiler arasında günün sosyal ve ekonomik düzeninin doğru bir kavramını, bu düzenin temelinin ve gelişiminin, Rus toplum düzeninin çeşitli sınıflarının, onlar arasındaki ilişkilerin, sınıf mücadelelerinin, işçi sınıfının bu mücadeledeki rolünün, kapitalizmin geçmiş ve geleceğine doğru gelişmekte olan ve yok olan sınıflara karşı tutumunun -uluslararası sosyal demokrasinin tarihi ödevinin ve Rus işçi sınıfının ödevinin tam kavranmasını yaygınlaştırmayı hedef alan bir propaganda eylemidir. İşçilerin harekete geçmesi ajitasyon ile yakın ilişkidedir; doğal olarak ilk planda yer alır. Rusya'daki günün pratik koşullarında ve işçi kesiminin gelişim düzeyine göre bu, böyle olmalıdır, İşçi hareketi, sosyal demokratların onların tüm sınıf mücadelesi göstermelerine, iş günü, ücret çalışma koşulları konusunda işçi-işveren arasındaki tüm anlaşmazlık-

lara karışmasıyla olur. Görevimiz, işçinin yaşamının günlük ve pratik sorunlarıyla eylemimizin temelini atmak, işçiye bu sorunlara yönelmesinde yol göstermek, temel yolsuzluklar üzerine dikkatini çekmek, işverenlerine sunacakları isteklerini en kesin ve pratik bir biçimde düzenlemelerine yardım etmek, kendi dayanışmalarının bilincini, onlarda geliştirmek dünya proletarya ordusunun bir bölümünü oluşturan Rus işçilerinin ortak çıkarlarının bilincine varmak yolunda onlara gereken yardımı yapmaktır. İşçiler arasında derneklerin örgütlenmesi, kendi aralarında düzenli ilişkiler kurmaları sosyal demokratların merkez gruplarıyla da böyle bir ilişkiye girmeleri, bir işçi edebiyatının yayınlanmasını ve dağıtılması, haberleşme aracılığı ile tüm işçi hareketi merkezleriyle ilişki kurmaları, beyanname yazılması ve dağıtılması, tecrübeli bir eylemci kadronun kurulması: Bütün bunlar kaba hatlarıyla, Rus Sosyal Demokratları'nın sosyalist eylemlerin bildirgesidir.

Çalışmamız her şeyden önce ve her şeyin üstünde, şehirdeki fabrika işçilerine yöneliktir. Rus Sosyal Demokrasisi gücünü boşuna harcamamalıdır; çünkü, sosyal demokratların görüşlerini özümlemeye en elverişli, entellektüel ve politik bakımdan en gelişmiş, sayıca en üstün ve ülkenin büyük politik merkezlerinde yoğun olmaları nedeniyle, sanayi proletaryasının bağrındaki eylemi üzerinde yoğunlaştırmalıdırlar. Şehirdeki fabrika işçileri arasında sağlam devrimci bir örgüt yaratmak, bunun için sosyal demokrasisinin ilk ve en ivedi işidir. Fakat bir yandan, gücümüzü, fabrika işçileri üzerinde yoğunlaştırmanın gerektiğini kabul ederken ve gücümüzü boşa harcamamayı isterken diğer yandan da, proletaryanın ve Rus işçi sınıfının diğer katlarını ihmal etmemiz gerektiğini iddia etmiyoruz. Rus fabrika işçileri kendi yaşam koşulları-

nı, kendi koşullarından çok daha kötü olan ve fabrika dışında yaygın sanayi proletaryasının yeni el sanatçılarınınkiyle sıkı bir ilişki içinde düğümlenmeye mutlaka zorunludur. Rus fabrika işçisi aynı zamanda kırsal nüfusla da doğrudan ilişkilidir(çoğu zaman kendisi bu köylü aileden gelmedir) ve neticede, köylüler proletaryadan koparılamazlar, bu köylü proletarya da «ekmek kavgası» peşinde her tür işi yapar, angarya işler onun peşini bırakmaz yani orada da ücretli iş söz konusudur. Rus Sosyal Demokratları, güçlerini el sanatlarına ve tarım işçilerine yönelik tutmayı yeğliyorlar, ama bu, içinde bulundukları ortamda onlarla ilişkilerini kestikleri anlamına gelmez ve onlar, el sanatlarının yaşantılarına, ve tarımsal ürünlere ilişkin konularda daha ileri saflardaki işçileri aydınlatmaya özen gösterirler, bu işçiler, proletaryanın daha geridеki katlarıyla ilişkiye girerek onları tanısın, sosyalizmin ve sınıf mücadelesinin görüşlerini öğrensin, Rus demokrasisinin ve özellikle de Rus proletaryasının pratik görevlerini öğrensinler diye çalışırlar. Fabrika ve şehir işçileri arasında yapılacak bunca iş varken el sanatçıları ve tarım işçileri arasına eylemciler göndermek uygun olmaz; ama bir çok durumda, olayların zorlamasıyla bu ortamla ilişkiye girer; bu fırsattan yararlanmasını bilmek gerek ve Rusya'daki sosyal demokrasinin görevlerinin ne olduğunu anlamak gerekir. Rus Sosyal Demokratları'nın sadece fabrika işçileriyle ilgilenmek için çalışan halkın büyük kesimini ihmal etmekle suçlayanlar çok yanılıyorlar. Tam aksine, proletaryanın ileri kesimlerindeki eylem daha emin ve Rusya'daki tüm proletaryayı uyandırmanın tek yoludur, (hareket genişlediği ölçüde). Sosyalizmin ve sınıf mücadelesinin şehirdeki işçiler arasında yaygınlaşması daha da gelişerek yol almaya devam edecektir; bunun için bu fikirlerin daha iyi hazırlanmış bir ortamda

kök salmaları, Rus işçi hareketi ve devriminin içine işlemeleri gerekir. Bütün gücünü fabrika işçileri arasındaki eyleme yönelten Rus Sosyal Demokrasisi pratikte, sosyalist eylemi proletaryayı sınıf mücadelesine sokarak, Rus devrimini desteklemekte yarar görür; bu etmen, teorik alanda programdan ödün verebilen veya vermesi gereken diğer devrimci kesimle hiç bir şekilde pratikte bir ilgisi bulunmadığını gizlemez. Bugün, bilimsel sosyalizmin ve sınıf mücadelesinin tek öğreticisinin, devrimci harekete bayraklık eden devrimci teori olabileceğine inanan Rus Sosyal Demokratları, onu tüm güçleriyle yayacaklar ve yanlış yorumlamalara karşı savunacaklardır; Rusya'daki henüz çok yeni işçi hareketini belirsiz öğretilere bağlamak isteyen her tür girişimin karşısına çıkacaklardır. Teorik görüşlerin ve sosyal demokratların pratik eylemlerinin kanıtladığı gibi Rusya'daki tüm sosyalistler, sosyal demokrat olmalıdırlar.

Sosyal demokratların, demokratik görev ve demokratik eylemlerine geçelim şimdi de. Demokratik eylemlerin anlaşılmaz bir şekilde sosyalist eylemlere bağlı olduğunu tekrarlayalım. Bir yandan işçiler arasında propaganda yaparken sosyal demokratlar, bir yandan da politik sorunların üstesinden gelebilir ve bunun aksi her girişimi, uluslararası sosyal demokrat eyleme temel prensiplerde ters düşmek, büyük bir yanlış yapmak olarak görürler. Bilimsel sosyalizmin propagandasını yaparak Rus Sosyal Demokratları, demokratik fikirlerin işçi kitleleri arasmda tanıtılmasını görev sayar. Mutlakiyetin tüm belirtilerini, onun kapsamım, devrilmesinin gerekliliğini, Rusya'da politik özgürlüğü, politik ve sosyal düzenin demokratikleştirilmesini sağlamaksızın işçi davası için verilecek mücadelenin başarı olanağı olmayacağını aydınhğa çıkarmaya çalışır. Öncelikle *ekonomik* istekler üzeri-

ne kurulmuş bir eylem çalışmasını işçiler arasında gerçekleştiren sosyal demokratlar bunu, öncelikle politik gereksinmeler, yoksulluk sorunu, işçi istekleri üzerine kurulmuş bir eylemle sıkı sıkıya birleştirirler; eylem her grevde, işçi-işveren arasındaki her anlaşmazlıkta, polis boyunduruğuna karşi ortaya çıkar, eylem Rus yurttaşı en çok ezilen sınıf ve özellikle en çok sömürülen sınıf olarak Rus işçisinin haklarına yapılan saldırıya karşı ortaya çıkar; eylem, işçiyle doğrudan ilişkiye giren ve onun politik köleliğini açıkça hissettiren mutlak düzenin her uşağına, her temsilcisine karşı ortaya çıkar. İşçilerin ekonomik ve politik köleliği, sorunu, sosyal demokratların çalışma kapsamındadır. Ekonomik ve politik eylem, proletaryanın sınıf bilincini geliştirmek yolunda birbirinden kopamazlar; her ikisi de Rus işçi sınıfının mücadelesi için gereklidir, çünkü her sınıf mücadelesi politik bir mücadeledir. Sosyal demokrat idealler yararına aktif dayanışma ve mücadele amacıyla işçi bilincini yayarak, onları örgütleyerek, disiplinli bir hale getirip eğiterek ekonomik ve politik eylemler, işçilere güçlerini denemek, kendilerini yakından ilgilendiren sorunlar üzerinde, kendi acil gereksinimlerini kapsayan konularda kendilerini göstermek olanağını vereceklerdir; kısmen de olsa ödün koparmalarını sağlayacak, ekonomik durumlarını düzelttirecek, kapitalistleri, örgütlenmiş işçi gücünü hesaba katmaya, yönetimi işçi haklarını genişletmeye, onların isteklerine kulak kabartmaya zorlayacak, yine yönetimi, güçlü bir sosyal demokrat örgütle yönetilen düşman işçi kitlesinin sürekli korkusu içinde bırakacaktır.

Sosyalist ve demokratik eylem ve propagandayı birleştiren kopmaz bağı, bir bütünün iki parçası olan devrimci eylemin tüm paralelliğini gösterdik. Fakat bu iki çalışma ile mücadele arasında önemli bir fark vardır: proletarya ekonomik

mücadelede tümüyle yalnızdır: Onun karşısında toprak ağaları ve burjuvazi vardır. Buna karşılık *politik* ve demokratik mücadelede, Rus işçi sınıfı yalnız değildir: kendisi ile beraber her eleman onunladır, yani mutlakiyete düşman olan, şu veya bu şekilde onunla mücadele eden toplumun diğer sınıf ve katmanları da onunla beraberdir. Proletaryanın yanında, burjuvaziye karşı unsurlar veya kültürlü, aydın sınıf, küçük burjuvazi, mutlakiyetten eziyet görmüş milliyetler, dinler v.b. vardır. Çok doğal olarak burada bir soru yöneltilecektir: Bu unsurlarla işçi sınıfı arasındaki ilişki ne olmalıdır? Mutlakiyetle beraberce mücadele etmek için onlarla birleşmesi gerekmez mi? Mademki Rusya'da sosyalist devrimin politik devrimden önce gelmesi gerektiğini bütün sosyal demokratlar kabul ediyorlar, Mutlakiyetle mücadele için karşı politikanın tüm unsurlarını bir araya topladıktan sonra sosyalizmi bir kenara bırakmak yersiz olmuyor mu? Mutlakiyete karşı mücadeleyi yoğunlaştırmak için bu gerekli değil midir?

Bu iki soruyu inceleyelim.

Mutlakiyete karşı mücadele eden işçi sınıfının, toplumlun diğer karşı politika güden sınıf ve politikalarına, karşı, tutumu, sosyal demokratizmin temel prensipleri, ve tam bir kesinlikle meşhur *Komünist Parti Manifesto*'sunda tamtılmış ve belirtilmiştir. Sosyal demokratlar, reaksiyoner (gerici) sınıflara karşı toplumun ilerici sınıflarını, kast üstünlükleri olan toprak ağalarına karşı burjuvaziyi desteklerler; Büyük burjuvazinin gerici emellerine karşı, küçük burjuvaziyi tutar.

Bu destek, sosyal demokrat olmayan program ve prensipleri varsaymaz ve ne de onlarla bir uzlaşma ister. Bu belli bir düşmana karşı bir müttefiğin desteğidir. Eğer sosyal demokratlar bu desteği başkasına sağlarlarsa, bu ortak düşmanlarını bir an önce düşürmek içindir, fakat bu geçici müt-

tefiklerden kendileri hesabına bir şey beklemezler ve onlara hiç bir ödün vermezler. Sosyal demokratlar, günün sosyal düzenine karşı her devrimci hareketi ezilen her milleti, her dini, hor görülen her sosyal tabakayı hakların eşitliği yolundaki mücadelede desteklerler.

Tüm karşı politika unsurlarının desteği, sosyal demokrat propagandası içinde bir yandan, işçi davasına karşı mutlakiyet yönetiminin, düşmanlığını ortaya koyarken onun, diğer sosyal gruplara da düşman olduğunu gösterecektir. Şu veya bu ilkede, şu veya bu konuda diğer gruplarla işçi sınıfının dayamşmasını gösterecektir. Eylem konusunda ise bu destek görecektir ki sosyal demokratlar, mutlak yönetimin polis boyunduruğundan, işçilere, onun ağırlığını, tüm yurttaşlar ve özellikle sosyal tabakaların temsilcileri, çeşitli milletler, dinler, v.b. üzerine hissettirdiğini göstermekte yararlanacaklardır. Nihayet, uygulamada, bu destek sayesinde sosyal demokratlar, ilkelerine ulaşmak amacıyla farklı yönelimdeki devrimcilerle ittifaklar kurmaya hazırdırlar ve bunu birden fazla kez ispatlamışlardır.

Böylece ikinci konuya geldik. Bir yandan şu ya da bu karşıt grubu işçilerle birleştiren dayamşmayı gösterirken sosyal demokratlar, işçileri ön plana yerleştirirler; her zaman bu dayanışmanın geçici ve şartlı karakterini belirteceklerdir; proleteryanın, her zaman başlı başma sınıf olduğuna, bugün dost olduklarına yarın ters düşebilecekleri konusunda dikkati çekeceklerdir. Belki size: «Bu nokta, bugün, birarada özgürlük için savaşan kişileri zayıflatacak»denecek. Bizim vereceğimiz cevap, özgürlük için savaşan bu kişileri daha çok güçlendireceği olacaktır. Sadece gerçek çıkarlara dayanan mücadeleciler *iyice belirlenmiş sınıflar da dahil* güçlüdürler; bugünden itibaren, modern toplumda en önemli rolü

oynayan sınıf çıkarlarının her yok edilişi ancak mücadelecileri zayıflatacaktır. Bu ilk nokta.

İkinci olarak, mutlakiyete karşı mücadelede işçi sınıfı başlı başına bir yere konmalıdır, çünkü *sadece* , mutlakiyetin sonuna kadar bükülmez, karşı konulmaz düşmanıdır; yalnız o ve mutlakiyet arasında uzlaşma olanaksızdır; demokratizm, *yalnız* işçi sınıfı içinde sakıncasız, arkasına dönüp bakmayan bir partizan bulabilir. Diğer bütün sınıflarda, bütün grup ve halk tabakalarında mutlakiyete karşı düşmanlık *yenilmez değildir.* Demokratizmleri her zaman arkaya bakar. Burjuvazi mutlakiyetin sanayi ve sosyal gelişmeyi engellediğini düşünemez; fakat sosyal ve politik düzenin bütünüyle demokratik kalınmasından korkar ve her zaman için proletaryaya karşı mutlakiyetle birleşebilir. Küçük burjuvazi çift karektere sahiptir; bir yandan proletarya ve demokratikleşmeye olduğu kadar diğer yandan gerici sınıflara karşı da çekilir; tarihi, engellemeye çalışır, kendisini mutlakiyetin deneyimlerine ve ilerlemesine bırakabilir (örneğin Aleksandır II. «halk politikası» gibi[5].) Bu küçük burjuva *malının* durumunu sağlamlaştırmak için, proletaryaya karşı yönetimle işbirliği yapabilecek karekterdedir. Aydın kişiler, genel olarak entellektüeller, düşünceyi ezen mutlak yönetimin polis baskısının barbarlığına karşı baş kaldırırlar. Fakat, bu entellektüelerin maddi çıkarları, onları mutlak yönetim ve burjuvaziye bağlıyor, onları tutarsızlığa, uzlaşmaya geçmeye, devrimci ateşliliklerini satmaya ve bunu, devletin verdiği yarar ve kârlardan aldığı pay için karşıt fikri tutmakta kullanıyor.

Ezilen halklara ait olan demokratik unsurlara ya da baskı gören dini tutan gelince, herkes, halkın bu kategorisindeki sınıfların uyuşmazlıklarının, demokratik kuruluşlarda, mutlak yönetime karşı şu ya da bu kategorideki sınıfların daya-

nışmasından çok daha güçlü, çok daha derin olduğunu bilir ve görür. Yalnız proletarya sonuna kadar demokrat olabilir. Sınıf durumu nedeniyle başka türlü olamaz, mutlak yönetimin en belli düşmanı, hiç bir uzlaşmaya ve ödüne yanaşmayanıdır. Yalnız proletarya, politik özgürlük ve demokratik kuruluşlar için *en önde mücadele veren olur;* çünkü öncelikle, politik baskıdan en çok ıstırap çeken odur ve çünkü bu baskı, o sınıf içinden hiç bir şikayet bulmaz, çünkü ne iktidara başvurmak, ne görevlilere şikayet etmek ne de kamuoyunu etkilemek olanağı yoktur.

İkinci olarak da yalnız proletarya, polik ve sosyal düzenin demokratik hale getirilmesinde *sonuna kadar* çalışacak güçtedir. Çünkü ancak böyle bir düzen işçilerin eline demokratik yoldan geçer. İşte bunun için işçi sınıfının demokratik eyleminin diğer sınıf ve gruplarınkiyle birleşmesi, demokratik hareketin şiddetini, politik mücadeleyi *azaltır,* daha az tutarlı uzlaşmaya daha yakın olurdu. Buna karşılık, demokratik kuruluşlar için ön safta mücadele veren işçi sınıfının olduğu gibi kabul edilmesi demokratik hareketi güçlendirecek, politik özgürlük yolunda mücadeleyi *yoğunlaştıracaktır.* Çünkü işçi sınıfı diğer politik unsurları ve karşıt politikadan olanları *uyaracaktır;* liberalleri, radikal politikaya, radikalleri, günün toplumunun toplumsal ve politik düzenini yıkmaya itecektir. Daha yukarda, Rusya'daki tüm *sosyalistlerin, sosyal demokrat* olması gerektiğini söylemiştik. Şimdi de şunu ilave ediyoruz: Rusya'daki tüm gerçek ve tutarlı *demokratların sosyal demokrat olmaları gerekir.*

Düşüncemizi bir örnekle açıklayalım: Görevliler grubu olarak bir kuruluşu, örneğin yönetimde uzmanlaşmış kişilerin başlıca kategorisini oluşturan ve halka göre ayrıcalıklı durumda olan bürokrasiyi ele alalım. Rusya mutlakiyetle yöne-

tildiğinden bu yana, Asya'nın yarısında, İngiltere'ye kadar kültürlü, özgür, medeni olan her yerde, burjuva toplumunun kopmaz bir parçası olan bu kuruluşu görmekteyiz. Rusya'nın en geri kalmış bölgelerinde yönetimin mutlak idaresi, halk için, görevliler karşısında *tüm haklardan yoksun olma,* ayrıcalıklı bürokrasi üzerine tüm denetimin yokluğu demektir. İngiltere'de halk, kendisini ilgilendiren konularda etkin bir denetime sahiptir; fakat orada da, denetim *tam olmaktan uzaktır:* orada da bürokrasi bir çok ayrıcalıklara sahiptir, çoğu zaman halkın hizmetinde değil, onun efendisi durumundadır. İngiltere'de de bürokrasinin ayrıcalıklarını destekleyen güçlü sosyal gruplar olduğunu, onların, bu kuruluşun tüm olarak demokratikleşmesine engel olduğunu görüyoruz. Bu niçin böyledir? Çünkü, yalnızca proletarya, onun *tüm* olarak demokratik olmasından yarar sağlayacaktır; burjuvazinin en ileri katları görevlerin ayrıcalıklarını savunur, onların seçimle başa gelmesine, bu düzenin tümüyle ortadan kaldırılmasına, halk önünde görevlilerin doğrudan sorumluluk taşımalarına karşı çıkar, çünkü bu sosyal kesimler bu düzenin kesinlikle demokratikleşmesinden, proletaryanın burjuvaziye karşı pay alacağını düşünürler. Bu, Rusya için de böyledir. Güçlü, sorumsuz, barbar, sahil ve parazit görevliler grubuna karşı, Rus toplumunun çeşitli kesimlerinden, çok sayıda karşı çıkma olur. Fakat proletaryanın dışında, bu görevliler grubunun tüm olarak demokratik hale getirilmesini kabul edecek *tek bir sosyal tabaka yoktur,* çünkü bu tabakalar görevlilerle sıkı sıkıya bağlıdırlar, çünkü bu tabakalar (burjuvazi, küçük burjuvazi ve gençlik "entellektüeller") yüksek rütbelilerle akrabalık ilişkilerine sahiptirler. Rusya'da radikal entellektüel ve sosyalist entellektüellerin nasıl kolaylıkla imparatorluk yönetiminin, kendisini, bürokratik görevler çer-

çevesinde «yararlı» kıldığını düşünerek teselli eden, bu «yararlılık» durumunu politik tarafsızlıkla doğrulayan ve yönetim önünde onun kölelik kırbacı olan görevliler haline geldiklerini bilmeyen yoktur! Yalnızca *Proletarya,* mutlak yönetimin, bürokrasinin vaz geçilmez düşmanıdır, yalnız *proletarya,* aristokrat ve burjuva toplum organlarıyla hiç bir bağıntıya *sahip değildir;* yalnız proletarya, ona zorlu bir kin besler ve mücadele eder.

Sosyal demokratlarca sınıf mücadelesine sokulan proletaryanın, Rus demokrasisi için ön safta mücadele verdiğini kanıtlayınca onun politik ilke ve mücadeleyi arka plana ittiği gibi yanlış ama çok yaygın bir düşünceyle karşı karşıya buluyoruz kendimizi. Bu düşünce, görüldüğü gibi, gerçeğe çok ters düşer. Bu durumda, sosyal demokrasinin, geçmişte bir çok kez tanıtılan ilk sosyal demokrat yayınlarda ve «Emeğin Kurtuluşu (6) grubunca yabancı ülkelerde yayınlanan broşürlerde ve kitaplarda sözü edilen onun prensiplerinin böylesine hayret verici yanlış anlaşılmasını nasıl açıklamalı? Bize öyle geliyor ki, bu şaşırtıcı olayın açıklanmasını aşağıda sözünü edeceğimiz şu üç durumda aramak gerekir:

İlk olarak, ülkede varolan ve tarihin onları şu ya da bu şekilde ilişkiye koyduğu sınıf gerçeğini hesaba katmak yerine, program ve eylemlerini soyut düşünceler üzerine kurmaya alışmış, eskimiş, teorilerin devrimcileri arasında sosyal demokrat prensipler genel olarak yanlış anlaşılmıştır. Rus demokrasisini destekleyen *çıkarların* gerçekçi bir incelemesinin yapılmayışı, orada, sosyal demokrasiyi savunan devrimcilerin demokratik görevlerini yapmadıkları fikrini doğurur.

İkinci olarak, bir bütün içinde, *proletaryanın sınıf mücadelesinde,* ekonomik ve politik sorunlarda, sosyalist ve demokratik eylemde birleşmenin demokratik hareketi ve mü-

cadeleyi zayıflatacağı değil, aksine onu halk kitlelerinin gerçek çıkarlarına yaklaştırarak, «entellektüel kabine»sine çalışan sınıf ve işçiler arasına getirmek için onları politik sorunlardan çekip alarak, politik baskıların soyut fikirlerde kalması yerine, herkesten çok bu baskının acısını çeken, proletaryanın gerçek acılarını dile getirerek ve sosyal demokratların eylem çalışmalarını bu temel üzerine kurarak onu güçlendireceğinin yanlış anlaşılması da bu şaşırtıcı sonucu ortaya koymuştur. Rus radikali, işçi hareketini geliştirmenin gerekliliğini doğrularken, ileri safta olan işçileri doğrudan doğruya ve açık olarak politik mücadeleye çağırmak yerine, proletaryanın sınıf mücadelesini düzenlediği izlenimi içindedir, böylece sosyal demokrat ise demokratikleşmeye karşı gelmiştir, politik mücadelede arka safa çekilmiştir bu berikine göre. Fakat bir geri çekilme olduğu doğruysa bu, bir Fransız ata sözünün dediği gibi: «Daha iyi atılım yapmak için geri çekilmek gerekli.» olduğu içindir!

Üçüncü olarak, «politik mücadele» kavramının «Narodnaya Volya»lı ve «Narodnaya Pravo»lu bir partizan için başka, bir sosyal demokrat için başka anlama gelmesinin ortaya koyduğu yanlış anlama söz konusudur. Sosyal demokratlar için, politik mücadele başka bir kavramı daha ifade ediyor; o, onlar için, daha geniş bir anlamda eski teorilere bağlı devrimcilere ifade ettiği şeyi simgeliyor. Bu aykırı gözüken tezin çarpıcı bir açıklamasını bize, 9 Aralık 1895 tarihli *«Narodnaya Volya Grubu»nun Fuille Volante* adlı dergisinin 4. sayısı veriyor. «Narodnaya Volya»nın o günün partizanlar arasındaki düşünce çalışmasının verimli ve derin bir örneğini veren bu yayını bütün kalbimizle selamlarken, eski yönelişi özleyen «Narodnaya Volya»lı partizanlara özgü, politik mücadele kavramının bir diğer anlamının açıkça doğrulandığı P.-

Lavrov'un «Program Sorunları Üzerine» adlı makalesini buraya aktarmaktan kendimizi alamıyouzl. * «...Burada, diye yazıyor P.Lavrov, «Narodnaya Volya»nın programıyla sosyal demokratlarınkini karşılaştırırken bir tek ve temel sorun ortaya çıkıyor: Mutlakiyet rejimi altında iken bu rejime karşı yönelik devrimci bir parti olmayan güçlü bir işçi partisi kurma olanağı var mıdır? «(sf, 21: sütun 2) Aynı şekilde biraz daha yukarda (sütun 1):» ...mutlak hakimiyet altında, aynı zamanda ona karşı yönelik devrimci bir parti olmayan bir Rus işçi partisi kurmak?» P.Lavrov için bunca önemli olan bu farkları hiç anlamıyoruz. Böyle bir şey nasıl olur? «Mutlakiyete karşı yönelik devrimci bir parti olmayan işçi partisi?» İşçi partisi, bu durumda devrimci bir parti değil midir? Mutlakiyete karşı yönelmiş değilmidir? P.Lavrov'un makalesinin sonraki pasajı bu garipliğin açıklamasını yapıyor: «Mutlak yönetimin bütün güzellikleri dururken bir işçi partisi örgütü ileri sürmek fors yapmaktır. Acaba *sosyal* demokratlar, aynı zamanda mutlak yönetime bir *komplo* düzenlemeksizin bunu başarabilecekler midir? Çünkü böyle bir *komplo-yu* gerektiren bütün koşullar vardır,** mademki işçilerin kurtuluşu bizzat kendilerinin eseri olacaktır, sosyal demokratların politika programlarının, Rus sosyalistleri için bir değeri olacağı ortadadır. Fakat, bu çok kuşkulu, hatta olanaksızdır» (sf. 21, sütun 1). İşte nihayet buraya geldik! «Narodnaya Volya»lı partizan politik mücadele kavramını, politik

* P. Lavrov'un makalesi, 4. sayıda çıkan, aynı yazarın uzun mektubunun ancak "bir parçası"dır. Dökümanlar (7) arasında yer alır. Bu mektubun, (1895) yabancı ülkelerde yayınlandığını ve buna Plekhanov'un cevabında yine orada yayınlandığını işittik. Fakat ne birini, ne de ötekini göremedik.

** altı tarafımızda çizildi.

komplo ile bir tutuyor. İtiraf etmek gerekir ki, bu birkaç kelime içinde P. Lavrov «Narodnaya Volga»lı partizanlarca saygıyla kabul edilen politik mücadele taktikleri ile sosyal demokratlarınki arasında bulunan temel farklılığı ortaya çıkarmayı gerçekten iyi başarmıştır. Entrika gelenekleri «Narodnaya Volya»lı partizanlar arasında öylesine güçlüdür ki onlar, politik mücadeleyi, politik komplo biçiminden başka bir şekilde göremezler. Sosyal demokratlar, bu dar görüşlülük hatasına düşmezler, komplolara inanmazlar; onlar, politik mücadeleyi, bir yandan basit bir komployа indirmenin çok daraltıcı olduğunu diğer yandan da, en şanssız mücadele yöntemlerinin böylece seçilmiş olduğunu düşünürler. «Batının, Rus sosyal demokratlarma tartışılmaz bir model teşkil ettiğini »iddia eden P. Lavrov'un bu bildirgesinin sadece polemik bir tutum olduğunu herkes anlar; gerçekte Rus sosyal demokratları, politik koşullarımızı hiç bir zaman gözden uzak tutmadılar, ne de, Rusya'da yasal bir işçi partisinin yaratılacağı olasılığını düşlediler; hiç bir zaman, sosyalizm için mücadeleyi, politik özgürlük mücadelesinden ayırmadılar. Buna karşın, bu mücadelenin entrikacılar tarafından değil, işçi hareketine dayanan devrimci bir parti tarafından sürdürülmesi gerektiğini düşündüler ve düşünmeye devam ediyorlar. Mutlak yönetime karşı mücadelenin komploları kışkırtmakla değil, proletaryayı eğitmek, disipline sokmak ve onları örgütlemek, mutlak yönetimin her belirtisini bozmak için işçiler arasında politik hareket yaratmak, polis yönetiminin tüm şampiyonlarını, herkese rezil etmek ve yönetimi ödün vermeye zorunlu kılmakla olacağını düşünürler. Saint-Petersburg'daki «İşçi Sınıfının Kurtuluş Mücadelesi Birliği»nin eylemleri tamamen bu değil midir? İşçi hareketine dayanan devrimci partinin çekirdeği, hiç bir komplo düzenlemeden

proletaryanın sınıf mücadelesini ve kapitalizme karşı mücadeleyi yöneten, sosyalist mücadelede ve demokratik mücadelede Petersburglu proletarya ile birlikte gücünü tüketen bir örgüt değil midir? Kısalığına rağmen «birlik»in aktivitesi, sosyal demokrasiye bağlı proletaryanın, büyük bir politik güç olduğunu, yönetimin bu gücü daha şimdiden hesaba katmak zorunda olduğunu, ödün vermekte acele etmesi gerektiğini kamtlamadı mı? 2 Haziran 1897 yasasını çıkarmakta gösterilen acele ve onun içeriği onun, proletarya tarafından zor koparıldığını açıkça gösterir. Konumu belirsiz, çok küçük bir ödün; bu ödünün verilmesine çalışmış olan işçi sınıfı örgütü, ne kapsamı, ne sağlıklılığı, ne de deneyimleri açısından seçkinleşmiş değildir. «Mücadele Birliği» ise ancak, bilindiği gibi, 1895 1896'da kurulmuştur ve işçilere yaptığı çağrılar çoğaltılmış yazılardan öteye gitmiyordu. En azından Rusya'daki en büyük işçi hareketleri merkezlerini birleştirecek (Saint-Petersburg, Moskova, Vladimir bölgeleri, Odessa, Kiev, Saratov vb. büyük şehirleri), devrimci bir organla düzenlenecek ve Petersburg'lu işçilerin «Mücadele Birliği»ne denk bir otoriteden yararlanacak, günün Rusya'sında çok güçlü politik bir faktör olacak olan, öyle bir faktör ki iç ve dış politikasında yönetim onu hesaba katmamazlık edemeyecektir, böyle bir örgüt yadsınabilir mi? Proletaryanın sınıf mücadelesini yönetecek, işçiler arasında örgüt ve disiplin fikrini geliştirecek onlara ekonomik gereksinimleri için mücadele etmeyi, sermayeye üstün gelmeyi ögrenecek, işçilerin politik eğitimlerini sağlayacak, mutlak yönetimi sürekli sarsacak, polis yönetiminin ağır yumruğunu proletarya üzerinde hissettiren çarın adamlarını ele verecek böyle bir örgüt, tümüyle mutlak yönetime karşı savaşan güçlü bir devrimci partiye ve koşullarımıza uygun bir işçi partisi örgütü

olurdu. Bu örgütün mutlak yönetime indireceği kesin darbe için kullanacağı aracın önceden incelenmesine gelince: Örneğin, ayaklanmayı mı, kitlelerin politik grevini mi yoksa bir başka yolu mu seçeceği konusunu tartışmak, önceden bu sorunu çözümlemek istemek, boş bir doktrine saplanmak olurdu. Böyle bir şey, yapmak, generallerin, alaylarım toplamadan, seferberlik ilan edip düşman üzerine yürümeden bir savaş konseyi toplamaları gibi bir şey olurdu. Proleterya ordusu güçlü bir sosyal demokrat örgütün yönetimi altında kurtuluşu için mücadeleye gireceği zaman generallere bizzat kendisi, kullanılacak hücum yollarını gösterecektir. Ancak o zaman, mutlak yönetime kesin darbe indirmek söz konusu olacaktır; çünkü bu kesinlikle işçi hareketinin durumuna, genişliğine, hareketin ortaya koyduğu mücadelenin koşullarına, Hareketi yöneten devrimci örgütün özelliklerine, proletarya ve mutlak yönetime karşı diğer sosyal grupların tutumuna , iç ve dış politik koşullara - tek kelimeye önceden keşfedilmesi olanaksız ve yararsız bin türlü koşula bağlıdır.

Böylece P. Lavrov'un aşağıdaki yargısıda son derece haksızdır:

«O halde, eğer onlara (sosyal-demokratlar), işçi güçlerini sermayeye karşı mücadelede, şu veya bu şekilde sadece toplamaya değil, despot yönetime karşı mücadelede kişileri ve devrimci grupları da biraraya getirmeye zorunluysalar, Rus Sosyal Demokratları'nın kendilerine verdikleri isim ne olursa olsun, gerçekte «Narodnaya Volya»lı Partizanların yeni rakiplerinin programlarını kabul edeceklerdir. Köy topluluklarını, kavrayış biçmindeki farklılık, Rusya'da kapitalizmin kaderi, ekonomik materyalizm esas sorun için çok az önemi olan ayrıntılardır ve bu kavrayış farklılığı ancak özel sorunlar yönetmeliğinin, temel noktalarına değin hazırlan-

ması gereken yöntemlerin kabulünün yararına ya da zararına olur, daha fazlası değil.» (sf.21, sütun 1).

Bu teze göre, Rusya'daki yaşamın temel sorunlarını, Rus toplumunun gelişimini, tarih anlayışının temel sorunlarını anlayış biçiminde beliren ayrılıklar sadece birer «ayrıntı noktası» olsunlar! İnsan böyle bir teze yapılacak çok itiraz olduğu için adeta üzüntü duyuyor. Şu uzun zamandan beri söylenen şeydir; devrimci teori olmadan devrimci eylem olmaz; ve bugün artık, bu teorinin doğruluğunu kanıtlamaya gerek yoktur. Sınıf mücadelesi teorisi, Rus tarihinin materyalist açıdan kavranışı ve Rusya'da günün ekonomik ve politik durumunun yine materyalist açıdan kabul edilişi, belirli bir sınıfın çıkarları için devrimci mücadeleyi sürdürmesinin gerekliliğinin kabulü, -son derece önemli bu devrimci sorunları «ayrıntılı noktalar» olarak ele almak» bütün bunları, basit bir yanlışlık olarak kabul etmeye hazır olduğumuz bu konuları, devrimci *teorinin* eski bir askerin ağzından işitmeyi, son derece beklenmedik ve olağan dışı bir yanlış olarak buluyoruz. Bu uzunca yazının sonuna yaklaştıkça onun adaletsizliği daha çarpıcı oluyor. Sosyal demokratlar mutlak yönetime karşı mücadele için devrimci grup ve kişileri birleştirmeksizin sadece, kapitalizme karşı mücadelede işçi güçlerini bir araya topluyorlar (yani salt ekonomik mücadele için) demek, Rus sosyal demokratlarının eylem gücünü, dünyaca tanımasına rağmen tanımamak, tanımak istememektir. Yoksa P. Lavrov, sosyal demokratlar arasında kavga verenleri, yani «devrimci kişileri» veya «devrimci grupları» bu sıfata layık görmüyor mu?!. Ya da (bu kuşkusuz daha olasıl), mutlak yönetime karşı mücadele sözcüğünden bu yönetime karşı komplo anlamını mı çıkarıyor? (sf. 21, sütun 2): «...-devrimci bir komplo örgütü söz konusudur). Belki de P. Lav-

rov'a göre komplo çevirmeyen kişi, politik mücadeleyi hiç beceremez? Bir kez daha tekrarlıyoruz «Narodnya Volya»-nın eski gelenekleri, günün ne politik mücadele görüşüne ne de gerçeklerine denk düşer.

«Narodnaya Pravo» üzerine de söylenecek bir şeyimiz var. Bize göre P. Lavrov'un sosyal demokratların,, «Narodnaya Pravo» taraftarlarını, daha samimi olarak salık verdiklerini, onlarla birleşmeden onları desteklemeye hazır olduklarını söyledikleri zaman tamamen hakkı vardır; sadece şunu eklemek gerekir: «Narodnaya Pravo»lu partizanlar tutarlı demokratlar olarak kendilerini doğruladıkları *ölçüde.* Ne yazık ki bu koşul anın bir gerçeği olmaktan çok dilenen bir gelecektir. «Narodnaya Pravo»lu partizanlar, popülist ipoteğin demokratik görevlerinden, «Rus sosyalizm»inin eskimiş, biçimlerine bağlılıktan nasıl koptularsa, öyle kopup kurtulmak istediklerini dile getirdiler; fakat, bizzat onların bu eskimiş yargılarından kurtulmaktan çok uzak oldukları, kendi partileriyle bile mantıklı olmadıkları görüldü, çünkü partilerine, politik değişiklikleri hedef olan partilere «sosyal-devrimci» parti adını verdiler (bak, 19 şubat 1894 Manifestosu), çünkü onlar *manifestolarında* açıkladılar ki «halkın hakkı kavramı, halk üretimini örgütlenmesi» demek oluyor ve buna populizmin ön yargılarını sessizce ilave ettiler. Belki bunun için P. Lavrov, onları «karnaval politikacısı» diye adlandırmakta tamamen haksız değildir. (sf. 20, sütun 2). Fakat, populist doktrinin orjinal niteliği ile yoğrulmuş olmanın, bir sınıfın ve polis kuruluşunun mutlak yönetimi önünde, politik değil, ekonomik değişikliklerin istenmesinin gerektiğini açıklamakta kendilerine yetki bulan populizmin en kötü gericilerine karşı açıkça polemiğe girmenin kendisine bir değer verdiğinin reddedilemeyeceği «Narodnaya Pravo»nun dok-

trinini geçici bir doktrin kabul etmek belkide en doğrusudur. (Bak:*«Acil Bir sorun»*, «Narodnaya Pravo» partisi yayını). Taktik görüşlerinde sosyalist bayrağını cebine koyan, sosyalist olmayan politikacı maskesiyle kendini gülünç bir duruma sokan *Narodnaya Pravo»* partisi gerçekten eski sosyalistlerden sayılırsa, (P. Lavrovda bunu böyle kabul ediyor) doğal olarak, bu partinin hiç bir geleceği olmaz. Fakat eğer o, sosyalist olmayan gerçek politika adamı, karnaval politikacısıyla hiç alakası olmayan demokratsa o zaman, bizim burjuvazimizin karşı politika unsurlarına yaklaşım sağlamakta Batı Avrupa'nın her yerinde, demokratik hareket için büyük rol oynayan ve bizde, Rusya'da da, köleliğin kaldırılmasından bu yana kültürel ilişkilerde ve diğerlerinde, süratli ve başlı başına gelişmeler sağlayan ve utanmadan büyük fabrikatörlere, maliye ve sanayi tekelini ellerinde tutan büyük iş adamlarına destek sağlayan polis yönetiminin boyunduruğunu hissettiren sınıfın, yani küçük burjuvazinin, küçük ticaret erbabının ve el sanatçılarının politik bilincini uyandırmakta bu partinin çok yararı dokunabilir. Bunun için «Narodnaya Pravo»nun, kitlelerin gerçek çıkarlarına yabancı olan, ve *«Acil Bir Sorun»*un bile yeterli bulmadığı entellektüellerle yetinmek yerine, halkın her kesimine yaklaşmayı kendisine ödev edinmiş olması gereklidir ancak. Bunun için de «Narodnaya Pravo»nun, farklı sosyal unsurları kaynaştırmak istemekten ve sosyalizmi politik ödevlerinden uzak tutmak arzusundan vaz geçmesi gerekmektedir; halkın burjuva kesimiyle yaklaşmayı engelleyen tüm sahte utanmaları bırakmalıdır; başka bir deyişle, sosyalist olmayan politika adamlarının programlarından söz etmekle yetinmemeli, sosyalizme hiç bir şekilde gereksinimi olmayan, fakat gittikçe, mutlak yönetimin boyunduruğunun ağırlığını ve politik özgürlüğünün gerekliliğini

duyan toplumun çeşitli kesimlerinin bilincini geliştirerek ve uyandırarak bu programlara uyan bir şekilde hareket etmelidir.

Rus sosyal demokrasisi henüz çok gençtir. Teorik sorunların ağır bastığı başlangıç durumundan henüz yeni çıkmıştır. Uygulamadaki çalışmalarını göstermeye henüz yeni başlamıştır. Diğer kesimin devrimcileri, sosyal demokrat teori ve programları eleştirecekleri yerde, olayların zoruyla, Rus sosyal demokratlarının *uygulamadaki çalışmalarını eleştirsinler.* Böyle bir eleştirinin teorik eleştiriden çok belirgin bir biçimde ayrıldığını kabul etmek gerekir. Öylesine farklıdır ki Saint Petersburg'un «Mücadele Birliği»nin sosyal demokrat bir örgüt olmadığını yüksek sesle yaymak olanağı vardır. Hatta böyle bir şey, kendilerine politik mücadeleyi bıraktıracak sosyal demokratlara yapılan suçlamaların haksızlığını göstermek olanağını verir. Aym şey, sosyal demokratların *teorik* belgelerine ilgisiz kalmış birçok devrimciyi, onları *uygulamadaki çalışmaları* üzerine iter.

Henüz başlatılmış geniş bir eylem alanı, Rus sosyal demokratları önünde açılmıştır. Bu, işçi sınıfının uyanışı, öğrenmeye, birleşmeye, sosyalizme karşı samimi dileği, kendisini sömürene ve ona baskı yapana karşı mücadeleye karşı uyanışı her gün biraz daha genişlemektedir. Son zamanlarda Rus kapitalizmince geliştirilen olağanüstü gelişmeler, işçi hareketinin sayıca ve güççe azalmayacağını garanti eder. Bugün sanayinin «huzur» içinde olduğu, ticaretin aktif bulunduğu, fabrikaların hissedilmeden çalıştığı ve birçok fabrikaların, anonim şirketlerin, demiryolu kuruluşlarının v.b. yağmurdan sonraki mantarlar gibi bittiği bir kapitalist devrim sürecini gözde görünür şekilde yaşıyoruz. Sanayinin bu «huzurlu» döneminin arkasından kaçınılmaz bir iflasın olacağını

(az veya çok gürültü koparacak) şimdiden söylemek için peygamber olmaya hiç gerek yok. Bu iflas, bir yığın küçük işvereni yıkacak, bir yığın işçi kitlesini işsizliğe sevkedecek ve böylece bu konuda derinlik kazanmamış olan işçi kitlesi önüne, o zamana kadar çoktan, her bilinçli işçinin kendisine sorduğu sosyalizm ve demokratikleşme sorunlarını önüne sermiş bulacaktır. Rus sosyal demokratları öyle yapmalıdırlar ki bu iflas önünde, daha bilinçli, daha dayanışık, Rus işçi sınıfının görevlerini anlayan, bugün inanılmayacak kadar kâr sağlayan ve zararlarını işçinin sırtına yüklemeye çalışan kapitalist sınıfa gereken dersi vermesini bilecek, tüm işçilerin ve Rus halkının elini kolunu bağlayan polisin mutlak yönetimine karşı kesin mücadele etmeye ve demokrasinin başına gelmeye yetkin bir Rus proletaryası bulsun.

O halde işbaşına yoldaş! Değerli zamanımızı boşuna harcamayalım! Sosyal demokratlar, uyanan proletaryanın gereksinimlerini doyurmak, işçi hareketini örgütlemek, devrimci güçleri desteklemek ve onların işçiyle ilişkisini sağlamak, işçi çevrelerini ve bütün Rusya'ya yayılmış olan sosyal demokratları *tek bir sosyal demokrat işçi partisinde* birleştirmek için büyük bir güce sahiptir!

Toplu Eserler, Cilt 2
S, 329-54 (Fransızca Baskı)

(1) **Rus Sosyal Demokratlarının Görevi** adlı broşür, 1897 yılı sonunda, Sibirya'da sürgündeyken Lenin tarafından yazılmıştır ve ilk kez 1898 yılında, Cenevre'de «Emeğin Kurtuluşu» gurubu tarafından yayınlanmıştır. Broşür çok popülerdi, 1895-1905 Polis verilerine göre, Moskova, Petersburg, Sbolensk, Kazan,Orel, Kiev, Vilnius, Fodossia, Irkutsk, Arkhangelsk, Sornova, Kaunas ve diğer yerlerdeki aramalar sırasında bulunmuştur.

Asıl el yazması bulunamamıştır. Yalnızca yazısının kime olduğu bilinmeyen bir kopyası vardır. Broşürün ikinci baskısı 1902'de Cenevre'de, üçüncü baskısı 1905'de yapılmıştır. Lenin bu iki baskı için önsözlür yazmıştır. Aynı şekilde yapıtın bölümünü oluşturan broşür: VI. Iline, **12 yılda,** 1907 kasımında ortaya çıkmıştır (kapak üzerinde ve başlık sayfasında 1908 yılı yazılıdır). 1902, 1905 ve 1907 baskıları, el yazması kopyada görünen ve ek yazmalar biçiminde ortaya çıkan broşürün birinci baskısında bulunan «Petersburg işçilerine ve sosyalistlerine «Mücadele Birliği» çağrısım ihtiva etmemektedir. Bu çağrı, birincisinde ortaya çıkan, Eserlerin birinci, ikinci ve üçüncü basımlarında olan bu çağrı, bu basımda da yer almaktadır. El yazması kopya, kopya edene yüklenecek bazı hataları kapsamaktadır. Dışarda «Emeğin Kurtuluşu» grubu tarafından basılan birinci basımda da bazı doğru olmayan kısımlar bulunmuştur. Bu yanlışlar, Lenin tarafmdan diğer basımlarda düzeltilmiştir.

(2) **Narodnoye Pravo** (Halkın Hakkı) Partisi demokrat Rus aydınlarının, 1893 yazında kurdukları illegal bir örgüttü. Üyeleri arasında «Narodnoya Volya» (Halkın İradesi)'nin O.Aptekman, A. Bogdonoviç, A. V. Gedeuovski, M. A. Natanson gibi temsilcileri, ve kendi çevrelerinde tüm muhalefet güçlerini birleştirmeyi amaç edinen aydınlar vardı. Naradnoya Pravo biri **«Manifesto»,** öteki **«Acil bir sorun»** olmak üzere iki program belgesi yayımladı. Parti, 1894 ilk baharında Çarlık hükümeti tarafından dağıtıldı. Lenin'in bir Siyasal Parti olarak Naradnoya Pravo'yu değerlendirişi için. Toplu Eserler, Paris-Moskova, Cilt: 1, s. 357-360'a V. I. Lenin, Toplu Eserler, Cilt: 2, S. 351-352. sayfalarına bakınız. «N. Pravo»nun çoğu üyesi daha sonraları sosyalist devrimci partiye katılmışlardır.

(3) **«Narodnaia Volia» Grubu** 1891 sonbaharında Petersburg'da kuruldu. Başlangıçta M. Olminski (Aleksandrov), N. Meşçeriakov. E. Aleksandrovna, A. Fedoulov, A. Ergfine ve diğerlerinden oluşuyordu. Grupta popülist düşünceler hakimdi. Bir dizi broşür ve **Rabotchi Sbornik** çağrısı, iki numara da **Uçan Yaprak** çıkarmıştır. 1894 nisanında polis tarafından dağıtılmış fakat hemen ardında yeniden eylemlerine başlamıştır. Bu süre içinde giderek sosyal demokrat olmuştur. **Uçan Yaprak**'ın son sayısı (no 4) 1895 aralığında basılan, Sosyal Demokrat etkisi açıkça görülüyordu. Grup «İşçi sımfının kurtuluşu için mücadele birliği» ile ilişki kurdu, bazı yayınları oldu, bunların arasında Lenin'in **Fabrika işçilerine uygulanan ceza yasasının açıklaması** (bkz Lenin, **işçiler Nasıl Sömürülüyor,** s. 19-62, Günce Yayınları - İstanbul) broşürü, **Rabotchele Dlelo** gazetesinin çıkışı hakkında «Mücadele birliği» ile istişareye geçti. Aynı gazete Lenin'in **Grevler Hakkında broşürünü** (1896 mayısında hapishaneden gönderilmiş) basacaktı. 1896 haziranında yapılan tutuklamalar ve basımevi-

nin kundaklanması yüzünden bu tasarı gerçekleşemedi. Grup varlığını sürdüremedi. Ardından, bazı üyeleri (P. Koudelli, N. Mechtcherlakov, M. Olminski vd..) R.S.D.I.P.'in aktif üyeleri oldular, çoğu da S. R. partisine katıldılar.

(4) Yurt Dışındaki Rus Sosyal-Demokratlar Birliği, 1894 yılında «Emeğin Kurtuluşu» grubunun insiyatifiyle Cenevre'de kurulmuştur. Birliğin devrimci yayımları bastığı bir de matbaası vardı. Başlangıçta «Birliği» Emeğin Kurtuluşu grubu yönetiyor, yayımları bu grup kaleme alıyordu. «Birlik», **Rabotnik Listki Rabotnika** derlemelerini, Lenin'in **«Para cezaları hakkındaki yasaya dair açıklama»** (1897)'sını G. Plehanof'un **«Rus Sosyal Demokrasisine Karşı Yeni Bir Kampanya»** (1897)'sını ve diğer bir dizi eseri yayınlanmıştır. 1898 martında toplanan R.S.D.İ.P. «Birliği» Partinin Yurtdışı temsilcisi olarak tanımıştır. Daha sonra bu saflarda oportünist unsurlar («gençler» ya da «ekonomistler») etkin olmuşlardır. 1898 kasımında «Birliğin» Kongresi esnasında «Emeğin Kurtuluşu» Grubu, «Birliğin» **Rabotnik**'in 5. ve 6. sayıları ile Lenin'in **Rus Sosyal Demokratlarının Görevleri** ve **Yeni İşçi Yasası** haricindeki yayımlarının yönetimini üstlenmeyi reddetti. O andan itibaren «Birlik» ekonomistlerin dergisini **Raboçaya Dyelo**'yu yayınlamaya koyuldu. «Emeğin Kurtuluşu» grubunun «Birlik»le bağlarını kesin olarak kopartması «Birliğin» Cenevre'de 1900 Nisanında toplanan II. Kongrelerine isabet eder. «Emeğin Kurtuluşu» grubu ve yandaşları kongreyi terketmişler ve «Sosyal-Demokrat» adlı, ayrı bir örgüt kurmuşlardır. R.S.D.İ.P.'in -II. Kongresi 1903'de «Birliğin» dağılmasına karar verdi.

(5) Burada, Liberallere başka türlü görünmeyi ve III. Alexandr hükümetinin en kötü gericiliğe doğru kayışını böylece gizlemeyi amaçlayan İçişleri Bakanı N. Ignatiev'in politikası ima edilmektedir. Ignatiev, Lenin'in tanımına göre, liberalleri «aldatmak» istiyordu. Ignatiev, geri alınma karşılığında ödenen tazminatların azaltılması, iç göçü yönetime düzenleme, bölgesel yönetimi yeniden örgütleme konuları tartışmak üzere, soylu sınıfın ve Zemstvoların temsilcileri olan uzman kişileri konferanslara çağırdı hatta, hiç bir yetkisi olmayan, üç bin kişilik «Zemski sobor»un (bir tür Meclis) toplantıya çağırılmasından bile söz edildi. Ancak tüm bu denemeler, Ignatilev'in görevinden ayrılması nedeniyle tamamlanamadı, bundan sonra, «gemi azıya almış, ahmak ve kan dökücü bir gericilik dönemi» başladı.

(6) Emeğin Kurtuluşu Grubu - Plehanof tarafından 1883'de Cenevre'de kurulan ilk marksist Rus grubudur. Grubun üyeleri arasında Pavel Akselrod, L. G. Deutsch, V. I. Zasuliç, V. Inatof gibi isimler bulunuyordu.

«Emeğin Kurtuluşu Grubu» Marksizmin Rusya'da yayılmasında büyük rol oynamıştır. Bu grup Marksizmin kurucularının **«Komünist Partisi Manifestosu», «Ücretli Emek ve Sermaye», «Ütopik ve Bilimsel Sosyalizm»** gibi eserlerini Rusçaya tercüme etmiş, yurt dışında bastırmış ve gizlice Rusya'ya sokarak dağıtmıştır. Plehanof'un **«Sosyalizm ve Politik Mücadele»** (1883), **«Görüş Farklılıklarımız»** (1885) **«Monist Tarih Görüşünün Gelişmesi üzerine Deneme»** (1895) gibi eserleri Marksizmin Rusya'da yayılmasına hatırı sayılır bir katkıda bulunmuştur. Popülizme ağır bir darbe indiren grup aynı zamanda, bir dizi yanlışı da içeriyordu. Örneğin, Popülist gö-

rüşlerin kalıntısından kurtulamıyor, **liberal burjuvazinin rolünü abartıyordu,** köylülüğün devrimci rolünü küçümsüyordu. Bu yanılgılar, Plehanof'un ve diğer grup üyelerinin gelecekteki Menşevik görüşlerinin tohumlarını içeriyordu. Lenin, «Emeğin Kurtuluşu Grubu»nun sadece Sosyal-Demokrat hareketin teorik temellerini oluşturduğuna ve İşçi Sınıfı Hareketi için ilk adımları attığına işaret etmiştir. Grup, uluslararası işçi hareketi ile de bağlantı kurmuş ve Paris'de 1889 yılında yapılan II. Enternasyonal'in I. Kongresinde Rus Sosyal-Demokrasisini temsil etmiştir.

«Emeğin Kurtuluşu Grubu» R.S.D.I.P.'nin 1903'deki II. Kongresinden sonra çalışmalarına son vermiştir. **s.63**

(7) Söz konusu olan 1893-1896 ardasında Cenevre'de, «Eski Nerodovoltsy Grubu» (P. Lavrof, N. Roussanof, vs.) tarafından çıkartılan «Rus Sosyal-Devrimci Hareketinin Tarihine ilişkin belgeler derlemesi»dir. Öngörülen 5 fasiküllü 17 sayıdan 4'ü yayımlandı.

PLEKHANOV'UN İLK PROGRAM TASLAĞI ÜZERİNE NOTLAR

PLEKHANOV'UN METNİ

1- Bu günkü toplumun belli başlı ekonomik özelliği; kendi içindeki kapitalist üretim ilişkilerinin hakimiyetidir,

yani, üretim araçlarma ve mal dolaşımına, sayısal olarak çok küçük kapitalistler sınıfınca sahip olunmasıdır,

Ki bu arada nüfusun çoğunluğu proleterlerden meydana gelir,

LENİN'İN NOTLARI

Sayfa 1.

No: 1- Kapitalizmin bugünkü toplumun bir «özelliği» değil, fakat onun ekonomik **sistemi** veya **modeli** vs.'dir.

No:2 - Üretim araçları sadece kapitalistlere değil, toprak sahipleri ve küçük üreticilere de aittir.

No: 3- Pek çok ülkede proletarya nüfusun çoğunluğu değildir.

ki onlar, kendi işgüçlerinden başka servete sahip değillerdir ve onu satmaktan başka geçim yolları yoktur,

No: 4 - Proletarya belirli tüketim nesnelerine (ve kısmen üretim araçlarına da) sahiptir.

Bunun sonucu olarak, nüfusun çoğunluğu, emekleri ile kapitalistlerin gelirlerini yaratan ücretli işçilerin bağımlı durumuna düşer.

Sayfa 2.
No: 5 - toprak sahiplerinin

II - Kapitalist üretim ilişkilerinin hakimiyet alanı, sürekli teknik gelişim gibi daima yayılmakta,

Sayfa 2'ye
Teknik gelişim değil, özel mülk sahipliği küçük üreticiyi mülksüzleştirir ve **vereledet** [Yoksullaştırır - Ed.]

büyük işletmelerin ekonomik önemi çoğalmakta ve böylece,

No: 6 - «ve böylece»?? Kendiliğinden teknik gelişim büyük işletmelerin önemini **çoğaltamaz.** Teknik gelişimin (+ pazar şartlarında olduğu gibi, bir dizi ekonomik değişiklikler, vs.) sonucu olarak, küçük çaplı üretim tarafından safdışı edilmektedir.

bağımsız küçük üreticilerin sayısını azaltmakta

No: 6-7. Kapitalizm daima «küçük üreticilerin **sa-**

toplumun ekonomik hayatında onların rolünü küçültmektedir,

sını azaltmaz» (nispeten, mutlak kesinlikte değil, özellikle, Rusya'da)
[Kapitalizm - küçük üreticiyi - mülksüzleştirir ve onu yoksulluğa ve düşkünlüğe sürükler...]
Sayfa 2.
No: 7. Küçüklerin rolünü azaltmak = büyüklerin ekonomik önemini çoğaltmak (bir ve aym şey).

ve bunun yerine onları doğrudan doğruya büyük fabrikatör köleleri ve teb'aları haline dönüştürmektedir.

No: 8 - Doğrudan doğruya - çıkar. Üreticilerin üretim araçlarından ayrılması süreci belirtilmemiş.

III. Kapitalist üretim ilişkileri; teknik gelişim kadar, emeğin üretkenliğin de artması ile gittikçe daha ağır şekilde işçi sınıfının omuzlarına yüklenir, işçilerin sömürülmelerini kapitalistler için sadece madden mümkün kılmakla değil, aym zamanda işgücü talebinde nispi bir azalma olayıyla birlikte onun arzında nispi ve soyut bir artışın meydana

Orijinal taslak sayfa 3. No: 9 + ve küçük üreticilerin sırtına [Genel olarak köylüler özellikle belirtilmelidir.]

No: 10 - Sebep olmak veya doğurmak.

Sayfa 3.

Aşırı derecede soyut alışılmadık bir şekilde ifade edilmiş. Erfurt Progra-

gelmesiyle bu imkânı gerekliğe dönüştürür.

IV. Emeğin üretkenliğinin gelişmesi iş-gücünün fiyatını yükseltmez, aksine, daha ziyade onun [iş - gücünün fiyatının -ç.] düşürülmesinin dolaysız nedenidir. Böylece teknik gelişim, ki toplumsal zenginlikte bir yükselişe işaret eden, kapitalist toplumda daha büyük eşitsizliğe sebep olur, mülk sahipleri ve mülksüzler arasındaki mesafeyi büyütür ve işçilerin kapitalistlere ekonomik bağımlılıklarını arttırır.

V. Kapitalist toplumda olayların bu durumu almamında [2] çok daha iyi «...artık - değer işçileri ordusu büyüyor», «hayat güvenliği yokoluyor».

Sayfa 4.

«İş - gücünün fiyatı» daha ziyade * (çok soyut bir şekilde de ifade edilmiş = sömürünün, baskının, yoksulluğun, düşkünlüğün büyümesi).

«Böylece» daha büyük eşitsizliğe sebep olur. Bundan çıkan, ücretli işçinin **sömürülmesinin** artması (şiddetlendirilmesi) ile daha büyük eşitsizliğin doğurtulduğudur, halbuki bu şöyle doğurtulur:
(1) küçük üreticilerin mülksüzleştirilmesi ile + (2) küçük üreticinin yoksullaşması ile + (3) sömürünün artması ile + (4) yedek ordunun büyümesi ile.

Sayfa 5:
Programda krizlerin **sebep**

* [Küçüktür. - Ed.]

sıyla ve dünya pazarı üzerinde kapitalist ülkeler arasındaki karşılıklı rekabetin büyümesi ile, malların satışı zorunlu olarak üretimlerinin gerisinden sürüklenir ve bu peryodik olarak, uzun veya kısa aralıklı endüstriyel durgunlukla birlikte gelen az veya çok şiddetli endüstriyel buhranlara sebep olur,

küçük üreticilerin sayılarının ve ekonomik önemlerinin daha fazla azalmasına,

ücretli emeğin sermayeye hâlâ daha fazla bağlanması,

ve proletaryanın ve küçük üreticilerin şartlarının nisbeten daha hızlı ve yerine

lerini göstermek gerekli mi?

Eğer böyleyse, kusur gösterilen iki sebeptendir: (1) daha büyük sosyal eşitsizlik («olayların bu durumuyla», s. 4) + (2) rekabetin büyümesi.
Krizlerin temel sebepleri = Planlasigkeit *, toplumsal üretim altında özel mülk edinme belirtilmemiş.

Sayfa 5- 6:
Küçük üreticilerin **«ekonomik önlemlerinin»** azalması bir terim olarak çok soyut.

Mülksüzleştirir (= sayıca azaltır?) ve verendet. **

Sayfa 6 - ücretli - **«emeğin»** İşçiler demek daha iyi değil mi?

Sayfa 6:
Bir krizin sonuçları - **şartların nisbi ve mutlak kötüle**

* [Plansızlık - Ed.]

** [Yoksullaştırır. -ç.]

göre hatta mutlak kötüleşmesine yol açar.
VI. Fakat kapitalizmin bu kaçınılmaz çelişkileri büyür ve gelişirken, eşyanın var olan düzeni ile işçi sınıfının hoşnutsuzluğu da büyür, kapitalist sınıfa karşı mücadele keskinleşir, ve [bu olayların - ç.] ortasında kavrayıp her zamankinden daha hızla yayılır.

mesi. Şatafasızca: İşçilerin ve küçük üreticilerin yoksulluğu, işsizliği demek daha iyi değil mi?

Sayfa 7:

Hoşnutsuzluk yerine - **öfke**

Sayfa 7:
- Kavrayışın yayılması
(- a) öfkenin büyümesiyle
(- b) ve mücadelenin şiddetlenmesi ile (- c) **eşit derecede konmuş.** Ancak (b) ve (c) kendiliğinden gelmedir, halbuki **(a) bizim** tarafımızdan hazırlanmalıdır.

Ki kendi omuzlarındaki ekonomik bağımlılığın boyunduruğunu sadece kendi çabaları ile fırlatıp atabilir ve bu boyunduruğu fırlatıp atmak için, yani kapitalist

Sayfa 7:
- «sadece kendi çabaları ile...» Bu daha genel bir şekilde ifade edilmeli: **Sadece işçi sınıfının eylemi olabilir,** vs.

üretim ilişkilerinin yerle bir edilmesi ve üretim araçlarının el değiştirmesi ve ürünlerin dolaşımının halk mülkiyetine geçmesi için bir sosyal devrim gereklidir.

Özel mülkiyetin halk mülkiyetine dönüşmesi.

VII. Proletaryanın bu devrimi her çeşit baskıya ve insanın insan tarafından sömürülmesine son vereceğinden, şimdi ezilen ve acı çeken bütün insanlığı kurtaracaktır.

VIII. Kapitalist meta üretiminin yerine, toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak ve toplum üyelerinin refahını sağlayacak maddelerin üretiminin sosyalist örgütlen-

Sayfa 7-8:

(1) Kapitalist üretim ilikilerinin yerle bir edilmesi? - Sosyalist üretimin, * meta üretiminin ** **yerini alması,**
(2) mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesi
(3) üretim araçlarının **halk mülkiyetine** geçmesi,

Sayfa 9:
- Açık değil ***: «toplumun ihtiyaçlarını karşılamak ve onun üyelerinin refahını sağlamak.»

* Sosyalist üretimin ne olduğunu açıklamak gereklidir?

** Sayfa 8 - 9'da olduğu gibi.

*** [Lenin'in elyazmalarında, «açık değil» sözcüğü, «ihtiyaçlarını karşılaş» sözcüklerinin üzerine yazılmıştır. - Ed.]

gütlenmesini koymak için, [toplum -ç] devrimini başarmak için, proletarya, kendisini duruma hakim kılacak ve kendi büyük amacının yolu üzerine çıkacak engelleri acımasızca parçalamaya muktedir kılacak olan politik iktidarın kumandasına sahip olmalıdır. Bu anlamda proleteryanın diktatörlüğü sosyal devrimin esas politik şartıdır.

IX. Fakat uluslararası ticaretin ve dünya pazarının gelişmesi uygar dünyanın bütün ulusları arasında öyle yakın bağlar kurmuştur ki, bu büyük amaca ancak bütün ülkelerin proletaryasının birleşik çabaları ile ulaşılabilir. Bundan dolayı bugünkü işçi sınıfı hareketi bir uluslararası hareket olmalıydı ve çoktan olmuştur.

X. Rus Sosyal - Demokrasisi, uluslararası Sosyal- Demokrasinin bir parçası olarak kendisini prole-

Bu yetersiz: (karşılaştır Erfurt Programı: «en büyük refah ve çok yönlü uyumlu gelişim»)

Sayfa 9:

«Durumun hakimi», «acımasızca parçalamak», «diktatörlük» ??? (Sosyal devrim bizim için yeterlidir.)

Sayfa 10 - **Hiç.**

taryanın dünya ordusunun bir müfrezesi gibi kabul eder.

Sayfa 11:
- «Aynı Endziel*». Neden tekrarlama?

XI. O, bütün diğer ülkelerin Sosyal - Demokratlarının kendilerini hazırladıkları aynı nihaî hedefi amaçlar.
O, işçilere kendi çıkarları ile kapitalistlerinkiler arasındaki uzlaştırılmaz çelişkileri ifşa eder, onlara proletaryanın yürümesi gereken sosyal devrimin tarihsel anlamını, tabiatını ve önşartlarını açıklar ve kendi sömürücülerine karşı aralıksız bir mücadele için onların güçlerini örgütler.

Sayfa 11:
- «Aynı Endziel» - ve tam yanısıra Sosyal - Demokratik Partinin **görevi** (karıştırma olamaz mı?) (1) İşçilere kendi çıkarları ile kapitalistlerinkiler arasındaki uzlaştırılmaz çelişkileri ifşa etmek (?).
(2) Onlara sosyal devrimin anlamını, tabiatını ve önşartlarını açıklamak [+ devrimin gerekliliğini?]. Almanlar bunu daha etkin koyarlar: **Weisen naturnotwendiges Ziel. ****
(3) **Kendi sömürücülerine** karşı aralıksız bir mücadele için güçlerini örgütlemek (N.B. ? + **hükümete karşı?**) + ? Proletaryanın mücadelesini **yönetmeye.**

* [Nihaî hedef - Ed.]
* * [Doğal olarak gerekli hedefi göstermek - Ed.]

(1), (2)'nin içinde içerilir.
(1) - çok sınırlı.
Şöyle olmalı:

(a) nihai hedefi göstermek için;
(b) proletaryanın mücadelesini **yöneltmek** üzere bir devrimciler örgütü yaratmak için.

XII. Fakat onun yakın hedefleri; kapitalizm öncesi -köle sahibi- sosyal sistemin ülkemizdeki sayısız kalıntılarını bütün çalışan nüfusun üzerinde ezici bir yük olduğu ve Rus işçi sınıfı hareketinin gelişimine mani olan bütün engellerin en zorlusu olduğu gerçeği tarafından oldukça değiştirilmiştir.

Sayfa 12:
«Köle - sahipliği sisteminin kalıntıları... bütün çalışan nüfusun üzerinde ezici bir yüktür.»
+ üretici güçlerin gelişmesinin geciktirilmesi,
+ Yaşama şartlarının fenalaşması.
+ bütün halkı bir cehalet ve boyun eğme durumunda tutmak - en zor engel (= kalıntılar)?

(Bu kalıntılar nelerdir?
Otokrasi + bütün geri kalanlar?
Bu **aşağıda** söylendi.)

Rus Sosyal - Demokratları, kapitalist üretim ilişki-

12 - 13 - ileri ülkelerde **zaten** (?) **varolan şu** (?)

le bir doğal kanunî bütünü meydana getiren, ileri kapitalist ülkelerde zaten varolan, şu adlî kurumların kurulması için hâlâ çalışmak zorundadırlar,

adlî kurumların kuruluşu için çalışmak gerekliliği. [Bunlar daha somut olarak isimlendirmelidir. Popüler değil.]

ve ücretli - emeğin sermayeye karşı sınıf mücadelesinin etraflı ve tam gelişimi için gereklidir.

Sayfa 13 - ücretli -emeğin ?- işçilerin, işçi sınıfının kapitalist sınıfı karşı tam bir kurtuluş için mücadelesinin.

Ve, eski köle sahipliği sisteminin en belli başlı kalıntısı ve ileri sosyal gelişime göre en zararlısı olan çarcı otokrasi bu adlî kurumlarla bütünüyle zıtlaştığından ve kendi öz doğasından dolayı, proletaryanın kurtuluş hareketinin en şiddetli ve en tehlikeli düşmanından başka bir şey olamayacağından Rus - Sosyal - Demokratları, acil politik görevleri olarak monarşinin yıkılıp atılmasını hızlandırılar.

Sayfa 13 - Otokrasi bu adlî kurumlarla zıtlaşır (politik özgürlükle??)

Sayfa 14 - **Otokrasi** zıtlaştığından - monarşinin yıkılıp atılması ((tutarsız)).

8 (21) Ocak 1902'den önce yazıldı.

RUS SOSYAL - DEMOKRAT İŞÇİ PARTİSİNİN TASLAK PROGRAMI

(A)

I. Meta üretimi, Rusya'da her zamankinden daha hızlı gelişiyor, üretimin kapitalist modeli onun içinde büyüyerek hakim duruma geliyor.

II. Sürekli teknik gelişimin sonucu olarak küçük çaplı üretim, her zamankinden daha büyük derecede, büyük çaplı üretim tarafından saf dışı edilmektedir. Üretim araçlarının en önemli kısmı (toprak ve fabrikalar, aletler ve makinalar, demiryolları ve diğer ulaşım araçları) kapitalistlerin ve büyük toprak sahiplerinin nisbeten ufak bir miktarının ellerinde kendi özel mülkiyetleri olarak yoğunlaşıyor. Bağımsız küçük üreticiler (köylüler, elsanatkârları ve esnaf) çoğalan miktarlarda mahvediliyorlar, üretim araçlarını kaybediyorlar ve böylece proleterleşiyorlar veya aksi takdirde

* Taslağı meydana getiren, bu programın teorik kısmı yayıncılardan biri, Frey tarafından önerildi (ve onun tarafından G.V. Plekhanov'ın orjinal taslağı temeli üzerinde yazıldı). Programın pratik kısmı (aşağıda işaret edilen noktadan sonuna kadar) bütün komite tarafından, yani beş yayıncı tarafından önerildi.

sermayenin hizmetkârları ve teb'aları oluyorlar. Çalışan insanların büyüyen miktarları kendi işgüçlerini satmaya zorlandılar ve mülkiyet sahiplerine bağlı olan ve kendi emekleriyle onların zenginliğini yaratan ücretli işçiler oldular.

III. Teknik gelişimin derecesi ne kadar büyükse, işgücü talebinin büyümesi, işgücü arzının büyümesinden o kadar küçük olacaktır ve kapitalistlerin işçileri sömürmeyi yoğunlaştırmaları için fırsatlar o kadar büyük olacaktır. Hayat güvenliğinin yokluğu ve işsizlik, sömürünün boyunduruğu ve her çeşit utanç, çalışan nüfusun gittikçe daha geniş bölümlerinin kaderi haline gelmektedir.

IV. Bu süreç, kapitalizmin temel çelişkilerinin kaçınılmaz sonuçları olan endüstri krizleri tarafından hâlâ daha çok şiddetlendirilmektedir. Kitleler arasındaki yoksulluk ve mahrumiyet, üretilen mallar için pazar bulmanın imkânsızlığı sebebiyle toplumsal zenginliğin israf edilmesiyle yan yana bulunmaktadır.

V. Böylece, gittikçe daha toplumsallaşmış emek haline gelen toplumsal emeğin üretici güçlerinin devasa gelişimi, nüfusun önemsiz bir azınlığınca bu gelişimin bütün belli başlı kazançlarının tekelleştirilmesiyle birlikte yürür. Toplumsal zenginliğin büyümesi, toplumsal eşitsizliğin büyümesi ile yan yana ilerler; mülkiyet sahipleri (burjuvazi) sınıfı ile proletarya sınıfı arasındaki uçurum büyümektedir.

(B)

VI. Fakat, kapitalizmin bütün bu kaçınılmaz çelişkileri büyür ve gelişirken, proleterlerin sayısı ve birliği, onların hoşnutsuzluğu ve öfkesi de büyür, işçi sınıfı ile kapitalist sınıf arasındaki mücadele keskinleşir ve kapitalizmin dayanılmaz boyunduruğundan kurtulma dürtüsü büyür.

VII. İşçilerin kurtuluşu işçi sınıfının kendi eylemi olmalıdır. Bu günün toplumunun bütün diğer sınıfları var olan ekonomik sistemin temellerinin korunmasından yanadırlar. İşçi sınıfının gerçek kurtuluşu bir sosyal devrime ihtiyaç gösterir - ki kapitalizmin tüm gelişimi tarafından hazırlanır - yani, üretim araçlarının özel mülkiyetinin ilgası, onların kamu mülkiyetine devredilmesi, ve kapitalist meta üretimi yerine toplumun bütünü tarafından, tam refah ve özgürlüğün, bütün mensupları için her yönden gelişimi sağlamak amacı ile malların üretiminin sosyalist örgütlenmesine geçilmesine ihtiyaç gösterir.

VIII. Bu proleterya devrimi, toplumun sınıflara bölünüşünü ve dolayısıyla bu bölünüşden çıkan bütün sosyal ve politik eşitsizlikleri tamamen ortadan kaldıracaktır.

IX. Bu sosyal devrimi başarmak için proletarya, kendisini durumun hakimi yapacak olan ve onu, büyük amacına giden yolda karşısına çıkacak bütün engelleri devirmeye muaffak kılacak olan politik iktidarı kazanmalıdır. Bu anlamda proletaryanın diktatörlüğü, sosyal devrimin esas politik şartıdır.

X. Rus Sosyal Demokrasisi; işçilere, kendi çıkarları ile kapitalistler arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi ifşa etme, proleteryaya yürütmek zorunda olacağı sosyal devrimin tarihsel anlamını, doğasını ve ön şartlarını açıklama ve proletaryanın mücadelesini bütün biçimlerinde yönetmeye muktedir bir devrimci sınıf partisi örgütleme görevini üstlenir.

XI. Fakat, uluslararası ticaretin ve dünya pazarı için üretimin gelişmesi uygar dünyanın bütün ulusları arasında öylesine yakın bağlar kurmuştur ki günümüzün işçi sınıfı hareketi bir uluslararası hareket haline gelmeliydi ve çoktan

gelmiştir. Bu nedenle Rus Sosyal-Demokrasisi, Uluslararası Sosyal-Demokrasinin bir parçası olarak, kendisi proletaryanın dünya ordusunun bir müfrezesi olarak kabul eder.

XII. Ama Rus Sosyal-Demokrasisinin yakın hedefleri; ülkemize kapitalizm öncesi, köle sahibi sosyal sisteminin sayısız kalıntılarının üretici güçlerin daha yüksek derecede gelişmesini geciktirdiği, proleteryanın sınıf mücadelesinin her yönden ve tam gelişmesini imkansızlaştırdığı ve çalışan nüfusun hayat standardını (seviyesini) düşürdüğü; (ki. ç) bunlar, içinde milyonlar gücünde köylülüğün ölmekte olduğu ve bütün halkı cehalet ve boyun eğme içinde tutulduğu, onların bütün haklarının inkâr edildiği bir Asya tipi barbarca biçimlerinden sorumlu oldukları, gerçeği tarafından oldukça değiştirilmiştir.

(C)

Bu sebeplerden dolayı* Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi kendi yakın politik görevleri olarak çarcı otokrasinin yıkılıp atılması ve onun yerine, şunları sağlayacak olan, demokratik kurumlara dayalı bir cumhuriyetin geçirilmesini öngörür:

1) Halkın egemenliği yani, en yüksek devlet iktidarının halkın temsilcilerinden meydana gelen bir yasama meclisinin ellerinde toplanmasını;

2) Yirmi bir yaşına ulaşan bütün vatandaşlara, hem yasama meclisi seçimlerinde ve hem de kendi hükümetlerinin bütün mahalli organlarının seçimlerinde, genel, eşit ve tek dereceli oy hakkı; bütün seçimlerde gizli oylama, bütün seç-

---

* Buradan itibaren bir bütün olarak komite tarafından kabul edilen metin başlar.

menlere herhangi bir temsilî meclise seçilme hakkı, halk temsilcileri için ücret;

3) Kişilerin ve vatandaşların konutlarının dokunulmazlığı;

4) Düşüncenin, ifadenin, basının ve meclisin sınırsız özgürlüğü, grev ve sendika örgütleme hakkı;

5) Eylem ve işgal özgürlüğü;

6) Abolition of social-estates; cinsiyet, din veya ırk gözetilmeksizin bütün vatandaşlar için tam eşitlik;

7) Devletin parçalarını meydana getiren bütün uluslara kendi kaderlerini tayin hakkının tanınması;

8) Bütün vatandaşlara bir memurun aleyhinde, bunları üstlerine daha önceden şikayet etmeksizin dava açma hakkı;

9) Bir sürekli orduyu devam ettirmek yerine halkın genel silahlanması;

10) Kilisenin devletten ve okullarm kiliseden ayrılması;

11) Onaltı yaşına kadar genel, parasız ve zorunlu eğitim; muhtaç çocuklara besin, giyecek ve okul malzemesinin devletçe sağlanması;

(D)

İşçi sınıfını korumak ve onun döğüş yeteneğini artırmak için*, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi şunları talep eder:

1) Bütün ücretli işçiler için işgücünün sekiz saatle sınırlanmasını,

2) Kanunlara göre kurulmuş ulusal ekonominin bütün dallarında istihdam edilmiş her iki cinsiyetten ücretli işçiler için haftalık dinlenme süresinin kesintisiz otuzaltı saatten az olmamasını,

3) Bütün fazla mesailerin yasaklanmasını,

4) Teknik sebeplerden dolayı lüzumlu olan dallar haricinde ulusal ekonominin bütün dallarında (gece 21'den gündüz 05'e kadar) gece çalışmasının yasaklanmasını,

5) İşverenlerin onbeş yaşından aşağı çocukları işe almalarının yasaklanmasını,

6) Kadın emeğinin, özellikle kadın sıhhatına zararlı olan endüstrilerde yasaklanmasını,

7) Yasanın, işçilerin kazalar ve zararlı çalışma şartlarının sebep olduğu tamamen veya kısmen maluliyetleri için işçinin kendi işvereninin sorumluluğunu ispat etmesine gerek olmayacak (şekilde) işverenlere kişisel sorumluluklarını kabul ettirmesini,

8) Aynî ücret ödemelerinin yasaklanmasını*,

9) Devlet pansiyonlarının güçten kesilmiş yaşlı işçilere tahsis edilmesini,

* Frey, bu paragrafın başlangıcının aşağıdaki gibi değiştirilmesini teklif etti: "İşçi sınıfını fizikî ve ahlakî dejenerasyondan korumak için ve aynı zamanda kendi kurtuluşu için mücadelesinde döğüş yeteneğini artırmak için..."

10) Fabrika müfettişlerinin sayısının çoğaltılmasını, kadın emeğinin hakim olduğu endüstrilere kadın müfettişlerin atanmasını, fabrika yasalarının işçiler tarafından seçilen ve maaşları devletçe ödenen temsilciler tarafından denetlenmesini; parça ücretlerinin ve yapılan işlerin geri çevrilmesinin de işçilerin seçilmiş temsilcileri tarafından denetlenmesini,

11) İşçilerin seçilmiş temsilcileri ile işbirliği içindeki mahalli kendi kendini yöneten organların işverenler tarafından işçilere sağlanan barınma mahallerindeki sıhhî şartları denetlemesini; ve böyle barınma mahallerindeki kuralların işleyişini yerine getirilişi ve bunların kira şartlarını da, işverenlerin, özel bir şahıs ve vatandaş olarak işçilerin hayatlarına ve eylemlerine karışmasını önlemek amacıyla gözlemesini,

12) Bütün işletmelerde istihdam edilen ücretli işçilerin çalışma şartlarını denetlemek için mükemmel örgütlenmiş ve geniş, bir sağlık muayenesi sisteminin kurumlaştırılmasını,

13) Fabrika Müfettişliği faaliyetlerinin esnaf, elzanaatları ve ev endüstrilerine ve devlet işletmelerine yayılmasını,

14) Emeği koruyan yasalara herhangi bir riayetsizliğin yasalarca cezalandırılabilir olmasını,

15) Her ne amaç veya sebeple olursa olsun (para cezaları, geri çevirme, vs.) işverenlerin ücretlerde herhangi bir indirim yapmalarının yasaklanmasını,

16) Fabrika mahkemelerinin, eşit miktarlarda işçi ve işveren temsilcileri ile ulusal ekonominin bütün dallarında kurulmasını.

* Frey, aşağıdaki cümlenin buraya (aynı maddeye) sokulmasını teklif etti: "yasa bir kontratla işe alınan bütün işçilere haftalık ödeme yapılmasını kabul ettirmelidir."

(E)

Rusyanın devlet ekonomisini demokratlaştırmak amacından başka Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, bütün dolaysız vergilendirmelerin kaldırılmasını ve müterakki gelir vergisinin konmasını talep eder.

Eski köle sahibi sistemin kalıntılarının sökülüp atılması görüşüyle, Parti şunlar için çalışacaktır.*

1) Vergilendirilebilir bir toplumsal mülk olarak, köylülüğe şimdi zorla kabul ettirilen bütün hizmetler kadar toprak kefaletlerinin ve kurtulma kiralarının** kaldırılması,

2) Kollektif sorumluluğu[4] ve köylünün toprağına özgürce tasarrufunu kısıtlayan bütün kanunların ilgası,

3) Halk'a kendisinden, toprak kefaleti ve kurtulma kirası ödemeleri biçiminde alınan bütün meblağların zararının ödenmesi; bu amaçla kilise mülkiyetinin ve krallık arazisinin mesaderesi ve toprak kefareti borçlarını toplamış olan büyük arazi sahibi aristokrasinin mensuplarının özel bir toprak vergisi ile vergilendirilmeleri, böylece elde edilecek gelirin köy komünlerinin kültür ve (yardımlaşma) hayır işleri ihtiyaçları için özel bir kamu fonunda toplanması,

4) Köylü komitelerinin kurulması,

---

* Frey buraya aşağıdaki kelimelerin konulmasını teklif etti: "ve sınıf mücadelesinin kırsal alanda özgürce gelişmesinin kolaylaştırılması amacıyla", böylece bütün paragraf şöyle oluyordu: "Eski köle - sahibi sisteminin kalıntılarının sökülüp atılması görüşü ve sınıf mücadefesinin kırsal alanda özgürce gelişmesinin kolaylaştırılamış amacıyla, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi şunlar için çalışacaktır."

** Eski derebeylik düzeninde bir mülkün (toprak) kirasını ödeyerek başka her türlü görevden bağışık olmak.-ç.

a) Şimdi toprak beyleri tarafından köylüleri esaret içinde tutma aracı olarak kullanılan ve kölelik kaldırıldığında köylülerden koparılan toprakların (mülksüzleştirme ile veya toprak el değiştirdiğinde kefaret vs. ile) zararını köy komünlerine ödemek için,

b) Urallar, Altay, Batı bölgeleri ve ülkenin diğer bölgelerinde hâlâ varolan köle sahipliği sisteminin kalıntılarının sökülüp atılması için.

5) Mahkemelerin aşırı kiraları indirmesi ve esareti meşrulaştıran bütün andlaşmaları geçersiz ve hükümsüz ilân etmek üzere yetkilendirilmesi.

(F)

Yakın politik ve ekonomik amaçlarının başarılması için çalışan, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, doğrudan doğruya Rusyadaki mevcut sosyal ve politik düzene karşı her muhalif ve devrimci hareketi destekler, fakat çalışan kitleler üzerinde polisin vesayetinin her genişleyişini toplumsal sorunun çözümüne doğru bir adım olarak tanımlayan bütün reformist planları kesinlikle reddeder.

Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, işaret edilen politik ve sosyal değişikliklerin tam, tutarlı, sürekli olarak yerine getirilmesinin ancak otokrasiyi yıkıp atmak ve bütün halk tarafından seçilen bir Kurucu Meclisin toplantıya çağrılmasıyla başarılabileceğine katiyetle emindir.

1920 nin Ocak sonu-
Şubat başlarında yazıldı.

TASLAK PROGRAM İÇİN ÜÇ DEĞİŞİKLİK

NO: 1- (A) Paragrafı II de: "Sürekli teknik gelişimin sonucu olarak küçük çaplı üretim, her zamankinden daha büyük derecede, büyük çaplı üretim tarafından safdışı ediliyor."

yerine, aşağıdaki geçirilir:

"Teknik gelişim sürekli olarak ilerliyor, geniş çaplı üretim daima büyüyen bir kapsama ulaşıyor, küçük çaplı üretim gittikçe daha çok safdışı ediliyor veya geriliyor."

No: 2- (B) Paragrafı VII de: "Bu günün toplumunun bütün diğer sınıfları varolan ekonomik sistemin temellerinin korunmasından yanadırlar" dan sonra,

şu konur:

"Ve kapitalizmin boyunduruğu altında mahfedilen küçük üretici, ancak kendi durumunun umutsuzluğunu kavradığı ve kendisini proletaryanın yerine koyduğunda gerçekten devrimci olur"-

ve sonra yeni bir paragraf başlar.

No: 3- (B) Paragrafı XII de: "İçinde milyonlar gücünde köylülüğün ölmekte olduğu Asya tıpi barbarca biçimlerden sorumludurlar".

yerine:

"Milyonlar gücünde köylülüğün can çekişerek imha edilmesinin ve sömürülmesinin Asya tipi barbarca biçimlerinden sorumludurlar" ifadesi konur.

1902 Şubatının ikinci
yarısında yazıldı.

PLEKHANOV'UN İKİNCİ TASLAK PROGRAMI ÜZERİNE NOTLAR

Programın **bütün özelliği,** bence, bu taslağın en genel ve temel hatası olarak onu kabul edilemez yapmaktadır. Özellikle, o, pratik mücadele ile meşgul olan bir partinin programı değil, fakat bir Prinzipienerklarung*dur; o, daha ziyade **öğrenciler için,** çoğunlukla henüz Rus kapitalizminden değil, fakat genel olarak kapitalizimden haberdar birinci sınıf öğrencileri için (özellikle en önemli kısmı kapitalizmin tanımlanmasına hasredilen) bir programdır. Bu temel hata daha büyük ölçüde tekrarlamalara da yol açıyor ve **program** bir **gerekçeye** dönüşüyor. Ben bunu, taslağı noktası noktasına tahlil ederek ispatlamaya çalışacağım ve sonra genel sonucu çıkartacağım.

"Uluslararası ticaretin gelişmesi", vs. "çoktandır bir uluslararası hareket olmuştur" sözlerine kadar (parag.I- alıntılarda uygunluk için birbirini takip eden her paragrafı numaralıyacağım).

Özünde burada itirazı gerektirecek hiçbir şey yok. Sadece "zamanımızın büyük kurtuluş hareketleri" kelimeleri, işçi sınıfı hareketinin kurtuluşcu doğası aşağıda derinliğine ve somutça ele alındığı için gereksizdir.

* Bir prensipler deklerasyonu (ilâmı) ç - Ed.

Daha fazlası, fikrimce, bu paragraf tam yerine oturmamıştır. Rus Sosyal-Demokrat Partisinin programı, Rus kapitalizminin bir tanımlamasıyla (ve suçlanmasıyla) başlamalı -ve ancak bundan sonra hareketin uluslararası karakteri- **Komünist Manifestonun** sözcüklerini kullanacak- şekilde vurgulanması -herşeyden önce bir ulusal mücadelenin gerekliliğidir.[5]

Parag.II. **Bütün diğer ülkelerin Sosyal-Demokratları gibi, Rus Sosyal-Demokratları enternasyonalci bir tavır benimserler.** Onlar, kendi Partilerini, uluslararası Sosyal--Demokrasinin bir parçası olarak, proletaryanın dünya ordusunun bir müfresesi gibi kabul ederler."

Altını çizdiğim kelimeler, bundan önce ve sonra söylenmiş şeylere kesinlikle hiçbir şey ilâve etmediğinden lüzumsuzdur. Bu gereksiz kelimeler, "müfreze" ve "parça" kelimelerinin içerdiği düşüncenin bütünüyle yeterli ve uygun ifadesini tamamen zayıflatıyor.

Parag. III. "Onlar, bütün diğer ülkelerin Sosyal-Demokratlarıyla aynı nihaî hedefe yönelirler."

Bunlar da gereksiz sözler, aşağıda **iki kere;** parag. XIII de ("Uluslararası Sosyal-Demokrasinin bütün çabalarının nihaî hedefi", vs.) ve parag. XVII de ("ortak nihaî hedefin tanımı") tekrarlanmıştır. Bir ordunun bir "müfrezesi", her sebeple aym hedefe yönelen müfrezedir.

Parag. IV. "Bütün ülkelerin Sosyal-Demokratları için ortak olan bu nihaî hedef," (gene gereksiz tekrarlamalar) "burjuva toplumunun doğası ve gelişim yönü tarafından belirlenir."

Gene lüzumsuz sözler bilhassa ileride burjuva toplumunun doğasının ve gelişme yönünün bu nihaî hedefi **nasıl** "belirlediği" gösterildiği için. Bu paragraf bir başlık veya bir bö-

lüm başlangıcını gerektiren bir şeydir. Fakat makalelerde veya ders kitaplarında gerekli olan başlıklar bir programda oldukça gereksizdir. Alles, wasim Program Müberflüssing, cshwâcht es* (Engels'in Erfurt Programı taslağı üzerine notlarından).[6]

Parag. V ve VI (VII nin başlangıcında olduğu kadar) da, biçimsel değinmelere ilaveten, taslağın yazılışında olduğu gibi, programın bütün karekterine karşı bir genel ve temel itirazı uyandırıyor.

İlk önce bu genel itirazı belirteceğim (bazı hususlarda bunun karşı taslağı savunmak için gerekli olduğu gayesi ile) ve sonra biçimsel değinmelere geçeceğim.

Parag V, genel olarak "gelişmiş" kapitalizmin bir akademik **tanımını** veriyor; parag VI, teknik gelişimle birlikte kapitalist üretim ilişkilerinin "gelişmesi"nden ve büyük işletmelerin küçük işletmelerin aleyhinde (veya ikincilerin zararına) büyümesinden yani, küçük çaplı üretimin, geniş çaplı üretim tarafından safdışı edilmesinden bahseder.

Bu ifade metodu mantıksız ve yanlıştır.

Yanlıştır, çünkü dövüşen proleterya kapitalizmin ne olduğunu (ders kitaplarından öğrenenler gibi akademik tanımlardan değil, fakat kapitalizmin **çelişkileri** hakkındaki, toplumun **gelişmesi** ve onun sonuçları hakkındaki pratik bilgilerden öğrenir. Ve programımızda biz **belirli bir şekilde ilerleyen konular** olarak bu gelişimi ve devleti-mümkün olduğu kadar açık ve şematik olarak-tanımlamalıyız. Biz, olayların neden başka şekilde değil de sadece bu şekilde geliştiğinin bütün izahlarını ve temel eğilimlerin ifade bulduğu biçimlerin bütün detaylarını gerekçelere bırakmalıyız. Kapitalizmin ne olduğuna gelince-bu bizim tanımımızda meselelerin tam olarak nasıl konduğuna (**ayrıca** (nasıl -ç. bir yol takip edildiğine) göre kendiliğinden anlaşılacaktır.

Mantıksızdır, çünkü küçük çaplı üretimin büyük çaplı üretim tarafından yok edilmesi süreci (parag.VI)de toplumun mülk-sahipleri ve proleterya şeklinde bölünmesi süreci (parag.V) **bir ve aynı süreçtir.** Ve bu taslakta verilen formülasyon tarafından ifade edilmemiştir. Taslağa göre biz şunlara sahibiz: **Birinci öneri.** Gelişmemiş kapitalizm, ücretli işçi iştihdam eden geniş çaplı üretim tarafından safdışı edilmekte olan, bağımsız küçük çaplı üretimin önemli bir bölümünü içine alır. **İkinci öneri.** Kapitalizmin egemenliği küçük çaplı üretim geniş çaplı üretim tarafından safdışı edildiği ölçüde yayılır.

Fikrimce, bu iki paragraf, söz konusu sebeplerden bir paragrafta birleştirilmelidir ve süreç şöyle ifade edilmelidir: Teknik gelişim-küçük çaplı üretimin büyük çaplı üretim tarafından safdışı edilmesi-üretim araçlarının kapitalistler ve toprak sahiplerinin elinde yoğunlaşması-bağımsız küçük üreticilerin mahvolması: Onların proleterler haline veya kapitalin kölesi haline dönüşmesi.

Aşağıdaki itirazlar (karşı taslağı verilmeye çalışılan) bu formülasyon için yapılmıştır:

(1) O, Rusya'da köylülüğün yıkılmasının **(ayrıca** Rusya'da büyük çaplı toprak sahipliğinin biçimlenmesinin vs.) **yalnızca** kapitalizmin büyümesine dayandığını iddia ediyor.

Bu itiraz, inanıyorum ki temelsizdir. Ülkemizde köle sahipliği sisteminin kalıntılarının bir kalabalığı olduğu ve bu kalıntıların gelişme sürecini "barbarlaştırdıkları" oldukça zekice ve uygun bir yere (yani, programın sonuna) yerleştirilmiş. Fakat, bir kere kapitalizmin gelişme sürecini Rusya'nın sosyal ve ekonomik evriminin **temel** süreci olarak kabul edersek, **onun** çelişkileri ve sonuçları kadar **bu** sürecin tarifi ile başlamalıyız. Sadece bu şekilde, kapitalizmin gelişme süreci-

nin, küçük çaplı üretimin safdışı edilmesinin, mülkiyetin yoğunlaşmasının vs. köle sahipliği sisteminin bütün kalıntılarına rağmen ve bütün bu kalıntılardan **geçerek** ilerlediği ve ilerlemeye devam edeceği yolundaki düşüncemize şematik bir ifade verebiliriz.

(2) Dendi ki; "Küçük çaplı üretim büyük çaplı üretim tarafından daima daha büyük derecede safdışı edilmektedir" önerisi, "çok kategorik", "basmakalıp" vs. dir.

Ben, bu yüzden, beni bu formülü, tartışılmakta olan taslakta verilen formülden ne **daha az doğru,** ne de **daha fazla uygun** olarak kabul etmeye götüren sebepleri açıklamalıyım: "Büyük işletmelerin ekonomik öneminden bir yükselme, küçük işletmelerin nispi sayısında bir düşüş ve onların ülkenin ekonomik ve sosyal hayatındaki rollerinde bir azalma."

Sırf teorik görüş açısından bu her iki formül de **anlamca tamamen özdeştirler,** ve bunlar arasında **özünde bir farklılık** saptamak için (yapılan ç) bütün teşebbüsler bütünüyle keyfidir.* "Büyüklerin öneminde safdışı etme başka hiçbir şeyi içermez. Küçük çaplı üretimin büyük çaplı üretim tarafından safdışı edilmesi sorunundaki karmaşıklık ve güçlük, **hiç de** safdışı olmanın "büyüklerin öneminde bir artış, küçüklerin rolünün azalışı» anlamına geldiğinin (iyi niyetle) anlaşılmamasına dayanmaz-fakat **bütünüyle ve münhasıran** safdışı olmanın **kanıtları ve belirtilerinin seçiminde, ayrı ayrı** hangisinin öneminin arttığının, hangisinin rolünün azaldığının **seçiminde** anlaşmasını zorluğuna dayanır.

* Biz, bu konuda hemfikir olmayan herhangi birisinin; "büyük işletmelerin ekonomik öneminin artışı ve küçük işletmelerin rolünün azalışı"mn ikincilerin, birinciler tarafından safdışı edilişini apaçık ortaya koyamadığının herhangi bir tek örneğini delillendiremiyeceğini ve hayal bile edemiyeceğini iddia edecektik.

En genel biçimde, bu bakımdan kapitalizmin gelişiminin süreci şöyle ifade edilebilir:

Başlangıç dönemi:

Toplam üretim = 100
Geniş çaplı = a. Küçük-çaplı = 100-a
Sonraki dönem:
Toplam üretim = 200
Geniş-çaplı = 2a + b. Küçük-çaplı = 200-2a-b

Söz aramızda denebilir ki, geniş-çaplı ve küçük-çaplı üretim arasındaki orantısal ilişki üzerinde bütün ve her çeşit bilgi bu formüle uyacaktır. Bu süreci anlayan hiç kimse bunun gerçekten **safdışı etme** olduğundan şüphe edemez. 200-2a-b hacimce 100-a'dan büyük (nispi safdışı etme) veya küçük (kesin safdışı etme) de olsa bu **her durumda safdışı olmaktır.** Sadece, bunu anlamak istemeyen bir "eleştirmen", "anlamaya muvaffak" olamıyacaktır-ve böyle insanları memnun etmek çok güçtür. Dahası, bu yorum, böyle insanlara uygun bir azarlama olacaktır.

Sorunun güçlüğü, hiç de söz konusu değişikliğin "safdışı etmeye" eşit olduğunu anlamamakta yatmıyor, fakat 100, a, vs, büyüklüklerinin **kesin** tanımında (yatıyor -ç.) Bu somut bir sorundur, gerçeğin bir sorunudur, ve "önemde bir artış ve rolün azalışı" formülasyonu bizi bunun çözümüne kıl payı kadar yaklaştırmaz.

Mesela; **problemlerin bunaltıcı çoğunluğunda,** bütün Avrupa endüstri istatistikleri bu "önemi" ve bu "rolü" işçilerin **sayısıyla** (ve tarım istatistikleri aym şeyi **toprakların miktarıyla**) tanımlar. Ve henüz hiç kimse işçilerin (ayrıca,

toprağın miktarının) **orantısal sayısında** bir **azalışın** kesinlikle **safdışı etmek** anlamına geldiğinden şüphelenmeyi göze almadı. Ama güçlük, işçilerin sayısı (ayrıca, toprağın miktarı) gibi kanıtların **çoğu defa yetersiz** olmasındadır. İşçilerin sayısı (toprağın miktarı) **artarken,** küçük işletmeler **safdışı** edilebilir-eğer, mesela, bu işçilerin azami malzeme ile çalışıyorlarsa, veya eğer bu toprak kötü koşum hayvanlarıyla veya kötü şartlara sahip işçilerce sürülüp ekliyorsa, veya çok daha kötü bir şekilde sürülüp ekiliyor veya gübreleniyorsa vs., vs. "Marksist doğma"ya karşı "eleştirisel" tartışmaların böyle "anlayışsızlıklarla" dolu olduğu, **ve bu "anlayışsızlıkların",** "safdışı etme" yerine "önemde bir artış ve rolün azalışı" demekle **en küçük bir noktayı ihmal etmediği,** "önem" ve "rol"ün oldukça basit şekilde işçilerin sayısı ve toprağın miktarı ile ifade edilmiş olduğu "genellikle kabul edildiği"nden, bilinen bir gerçektir.

Köylülüğün değişimi olarak; özellikle büyük mülk sahipleri tarafından makinaların daha büyük oranda kullanılışı, büyük mülk sahipleri tarafından kullanılan çekim hayvanlarının mevcudunda ilerlemeler ve küçük mülk sahipleri tarafından kullanılanlarda gerilemeler (sığırların yerine atların kullanılması vs.) büyük işletmelerdeki kiralık işçilerin büyüyen "ısrarları" ve buradaki daha uzun çalışma şartları, ayrıca küçük köylünün azalan tüketimi (hacmi -ç), büyük mülk sahiplerinin topraklarının gelişmiş ekim ve gübrelenmesi küçük mülk sahiplerinin topraklarının ise daha yetersiz ekim ve gübrelenmesi, büyük mülk sahiplerinin kredi ve birlikler sahasında ikincilere üstünlüğü vs., gibi süreçlerden hiç kimse şüphe etmeyecektir -bütün bunlar kesinlikle küçük çaplı üretimin büyük çaplı üretim tarafından (tarımda) safdışı edilmesidir. Bütün bu süreçlerin "safdışı etmeye" vardığını ispat

etmek zor (veya gerekli bile) değildir-ispat etmesi zor olan, **kesinlikle** bu süreçlere dikkat edilmesi gerektiği, gerçekten bu süreçlerin **meydana gelmekte** olduğudur. Bu zorluk "önemli bir artış ve rolün azalışı" sözcükleriyle şu kadarcık kolaylaştırılmıyor; bu **ancak** bir gerekçe ile, **ancak** halkın nasıl **tanımlayamadığının** (tanımlamak istemeyişinin) örnekleriyle safdışı etme sürecinin (= önemde bir artış ve rolün azalışı gerçeği ifadesiyle kolaylaştırılabilir.)

"Önemde bir artış ve rolün azalışı" sözcüklerinin "dar" ve "basma kalıp", "safdışı etmek" sözcüğünden daha derin, daha anlamlı ve daha geniş olduğunu hayal etmek saf bir kuruntudur. Bu sözcükler sürecin daha esaslı anlaşılmasına azıcık bir katkıda bulunmazlar-bu, süreci yalnızca **daha anlaşılmaz ve daha belirsiz** şekilde ifade ederler. Ve benim bu sözcükler üzerinde böylesine gayretle tartışmamın sebebi onların teorik olarak yanlış olmasından dolayı değil, fakat sadece onların **saf anlaşılmazlığa** bir derinlik görüntüsü (yakıştırmalarından -ç) dolayıdır.

Daha fazlasına (yalnızca -ç) "bir seminere katılmış" ve orantısal azalışın (kesin bir azalış gerekli değil) safdışı etmeye eşit olduğundan haberdar bir kimse bu anlaşmazlığın içinde eleştirmenlerce uzlaştırılmış olan "Marksist doğmanın çıplaklığını örtme arzusunu görecektir.* Bir seminere katılmamış bir kişi böylesine ustaca ve "anlaşılmaz akıl" karşısında sadece ah çekecektir-oysa "safdışı etme" sözcüğü her işçiye ve her köylüye pek çok ve yüzlere bilinen örneği hatırla-

* Anlaşılmazlığın böylesine bir yorumu, bütünüyle daha kaçınılmaz, daha geniş bir belirli formülleştirme olarak, meselâ Erfurt programında ortaya çıkar: **"...geth die Verdrüngung der zersplitterten Kleinbetriebe durch kolossalle Grossbet riebe..."** ("...Dağınık küçük işletmeler muazzam geniş çaplı işletmeler tarafından safdışı edilmektedirler..." -Ed.)

tacaktır. Eğer o, bu ifadenin tam anlamını derhal kavramasa da zararı yoktur: **selbst wenn einmal ein Fremdwort oder ein nicht auf den ersten Blick in seiner ganzen Tragweite zu erfassender Satz befestigt sich dann, einmal verstanden, im Gedâchtniss, wird Schlagwort, und das passiert der breiteren Auseinandersetzung nie,*** (Engels'in Erfurt Taslağı eleştirisinden) Üslup açısından da "safdışı etmek" yerine "önemde bir artış ve rolün azalışı" sözcükleri arzulanır değildir. Bu bir devrimci partinin dili değil, fakat **Russkiye Vedomosti** [7]'nin dilidir. Bu sosyalist propagandanın terminolojisi değil, fakat istatiksel soyutlamanın terminolojisidir. Bu sözcükler, bu halleriyle, okuyucuya sürecin ılımlı bir şekilde tarif edildiği, hiçbir belirli şekilde sonuçlanmayan açısız bir süreç kanısı vermek için kasten seçilmiş gibi görünüyorlar. Gerçekte bunun zıttı doğru olduğundan bu sözcükler oldukça yanlış **bir kapsamdadırlar.** Yazmakta olduğumuz şey eleştirilere yöneltilmiş bir makale değil, fakat militan bir partinin zanaatkârın ve köylülerin kitlelerine sunacağı bir program olduğu için **en soyut** formülleştirmeleri seçemeyiz ve seçmemeliyiz. Bu sunuşta, **klipp und klar*,** sermayenin "onları uşaklar ve teb'a durumuna getirdiğini", onları "mahvettiğini" ve onları "safdışı ettiğini" onları proletaryanın saflarına sürdüğünü söylemeliyiz. Bu, her zanaatkârların ve her köylünün binlerce örnekten bildiği şeyin gerçek ifadesi olacak olan yegane formülasyondur. Ve sadece bu formülasyon **kaçınılmaz olarak** sonucu ortaya koyacaktır: Sizin biricik kurtuluşunuz proleterya partisinde birleşmekte yatar.

* İlk bakışta tüm önemi kavranamayacak bir yabancı cümle veya kelimenin raslantı olarak bulunmasının bir zararı yoktur. Toplantılarda, sözlü raporlar ve basındaki yazılı açıklamalar gerekeni sağlar ve kısa fakat özlü bir cümle bir kere anlaşılınca kafalarda yerleşir ve bir slogan olur ki, geniş açıklamalar için durum asla böyle değildir. -Ed.

Parag. V ve parag. VI'ya karşı eski değinmelere geçerken şunları belirteceğim.

Parag. V, "gelişmiş biçimdeki" burjuva toplumundan söz eder ve aym zamanda hem "esnafların bir bölümünün" hem de "küçük köylülüğün" bu toplumda yaşamını sürdürdüğünü belirtir. Cümlenin devamı bir hatadır. Eğer insan "gelişmiş biçim" sözcüklerini kesinlikle teorik anlamda anlamalıysa, o zaman böyle bir toplumda ne esnaf ne de küçük köylüler olmayacaktır. Ve eğer bu sözcükler **en** gelişmiş ülkeler anlamına gelen alışılmış mânâda alınırsa - bu durumda bile, meselâ İngiltere'de, toplumun ayrı bir bölümü olarak "küçük köylülüğün" özünde pratik olarak varlığının sona erdiğini anlayacağız.

"Kapitalist üretim ilişkilerinin **temeli üzerinde** meta üretiminin egemenliği." Bu, ziyadesiyle uygunsuzdur. Şüphesiz, **tam** gelişmiş meta üretimi ancak kapitalist toplumda mümkündür, fakat genel olarak "meta üretimi" hem mantıken hem de tarih bakımından kapitalizme **prius**'tur.

"Kapitalist üretim ilişkileri" terimi taslakta devamlı olarak kullanılmıyor. "Üretimin kapitalist modeli" terimi bazen bunun yerini almış (parag. IX). Programın anlaşılması güçlüğünü azaltmak için, bir terim, benim fikrimce baştan sona kullanılmalıdır, açıkçası sonuncu (terim -çe), birincisi daha teorik olduğundan ve (ilişkilerin) "sistem"i vs. kelimeleri eklenmeksizin hiç bir şeyi tam veya bütün olarak tanımlamaz.

"Feodal elzanaatları dönemi..." İşte, feodalizm teriminin bizim Orta Çağımıza uygunluğu şüphe götürür olduğu için Rusya'ya en az uygun olan bir terim sanki kasten seçilmiş gibi görünür. Ve yine, "gelişmiş" burjuva toplumları için

verilen tanım Rusya içinde özünde pekâlâ uygulanabilirdi. (Bağımsız küçük üreticiler ve küçük köylüler "yaşamlarını sürdürmelidirler", onlar "kendi işgüçlerini peryodik veya sürekli olarak" satarlar, vs.) Bundan dolayı, açıkça ve doğrudan doğruya Rusya'yı gözönünde tutarak kapitalizmin gelişmesinin hiçbir tanımının yapılamayacağı fikrini taslak kendi formülâsyonu ile yalanlıyor.

"Küçük üreticiler, esnaf-üreticiler ki sipariş üzerine çalışırlar..." Tüketicilerden veya tüccarlardan sipariş almak için işi kim tevzî eder? Belki de birinciler. Fakat özellikle Rusya'da endüstrideki küçük üreticilerin çoğu sipariş üzerine değil pazar için çalışırlar.

"...Tüketim maddelerinin büyük kısmı"... (neden "üretim araçlarının" da değil?)... **"ülke veya dünya pazarında** satılmak için üretilir..." Uluslararası ticaretteki büyüme parag. I de ele alındığından altı çizili sözcükler gereksiz bir tekrarlamadır.

"...Üretim araçları **ve**" malların **dolaşım** araçları". İnanıyorum ki, bir insan kapitalistlerin **dolaşım araçlarına** sahip olduğunu, bir meta ekonomisi toplumunda onların üretim araçlarına sahip olduğu gerçeğinden **çıkartabileceğin**den, altı çizgili sözcükler programdan gerekçeye geçirilmeliydi.

"...Kendi işgüçlerinden başka hiçbir üretim ve dolaşım aracına sahip olmayan kişilerin..." Bu, bu şekilde konulmaz.

İşgücünün - "bütün bir sene veya birkaç ay için" - "sürekli veya periyodik" satışına değinen kısım, gerekçeye aktarılması gereken, gereksiz bir detaydır.

(Parag.VI) "...Büyük **endüstriyel** işletmelerin ekonomik öneminde bir artış" - ve aşağıda: genel olarak bağımsız kü-

çük işletmelerin rolünün azalışı. Büyük **tarımsal** işletmeler kazara mı ihmâl edilmiştir? Yoksa, küçük işletmelerin rolü **hem** endüstride ve **hem de** tarımda zayıflarken büyük işletmelerin ekonomik öneminin **sadece** endüstride arttığı mı söylemek istenmiştir? Eğer durum böyle ise - o zaman bu **kesinlikle yanlıştır.** "Büyük işletmelerin ekonomik önemi" tarımda da artmaktadır (bir örnek olarak makinalaşmadan bahsetmek yetecektir - ve diğer örnekler yukarıda verilmiştir). Doğal olarak, buradaki süreç **ölçülemeyecek kadar daha karmaşıktır,** fakat bu gerekçede söylemek zorundadır (ve somut örneklerle söylenmeliydi).

..."az veya çok karmaşık, az veya çok açık, az veay çok sıkıcı"lığa bağlı olarak... - bunlar, fikrimce gereğinden fazla ağdalı ve anlamı **zayıflatan** sözcükleridir. Orjinal taslaktaki üslup - "hizmetkârlar ve teb'alar" - daha güçlü ve daha şematiktir.

Parag.VII, gereksiz tekrarlamalarla başlar, parag.V ve parag.VI da zaten işaret edilmiş olmasına rağmen "küçük üreticilerin proleterler şekline dönüşmelerine" tekrar işaret eder.

Parag.VII, işgücü için talebin büyüyüşünün onun arzının büyüyüşünün ardından sürüklendiği gerçeğinin ayrıntılı bir izahını veriyor. Açıklama, bu durumda, böyle "ayrıntılar"dan güçlükle faydalanabilir. Herhangi bir durumda, **sürecin** hiçbir tam açıklaması, şüphesiz verilmez (örneğin, kadın ve çocuk emeğinin istihdamının büyümesinden söz edilir, fakat emeğin büyüyen güçlenişinden bahsedilmez, vs.). Bu yüzden **bütün** açıklamaları (somut örneklerle birlikte) gerekçeye aktarmak ve programda yalnızca kapitalizmin içinde barın-

dığı çelişkinin **ne olduğunu** ve onun eğiliminin **ne olduğunu** formüle etmek daha doğru olacaktı.

"Teknik gelişimin derecesi ne kadar büyükse, işgücü talebinin büyümesi, işgücü arzının büyümesinden o kadar küçük olacaktır", demekle "arzın büyümesi" yalnızca teknik gelişime bağlı olmaktan çok uzak olduğundan, sorunun yanlış şartlarda konduğu yolunda bir itiraz ortaya çıkmaktadır. Fakat bu itiraz, asla "...olduğundan - bu sebeple" sözcüklerine eşit olmayan " ne kadar büyükse - o kadar çoktur" sözcükleri için geçerli değildir. Bir önceki paragraf, "arzın büyümesine" **neyin** sebep olduğunu ("mahvedilmek", "safdışı edilmek", vs.) açıklamaktadır ve bu daha somut olarak gerekçede açıklanmış olacakdır.

"...Kendi emeği ile yarattığı maddî zenginliğin toplam değeri içinde işçi sınıfının payı sürekli olarak azalmaktadır..." Bu sözcükler, sömürünün güçlenmesinin ele alındığı paragrafta gözükmektedir (alıntıları doğrudan doğruya buna tekabül eden metinle karşılaştırın). Bu yüzden kişi, "pay" sözcüğü ile söylenmek istenen şeyin, v'nin v + m ile ilişkisi olduğunu düşünebilir. Fakat bu olay da saçmadır ve "zenginliğin toplam-değeri" sözcüklerine tekabül etmez.

Ama, toplam-değer = c + v + m ise o zaman, ilk başta, "pay" ile paylaşılan şey yani tüketim maddeleri kastedildiği için "pay"ı (v'ye karşı olarak) c + m şeklinde adlandırmak pek doğru değildir. Daha fazlası, bu durumda bu öneri özünde, sosyal zenginlik (c + v + m) ve sosyal eşitsizlikteki artışı ele alan, bir sonraki paragrafa aittir. Bu açıdan, gereksiz tekrarlamalar olarak aktarılan sözcükleri çıkarmak daha iyi olacaktır.

Üstelik, formüle edildiği şekliyle bu sözcükler, içinde (küçük üreticilerin payı da azaldığı için) **yalnızca** ücretli iş-

çilerin ve kapitalistlerin bulunduğu böylesine gelişmiş bir toplumu öngörür ve bu, küçük üreticileri de "gelişmiş" bir toplumu içine alan paragraf V ile uyuşmaz.

Parag. VIII; IX ve X'dan sonra gelmeliydi: bu sonuncular krizleri ele alıyorlar yani, kapitalizmin çelişkilerinden **birini,** oysa parag. VII kapitalizmin **bütün** çelişkilerini ve onun gelişimindeki bütün eğilimleri toparlıyor.

"Emeğin üretkenliğindeki artış" sözcüklerine "sürekli olarak daha toplumsal emek haline gelen toplumsallaşmış emeğin" (ifadesi ç.) eklenmeliydi. Taslak, emeğin toplumsallaşmasının sürecinden yanlış yerde (parag.XI) ve çok dar bir biçimde ("teknik gelişim süreci, işçilerin emeğini gittikçe daha fazla birleştirir") şeklinde söz ediyor. Kapitalizmin emeği toplumsallaştırması sadece "işçilerin emeğinin birleştirilmesini" içermez.

"Mülk sahipleri ve mülksüzler arasındaki uzaklığın büyümesi" sözcüklerini takip eden "toplumsal eşitsizliğin büyümesi" sözcükleri gereksiz bir tekrardır. Diğer taraftan, proletarya ve burjuvazi arasındaki "uçurumun büyümesi"ne değinmeyi, kapitalizmin gösterilen bütün çelişkilerinin başlıca toplumsal sonucu ve sınıf mücadelesine geçişin (şartı, ç.) olarak tanımlamayı ilâve etmek gerekli değildir.

Sırası gelmişken, kapitalizmin sosyal sonuçlarının bir tanımlanması konusunda, özellikle burada, taslağın kendisini: "varolma mücadelesinde zorlukların ve mücadelede katlanılan bütün mahrumiyetlerin ve acıların çoğaltılması" gibi tamamen yetersiz bir öneri ile sınırlamakla, taslağın **soyutluktan** acı çektiği belirtilmelidir. Benim fikrimce, bütün ağırlığım hem işçi sınıfı ve hem de küçük üreticiler üzerinde hissettiren bu sosyal sonuçların tamamen **daha kesinlikle** gösterilmesi şarttır.

Karşı taslakta, bu sonuçların formulasyonuna karşı örneğin, "her cinsin aşağılanması" sözcüklerinin doğru olmadığı itirazı öne sürülüyor. Ben, onların doğru olduğuna, bu sözcüklerin böyle olaylarda olabildiği kadar **fahişeliği,** "aydınların" katıksız uşaklar haline dönüşmesini, işçinin kendi karısının ve çocuğunun satıcısı haline dönüşmesini, kapitalizmin demir disiplinine boyun eğmeyi, politik baskı için, düşüncenin özgürlüğünü baskı altına almak için ekonomik gücün kullanılmasını, vs. vs.yi içerdiğine inanıyorum. Tamamen aynı şekilde, bu bana, kapitalizm altında "kitlelerin yoksulluk ve mahrumiyeti" konusunun tamamiyle özü olarak gözüküyor. Ben, yoksulluğun ve mahrumiyetin soyut büyümesinden söz etmeyi önermiyorum, fakat Kautsky'nin şu fikrini bütünüyle paylaşıyorum: **"ein au sfürliches s.-d. Program, welches nicht erkennen I ässt, dass der Kapitalismus naturnotwendig Massenarmu tund Massenelend erzeugt, das nicht äls den Inhalt des Strebens der Sd-tie den Kampf gegen diese Armut und dieses Elend bezeichnet, verschwigt die entscheidende Seite unserer Bewegung und enthält also eine empfindliche Lücke" *** (Avusturya taslağına karşı.)

Anladığım kadarıyla "üretici güçlerin gelişme sürecinin bütün belli başlı" (dolayısıyla tamamıyla hepsi değil) "avantajları nüfusun önemsiz bir azınlığı tarafından tekelleştirildiği"ne işaret etmek (bu paragrafın ç.) özüdür.

Parag.IX ve X krizleri ele alıyor. Değişen formulasyon açısından burada esasında itirazı gerektirecek hiç bir şey yoktur. Ama, biçim olarak (gene "dünya pazarı", gene "kapi-

* "...kapitalizmin kitle yoksulluğuna ve kitlesel mahrumiyete doğal olarak yol açtığını açıkça koymayan ve bu yoksulluk ve bu mahrumiyete karşı mücadeleyi Sosyal-Demokrasinin gayelerinin özü olarak kabul etmeyen detaylı bir Sosyal-Demokratik program hareketimizin kesin veçhesini bilmezlikten gelir ve bu yüzden bariz bir yetersizliği vardır." -Ed.

talist üretim ilişkileri") bu paragraflar tekrarlamalardan acı çekmektedirler. Krizleri **açıklamak** için böyle bir girişimi programdan tamamiyle silip çıkarmak, onu kaçınılmaz olan şeylerle sınırlamamak ve açıklamaları ve ayrıntıları gerekçeye bırakmak çok daha iyi olacaktır. Meselâ krizler ve "durgunluk dönemleri" hakkında müracaat notları (dipnotlar ç.) düşülmüş, fakat bütün olarak kapitalist endüstrinin tüm dönemi içerilmemiş.

Krizlerin sosyal sonuçları gösterilmiş fakat gene tekrarlamalarla (sürecin "şiddetlenmesine" değinmek yeterlidir, vs.) ve gene çok belirsiz şekilde: Krizler sadece küçük üreticinin durumunu güçleştirmez, sadece onların şartlarının nispî ve soyut kötüleşmesine yol açmaz, fakat gerçekten onları mahveder ve proletaryanın saflarına sürükler.

Parag. XI ve XII ye karşı ilke olarak çok önemli bir itirazım var: Bu paragraflar proletaryanın küçük üreticilerle ilişkilerini **bütünüyle tek taraflı ve yanlış bir şekilde** koyuyor (çünkü, "çalışan ve sömürülen kitleler" kesinlikle proletarya ve küçük üreticilerden meydana gelir). Bu iki paragraf **Komünist Manifesto**nun temel tezleri ile, Enternasyonalin Genel Tüzüğü ile ve bugünkü Sosyal-Demokratik programların çoğunluğu ile doğrudan doğruya çelişki içindedir; bu paragraflar Narodniklere, "eleştirel" ve her çeşit küçük-burjuva yanlış anlamalarına yolu açık bırakmaktadırlar.

"...Çalışan ve sömürülen kitlelerin hoşnutsuzluğu büyüyor" - bu gerçektir, fakat proletaryanın hoşnutsuzluğu ile küçük üreticininki arasında fark gözetememek ve burada yapıldığı gibi ikisini birbiri ile kaynaştırmak tamamen yanlıştır. Küçük üreticilerin hoşnutsuzluğu çoğunlukta, **küçük mülk sahipleri olarak kendi varlıklarını korumak** dürtüsünü (ve kaçınılmaz olarak onlarda veya onların kayda değer bir bö-

lümü arasında bu dürtüyü ortaya çıkarmalıdır) yani, bugünkü düzenin temellerini korumak ve hattâ onu geri çevirmek dürtüsünü ortaya çıkarır.

"...Onların mücadelesi ve her şeyin üstünde onların önde gelen temsilcisi proletaryanın mücadelesi gittikçe keskinleşiyor..." Mücadele, küçük üreticiler arasında da büyüyerek keskinleşiyor şüphesiz. Fakat onların "mücadelesi" **çoğunlukla,** birçok konularda küçük üreticilerin gerçek durumunu, onların çıkarlarını proletaryanınkilerle **keskince zıtlaştırdığı** için proletaryaya **karşı** yöneltilmiştir. Genel olarak söylenirse, proletarya küçük-burjuvazinin **hiç de** önde gelen temsilcisi" **değildir.** Eğer böyle bir şey meydana gelirse, bu ancak küçük üreticiler kendi kötü kaderlerinin kaçınılmazlığını kavradıkları zaman, "kendilerini proletaryanın saflarına yerleştirmek için kendi mevkilerini **terk ettikleri**" zaman olacaktır. Bu çok sık olur, diğer taraftan henüz "kendi mevkilerini" terk etmemiş olan **günümüz** küçük üreticilerinin önde gelen temsilcileri anti-semitist ve büyük toprak sahibi, milliyetçi ve Narodnik, sosyal-reformist ve Marksizm "eleştirmenleri"dir. Bu, özellikle küçük üreticilerin "mücadelesinin keskinleştirilmesi"nin, "Sosyalist Gironde"nin, "Mountain"a[9] karşı "mücadelesinin keskinleştirilmesi" ile eleştirildiği zamanımızda, en azından her çeşit keskinleştirmeyi bir araya getirmek uygundur.

"...Uluslararası Sosyal-Demokrasi **çalışan ve sömürülen kitlelerin** kurtuluş hareketlerinin başında bulunur..." Hiç de değil. **O yalnızca işçi sınıfının, yalnızca işçi sınıfı hareketinin** başında bulunur ve eğer diğer unsurlar bu sınıfa katılırlarsa bunlar sınıflar değil unsurlardır. Ve **ancak** onlar "kendi mevzilerini terk ettiklerin"de bütünüyle ve kesinlikle katılmış olurlar.

"...O, **onların** savaş güçlerini örgütler..." Gene yanlış, Sosyal-Demokrasi hiçbir yerde küçük üreticilerin "savaş güçlerini örgütlemez. O, yalnızca işçi **sınıfının** saya için **ne kadar az** geçerli ise o kadar az uygundur ve "gelişmiş" burjuva toplumu (kavramıyla -ç) o kadar **sınırlanmıştır.** (parag.V ile karşılaştır.)

Summa summarum. Taslak, küçük-burjuvazinin devrimci ruhundan (eğer o, proletaryayı desteklerse, bu onun devrimci olduğunu göstermez mi?) onun tutuculuğuna (ve hattâ gerici ruhuna) bir kelimeyle bile değinmeksizin, **olumlu** bir şekilde söz eder. Bu bütünüyle tek yönlü ve yanlıştır.

Biz küçük-burjuvazinin **tutuculuğuna** olumlu bir şekilde değinebiliriz (ve değinmeliyiz.) Ve **onun devrimci ruhuna, ancak şartlı bir biçimde** değinmeliyiz. Ancak böyle bir formulasyon bütünüyle Marks'ın öğretisinin tüm ruhuna uyacaktır. Örneğin, **Komünist Manifesto** dosdoğru açıklıyor ki; "burjuvaziyle yüzyüze gelen bütün sınıflar içinde... Yalnızca proletarya gerçekten devrimci sınıftır... Küçük imâlatçı... Esnaf, köylü... **Devrimci değil, fakat tutucudurlar.** Hattâ daha fazlası gericidirler... Eğer tesadüfen devrimci olmuşlarsa, ["eğer"] * sadece yaklaşan proleterleşmeye geçişlerinden dolayı böyle olmuşlardır... Kendilerini proletarya'mn saflarına yerleştirmek için kendi mevzilerini **terk ederler".** [10]

Komünist Manifesto'dan beri sorunların yarım yüzyıl içinde önemli derecede değiştiği söylenmemeli. Bu hususta kesinlikle hiçbirşey değişmemiştir: Ve teorisyenler daima ve sürekli olarak bu öneriyi kabul etmişlerdir. (Meselâ, Engels 1894 de Fransız tarım programını tam bu noktadan çürütmüştür. [11] O, küçük köylünün kendi mevzisini **terk edin-**

ceye kadar, bizimle birlikte olmayacağını onun yerinin anti-semitistlerin yanı olduğunu, onlar kendisini fabrikalara sürdükçe, burjuva partileri kendisini daha çok aldattıkça, onun kesinlikle bizim tarafımıza geçeceğini dosdoğru koymuştur) - daha da fazlası, tarih bu teoriyi, yakın zamanlarda, tam **nos chers amis*** "Eleştirmen" Mösyöler için olaylara dayanan belgelerle zenginleştirmiştir.

Bundan başka, orjinal taslakta **proletaryanın diktatörlüğünü** içeren kısım burada yoktu. Bir gözden kaçma sonucu, bu kazara bile yapılmış olsa, "diktatörlük" kavramı ile proletarya için dış desteğin **olumlu** kabul edilmesinin birbirine uymayan şeyler olduğu yine de kesindir. Eğer biz gerçekten, küçük-burjuvazinin proletarya'ya, onun, proletarya'nın devrimini tamamlamasında destekleyeceğini **kesinlikle** biliyor idiysek, o zaman bir diktatörlük olmaksızın da ("eleştirmenlerin" bizi inandırdıkları gibi) pekâlâ idare edebileceğimiz bunaltıcı bir çoğunluk meydana getirebileceğimiz konusunda sözde tamamen garanti edildiğimiz için bir "diktatörlükten" söz etmek anlamsız olacaktı. Proletarya'nın **diktatörlüğü'**nün gerekliliğinin tanınması, **yalnızca** proletaryanın gerçekten devrimci sınıfı olduğu (yolundaki .ç) **Komünist Manifesto'**nun tezleri ile **ne yakından ve ayrılmaz şekilde** bağlıdır.

(Parantez içinde belirtelim - Engels'in bu konuda ne kadar "kıskanç" olduğunun Taslağı eleştirisinin aşağıdaki **passus** da apaçık bellidir. "Der Ruin weiter Volksschicteen"*

---

* (Lenin tarafından alıntılar yapılan sayfalarda) köşeli parantezler içinde yapılan eklemeler Lenin'e aittir, aksi söz konusu olduğunda belirtilmiştir. -Ed, sevgili dostlarımız -ç.

Engels Taslak'tan bir bölüm aktarır ve şunlara işaret eder! "Statt dieser deklamatorischen phrusedie aussieht als täte uns der Ruin von Bourgeois und Kleinbürgern noch leid [!!], würde ich die einfache Tatsache erzählen: die durch den Ruin der stadtischen und landlichen Mittestande, der Kleinbürger und Kleinbauern, den Abgrund zwischen Besitzenden und Beistzlosen erweitenr oder vertiefen."**

Belki bana, karşı taslağın, sanki **devrimcilikleri şartlı olarak bile ifade edilmemiş,** gibi, küçük üreticilerin tutuculuğuna ("Bugünkü toplumun bütün diğer sınıfları mevcut ekonomik sistemin temellerinin korunmasını temsil ederler") olumlu bir ifade verdiği söylenebilirdi.

Bu itiraz bütünüyle temelsizdir. Küçük üreticilerin şartlı devrimciliği, ifade edilebileceği yegane yolla ifade edilmiştir, yani **kapitalizme karşı bir iddianamenin sözleriyle** Küçük üreticilerin şartlı devrimciliği şöyle ifade edilmiştir:

(1)- Kendisinin kapitalizm tarafından **safdışı edilmesi ve mahvedilmesi**

---

* ("sanki burjuvazinin ve küçük burjuvazinin mahvından ızdırap çekiyormuşuz gibi [!!] söylenen bu tantanalı cümle yerine şu basit gerçeği koyardım: şehir ve kır orta mülkiyetinin - küçük burjuvazi ve küçük köylüler- harabeleri boyunca mülkiyet ve mülksüzlük arasmdaki uçurum büyür. -Ed) - 12

Erfurt program taslağı aşağıdaki **passus'u içerir: "In diesem Befreiungskampf verficht die Sozialdemokratie als die Verfecheterin (veya Vertreterin - Neue Zeit , IX, 2, 789) nicht bloss der Lohnarbeiter, sondern der Ausgebeuteten und Unterdrückten insgesamt, alle Forderungen, Massregeln und Einrichtungen, welche die lage des Volkes im allagemeinen und der Arbeiterklasse im besondern zu ver bessern geeignet sind. ["Bu kurtuluş için mücadelede, Sosyal-Demokrasi, genel olarak bütün halkın ve özel olarak işçi sınfının durumunu düzeltebilecek olan bütün talepler, tedbirler ve kurumlar için sadece ücretli işçilerin değil, fakat bütün sömürülenlerin ve ezilenlerin şampiyonu (veya temsilcisi) olarak döğüşür." -Ed.] diye sorarak, **kesinlikle** bütün bu **passus'un silinip çıkarılmasını** tavsiye etmiştir. Ve Engels'in tavsiyesine göre, bu **passus tamamen bir yana atıldı; "bütün diğer sınıflar** üretim araçlarının özel mülkiyetini temsil ettikleri ve bugünkü toplumun temellerini korumak ortak amacına sahip olduklarından işçilerin kurtuluşu işçi sınfının kendi eylemiyle olmalıdır." diyen paragraf **doğrudan doğruya Engels'in tesiri altında,** orjinal taslakta olduğundan **daha keskin bir biçimde** benimsedi.

sözleriyle. Biz proleterler, kapitalizmi, geniş çaplı üretimi köylülerin mahfedilmesi bahasına kurmakla suçluyoruz. Bu yüzden, dolaysız sonuç şudur; **eğer** köylü bu sürecin kaçınılmazlığını kavrarsa, "kendi mevzisini terk edecek ve bizim yanımıza gelecektir."

(2)- "Hayat güvenliğinden yoksunluk ve işsizlik, sömürünün boyunduruğu ve her cinsin aşağılanması" (sadece proletarya'nın değil, fakat) "çalışan nüfusun gittikçe daha geniş bölümlerinin kaderi haline geliyor." sözleriyle.

Bu kesin formülasyon, proletaryanın bütün çalışan nüfusun **temsilciliğini** üstlendiği gerçeğini ve dahası hepsini **onların** kendi mevzilerini terketmeyi ve bizimkilere yerleşmeye zorladığımız (ve **mecbur ettiğimiz)** bir temsilciliği ifade eder ve **vice versa** değil - biz kendi mevzilerimizi terk etmeyiz ve biz sınıf mücadelemizi her çeşit döneklerin mücadelesiyle kaynaştırmayız.

Ve temsilcilik fikri tamamen aym şekilde ifade edilmiştir.

(3)- **Kitlelerin** (**genel** olarak kitleler ve yalnızca işçiler değil) yoksulluğu ve düşkünlüğü hakkındaki sözcüklerle.

Bu, devrimci sınıfın partisinin, diğer sınıflara onların düşkünlüğünü ve bu düşkünlüğün çaresini bulma yollarını anladığını ve **kendisinin** kapitalizme savaş ilân ederken, sadece kendi adına değil fakat bütün "yoksulluk çeken ve düşkün" kitlelerin adına konuştuğunu açıklamakla birlikte diğer sınıfların şartlı devrimciliğini ifade edebileceği **yegane biçimdir.** Bundan dolayı, bu doktrini kabul eden herkesin bize katılması gerektiği (düşüncesini de .ç) beraberinde getirir. Programda buna özel olarak değinmek ve **eğer** bazı belirli güvenilmez unsurlar bizim mevzilerimizi benimserlerse onların da devrimci olacağını açıklamak bizim için çok saçma olacaktı!

Bu, bizim içimizdeki inancı, özellikle bizdeki inanca dahi muhtaç olan şu yarım-gönüllü ve zayıf müttefikler arasındaki inancı yıkmak için en iyi yol olacaktı.*

Parag.XI ve XII ye ilkeler açısından yapılan bu itiraza ilâveten parag.XI e karşı yapılacak ufak bir biçimsel değinmem de olacak. Burası, "kapitalizmin ortadan kaldırılmasının **maddi** imkânları" hakkında konuşmanın yeri değil; bu paragrafın ele aldığı şey, kapitalizmi ortadan kaldırmak için maddi **değil fakat** ideolojik önşartlarıdır. Eğer maddi önşartlardan söz edilmiş olsaydı, o zaman ideolojik (ahlâk vs.) önşartlara da değinmek gerekecekti. Ama, bu "maddi imkânı", sınıf mücadelesine değil kapitalizmin evrimini ve eğilimlerini ele alan paragrafa aktarmak doğru olmaktan çok uzak olacaktı.

Parag.XII'de yaklaşan sosyal devrimden - ve sadece parag.XV'de bu devrimin kendisinden ve onun gerekliliğinden bahsetmek mantıksızdır. Sıra ters çevrilmeliydi.

Parag.XIII de "mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesi" ifadesinin "özel mülk sahipliğinin ilgası (veya bertaraf edilmesi)" sözcüklerinin yerini alması, fikrimce uygun değildir. O daha az açık ve kesindir. Ne de paragrafın sonu doğru dürüst ifade edilmiştir: "Toplumun üyelerinin tek tek olduğu kadar bütününün de ihtiyaçlarını tatmin etmek üzere üretimin sosyal sürecinin plânlı örgütlenmesi". Bu kafi değildir. Bu çeşit örgütlenme belki de tröstler tarafından bile hazırla-

* Programımızın pratik kısmında, küçük üreticiye karşı (meselâ, köylüye karşı) daha çok hoşgörü göstermedikçe, programın **teorik** kısmında, **kendi** mevzilerimizden hiç fedakârlık etmeksizin, bu güvenilmez ve ikiyüzlü sosyal unsurları ("daha ciddiyetle" ele almalıyız. Şimdiden sonra diyeceğiz ki; eğer bizim mevzimizi benimserseniz her çeşit "hoşgörüye" bel bağlıyabilirsiniz, eğer benimsemezseniz o zaman bize kızmayın! "diktatörlükte" biz sizin için diyeceğiz ki: kuvvet kullanmayı gerektiren yerde kelimelerle oyalanmanın anlamı yoktur...

nacaktı. Ve yalnızca kendi üyelerinin ihtiyaçlarını tatmin etmek için değil, fakat toplumun **bütün** üyeleri için **eksiksiz** gelişimini, **tam** refah ve özgürlüğünü sağlamak amacı ile olduğu için "**bir bütün olarak toplum tarafından**" demek (bu, plânlamayı kapsadığı ve bu plânlamadan kimin sorumlu olduğunu belirttiği için", daha kesin olacaktır.

Parag.XIV, fikrimce belirsizdir (ben henüz, "bütün" ezilen "insanlığı", meselâ zayıf karakterli insanları güçlü karakterlilerin baskısından kurtarıp kurtarmıyacağımızı bilmiyorum). Gotha Programının eleştirisinde Marks tarafından ortaya konan formülasyonu kullanmak daha doğru olurdu: Sınıflara bölünmenin ve buradan yükselir eşitsizliğin ilgası.[14] Engles de Erfurt Programının eliştirisinde **die Abschaffung der Klassen ist unsere Grundforderung*** olduğundan ve bu "temel talebe" **kusursuz ve dolaysız değinmekle** bütün kötülükleri defetmek ve herkesin kurtuluşu için verdiğimiz sözün anlamını (mübalağalı bir şekilde değil) **tamamen belirli** bir şekilde ifade etmiş olacağımızda ısrar etti.

Parag. XV "Proletaryanın nüfusunun diğer bölümleri tarafından desteklenmesi" konusunu ve "proletarya diktatörlüğü"nün ihmal edilişini yukarıda zaten ele almıştım.

Parag.XVI, hem acaip hem de yersiz. Proletarya'nın "politik eğitimi" bizim onu aydınlatmamızı, örgütlememizi ve onun mücadelesini yönetmemizi içerir ve bu da ("onun mücadelesinin liderliği" sözcüklerinin eklenmesi gereken) parag.XII de zaten ele alınmıştı.

Parag. XVII'de, bana gereksiz lâf kalabalığı gibi gözüktü. Yakın görevlerimizin çeşitli sosyal ve politik şartlara bağlı olduğundan genel olarak söz etmekteki amaç nedir? Bırakın bu, bazı belirli özelliklerin (köle sahipliğinin kalıntıları,

otokrasi, vs.) yakın görevlerimizi bazı belirli şekillerde sürekli kıldığını dosdoğru söylememiz gereken tezlerde ele alınsın.

Parag. XVIII: «Rusya'da kapitalizm gittikçe daha çok üretimin egemen biçimi şekline **geliyor**...» Bu şüphesiz yetersizdir. O, zaten egemen **olmuştur** (eğer 60 zaten 40'a egemen olmuştur dersem, bu hiçte 40'ın varolmadığı veya onun değerini yitirmiş olduğu anlamına gelmez). Bizim hâlâ hızla Narodnik düşüncelere dönen o kadar çok Narodnikler, Narodnik-öncesi liberaller ve «eleştirmenler»imiz vardır ki, bu noktada en ufak bir belirsizliğe yer bırakmaya göz yumulamaz. Ve eğer kapitalizm henüz «egemen» olmamışsa bile, o zaman belki de Sosyal - Demokrasi ile birlikte bir süre beklemek daha iyi olacaktı.

«...Sosyal-Demokrasiyi en ön **plâna çıkarmak**...» kapitalizm henüz egemen biçime **geliyor,** fakat biz şimdiden «en ön» plândayız,... Fikrimce, en ön plândan söz etmeliyiz: Bu programın bütününden kendiliğinden bellidir. Kendi kendimize böbürleneceğimize, bırakalım hakkımızda bu hükmü tarih versin.

Taslak; «köle sahipliği» ifadesini göz önünde tutarak, sadece **yasal** yapıya uygun olan, eski **köle sahipliği** sosyal sistemi ifadesini açıkça bir kenara atıyor. İnamyorum ki bu ayırım temelsizdir: Şüphesiz «köle sahipliği» yasal bir kurumdur, fakat o, toprak ağalığı (ve köylü **ekonomisi**'nin özel bir sistemine de uygundur ve bundan başka o, "yasal olarak" tesbit edilmemiş sayısız günlük ilişkilerde kendini açıkça ortaya koyar. Bu sebepten dolayı; "kapitalizm öncesi, köle sahipliği sosyal sistemi" ifadesini bir kenara atmak güçlükle tavsiye edilebilir.

Köleliğin (ki söz yerindeyse, kitleler köleler olarak vaftiz edilmişlerdir) "tanımı" programımızda tamamen yersiz ve gereksizdir.

Diğer taraftan, köle sahipliği sisteminin kalıntılarının baskısını bütün ağırlığıyla çalışan halk kitlesinin üzerinde hissettirdiğinden söz etmek yetersizdir. Biz, aynı zamanda ülkenin üretici güçlerinin gelişmesindeki ve köleliğin diğer toplumsal sonuçlarındaki gecikmeye de işaret etmeliyiz.*

Parag.XIX. Fikrimce, bize göre demokrasi'nin (**ayrıca** politik özgürlüğün) bir "geçiş biçimi" olduğu (neye geçiş? Hem sonra, aşağıda bir cumhuriyetin bizim **yakın** pratik talebimiz olduğunu açıkça söylüyoruz) - ve bir anayasa'nın "kapitalist üretim ilişkilerinin ["mülkiyetin" - açıkça bir baskı hatasıdır.] Doğal yasal tamamlayıcısı" olduğunu söylemek oldukça gereksizdir. Bu programda kesinlikle uygunsuzdur. Bizim için otokrasinin "**bütün** toplumsal gelişmeyi" geciktirdiği veya sınırladığını; bu yüzden, kapitalizmin gelişmesinin de onunla uyuşmadığını söylenerek tamamen yeterli olacaktı.

Üstelik, çok daha dolaysız ve kesin olarak bir cumhuriyetten söz ederken, kapitalizmin yasal tümleçlerinden ve bir "yasal yapı"dan (parag XX) bu genel pasajlarda söz etmenin anlamı nedir? (Bundan başka, parag. XX "eski köle sahipliği sistemi" ifadesini de içeriyor yani, burada taslağın kendisi, "köle sahipliği" sözcüğüne sırf yasal olmaktan çok daha geniş bir anlam veriyor.)

Ne otokrasinin, yerine derhal bir cumhuriyet geçirilmesi talebini izlediği için yıkılıp atılmasını, ne de otokrasi'nin yasal bir yapıyla uyuşmadığından söz etmenin anlamı vardır. Otokrasi altında halkın "haklardan yoksunluğu" vs. konusunda çok daha kesinlikle derdimizi anlatmak daha iyi olacaktı.

* Aklıma gelmişken; karşı taslaktaki "**içinde** köylülüğün **ölmekte olduğu** Asya tipi barbarca **biçim**" ifadesi zayıftır. **Ortadan** kaybolma biçimi veya buna benzer birşey denebilirdi.

"...İşçi sınıfının kurtuluş isteğinin en kötü düşmanı otokrasidir..." Buna, şu ilâve edilmeliydi: "Ve bütün halkın kültürel gelişmesinin" veya bu anlamda sözcükler. Bu şekilde (ve "temsilcilik"ten söz etmeksizin) Sosyal-Demokrasi'nin sadece işçi sınıfını değil fakat **bütün** toplumsal ilerlemenin çıkarlarını temsil ettiğini göstereceğiz.

Yukarıdaki notları toparlarsak, fikrimce taslağın kabulünü imkânsızlaştıran dört temel kusur buldum:

1) Formülasyonların pek çoğunun aşırı **soyutluğu;** öyle ki, militan bir partiden ziyade bir dizi konferans için **amaçlanmış gibi gözükebilir.**

2) Özellikle **Rus kapitalizmi** sorununun savsaklanması ve çarpıtılması, programın Rus kapitalizmine karşı ajitasyon için bir özet ve rehberlik sağlaması gerektiğinden bilhassa ciddi bir kusurdur. Rus kapitalizminin olaysız bir değerlendirilişini ve ona karşı özellikle açık bir savaş ilânını ortaya koymamız gerekir.

3) "Eleştirmenlere" ve pek çok başkalarına karşı savaşımızda ayaklarımızı yerden kesen, **proleterya'nın küçük üretici ile ilişkilerinin** tamamen tek yönlü ve yanlış konuşu taslağın kabülünü imkânsızlaştırıyor.

4) Sürecin **açıklamalarını** vermek için programda yapılan sürekli çabalar taslağın kabülünü imkânsızlaştırıyor. Açıklamalar zaten gayelerine ulaşamıyor ve yorumlar sıkıcı oluyor, sayısız tekrarlamalar doğuyor ve program, sürekli olarak bir gerekçe şekline dönüşüyor.

1902 Şubat sonu ile
Mart başı arasında yazıldı.

PLEKHANOV'UN İKİNCİ TASLAĞI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Dört temel kusur bütün taslağı kaplamış ve fikrimce, onu bütünüyle kabul edilmez yapmıştır:

1) Kapitalizmin bir tanımını içeren en önemli bölümün formülâsyonundaki üslup ile bu taslak, pek belirli bir kapitalizmin pek gerçek sonuçlarına karşı **döğüşen** proletarya için genel bir program olmaktan ziyade kapitalizm üzerinde ekonomik bir **ders kitabının** programıdır.

2) Program, **Rus** proletaryasının partisi için özellikle uygun değildir, çünkü Rus kapitalizminin evrimi ve Rus kapitalizmi tarafından meydana getirilen çelişkiler ve toplumsal kötülükler genel olarak kapitalizmi tanımlamakta (kullanılan :ç) aynı sistem tarafından hemen hemen bütünüyle savsaklanmış ve çarpıtılmıştır. Rus proletaryasının partisi programında, Rus kapitalizmini suçlayışını, Rus kapitalizmine savaş açışını en anlaşılır bir üslupla formule etmeliydi. Rus programının bu bakımdan Avrupa programlarıyla özdeş olamayacağı gözönüne alındığında bu daha gereklidir: Bu sonuncular, kapitalizm ve burjuva toplumundan, bu kavramların eşit derecede Avusturya, Almanya vs. ye de uygulanabilir olduğunu göstermeksizin söz ederler, çünkü böyle olduğu besbellidir. Rusya açısından bunun böyle olduğu kabul edilemez.

Kapitalizmin "gelişmiş biçimiyle" şu, şartlarda **genelden** ayrıldığını - ve Rusya'da kapitalizmin "egemen hale gelmek-

te olduğunu" - söyleyerek sorundan yan çizmek, pratik mücadele içinde döğüşen bir parti için pek önemli olan somut bir suçlama ve savaş ilânı yapmaktan kaçınmak demektir.

Taslağın, programın belli başlı hedeflerinden birini, Rus kapitalizminin bütün çeşitli sonuçlarını içeren Partinin günlük propoganda ve ajitasyonu için onu bir kararname ile donatmayı başaramamasının nedeni budur.

3) Bazı en önemli paragraflar taslakta kaçınılmaz olarak, teorik mücadelemize ve propogandamıza engel olacak ve en tehlikeli yorumların ortaya çıkmasına yol açacak ve en tehlikeli yorumların ortaya çıkmasına yol açacak eksik bir şekilde formüle edilmiştir. Bu yüzden meselâ geniş çaplı üretimin büyümesi "sanayi" işletmeleriyle sınırlanmıştır. Tarım kapitalizminin evrimi ihmal edilmiş veya hatta savsaklanmıştır. Dahası, "proletaryanın diktatörlüğü" yerine "kapitalist sömürüden acı çeken nüfusun diğer bölümlerinin desteği ile proletaryanın başarmak zorunda olacağı devrim" ifadesi konmuş ve hatta proletaryanın sınıf mücadelesi yerine "çalışan ve sömürülen kitlelerin mücadelesi" ifadesi geçirilmiştir. Bu formülasyon Enternasyonalin temel ilkesi; "İşçilerin kurtuluşu işçi sınıfının kendi eylemlerinin eseri olmalıdır." ifadesinin aksini iddia etmektedir. Proletaryadan başka, "çalışan ve sömürülen kitlelerin" diğer bölümü (yani, özellikle küçük üreticiler) burjuvaziye karşı mücadelelerinde **ancak kısmen** devrimcidirler. Onlar ancak "proletaryaya katılmak amacında oldukları" zaman, onlar **"kendilerini proletaryanın yerine koydukları"** zaman devrimcidirler. **(Komünist Manifesto).** Küçük üreticilerin, taslakta belirtilmeyen gerici tabiatı olarak, proletaryanın "çalışan ve sömürülen kitleler"le ilişlkisinde **genellikle yanlış** sunuluyor. (Meselâ, taslak diyor ki: "onların mücadelesi [çalışan ve sömürülen kitle-

lerin mücadelesi] ve her şeyin üstünde onların ileri gelen temsilcisi proletaryanın mücadelesi daha keskinleşiyor." Küçük üreticilerin "mücadelesinin keskinleşmesi" anti-Semitizmde, Cesarizmde, çiftlik emekçilerine karşı köylü birliklerinde ve hatta sosyalist Gironde'nin Mountain'a karşı mücadelesinde ifade edilir. Bütün çalışan ve sömürülen kitlelerin proletarya tarafından temsil edilmesi, programda, kitlelerin yoksulluğu için [ve sadece işçi sınıfının yoksulluğu için değil], "çalışan nüfusun çok geniş bölümleri" arasındaki [sadece işçi sınıfının değil] işsizlik için kapitalizmi **suçlayışımızda** ifade edilmelidir.)

4) Taslak, kelimenin tam anlamıyla bir programdan bir **gerekçeye** doğru kaymaktadır bir program, bir tek gereksiz sözcük kullanmaksızın veciz ifadelerle anlatılmalı ve bütün **açıklamaları** gerekçelere, makalelere, ajitasyona vs. bırakmalıdır. Engels bu yüzden, Erfurd Programını çok uzun olmakla, pek çok detaylar ve tekrarlamalarla dolu olmakla, böylece sanki bir gerekçeye dönüşmekle itham ettiği zaman tamamen haklıydı.

Taslakta bu hata çok daha açıktır; korkunç miktarda tekrarlamalar vardır; herhalde, programda (sürecin yalnızca bir **tanımlamasını** vermek yerine) sürecin **açıklamalarını** sunmak için yapılan teşebbüsler amacın başarısızlığa uğratacak ve programın sıkıcı bir şekle sokacaktır.

1902 Şubat sonu ile
Mart başında yazıldı.

KOMİTENİN PROGRAM TASLAĞI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER [16]

KOMİTE TASLAĞININ METNİ	LENİN'İN DÜŞÜNCELERİ
	Bir soru işareti üslûbu düzeltme isteği belirtir.
1. Uluslararası ticaretin gelişimi uygar dünyanın bütün ulusları arasında öyle yakın bağlar kurdu ki proletaryanın büyük kurtuluş hareketi uluslararası bir hareket olmak zorundaydı ve çoktandır olmuştur da.	

2. Bu sebepten Rus Sosyal - Demokratları uluslararası Sosyal Demokrasisinin bir parçası olan kendi partilerini proletaryanın dünya ordusunun bir parçası olarak kabul ederler **ve bütün diğer ülkelerin Sosyal-Demokratları kadar aynınihai amacı elde etmeye çalışırlar.**

Üslûp biraz yenilenmek istiyor.

Bu «kadar» iyi Rusça değil. Beceriksiz bir üslûp. «Bütün diğer ülkelerin Sosyal - Demokratlarının yükümlendikleri aynı amacı elde etmeye çalışırlar», veya buna yakın bir şey.

3. Bu nihaî amaç, burjuva toplumunun doğası ve gelişiminin gidişi ile belirlenmiştir.

Ben, «doğası ve» ifadesinin gereksiz sözcükler olarak çıkarılmasını tavsiye ederdim. **Nihaî amaç;** «gelişmenin doğası» nın içeriği tarafından açıklanmış olan bu genel «gidiş»in değişiklikleri ile **kidişatın** (kendisi)ç tarafından belirlenmiştir.

Bu toplum, kapitalist üretim ilişkileri içinde meta üretiminin egemenliğiyle tanımlanır yani, **tüke-**

tim maddelerinin en önemli ve en büyük kısmının

yurt ve dünya pazarında satılması için üretilmesi ve üretim araçlarının en önemli ve en büyük kısmının ve bu **tüketim maddelerinin** -metaların- dolaşımının, nispeten azınlıkta bir sınıfın kişilerine ait olması gerçeğiyle tanımlanır.

sanki nüfusun büyük çoğunluğu hiçbir üretim **ve dolaşım** amacına sahip

Neden sadece «tüketim maddeleri?» Üretim araçları ne olacak? «ürünler» vs. daha iyi olurdu.

Bu sözcükler fikrimce çıkarılmalıdır. Gereksiz tekrarlama.

Bu sözcükler çıkarılmalıdır. Metalar tüketim maddelerinden ibaret değildir.

(«Nispeten az» yerine, **belkide önemsemeye değmez,** «en önemli ve en büyük kısmı» sözcüklerinin konması yeteri kadar bağlayıcıdır. Fakat bu önemli değil.)

«Kapitalistler ve toprak sahipleri» sözcükleri ilâve edilmeliydi. Aksi takdirde sonuç, daha sonra özellikle **yersiz gelen** «köylüler ve el zanaatkârları» sözcükleriyle birlikte **soyut bir kavram** oluyor.

«Ve dolaşım» sözcükleriçıkarılmalıydı. Proleterlerin daniskası **tüketim**

olmayan kişileri kısmen içerirmiş gibi, ki onların hepsi (**p r o l e t e r l e r**)

ve kısmen, tasarruflarında çok önemsiz miktarda, kendi geçimlerini **s a ğ l a y a m a y a n,** üretim aracı bulunduran (küçük üreticilerin belli bir bölümü, meselâ küçük köylüler ve el zanaatkârları gibi) kişilerdir. Bütün bu insanlar ekonomik durumlarından dolayı, **sürekli** veya **peryodik olarak,** iş - güçlerini satmaya zorlanırlar yani, kendilerini üretim araçlarının ve metaların dolaşım araçlarının sahiplerine kiralarlar ve kendi emekleriyle bunların kazancım yaratırlar.

4. Kapitalist üretim ilişkilerinin egemenliği; büyük işletmelerin ekonomik önemini çoğaltarak bağımsız küçük üreticileri saf dışı ederek, sürekli teknik ilerleme gibi, gittikçe daha

maddeleri olarak satılan «dolaşım araçlarına» sahip olabilirler ve olmaktadırlar.

Üslup yenilenmek istiyor!

? «Üretim araçları» geçimi **sağlar** (?)

çok büyüyor yani, onların değişik kısımlarının sayılarının azalarak proleterleşmelerine sebep oluyor, diğerlerinin toplumsal ve ekonomik hayattaki rollerini azaltıyor, yerine göre az veya çok bütünüyle, az veya çok açıkça, az veya çok sıkıntılı şekilde **b ü y ü k** fabrikatörle bağımlı kılıyor.

«Kapitale» - sadece büyük kapitale değil.

5. Küçük üreticilerin bir kısmını proleterleştirmekle **bu** teknik **ilerleme** iş-gücünün arzında daha büyük artışlara yol açıyor, fabrikatörler için, meta üretimi ve dolaşımın bu süreci içinde kadın ve çocuk işçilerin daha büyük çapta istihdam edilmesini mümkün kılıyor. Ve bundan dolayı, diğer taraftan, **y i n e b u t e k n i k** (makina) **i l e r l. k e m e s ü r e c i** fabrikatörlerin, işçilerin fiziksel emeğine olan ihtiyaçlarının nispeten azalmasına yolaçıyor, ücretli emeğin sermayeye bağımlılığının artması ve bu sonuncuların serma-

tarafından sömürülmelerinin şiddetinin artması sonucu olarak iş - gücü talebi zorunlu şekilde iş - gücü arzının peşi sıra sürükleniyor. İşçi sınıfının kendi emeğiyle yarattığı toplumsal değerin toplam - değerindeki payı gittikçe azalıyor.

Bu sözcükler, önceki öneride zaten ifade edilen fikrin lüzumsuz bir tekrarı olduğundan çıkarılmalıydı.

Genel olarak parag. 5, özellikle taslağın genel eksikliğini açığa çıkarıyor; **uzum tamlamalar** ve yorumlamaların hoşa gitmeyen **kalabalıklığı.** Sırası gelmişken; bu sonuç Engels'in Erfurt Taslağı eleştirisinde; «schiefe Nebendeutung»* dediği şeydir. Meselâ, böyle olmadığı halde, kadın ve çocuk işçilerin istihdamının artması sanki **sadece** bağımsız küçük üreticilerin proleterler şekline «dönüşmelerine» bağlıymış gibi gözüküyor; aynı şey böyle «dönüşümlerden» önce de yer alıyor.

* «Yanlış yorumlara yol açabilir» - Ed.

6. Olayların bu gelişimi burjuvazi içinde öyle tamamlanmamış.

Az veya çok şiddetli sanayi krizlerine sebep olan fazla üretimi, az veya çok uzun sanayi durgunluklarının takip etmesi, meta üretiminin karakteristiği olan ve kapitalist üretim ilişkileri içerisinde günümüz toplumunun doğasında olan plânlama yokluğunda, üretici güçlerin gelişmesinin kaçınılmaz sonucudur. Sanayi durgunluk dönemleri ve krizler sırasında bağımsız küçük üreticilerin durumu **çok daha güçleşir** ve proletaryanın şartlarında çok daha hızlı, nispi ve bazı yerlerde mutlak bir gerilemeye bile yol açar.

Gene tekrarlama!

Bu yetersizdir. Bunlar sadece «onların durumunu güçleştirmekle» kalmazlar, fakat onları kitle ölçüsünde büsbütün **mahvederler.**

Parag. 6'nın birinci kısmı daha kısa yazılsaydı büyük kazanç olacaktı.

7. Böylece, emeğin üretkenliğinin artmasını ve toplumsal zenginliğin büyümesini ifade eden teknik ilerleme, burjuva toplumunda, sosyal eşitsizliğin

büyümesini, mülk sahipleriyle mülksüzler arasındaki mesafenin genişlemesini hayat güvenliğinin, her çeşit yoksulluk ve işsizliğin büyümesini gerektirir.

«Her çeşit yoksulluğun **büyümesi**» - benim taslağımdan ödünç alınan bu (cümle) çpek yerinde değildir. Ben, yoksulluğun **büyümesi**nden söz etmedim. «Her çeşit», «**soyut**»u da içerir. **Kitlelerin yoksulluğuna** değinme, bu yüzden daha değişik bir şekilde kelimelendirilmeliydi.

8. Fakat, kapitalist üretim biçiminin doğasında olan bütün bu çelişkiler büyür ve gelişirken eşyanın tabiatı gereği, **çalışan ve sömürülen kitlelerin hoşnutsuzluğu** da büyür ve onların önde gelen temsilcisi - proletaryanın- bu düzenin şampiyonlarına karşı mücadelesi daha keskinleşir.

Parag. 8: Komitenin ta «doğuşunda» meydana çıkan kesin ve belirli **şartlara** dikkat etmekteki **inatçı isteksizliğini** gösteriyor. **Bu şartların temeli üzerinde** bir ekleme yapılmış olmalıydı (komitenin parag. 10 da yaptığı gibi) ve **dahası,** eklemeden önce metin **yanlızca** proletaryanın sınıf mücadelesini ele almalıydı. Bu son talep, komite tarafından **uygulanmayan** uzlaştırma andlaşmasında açıkça ifade edilmişti, ve bunun uygulanmasında ısrar etme hakkım olduğunu düşünüyorum.

Parag. 10 un sonunda ifade edilen şeyden önce, genel olarak bütün çalışan kitlelerin hoşnutsuzluğundan söz etmek ve proletaryayı onların «önde gelen temsilcisi» olarak isimlendirek, bu **ancak** parag. 10 un sonunda ifade edilen **şartlar altında doğru** olduğundan, **yanlıştır.** Komite, şarta bağlı bir şeyi, kayıtsız şartsız şeyler gibi sunuyor. Küçük Üreticinin yarı - gönülsüzlüğü ve onun **yarı gerici ruhu** komite tarafından **herhangi bir şekilde ifade edilmemiştir;** bu da göz yumulamıyacak bir şeydir. Sonuç öyledir ki; küçük üreticiyi (veya bu bölümün bir **kısmını**) «bu düzenin» **prensip sahibi** «şampiyonları» (parag. 8 de aym cümle) arasında bulabilme **ihtimali** tamamen **unutulmuştur!!** Ve yine de bu imkân **pek** sıkça gözlerimizin önünde gerçeğe dönüşmektedir.

Proletaryanın hareketinden onun sınıf müca-

delesinden ve hatta **sınıf diktatörlüğünden** söz etme hakkına sahip olmak için **ilk önce** bu **tek** sınıfı **seçip ayırmak** ve sonra bir temsilci olarak kendi rolü hakkında bir şeyler eklemek gerekir. Aksi takdirde sonuç, taslakta tutarlılıktan yoksunluk olacaktır; parag. 8, ne **devamıyla** (neden «çalışan kitlelerin diktatörlüğü» değil??) **ne de başlangıcıyla** (eğer bütün toplumsal çelişkiler ağırlaşmışsa, bu **iki sınıfın** da mücadelesinin daha keskinleşmesi demektir ve bu, komitenin değinmeyi unuttğ ubir şeydir !!) **birleştirilememiştir.** Bunlar birbirini tutmuyor.

Aynı zamanda, **atelyelerde** emeğin sürecinin toplumsallaşması ve üretimin yoğunlaşması ile teknik ilerleme, **proletaryanın sınıf hareketinin** bilinçli bir sözcüsü gibi, uluslararası Sosyal Demokrasinin bütün eyleminin nihaî amacı-

Emeğin toplumsallaşması atelyelerde yer alan şeyle sınırlanmaktan çok uzaktır; bu pasaj düzeltilmelidir.

cını meydana getiren toplumsal devrim imkânını çok daha hızla yaratmaktadır.

9. Bu toplumsal devrim kapitalist üretim ilişkilerinin **kaldırılmasını** ve yerine sosyalist üretim ilişkilerinin geçirilmesini içerecektir yani, toplumsal üretim sürecinin plânlı örgütlenmesinde, hem bütün olarak toplumun hem de birey olarak onun üyelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sömürücülerin mülksüzleştirilmesi amacıyla üretim araçlarının ve ürünlerin dolaşım araçlarının mülkiyetinin kamu mülkiyeti şekline dönüştürülmesini içerecektir.

Bu amaca ulaşılması toplumun bir kısmının diğer kısmı tarafından sömürülmesinin bütün biçimlerine bir son vereceğinden bütün ezilen insanlığı kurtaracaktır.

---

* Bu kitabın

Karşılaştır. N.B.

«Ve **zorunluluğunu**» (topumsal devrim için)

Tam değil. **Böyle** bir «karşılaştırma» kapitalizm tarafından da pek alâ «veriliyor», fakat toplmun **bütün** üyelerine ve **eşit derecede** değil.

- Benim itirazım zaten zikredilmişti. - M.B.*

sayfalarına bakın - Ed.

10. Toplumsal devrimini başarmak için, proletarya, kendisini duruma hakim kılacak ve **bütün engelleri aşmasını sağlayacak** olan politik iktidarı (**sınıf diktatörlüğünü**) kazanmalıdır. Bu amaçla, bütün burjuva partilerine muhalif olan bağımsız bir politik parti içinde örgütlenen **proletarya,** kapitalist sömürüden acı çeken nüfusun bütün diğer tabakalarını kendi saflarına katılmaya çağırır.

«Bütün burjuva partilerine muhalif» sözcükleri bir o kadar da **küçük burjuva** partilerine de muhalif anlamına gelir, değil mi ?? Fakat küçük burjuvazinin **çoğunluğu** «çalışıyor ve sömürülüyor.» Bu birbirini tutmuyor.

Sosyal-Demokrasi örgütler ve çağırır. «Proletarya... **onun** (!) tabakaları içine çağırır.» - **ganz unmöglich!»**

günümüz toplumundaki durumların, ümitsizliğinin ve kendilerini proletaryanın mevzilerine yerleştirmelerinin bilincinde oldukları ölçüde **onların desteğine güvenir.**

«Onların desteğine güvenir» sözcükleri çıkarılmalıydı. Bu sözcükler gereğinden fazladır. (Eğer çağırırsa, güveniyor demektir ve schiefe Nebendeutung. Mademki bilinçlidirler, şu bilinçlileri çağırır, das genügt.**

---

* Oldukça imkansız! - Rusça üsluptaki uygunsuzluğa değinilmiştir - Ed.

** Bu kadarı yeter - Ed.

11. Sosyal - Demokrat Parti, savaşan proletaryanın partisi, onun sınıf mücadelesinin bütün sonuçlarını yönetir, bütün çalışan ve sömürülen kitlelere sömürücülerin çıkarları ile sömürülenlerin çıkarları arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi gösterir ve gelecekteki toplumsal devrimin tarihsel anlamını ve zorunlu önşartlarını açıklar.

«Onların (kitlelerin) çıkarlarının kapitalizmin bizzat varlığıyla uzlaşmazlığı» veya benzer bir düzeltme. Çalışan halkın hepsi kendi «çıkarlarını» sömürücülerin çıkarları ile «uzlaşmaz» zıtlık içinde bulmazlar. Çalışan köylülerin, büyük toprak sahipleriyle; a/n, bir dereceye kadar, **ortak, bir şeyleri** vardır. Bizim daha çok **genel** ve geniş kapsamlı ve daha az kusurlu ve şatafatlı ifadelere ihtiyacımız vardır.

12. Fakat onların ortak nihaî amaçlarının özdeşliğine, bütün medeni dünyada aynı üretim biçiminin egemenliği tarafından şartlandırılan özdeşliğe rağmen, değşik ülkelerin Sosyal - Demokratları; aynı **yakın** görevleri üstlenmezler, çünkü **bu biçim** hem her

? Üslûp !!
Parag. 12 - Son. Bu-

hem her yerde eşit derecede gelişmez ve hem de değişik ülkelerdeki gelişimi çeşitli toplumsal ve politik şartlar altında geçer.

13. Rusya'da, kendi egemenliğinin atmosferi içinde hızla genişleyen ve gittikçe daha çok üretimin hakim biçimi haline gelen kapitalizmle yanyana, çalışan halk kitlelerinin toprak ağaları, devlet veya devletin başı için kölelik etmesi temeline dayanan kapitalizm öncesi, eski düzenimizin kalıntıların hâlâ her stepte rastlarız. Üretici güçlerin en yüksek derecede gelişmesini geciktiren, **proletaryanın sınıf mücadelesinin** her yönden gelişmesini engelleyen, çalışan nüfusun yaşam seviyesini düşüren bu kalıntılar; içinde milyonlar gücünde **köylülüğün mahfolmakta** nu kısaltmak için bir teşebbüs yapılmalıydı. Bu paragrafı küçültmek çok faydalı olacaktı. «Ulusal şartlar» veya benzer bir ifadeyi kullanarak on kelimeyi iki kelimede özetlemek mümkün olmaz mıydı?

Parag. 13 - başlangıç. Talimatıma yapılan ufacık müdahale için en mütevazi teşekkürlerimi sunarım. Fakat «hakim biçimi haline gelen...»*

N.B.
? Üslûp!

olduğunu ve düşkünlüğün arttığı, bütün halkın cehalet içinde tutulduğu, hakların bütünüyle yokolduğu **Asya tipi barbarlıktan sorumludurlar.**

14. Köle sahibi sistemimizin yaşayan kalıntılarının en önemlisi ve bütün bu barbarlığın en korkunç istihdamı; kapitalist **üretimin** ileri ülkelerinde, bu üretimin doğal, yasal tamamlayıcısı olarak çoktan varolan politik ve sivil özgürlüklerle bütünüyle uyuşmayan otokrasidir.

Parag. 13 - Son. Düzeltilmeye muhtaç: Ben zaten **nasıl olacağını** önermiştim (kendi taslağım hakkındaki düzeltmelerim, * veya «...içinde mahvolduğu ve alçaldığı... barbarca biçimler...?» alınabilir.

?Üslûp

«**Doğal** yasal tamamlayıcısı» - doğru bir düşünce çok kötü ifade edilmiş Kapitalizm için özgürlüğün «doğallığı», «doğal» sözcüğünün meydana koymadığı binbir toplumsal ve tarihsel etkenle karışmıştır. Dahası, bu bir çeşit liberalizm kokuyor, ima ediyor. Şu biçimde bir şeyler; «gittikçe büyüyen kar-

* Bu kitabın sayfasına bakın -Ed.

maşık çıkarların ifade edilebilmesi için zorunlu olarak sivil ve politik özgürlüklere muhtaç olan kapitalizmin **bütün** gelişmesi tarafından otokrasi kaçınılmaz olarak ölüme mahkum edilmiştir», denmeliydi veya kısaca, **kaçınılmazlık** fikrini, bu kaçınılmazlığa «doğal» bir gelişme atfederek yanlış anlamalara yol açmaksızın ifade edecek bir şeyler söylenmeliydi.

?

Bu olmayacak. Hepsini **değil:** (bimetalizm)* (ve pre-Rafaelitizim) de «sosyal hareketler»dir. Bu düzeltilmelidir.

Doğası gereği o, her **t o p l u m s a l h a r e k e t i** ezmek ve proletaryanın bütün kurtuluş arzularının en kötü düşmanı olmak zorundadır.

Bu sebeplerden dolayı Rus Sosyal - Demokrasisi yakın politik görevi olarak; çarcı otokrasisinin yıkılıp atılmasını ve üzerinde temellendirdiği demokratik bir anayasa tarafından garanti edilen bir cumhuriyet kurulmasın çalışır.

* Bimetalizm: para birimi olarak, altın ve gümüşü veya diğer iki madeni, bir birine olan oranlarını tespit ederek kullanma sistemi; bu sistemi destekleyyen doktrin veya politik akım, - ç.

Genellikle, insan komitenin raporunu okudukça, söz yerindeyse, onun **yarıyarıya hazmedilmiş** olduğu gerçeğine daha çok emin oluyor. Eğer **bu** biçimiyle yayınlarsak, bu nitelikleriyle taslağın bizi suçlamaları büyük ölçüde haklı çıkarmak derecesine düşüreceği kehanetinde bulunmayı üzerime alırım. **Herkes** o'nun «birbirine geçmiş» olduğunu görecektir.

Eğer tanrı efendimiz bizi günahlarımızdan dolayı «melez» bir taslakla ortaya çıkmak mecburiyetiyle cezalandırmak yolunu seçtiyse, hiç olmasa talihsiz sonuçları **azaltmak** için gücümüzün yettiği **herşeyi** yapmalıyız. Bu yüzden, **herşeyden önce** «bu işi mümkün olduğu kadar çabuk bitirmek» arzusu ile yola koyulanlar tamamen hatalıdırlar. **Şimdi** acelecilikten, kötülükten başka bir sonuç çıkmayacağı ve bizim yazı kurulu taslağının başarısız olacağı muhakkak olarak kabul edilebilir.Onu, **Zarya**'nın 4. sayısında[17] yayınlamak mutlaka gerekli değildir; onu 5.sayıda ve 5. sayıdan önce özel bir baskıda yayınlıyabiliriz. Eğer bunu yaparsak, bir aylık veya buna yakın bir gecikme Parti'ye hiçte zarar vermez. Ve eğer ünlü komite, onu hazmederse ve bize birbirlerine karışmış olandan çok bütünlüğü olan bir taslak, **kendilerinin** olan bir taslak verirlerse gerçekten daha iyi olur. Müsadenizle tekrarlayayım: Eğer bu görev gerçekleştirilmezse, iki taslak planına dönmek çok daha iyi olacaktır (ve biz bu planı **herhangi bir** «beceriksizlik» olmadan yürütebileceğiz: Plekhanov **Zarya**'da kendi imzasıyla kendi taslağını yayınlar ve Geneva'da; X, Y veya Z olarak «fazladan» ben kendiminkini yayınlarım). Bundan dolayı, ben sayın Heyet'ten «davanın bütün şartlarına» **yakın** ilgi göstermesini saygılarımla rica ediyorum.

12.4.1902 - Bunları trende yazıyorum: Karalamalar için özür dilerim. Eğer vaktim olursa tekrar daha anlaşılır şekilde yazacağım.

30 Mart (12 Nisan) 1902'de yazıldı.

KOMİTENİN PROGRAM TASLAĞI ÜZERİNE İLAVE DÜŞÜNCELER

Taslağın kendisinin üzerine yazdığı düşüncelerimden başka, aşağıdaki noktalara da değinmek isterim;

Parag. 3. «Toplum (burjuva), kapitalist üretim ilişkileri **içinde** meta üretiminin egemenliği ile tanımlanır, yani...» daha sonra kapitalizmin temel özelliklerinin bir tanımı gelir. Sonuç bir uyumsuzluktur: «**Yani**» sözcüğü, birbirine benzemeyen eşit olmayan kavramları birleştirmektedir, çünkü;

1) Bir biçimdeki meta üretiminin **başkalaşımı** kapitalist üretim ilişkilerinin egemenliği şartına bağlanmıştır; 2) Pazarda ürünlerin satışı ve halk kitlelerinin iş güçleri satışı.

Bu uyumsuzluk; genel olarak meta üretiminin **temel** ve en genel özelliklerinin ve genel olarak kapitalizmin bu eşitlendirilmesi -ve kapitalist üretim ilişkileri temeli üzerinde meta üretiminin başkalaşımı (o zaman metalar artık **basitçe** değerlerine göre değiştirilemezler)G.V. Plekhanov'un formulasyonunun ne kadar zayıf olduğunu açıkça gösterir (ve yine de komite bu formulasyonu benimsemiş yalnızca bir başka şekilde ifade etmiştir.) Kapitalizmin en genel ve temel özelliklerini ortaya koyan **ve artık değer teorisini bile zikretmeyen** bir programda, «kapitalizmin temelleri üzerindeki meta üretiminin» basit meta üretimiyle tamamen aym şey olmadığını hatırlayarak birden bire Bökm - Bawerk'e «boyun eğiyoruz»! Eğer böyleyse, neden programa Mikhailovsky, Berdayev ve benzerlerine özel atıflar ilave edilmesin? Bir taraftan, sermaye tarafından emeğin sömürülmesi hakkında Marks'ın bütün öğretisini kapsamak üzere sadece

bir tek genel sosyalist ifade; «kendi emekleriyle bunların kazancını yaratırlar» (parag. 3'ün sonu) ifadesi kullanılmışken - ve diğer taraftan, «kapitalist üretim ilişkileri temeli üzerindeki meta üretimi» içinde artık değerin kâr şekline özgül olarak dönüşmesine işaret edilmiştir.

G.V. Plekhanov, «kapitalist üretim ilişkileri temeli üzerinde meta üretimi» sözcüklerinin III. Cildin[18] temel fikrini ifade ettiğini söylerken oldukça haklıdır. Fakat hepsi bu kadar. Programın bu fikri içermesinin hiçbir anlamı yoktur - tıpkı II. Cildin temel fikri olan gerçekleşmenin mekanizmasının programda tanımlanmasının veya aşırı kârın toprak kirasına dönüşümünü tanımlamanın hiç bir anlamı olmadığı gibi. Programda, tanımlanmasının veya aşırı kârın toprak kirasına dönüşümünü tanımlamanın hiç bir anlamı olmadığı gibi. Programda, yersiz (ve bir kaç kısa öneri içinde imkânsız) olan bu artık - değer biçimlerinin başkalaşımları ve **dönüşümlerinin** her çeşidinden bahsetmek yerine, emeğin sermaye tarafından sömürülmesi = artık - değerin yaratılmasına işaret etmek yeterlidir.

SINIF MÜCADELİSİNİ İÇEREN İLAVELER

Ben V.Zasulich'in, ülkemizde küçük üreticileri daha geniş oranda ve (Batıda olduğundan) çok daha hızla Sosyal - Demokrasinin saflarına çekmenin mümkün olduğu, bunu başarmak için gücümüzün yettiği **her şeyi** yapmamız gerektiği ve bu «dileğin» programda Martinov ve Kumpanyasma «karşı» ifade edilmesi gerektiği yolundaki fikrine tamamen katılıyorum. Bütün bunlarda tam bir fikir birliği içindeyim. Parag. 10'un sonuna yapılan ilâveyi **memnunlukla karşılarım** - her hangi bir yanlış anlamadan sakınmak için bunu vurguluyorum.

Ama. V. Zasulich'in yaptığı gibi öteki aşırı uca gitmeye hiç lüzum yok! Bir «dilek» gerçekle ve bu konuda yalnızca bizim Prinzipiernerklarung'un * hasredildiği her yerde mevcut lüzumlu gerçekle karıştırılmamalıdır. **Bütün** küçük üreticileri cezbetmek - doğal olarak - arzulanır bir şey olurdu. Fakat biliyoruz ki, onlar özel bir sınıf meydana getirirler, proletaryaya ve ara tabakalara binlerce bağla bağlanmış olsalar bile yine de özel bir sınıftırlar.

İlk planda, yalnız ve münhasıran proletaryayı ayırdetmek için kendimiz ve bütün diğerleri arasında **bir sınır çizgisi çekmek** ve ancak **ondan sonra** proletaryanın herkesi kurtaracağını, herkese hitap ettiğini, herkesi davet ettiğini ilân etmek esastır.

Bu «ondan sonra» sözcüğünü kabul ediyorum fakat şu «ilk plânda» ifadesinin ilk önce gelmesi gerektiğinde ısrar ediyorum!

Burada, Rusya'da,«çalışan ve sömürülen kitlelerin» korkunç acısı; «bir avuç» fabrika işçisi mücadeleye, sınıf mücadelesine başlayıncaya kadar her hangi bir halk hareketini canlandırmadı. Ve **sadece** bu «bir avuç» insan önderlik etmeyi sürekliliği ve mücadelenin **genişlemesini** garanti ettiler. Eleştirmenler (Bulgakov) Rusya'da, Sosyal - Demokratları «köylücülük» ile itham ediyorlar, ve Sosyal - Devrimciler[19] sınıf mücadelesi kavramının, «**bütün** çalışan ve sömürülenlerin mücadelesi» kavramı ile **değiştirilmesi** gerektiğini haykırıyorlar (**Vestnik Russoki Revolutsii,** No: 2[20] **- ilk plânda Rusya'da biz, yalnızca** proletaryanın sınıf mücadelesinin en kesin hatlarla belirlenmiş tanımı vasıtasıyla kendimiz ve

---

* Bir ilkeler deklarasyonu -Ed.

bütün bu dökümler arasında **bir sınır çizgisi çekmeliyiz** - ve ancak ondan sonra **herkese hitap ettiğimizi,** her şeyi üstleneceğimizi, her şeyi yapacağımız, her şeyi kapsamak üzere yayılacağımızı ilân etmeliyiz. Fakat komite, bir sınır çizgisi çekmeyi unutarak «yayılıyor»! ve ben, «sınırlamanın» bu yayılmanın **önünde gitmesini** talep ettiğim için dar kafalı olmakla itham ediliyorum?! Fakat bu hilekârlıktır, baylar!!

Yarın bizi kaçınılmaz olarak, eleştirmenlerin + **Russkiye Vedomosti** ve **Russkoye Bugatstvo**'nun[21] en solcu bayların + Sosyalist - Devrimcilerin birleşik güçleri ile karşı karşıya getirecek olan mücadele, bizden, proletaryanın **sınıf mücadelesi** ile «çalışan ve sömürülen kitlelerin» «mücadelesi» (bu bir mücadele midir?) Arasında kesin bir **sınır çekmemizi** zorunlu olarak isteyecektir. Bu kitleler hakkındaki süslü cümleler bütün Unsicheren Kantonisten'in* ellerinde bir kozdur, ve onlara çıkar sağlıyacak şekilde davramyor ve bizim yarı gönüllülüğe karşı mücadelede bu yarımı vurgulamak için bir silahtan yoksun bırakıyor. Fakat diğer yarıyı unutmayın!

Nisan 1902'de yazıldı.

---

* Güvenilmez Kantoncular. Buradaki anlamı - «güvenilmez müttefikler» Ed.

PROGRAMIN TARIM BÖLÜMÜ İÇİN BİR DEĞİŞİKLİK

Tarım programımızın 4. maddesi için şu değişikliği: «Köylü komitelerinin kurulması (a) toprağın köy komitelerine (mülksüzleştirme ile veya **toprak el değiştirdiğinde, rehinden kurtarma vs.ile)** geri verilmesi için» vs. ifadesi yerine; «Köylü komitelerinin kurulması (a) toprağın köy komünlerine (mülksüzleştirme ile) geri verilmesi için...» vs. ifadesinin konmasını.

Yani, italik sözcüklerin bir kenara atılmasını, öneriyorum.

Bana öyle görünüyordu, bu değişiklik aşağıdaki düşünceler sebebiyle yapılmalıdır:

1. Tarım programında biz «maksimum,» «toplumsal» devrimci taleplerimizi» sunuyoruz (benim gerekçeme bakın)[23] Ama, toprağın rehinden kurtarılması usulünü tasvip etmek bütün talebin toplumsal devrimci niteliğine zıt düşmektedir.

2. Hem «rehinden kurtarma»nın tarihsel geleneği (1861'in) [24] ve hem de onun gerçek içeriği (iyi bilinen «rehinden kurtarma usulü bir mübaaya'dan başka bir şey değildir» cümlesiyle karşılaşır.) [23] Ona tiksindirici iyi-niyet ve burjuva tedbirlerine özgü bir hava verir. Bizim toprağı rehinden kurtarma usulünü tasvip edişimiz, talebimizin bütün özünün değerlerden düşmesini mümkün kılar (ve bunu yapmaya hazır gereğinden fazla iftiracılar bulunacaktır.)

3. İşletme imtiyazı sona ermiş toprakları bu topraklar için para ödemiş kişilerden çekip almakla bir «adaletsizlik» yapılmış olabileceği korkusu yersizdir. Her durumda, bu imtiyazı sona eren toprakları geri vermek için iki kısıtlayıcı

şart koymaktayız: (1) «İmtiyazı 1861'de sonra eren topraklar» ve (2), «**şimdi** köylüleri esaret altında tutma aracı olarak kullanılanlar».) Feodal sömürü amacına hizmet eden mülkiyeti müsadere etmek ve bunu bedelsiz yürütmek tamamen doğrudur. (Ondan sonra bırakın imtiyazı sona eren, toprakları satın alan kişi isterse satıcıyı dava etsin- bu bizim işimiz değildir.)

4 «Rehinden kurtarma usülünü» tasvip etmekle, emek kirası nedeniyle doğal ekonomiye en derin şekilde bağlanmış köylülerin üzerine **parasal** ödemelerin yükünü yıkmaktayız: **Parasal ödemelere** geçmekteki aceleci terslik köylüleri özellikle hızlı bir şekilde mahvedebilir ve bu programımızın tüm ruhuna ters düşecektir.

5. Eğer imtiyazı sona eren toprakları satın alanların harcamaları **istisnaî bir yolla** «telafi» edilmeliyse, bile bu, hiçbir şekildeki imtiyazı sona eren topraklar üzerinde geleneksel ve tarihsel hakkı olan köylülerin zararına yapılmamalıdır. «Telafi» sınır bölgelerinde bir yerde vs. uygun parseller vererek yapılabilir, bu bizi ilgilendirmez.

Herkesten şöyle oy vermelerini rica ediyorum: **Evet** = rehinden kurtarma hakkındaki sözcüklerin atılması, benim gösterdiğim sözcüklerin onaylanması için.

Hayır = eski metnin onaylanması için.
1) G.V. -
2) P.B. -
3) V.I. -
4) Berg -
5) A.N. -
6) Frey - evet.

Nisan 1902'de yazıldı.

NOTLAR

[1]1903'de R.S.D.İ.P'nin İkinci Kongresinde kabul edilen Parti programı, 1901 sonu ve 1902'nin ilk yarısında Lenin'in **Iskra**'sının yazı kurulu tarafından yazıldı. V.I. Lenin'in R.S.D.İ.P'nin taslak programının yazılmasında önemli rolü oldu.

Daha 1895 - 96'da, hapiste iken Lenin «Sosyal - Demokrat Parti için Program Taslağı ve Açıklaması»nı yazdı. (bk. Toplu Eserler Bölüm 2, s. 93 - 121); 1899'un sonunda, Sibirya'da sürgünde iken, yeni bir taslak program hazırladı (bk. Toplu Eserler, Bölüm 4. s. 227 - 54). **Iskra**'yı yayınlamaya başladığı zaman, Lenin, onun en önemli görevini Rus Sosyal - Demokrasisinin ideolojik birliğinin oluşturulması ve sağlamlaştırılması ve bu birliğin Parti programında vücut bulması mücadelesi olarak kabul ediyordu; o, «Politika ve teori sorunlarının tartışılması Parti programının tasarlanması ile birleştirilecektir» diye yazıyordu. (bk. Toplu Eserler, bölüm 4, «**Iskra ve Zarya** Yazı Kurulunun Bir Deklerasyon Taslağı», - s. 324).

Bir parti program taslağının yazılması sorunu özellikle 1901 yazında önem kazandı: «Rusya'dan bize giderek artan bir şekilde kongreden sözedildiğini yazdılar», diye 9 Temmuz 1902'de Lenin, P.B. Axelrod'a yazdı. «Bu bizi bir defa daha bir program üzerinde düşünmeye iter.» Taslak programın yazılması **aşırı şekilde** gereklidir ve muazzam önemli olacaktır.» (bk. Toplu Eserler Bölüm 36, s. 87-88). Lenin'in teklifi üzerine, programın teorik kısmının orjinal taslağı G.V. Plekhanov tarafından yazıldı.

Ocak 1902'de **Iskra** Yazı Kurulunun Münih'te yapılan bir konferansında, Lenin Plekhanov'un taslağını keskince eleştirdi; o taslaktaki temelde yanlış olan önerilerden bir serisini işaretle, otuzdan fazla noktaya dikkate çekti. Lenin'in ve diğer Yazı Kurulu üyelerinden eleştirilerinin baskısı altında, Plekhanov taslağın ilk iki paragrafını yeniden yazdı. Fakat diğer uyarı ve önerilerin çoğuna katılmadı. **Iskra** Yazı Kurulu tarafından Plekhanov'un taslağının tartışılması sırasında büyük görüş ayrılıkları görüldü; en önemlilerinden birisi Lenin'in programa Rusya'da kapitalizmin gelişmesine yönelerek başlanması önerisinin savsaklanması ile çıktı; konferanstan sonraki notlarda Lenin şunu yazdı: «Rusya'ya yönelerek başlamp başlanmaması sorunu açık bırakıldı (34 oy lehte ve 3 aleyhte)». **(Lenin Derlemeleri II, 1924, s. 15)**

Lenin, Plekhanov'un yazdığı programın teorik kısmının taslağının kabul edilemezliğine inanarak, kendi taslağını yazmaya oturdu. Lenin'in taslağının ilk biçimi (**Iskra**'nın Yazı Kurulu üyelerinin mektuplaşmalarında «Frey'in taslağı») Ocak 25 (Şubat 7), 1902'de yazıldı; Lenin kendi taslağı üzerindeki çalışmasını 18 Şubat (3 Mart) 1902'de tamamladı. Aynı zamanda Plekhanov'da R.S.D.İ.P'nin ikinci taslak programı üzerinde çalışıyordu. Bu da Lenin'in ve Plekhanov'un program taslaklarını düzenlemek ve ortak bir R.S.D.İ.P program taslağı oluşturmak için, **Iskra** Yazı Kurulu bir «Koordinasyon» = Komitesi kurdu.

Bu komite çalışmasında Plekhanov'un taslağını temel olarak aldı. Bununla beraber, Lenin'in ısrarlı isteklerinin sonucu olarak, pek çok önemli öneriler Komitenin taslağına alındı; küçük ölçüdeki üretimin büyük ölçüdeki üretimle safdışı edilmesi tezi Plekhanov'un belirsiz ve bulanık formülasyonunun yerine geçti; Partinin tam proleter karakterini Plek-

hanov'un taslağındakinden daha açık bir anlatım verildi; sosyalist devrimin esas şartı olarak proletarya diktatörlüğü tezi programda en önemli nokta oldu. 1902'de 12 Nisan'da Münih'ten Londra'ya giderken, Lenin komitenin taslak programından haberdar oldu ve yolculuğu sırasında onun üzerine görüşlerini yazdı.

Lenin'in katılmadığı 14 Nisan 1902'de Zürih'te toplanan **Iskra** Yazı Kurulunun konferansında, programın genel yazı kurulu taslağı kabul edildi: Onun teorik kısmı (komiteninki) ve pratik kısmı (zaten 1902 Mart başında bütün **Iskra Yazı Kurulu üyelerinin kabul ettiği) program Zürih'te tartışılırken Lenin tarafından yapılan bütün uyarı, değişiklik ve ilâveler taslak program yazarları tarafından hesaba katıldı.**

Iskra ve Zarya Yazı Kurulu tarafından hazırlanan R.S.D.İ.P. taslak programı 1 Haziran 1902'de 21 nolu **Iskra'da yayınlandı ve 17 Temmuz - 10 Ağustos (30 Temmuz - 23 Ağustos) 1903'te toplanan R.S.D.İ.P'nin İkinci Kongresi Iskra**'nın Parti taslak programını küçük değişikliklerle benimsedi.

R.S.D.İ.P. Programı, 1919'da R.K.P (B)'nin Sekizinci Kongresi tarafından yeni bir program kabul edilinceye kadar yürürlükte kaldı. R.S.D.İ.P. programının kapitalist gelişimin eğilim ve kanunlarını anlatan teorik kısmı Lenin'in önerisi üzerine R.K.P. (B)'nin yeni programına alındı.

[2]Alman Sosyal Demokrat Partisinin **Erfurt Programı** Ekim 1891'de Erfurt'taki Kongrede kabul edildi. 1875'de Gotha Programı ile karşılaştırıldığında, bu kapitalist üretim biçiminin kaçınılmaz olarak sosyalist üretim biçimine dönüşmek zorunda olduğu şeklindeki Marksist öğretiden temellenen ileri bir adımdı: O mücadelenin örgütleyicisi olarak par-

tinin rolüne işaretle işçi sınıfı için politik mücadele sürdürmenin gereğini vurguluyordu, vs. Bununla beraber, Erfurt Programı da oportünizme önemli teslimiyetler içeriyordu. O, temelde bütün İkinci Enternasyonal oportünizmin ve Erfurt Programını partileri için bir çeşit örnek olarak alanların eleştirisi Frederick Engels tarafından geniş bir şekilde yapıldı, ama Alman sosyal demokrasi liderliği, programın son metni hazırlandığında Engels'in en önemli düşüncelerini bilmiyordu. Engels'in eleştirileri parti saflarından ve dosyalarından gizlendi V.I. Lenin ve G.V. Plekhanov Erfurt Programının proletarya diktatörlüğü üzerindeki suskunluğunu onun en büyük noksanı ve oportünizme başlıca teslimiyeti olarak niteleldiler.

[3] **Frey** - V.İ. Lenin'in takma adı.

[4] Kollektif sorumluluk her köy komününden köylüleri devlete ve ağalara her türlü hizmette bulunmak ve onlara uygun ve tam ödeme için ortaklaşa sorumlu ilan eden bir mecburi tedbir idi. (Vergileri ve toprak kefalet taksitlerini ödeme, ordu için, askere gitme zorunluluğu.) Bu kölelik şekli serfliğin kaldırılmasından sonra bile vardı ve 1906'ya kadar yürürlükte kaldı.

[5] Bu komünist Partisi Manifestosu'nun aşağıdaki önerisine işaret eder: «özde olmamasına rağmen, yine de şeklen, proletaryanın burjuvazi ile mücadelesi önce ulusal bir mücadeledir. Her ülkenin proletaryası, şüphesiz herşeyden önce, kendi burjuvazisiyle meselelerini halletmelidir.» (Marks ve Engels, Seçme Eserler - üç bölüm halinde - Bölüm I, Moskova, 1969, s. 118)

[6] Lenin F. Engels'in makalesine değiniyor; «Sosyal Demokratların 1891 Taslak Programlarının Bir Eleştirisi»

[7] **Russkiye Vedomosti** (Rus Hakimi) - 1863 sonrası

Moskova'da yayınlanan bir gazete; ılımlı liberal aydınların görüşlerini ifade ediyordu. Ona yazı yazanlar arasında, 1880 ve 1890'larda demokratik yazarlar, M.Y. Saltykov - Shchedrin, G.I.Uspensky ve V.G.Korolenko vardı. O, liberal Narodnikler tarafından yazılan makaleler dahi yayınlandı. 1905'te gazete Burjuva Anayasal Demokrat (Kadet) partinin sağ kanadının organı oldu. Lenin **Russkiye Vedomosti**'nin «Narodnik düşüncelerle Sağ Kadetizmin yegane kombinasyonu» olduğunu söyledi. (bk. Toplu Eserler, Bölüm 19 s.135) 1918'de diğer karşı devrimci gazetelerle birlikte yayını durduruldu.

[8] Bu 1 Kasım 1864'te **Birinci Enternasyonal** Genel Konseyinin bir toplantısında kabul edilen **Enternasyonal İşçi Birliğinin Geçici Tüzüğü**'ne Eylül 1871'de Enternasyonalin Geçici Tüzüğünü temel alan ve Birinci Enternasyonalin Londra Konferansında kabul edilen Uluslararası İşçi Birliğinin Genel Tüzüğü'ne değinmektedir. (bk. Marks ve Engels, **Seçme Eserler** cilt 2 s. 19-21)

[9] Mountain (La Montagne) ve **Gironda** onsekizinci yüzyılın sonundaki Fransız Devrimi sırasında burjuvazinin iki politik gruplaşmasının isimleri idiler. Mountain-Jakobinler-feodalizmin ve istibdadın kaldırılmasını savunan zamanın devrimci sınıfının - burjuvazi - daha kararlı temsilcilerine verilen isimdi. Jakobinlerin aksine, Griondistler devrim ve karşı devrim arasında yalpaladılar ve monarşi ile anlaşmalara girdiler.

Lenin Sosyal Demokrasi içindeki oportünist eğilimi «sosyalist Gironde» ve devrimci Sosyal demokratları - «proleter Jakobinler», «Mountain» diye isimlendirdi. R.S.D.İ.P.'nin Bolşevikler ve Menşevikler diye isimlendirilmesinden sonra, Lenin sık sık Menşeviklerin işçi sınıfı hareketi içinde Girondist bir eğilim olduklarını vurguladı.

[10]Marks ve Engels, Seçme Eserler, C. I. s. 117-118, 1969 Moskova.

[11]Bu F. Engels'in Fransız İşçi Partisinin 1892'de Marsilya Parti Kongresinde kabul edilen ve 1894'te Nantes Parti Kongresinde genişletilen Fransız İşçi Partisinin tarım programını eleştirdiği «Fransa ve Almanya'da Köylü Sorunu» makalesine değinmektedir.

[12]F. Engels, 1891 Sosyal Demokrat Taslak Programının Eleştirisi

[13]Die Neue Zeit (Yeni Zamanlar) - 1883'ten 1923'e kadar Stuttgart'ta yayınlanan Alman Sosyal Demokrat Partisinin teorik dergisi. Ekim 1917'den önce K. Kautsky tarafından ve daha sonra Heinrich Cunow tarafından yayınlandı. K. Marks ve F. Engels'in yazılarından bazıları **Die Neue Zeit** da yayınlandı : K. Marks'ın «Gotha Programının Eleştirisi» (1890 - 1891'de 18. Sayıda), F. Engels'in «1891 Sosyal Demokrat Taslağının Eleştirisi» (1901 - 02'de birinci sayıda) ve diğerleri yayınlandı. Engels daima tavsiyeleriyle derginin Yazı Kuruluna yardım etti ve onda meydana gelen Marksizmden sapmalara izin verdiği için Yazı Kurulunu sık sık eleştirdi. **Die Neue Zeit**'a yazı verenler A. Bebel, W. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin, G.V. Plekhanov. P. Lafargue ve V. Adtler gibi yirminci yüzyılın başında ve ondokuzuncu yüzyılın sonunda uluslararası işçi sınıfının ve Almanya'nın ünlü liderleri idiler. Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından sonra dergi Eduard Bernstein'in Marksizme karşı revizyonist kampanyayı başlatan «Sosyalizmin Sorunları» başlıklı bir seri makaleleri de dahil sistematik olarak revizyonistler tarafından yazılan makaleler yayınlamaya başladı. Birinci Dünya Savaşı sırasında dergi günlük

gerçeklerde sosyal şövenistleri destekleyen Merkezci, Kautskyci bir tavır benimsedi.

[14] Marks ve Engels, seçme Eserler, C. 3. s.24. Moskova 1970.

[15] F. Engels; «1891 Sosyal Demokrat Taslak Programının Eleştirisi».

[16]V.I. Lenin'in Komitenin programının teorik kısmının taslağı üzerine görüşleri Komitenin elyazması taslağının kenarlarına ve satır aralarına hatta elyazması sayfaların arkasına yazıldı. Lenin'in Komite taslağında seçtiği (altını çizerek, parantezlerle, kenarda dikine notlarla, vs.) başlıca noktaların altı ince çizgilerle çizildi. (Daktilo yazısında kesik çizgilerle. ç.)

[17] Zarya (Şafak) - 1901 - 1902'de Stuttgart'ta Iskra Yazı Kurulunun yayınladığı bilimsel politik Marksist dergi. Sadece dört sayısı (üç kitap) yayınlandı. Zarya'nın; birinci sayısı - Nisan 1901'de (ki gerçekte 23 Mart'da Yeni Stil adıyla çıktı); 2-3, sayıları - Aralık 1901'de ve 4. sayısı - Ağustos 1902'de çıktı.

Zarya'nın görevleri Lenin'in Rusya'da yazdığı **Iskra** ve **Zarya**'nın taslak deklarasyonunda belirtildi. Ama Emeğin Kurtuluşu Grubu ile organların ülke dışında ortak yayınlanması tartışıldığı zaman, Zarya'nın legal ve Iskra'nın illegal yayınlanmasına karar verildi; bunun sonucu olarak Iskra Yazı Kurulunun 1900 Ekimindeki dekarasyonunda **Zarya** anılmıyordu.

Zarya Enternasyonal ve Rus revizyonizmini eleştirdi ve Marksizmin teorik prensiplerini savundu. Lenin'in yazılarını yayınladı: «Rasgele Notlar», «Liberalizmin Aniballeri ve Zemstvo'nun Zalimleri», «Tarım Sorunu Eleştirmeni Efendiler» («Tarım Sorunu ve Marks'ın Eleştirileri»nin ilk dört

bölümü), «İç Olayların Gözden Geçirilmesi», «Rus Sosyal Demokrasisinin Tarım Programı» ve Plekhanov'un «Eleştirilerimizin Eleştirisi. Kısım I. Sosyal Gelişmenin Marksist Teorisinin Eleştirmeni Olarak Bay Struve», «Kant'a karşı Kant, veya Bay Brenstein'ın Ruhi Vasiyetnamesi» ve diğerleri.

[18] Bu, K. Marks'ın **Kapitali'**nin üçüncü cildine değinmektedir. Aşağıda ise **Kapital'**in ikinci cildine değinilmektedir.

[19] **Sosyalist Devrimciler** (S.R.'ler) Narodnik grup ve çevrelerin birleşmeleri sonucu 1901 sonu ve 1902 başlangıcında doğan küçük burjuva partisi. Revolutsionnaya Rossiya (Devrimci Rusya) 1900 - 1905) dergisi ve **Vestnik Russkoi Revolutsii** (Rusya Devriminin Habercisi) 1901 - 1905) dergisi bu partinin resmi organları oldular. Sosyalist Devrimcilerin görüşleri Narodnizmin ve Revizyonizmin düşüncelerinin eklektik bir karışımı idi; Lenin'in koyduğu gibi onlar «Narodnik görüşlerdeki çatlakları Marksizmin modaya uygun oportünist 'eleştirisi'nin parçaları ile kapatmaya çalıştılar. Sosyalist Devrimciler proleterya ve köylülük arasındaki sınıf farklılıklarını görmediler, köylülük içindeki sınıf farklılıklarını görmediler, köylülük içindeki sınıf farklılık ve çatışmalarını sahte bir şekilde gizlediler ve proletaryanın devrimdeki öncü rolünü reddettiler. Sosyalist Devrimcilerin otokrasiye karşı temel mücadele metodu olarak savundukarı bireysel terörizm taktiği devrimci harekete büyük zarar verdi ve onun kitleleri devrimci mücadele için örgütlenmesini zorlaştırdı.

Sosyalist Devrimcilerin toprak programı toprakta özel mülkiyetin ilgası ve onun eşit yararlanma temeli üzerinde köy komünlerine devredilmesini ve hatta bütün kooperatif biçimlerinin geliştirilmesini planlıyordu. Sosyalist Devrimcilerin «toprağın sosyalleştirilmesi» programı olarak sunmaya

çalıştıkları bu programda sosyalist hiçbir şey yoktu, çünkü Lenin'in dediği gibi toprakta özel mülkiyetin ilgası kendiliğinden sermayenin hakimiyetini ve kitlelerin yoksulluğunu yok edemez. Toprak ağalığı mülkiyetinin ilgası mücadelesi sosyalist Devrimcilerin toprak programının gerçek tarihsel bakımdan ilerici bir içeriği idi. Bu istek objektif olarak köylülüğün burjuva demokratik devrim dönemindeki çıkar ve isteklerini ifade ediyordu.

Bolşevik Parti, Sosyalist Devrimcilerin kendilerini sosyalist olarak kamufle etme gayretlerini açığa vurdu. Sosyalist Devrimcilerin köylülük üzerinde etki kazanmalarına karşı inatçı bir mücadele yürüttü ve onların bireysel terörizm taktikleri işçi sınıfı hareketi için zararlı sonuçlarını açığa vurdu. Aynı zamanda belirli şartlarda, Bolşevikler çarcılığa karşı mücadelede Sosyalist Devrimcilerle geçici anlaşmalar yaptılar.

Son tahlilde, köylülük içinde sınıf homojenliğinin olmaması Sosyalist Devrimci Partide politik ve ideolojik kararsızlığa ve örgütsel karışıklığa ve onlarm liberal burjuvazi ile proletarya arasında sürekli sallanmalarına sebep oluyordu. Zaten Sosyalist Devrimci partide ilk Rus Devrimi yıllarında ayrılık vardı; onun Sağ kanadı Anayasal Demokratlarınkine yakın görüşleri olan yasal Emekçi Halk Sosyalist Partisini oluşturdu; «Sol» kanat «Maximilistler»in yarı anarşist birliği gibi şekillendiler. Stoplin gericiliği döneminde Sosyalist Devrimci Parti tam bir ideolojik ve politik parçalanma dönemi yaşadı ve Birinci Dünya Savaşı döneminde bir sürü Sosyalist Devrimcinin sosyal şövenizmi benimsediği görüldü.

1917 Şubat burjuva demokratik devriminin zaferinden sonra Menşevikler ve Kadetlerle birlikte, Sosyalist Devrimciler parti liderlerinin (Kerenskey, Avxentyev, Chernov)

üyesi olduğu karşı devrimin burjuva - toprak ağası Geçici Hükümetinin temel dayanağı oldular. Köylülüğün devrimcileştirilmesinden etkilenen Sosyalist Devrimcilerin «sol» kanadı 1917 Kasımı sonunda Sol Sosyalist devrimcilerin bağımsız partisini kurdular. Köylü kitleler arasındaki etkilerini devam ettirmeye çalışan Sol Sosyalist devrimciler, Sovyet iktidarını biçimsel olarak tanıdılar ve Bolşeviklerle bir anlaşmaya girdiler, hemen Sovyet iktidarına karşı mücadeleye başladılar. Yabancı askeri müdahale ve iç savaş sırasında Sosyalist Devrimciler karşı devrimci yıkıcı faaliyetlerine devam ettiler, müdahalecileri ve beyaz muhafız generallerini güçlü bir şekilde desteklediler, karşı devrimci tertiplerde yer aldılar ve Sovyet devleti ve Komünist Parti liderlerine karşı terörist eylemler örgütlediler. İç savaştan sonra, Sosyalist Devrimciler ülke içinde ve dışında beyaz muhafız göçmenler arasında Sovyet Devletine karşı düşmanca eylemlerine devam ettiler.

[20] **Vestnik Russkoi revolutsii, Sotsialno Politicheskoye Obozreniye** (Rus Devriminin Habercisi. Sosyal - Politik Dergi) 1091 - 1905'de yurt dışında (Paris, Cenova)'da yayınlanan illegal dergi; dört sayı çıktı. 2. sayısından itibaren Sosyalist Devrimci Partinin teorik organı oldu. Periyodik olarak yazanlar arasında M.R. Gots (A. Levitsky), I.A. Rubanavich, V. M. Chernov (Y. Gardenin), Y.K. Breshko Breskovskaya vardı.

[21] **Russkoye Bogatstvo** (Rus Zenginliği) 1875'den 1918'e kadar St. Petersburg'da yayınlanan aylık bir dergi. Doksanların başında N.K. Mikhailovsky'nin başkanlığındaki liberal Narodniklerin eline geçti ve ana Narodnik organ oldu. Böylelikle 1893'de Rus Sosyal-Demokratlarına karşı kampanyaya başladı. Marksizmi tahrif ederek ve çarpıtarak **Russkoye**

Bogatstvo Batı Avrupa revizyonistlerine güvendi; Onun etrafında gruplaşanlar daha sonra Sosyalist Devrimci Partinin, «Halkçı Sosyalistler» ve Dumadaki Trudovik (Emek) gruplarının önde gelen üyelerinden olan yazarlardı.

1908'den sonra **Russkoya Bogatstvo** «Halkçı Sosyalistler»in yani Kadet partisinin organı oldu. Dergi adını sürekli değiştirdi: Sovremenniye Zapiski (Çağdaş Notlar), Sovremennost (Modern Zamanlar), Russkiye Zapiski (Rusya Notları); Nisan 1917'den itibaren tekrar Russkoye Bogatstvo olarak çıktı.

[22] **«Programın Tarım Bölümünde Bir Değişiklik»** Lenin tarafından **Iskra** Yazı Kurulunun diğer üyelerince tartışılmak üzere sunuldu.

Bu değişiklik üzerinde oyunu belirtmek için Lenin el yazmasının sonunda **Iskra** Yazı Kurulunun üyelerinin isim baş haflerini veya takma isimlerini yazdı: G.V. -Plekhanov; P.B. - Axlrod; V.I. - Zasulich; Berg Y.O. Martov'un takma adı; A.N. - Potresov.

[23] Lenin **Rus Sosyal - Demokrasisinin Tarım Programı** adlı eserini Parti programının tarım bölümüne bir gerekçe olarak kabul eder.

[24] 19 Şubat 1861'de kabul edilen «Köle Bağımlılığından Azad Köylülerin Kefaret Bedelini Ayarlayan Nizamnameye uygun olarak köylüler kendilerine ayrılan toprak için toprak ağalarına ödenek ödemeye mecbur edildiler. Toprak kefaret anlaşmasını yaparak Çarcı hükümet 49 yıllık bir dönemde köylülerin ödemesi gereken borç olarak kabul edilen, bedel parasını toprak ağalarına ödedi. Köylülerin yıldan yıla ödedikleri ağır ve hoşgörüsüz yükü köylülerin kitle halinde yıkım ve fakirleşmelerine sebep olan bu borca, toprak kurtarma ödemeleri dendi. Köylülere geçen toprağın cari fiyatı

544 milyon rubleyi geçmezken yalnız toprak ağalarının eski köylüleri Çarcı hükümete 2000 milyon ruble civarında bedel ödediler. Bütün köylülerin derhal toprak kefareti planına girmemelerine fakat 1883'e kadar değişik zamanlarda hepsinin uygulamaya girmesine rağmen toprak kefaret ödemeleri 1932'de ancak tamamlanacaktı. Buna rağmen 1905-1907 ilk Rus Devrimi sırasındaki köylü hareketi Çarcı hükümetin toprak kefaret ödemelerini Ocak 1907'den itibaren kaldırmaya zorladı.

[25] **«Rehinden kurtarma usulü bir mübayaadan başka birşey değildir»,** Chernyshevsky'nin 1861'de köylülerin «kurtuluşu» karşısındaki kendi tavrını ifade eden bu söz Cherneyshevsky'nin **Prolog**'ındaki karakterlerden biri olan Volgin tarafından söylenmişti.

R.S.D.İ.P. II. KONGRE TUTANAKLARI

ISKRA YAZI KURULUNUN R.S.D.İ.P KOMİTELERİNİN TOPLANTISINA (KONFERANSINA) RAPORU[1]

5 Mart 1902

Yoldaşlar! Daha evvelki gün 21 Mart'ta toplanmak üzere çağrılan toplantının davetiyesini; bir Parti kongresi toplamak planın, bir konferans düzenleme orijinal planının yerine geçtiği yolundaki bütünüyle beklenmedik bilgiyi birlikte aldık. Bu ani ve sebepsiz değişiklikten kimin sorumlu olduğunu bilmiyoruz. Kendi açımızdan bunu büyük talihsizlik olarak kabul ediyoruz. Hayli karmaşık ve önemli Parti tedbirleri üzerindeki kararlarda böyle hızlı değişiklikleri protesto ediyor ve bir konferans için orijinal plana dönülmesini ısrarla tavsiye ediyoruz.

Bunun gerekliliğine emin olmak için, fikrimizce daha evvelki gün aynı şekilde bize ulaştırılan kongre gündemini (Tagesordnung) daha dikkatlice incelemek yeterlidir; üstelik bunun sadece bir taslak *Tagesordnung* olup olmadığını ve bu gündemin bir veya birkaç örgüt tarafından önerilip önerilmediğini bilmiyoruz. Gündem aşağıdaki sırayla, kongre tarafından tartışılması için dokuz sorun veriyor (maddelerin kısa bir özetini veriyorum): A-) Ekonomik mücadedele; B-) Politik mücadele; C-) Politik ajitasyon; D-) 1 Mayıs; E-) Muhalefet unsurlarına karşı tavır; F-) Parti'ye bağlanmamış devrimci gruplara karşı tavır G-) Partinin örgütlenmesi; H-) Merkezi organ; I-) Temsilciler ve dış Parti örgütleri.

İlk olarak, kendi yapısı içinde ve tek tek sorunların ifadelendirilmesinde bu gündem «ekonomizmin[2]»dayanılmaz bir etkisini ortaya koyuyor. Biz şüphesiz, bu gündemi öneren örgütün bu gün için «ekonomist» görüşleri gözönünde bulundurmuş olacağını *(bir bakımdan)* bu tamamiyle imkansız olmamasına rağmen) düşünmüyoruz, fakat yoldaşların, hem Enternasyonal Devrimci Sosyal Demokrasice tutulan düşünceyi ve hem de ülkemizde hâlâ yaygın olan «ekonomizmin» şu kalıntılarının düşüncesini hesaba katmanın da gerekli olduğunu hatırlamalarını istiyoruz. Bir düşünün: Politik mücadelenin ileri partisi, otokrasiye doğrudan bir saldırıya başlamış olan, ülkedeki bütün devrimci ve muhalif güçler her çabayı zorluyorken bir kongre çağırıyor, -ve durup dururken biz başlıca biz başlıca ağırlığı, sırası gereği «politika»nın *takip ettiği* , «ekonomik mücadeleye» veriyoruz!! Bu, politik ajitasyonun (mücadele) ekonomik (mücadeleden-ç.) sonra gelmesi gerektiğini iddia eden, «ekonomistler»imizin geleneksel hatalarının bir kopyası değil mi? Devrimci bir dönem sırasında, her hangi bir Avrupalı Sosyal-Demokratik Parti'nin sendikalar hareketi sorununu bütün diğer sorunların önüne koymuş olabileceğini düşünmek mümkün mü? Veya, politik ajitasyon sorununu politik mücadele sorunundan böyle ayrı koyması! Bu, tamamen farklı şeyler, farklı durumlara ait şeyler gibi politik mücadeleyi, politik ajitasyona karşı koyan alışılmış safsatanın kokusunu hissettirmiyor mu? Veya, son olarak, gündemde gösterilerin aslında **ekonomik mücadelenin** araçları olarak tasvir edilmesi gerçeğini kim nasıl açıklayacak!?? Nihayet, günümüzde Sosyal-Demokrasiye düşman bir dizi unsurların, bütün Sosyal Demokrasiye karşı «ekonomizm» suçlamasını yöneltmekte olduklarını unutmamalıyız: Bu suçlamalar **Nakanune**[3] *Verstnik Russkoi Revolut-*

sii, Svoboda[4] *ve hatta (hatta!) Russkoya Bogatstvo tarafından yapılmaktadır. Unutmamalıyız ki, konferans ne gibi bir çözümlemeler benimserse benimsesin gündemin kendisi Partimizin tümünün politik gelişim düzeyinin yargılanacağı bir tarihsel belge olarak kalacaktır.*

İkinci olarak, gündemin; ancak çok dikkatli hazırlıklardan sonra, ancak üzerlerinde açık ve anlaşılabilir kararlar benimsediği zaman tartışılması gereken-aksi takdirde şu anda hiç tartışmamanın daha doğru olduğu-sorunları (kongreden bir kaç gün önce!) ileri sürmesi şaşırtıcıdır. Örneğin E, F maddeleri:muhalefete ve diğer devrimci eğilimlere karşı tavır. Bu sorunlar önceden bütün açılardan tartışılmalı, raporlar tanzim edilmiş olmalı ve karanlıkta kalan farklılıklar açıklığa kavuşturulmalı ancak o zaman, gerçekten yeni bir şeyler sunacak olan, bütün Partiye gerçek bir rehber olarak hizmet edecek olan ve yalnızca bazı geleneksel «genellemeleri» tekrarlamayan kararları benimseyebiliriz. Gerçekten, bir göz önüne getirin: Birkaç gün içinde, «Devrimci Sosyalist Svoboda grubu»na karşı veya yeni doğan «Sosyalist-Devrimci Parti» ye karşı tavır sorunu üzerinde hareketin bütün pratik ihtiyaçlarını gözönüne alacak olan anlaşılır ve iyi-temellendirilmiş kararlar hazırlayabilir miyiz? Parti Birinci Kongresi'nde, Parti'ye kabul edilmemiş ve Parti'ye bağlı olmayan devrimci gruplardan bahsedildiği halde, Bund'a[5] karşı tavır gibi önemli bir sorun üzerine, ya da Bund'la ilgili maddelerin gözden geçirilmesi üzerine hiç bir şey söylenmemiş olması herkes üzerinde, en hafif bir ifade ile garip bir izlenim oluşturacaktır.

Üçüncü olarak-ve en önemlisi-gündemde affedilmez bir kusur vardır: Günümüz Rus devrimci Sosyal-Demokrasisi-

nin ilkesel konuları üzerine veya kendi parti programında takınılan tavır üzerine tek bir sözcük söylenmedi. Bütün dünyanın «Marksizmin krizi» hakkında yaygaralar kopardığı bir zamanda ve bütün Rus liberal yayıncıları onun çöküşü ve yok oluşu hakkında bile yaygara koparırken, «Rus Sosyal-Demokrasisi içinde iki eğilim» sorunu sadece gündeme gelmekle kalmayıp, fakat çeşitli konferans programlarında propagandacıların konuşmaları için ve eğitim grupları için programlarda bile yerini alırken-böyle bir zamanda bu sorunları sessizce geçiştirmek oldukça imkansızdır. Biz,yoldaşlar, «her şeyin yolunda olduğunu rapor etme» alışkanlığını büyüttüğünüzü başında bile (bak Nadesdin, «devrimin şafağı») söyleyen muhaliflerimiz tarafından alaya alınmaktayız!...

Fikrimizce, gündemde yukarıda bahsedilen bütün kusurlar zaten çağrılmış bulunan bir konferansı bir kongreye dönüştürme planlarının nasıl mantıksızlık olduğunu inandırıcı şekilde ispatlıyor. Şüphesiz, 1898'den beri bir Parti kongresi olmadığı gerçeğinin nasıl şiddetle hissedildiğini, «parti kurumları olmayan bir Parti» olmaya son verecek olan konferansı örgütlemekte harcanan çabaları değerlendirme fikrinin nasıl kışkırtıcı olduğunu anlıyoruz. Fakat, bu pratik düşüncelerin, Rus Sosyal-Demokratik İşçi Partisi'nin bir kongresinde şimdi herkesin günümüzün tüm devrimci görevleri düzeyinde kararlar beklediğini; eğer, *Şimdi* bu gerçekten kritik andan faydalanmayı başaramazsak politik mücadelede Sosyal Demokrasinin üstünlük kazanması yolundaki bütün ümitleri gömebileceğimizi; birkaç yüz rublelik masrafı ve birkaç aylık hazırlayıcı örgütlenme çalışmalarını ve şimdiki konferansı, hem teorik ortamda (teorik program) ve hem de politik mücadele ortamında bütün acil sorunları nihai olarak çözümlemeye muktedir, gerçekten bir genel Parti kong-

resi olacak olan yaz kongresi için hazırlık olmak üzere kullanmayı çok görmemenin daha iyi olacağını, bize unutturmasına müsaade etmek çok büyük bir hata olurdu.

Gittikçe daha ustalıkla bizim buhranlarımızdan avantaj kazanan ve Sosyal-Demokrasinin zararına ilerleyen Sosyalist Devrimcilere bakınız. Onlar henüz yeni bir «Parti» teşkil ettiler, bir *teorik* organ kurdular ve bir *aylık* politik gazete çıkarmaya karar verdiler. Eğer bu olaydan sonra kongrelerinde *en azından bu gibi* sonuçlara ulaşmakta başarısızlık gösterirlerse, Sosyal Demokratlar için ne denecek? Konu açık-seçik bir programa ve devrimci örgütlenmeye geldiğinde, Sosyal-Demokratların kendi çevresinde her çeşit şüpheli, kararsız ve hatta belirlenemez unsurları topladığı bilinen bu «parti»nin ilerisinde olmadıkları kanısını yaratma riskini hazırlamıyor muyuz?

Bütün bu görüşlerin (ışığında-ç.) komite temsilcilerinin şimdiki kongresinin Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin İkinci Olağan Kongresi olarak değil, fakat bir gayrı resmi konferans olarak ilan edilmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu konferans'ın *ana ve acil* görevi gelecek yaz için parti programını onaylamaya muktedir gerçek genel Parti *Parti Kongresini* örgütlemek ve hazırlamak, Partinin haftalık politik organının yayını için son düzenlemeleri yapmak ve genel planda, bütün komitelerin ve hatta Sosyal-Demokratların bütün (basım evlerinde[6] v.s.) gruplarının; ilkelerde sebat, devrimci Sosyal-Demokrasinin ilkelerine sadakat *saldırgan* politik eylem için gerçekten militan hazırlık temelleri üzerinde tam ve gerçek birleşmesini sağlamak olmalıdır.

Bu temel düşünceden hareketle, konferansımız için aşağıdaki Tagesordnung (Gündemi-ç.) yoldaşların düşüncelerinin onayına sunmak cüretini gösteriyoruz:

1. *İlkelerin ifadesi.* Bu sorunun tekrar çözümlenmesinde,son zamanlara kadar oldukça yaygın olan teori ve görevlerimizi sınırlandırmak için yapılan acıklı teşebbüslere karşı etkili bir tavır alınmalıdır. Böyle sınırlamaları gayretli bir şekilde reddetmekle, Parti konferansı, bütün Sosyal-Demokratları ilke sorunları üzerinde birleştirmeye önemli bir katkıda bulunacak ve devrimci Marksizmin sarsılan prestijini yeniden kuracaktır. Bazı yoldaşlar belki, ilkelerin ifadesi üzerindeki tartışmanın çok fazla zaman alacağından ve dikkati politik sorunlardan uzaklaştıracağı korkusunu ifade edebilirler. İllegal basında geniş tartışmaların, devrimci Sosyal-Demokrasinin ilkeleri üzerinde büyükbir hız ve kolaylıkla bir anlaşmaya varacağımız kadar iyi açıklığa kavuşturduğuna inandığımız için bu kuruntuları en ufak şekilde paylaşmıyoruz. Diğer taraftan bir ilkeler ifadesi olmaksızın iş görmek tamamen imkansızdır.

Üstelik, bu sorunun konferans *Tagesordnung* "gündem-ç.)inden çıkarılması; tamamen aynı sorun kaçınılmaz olarak, sadece daha dağınık bir şekilde, ekonomik mücadele, politik mücadele v.s. üzerine çözümlemelerin tartışılmasında ortaya çıkacağından, her halükarda amacından uzaklaşacaktır. Bu sebepten, ilk önce bu konuyu bitirmek, çözümlemelerimizi, politik ajitasyon, grevler ve benzeri üzerine dağıtmaktan sakınmak ve ana görevlerimiz üzerine düşüncelerimizin derli toplu bir yorumunu vermek çok daha iyi olacaktır.

Kendi hesabımıza bu çözümlemenin bir taslağını hazırlamaya ve (eğer zaman müsaade ederse)bu rapora eklemeye çabalayacağız.

2. *Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin İkinci Olağan Kongresi.* Burada biz,kongrenin tarihi sorunu üzerinde (ya-

zın, veya engeç sonbaharda, gelecek«mevsimden» önce bitmesi arzu edilir olduğundan) hazırlık (ve, tabii belirli ölçüde deneme) kararı düşüncesindeyiz, yer (gizlilik şartlarının dikkatle gözönünde alınması gerektiği ile ilgili olarak), kongrenin düzenlenmesi için ihtiyaç duyulan kaynaklar (Iskra, kendi hesabına bu amaç için, aldığı belirli bir özel bağıştan, derhal 500 ruble katkıda bulunmaya hazırlanacaktı; yakında bir bu kadar daha veya daha fazla yekünü muhtemelen bulabileceğiz. Takriben bunun ne kadara mal olacağını ve toplamı artırmanın pratik yollarını tartışmalıyız); nihayet, temsilciliğin genel ilkelerini ve mümkün olan en eksiksiz temsilciliği (yani, öyle ki önceden -seçilmiş belirli komitelerin ve belirli grupların ve muhtemelen Rus Sosyal Demokratlarının eğitim çevrelerinin de temsilciliğinin garantiye alacak, dışarıdaki iki Sosyal-Demokratik örgütlenmeden gelecek temsilcilerin korunması da cabası; işlem konferans ve kongre arasında bulunabilecek böyle örgütlerin davet edilmesi sorununu tartışmaya da hasredilmelidir. v.s.v.s).

3. *Bir Örgütlenme Komitesinin Seçimi.* Genel olarak söylenirse bu Ö.K.'nin görevi; konferans kararlarını yerine getirmek, kongre için hazırlıkları yapmak ve kongreyi düzenlemek kongre için nihai bir tarih ve yer belirlemek, literatürün nakli gibi konuları düzenlemek, ve Rusya'da Parti basım evlerini kurmak olmahdır, (Iskra'nın yardımı ile, bizim yayınlarımıza sempati duyan iki bölgesel basım evi gurubu Rusya'dan teşkil edildi; iki basım evinde onlar *Iskra*'nın 10 ve 11. sayılarının; *Bundan Sonra Ne? Morozov Grevinin Onuncu Yıldönümü, Pyotr Alexeyev'in Söylevi, Obukhov Davası İddianamesi* ve pek çok başka broşürleri ve birçok bildirileri bastılar. Umarız bu bölgesel grupların temsilcileri konferansın çalışmalarına katılmaya ve genel Parti görevlerinin

her bakımdan tamamlanmasına yardımcı olabilir); dahası, Ö.K. çeşitli bölgesel örgütlere, sendikalara, öğrenci örgütlerine yardımcı olmalıdır v.s.v.s. Bütün örgütlerin desteği ile, bu Ö.K. üç veya dört aylık bir sürede , Partimizin bütün politik mücadelesinin yönetilmesine de facto (gerçekten-ç) muktedir bir gerçek Merkez Komitenin teşkil edilmesi için zemini eksiksiz hazırlayabilir.

Ö.K.'nın görevlerinin karmaşıklığı ve çeşitliğine göre, fikrimizce, bir büro seçmeye yönelmesi, kendi aralarında görev taksimi yapması ve kongre öncesinde bir kaç toplantı düzenlemesi gereken oldukça geniş sayıda (5-7) üyelerden meydana gelmesi gerekir.

4. *Bir Taslak Parti programının Hazırlanması için Bir Komitenin Seçimi.Iskra*'nın yayıncıları (Emeğin Kurtuluşu Grubu[7] dahil) bu güç iştir. Sorun bu şekilde konsa da veya tamamen üzerinde zaten uzun zamandan beri çalıştıklarından, yoldaşlara aşağıdaki planı önermeye cesaret ediyoruz. Programın, tarım programı taslağını içeren pratik bölümünün tüm taslağını zaten hazırladık, programın teorik kısmı için **iki değişik** (metin-ç.) hazırlandı. Temsilcimiz, Kongre'yi bu taslaklarla aydınlatacaktır, şayet kendisini bunu yapmaktan alıkoyan bir şey ortaya çıkmazsa bu gerekli bulunmalıdır. Bu iki değişik metinden biz şimdi tek bir genel taslak çıkarıyoruz, fakat şüphesiz bu kaba biçimi ile yani çalışma tamamlanmadan onu yayınlamak istemeyiz. Konferans programın hazırlanışında, sorunun belki de en pratik çözümü olabilecek olan Yazı Kurulu ile çalışacak olan bir kaç kişi seçmelidir.

Kendi hesabımıza, ilerde *Iskra*'da yayınlamak niyetinde olduğumuz böylece bütün yoldaşların onu tanıyabileceği ve onların yorumlarının alınabileceği, Parti Programının nihai taslağını birkaç hafta içinde acele bir biçimlendirme ile her halükarda yoldaşlara verebiliriz.

5. *Merkez Organ.* Düzenli olarak çıkacak ve edebi ve teknik imkanlarla layıkıyla desteklenecek peryodik (bir merkez organın-ç.) yerleştirilmesini, müthiş zorluklara nazaran konferans büyük bir ihtimalle Partinin Birinci kongresinin örneğini izleyecek ve mevcut bir yayını seçecek yeni bir merkeze organ çıkarılması kararlaştırılsa da her durumda özel bir komite görevlendirilecek veya daha iyisi gene aynı Örgütlenme Komitesini hazırlık çalışmasını üstlenmek ve konuyu bütün açılardan mevcut veya yeni-seçilmiş yazı kurulu ile birlikte tartışmak üzere görevlendirilecektir.

Fikrimizce, Emeğin Kurtuluşu grubunu bu tartışmaya çekmek, onun işbirliği ve rehberliği olmaksızın, ilkelerde tutarlı olan ve genel olarak hareketin bütün ihtiyaçlarını karşılayacak olan mükemmel bir örgütlenmeyi düşünemeyeceğimiz, esastır.

Mademki, onbeş günlük peryodik (bir merkez organ-ç). kurulması girişimleri zaten yapılmıştır. Parti *haftalık bir gazete* kurmayı acil görevi yapmalıdır: Bu, *bütün* Rus Sosyal-Demokratları tarafından böyle bir gazeteye verilen gerçekten birleşik çalışmayı mümkün kılardı.

6. *Parti Kongresi için gündemin hazırlanışı ve bu gündem üzerine Raporlar.* Konferans bu gündemin bir kısmını kendi çizmeli ve bir kısmını da Örgütlenme Komitesine bırakmalıdır; *mutlaka* her sorun üzerinde raportörler tayin etmeli (ayrıca bulmalı)dır. Sadece önceden raportörler tayin ederek çeşitli sorunların gerçekten etraflı bir tartışmasını ve kongrede bunlar üzerinde doğru kararlar temin etmek mümkündür (bazı raporlar önceden tamamen veya kısmen basılabilir ve basında tartışılabilir; örneğin, Yazı Kurulunun bir üye-

si tarafından yazılan*, Rus Sosyal-Demokrasisinin tarım programı üzerine hemen hemen tamamlanmış tezleri yakında basmayı umuyoruz, v.s.v.s).

7. *Hareketin Şimdiki Pratik Sorunları* - Örneğin, a) 1 Mayıs bildirisinin tartışılması ve imzalanması (ayrıca *Iskra* ve diğer örgütler tarafından önerilen taslakların tartışılması).

b) 1 Mayıs gösterileri-onun örgütlenmesinin zamanı ve yöntemleri.

c) Boykotlar, gösteriler v.s. örgütlemekte Örgütlenme Komitesine talimatlar ve aym zamanda Parti üyelerinin düşüncelerini tedricen hazırlamak ve halkın genel bir ayaklanması için Parti güçlerinin ve araçlarının benzer şekilde hazırlanması.

d) Örgütlenme Komitesinin idamesine ilişkin çeşitli mali sorunlar. v.s.

Görevlerimiz ve Kongremizin *Tagesordnung* (gündemi-ç.) üzerine raporumuzu sonuçlandırırken zaman açısından olağanüstü sıkıştığımız için sadece, *Iskra*'nın çalışmaları üzerine detaylı bir raporu sunmanın bizim için kesinlikle imkansız olduğuna değineceğiz. Bu yüzden kendimizi aşağıdaki kısa taslakla sınırlamaya zorladık.

(N.B) ÇÖZÜMLEMENİN KABA TASLAĞI

1. Konferans, proleteryanın devrimci sınıf mücadelesine oportünizmi aşılamaya çalışan her türlü girişimi- "marksizim eleştiriciliği", Bersteincılık[8] ve "ekonomizm" de ifadesini bulan girişimleri - kesinlikle reddeder. Bu kadar geniş şekilde reklamı yapılan "sosyalizmdeki kriz" yüzünden bütün ül-

* Lenin tarafından yazılıp, 1902 Ağustosunda yayınlanan "Rus Sosyal-Demokrasinin Tarım Programı" kastediliyor-ç.

kelerin burjuvazilerinin sevinç gösterileri yaptığı bir zamanda, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi adına konferans, uluslararası devrimci Sosyal-Demokratik hareketle dayanışmasını ilan eder ve Sosyal-Demokrasinin bu krizden her zamankinden daha güçlü çıkacağına ve büyük ideallerine ulaşmak için yorulmak bilmez bir mücadeleye hazırlanacağına kesin inancını ifade eder.

2.Konferans; Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Manifestosu[9] ile dayanışmasını ilan eder ve onun Partinin acil politik görevi olarak otokrasiyi yıkmayı içerdiğini doğrular. Nihai amaca kadar bu acil görevin başarılması için çalışmalarında Sosyal Demokrasinin, proleteryayı ekonomik, politik, ulusal ve toplumsal baskının bütün belirtilerine karşı, bu baskı nüfusunun hangi tabakalarına yönelirse yönelsin dövüşmeye çağıran ulus çapında ve her yerdeki politik ajitasyona başlıca önemi verdiğini konferans ilan eder. Konferans; Partinin, mevcut politik ve toplumsal düzene karşı yönelen her devrimci ve ilerici muhalefet hareketini desteklediğini ilan eder. Konferans; örgütlü kitle gösterileri kadar, pratik mücadele yöntemleri olarak, boykotların, tiyatrolarda gösterilerin örgütlenmesini tavsiye eder. Konferans; bütün Parti komitelerine ve gruplarına dikkatlerini, Çarcı otokrasiye karşı ulus çapında bir silahlı ayaklanma için hazırlık tedbirlerinin gerekliliğine hasretmelerini tavsiye eder.

3. Konferans; Rus Sosyal Demokrasinin şimdiye kadar olduğu gibi Proleteryanın Ekonomik mücadelesine rehberliğe devam edeceğini, onu yaygınlaştırmaya ve derinleştirmeye, Sosyal Demokratik İşçi Hareketi ile ideolojik ve örgütsel bağlarını kuvvetlendiremeye çabalayacağını ve proleteryanın politik bilincini geliştirecek ve onu politik mücadeleye çekecek, bu mücadelenin her belirtisinden istifade etmeye

gayret edeceğini ilan eder. Konferans; ilk başlangıcından itibaren yalnızca ekonomik temel üzerindeki ajitasyonu yönetmeye veya genel olarak ekonomik ajitasyonu kitleleri politik mücadeleye çekmenin en geniş şekilde uygulanabilir aracı olarak kabul etmeye gerek olmadığı ilan eder.

[N.B: burada da Rabocleye Dyelo'yu bir kere daha teşhir etmek çok önemlidir!!]

4. (Köylülük hakkında bu belki de tarım programımızın ruhuna uygun şekilde yapılmalı mıdır?

Onu derhal hazırlamaya ve yetiştirmeye çalışacağım.

İlk defa 1923'te V.İ Lenin'in Toplu Eserleri cilt 5'te basıldı. El yazmasına göre basılmıştır.

KUZEY BİRLİĞİNE MEKTUP

N.N.'nin N.L.'ye mektubu

(N.L.'nin Program üzerine yorumları)

Herşeyden önce, "Programın" *biçim* bakımından, yani, bilimsel sosyalizmin temel ilkelerini, sadece belirli bir anın değil fakat belirli bir bölgeselliğin dar, somut görevleri ile bir araya yığmaktaki ilkesel kusuruna değinmek gereklidir. Bu kusur, programın onbeş paragrafının içeriğine bir göz atmakla bile fark ediliyor. Haydi bir göz atalım.

1. Genel olarak işçi sınıfı hareketinin hedefi.
2. Bu hedefe ulaşmak için başlıca şartlar.
3. *Rus* Sosyal-Demokrasinin acil politik görevi.
4. Rus Sosyal-Demokrasinin liberaller v.s.'ye karşı tutumu.
5. Yukarıda geçen (konu-ç.)
6. "Sınıf" ve "parti" kavramları ("ekonomistler" le belirli bir fikir ayrılığı).

7. Ajitasyonun pratik görevleri.

8. Propagandanın önemi.

9. Gösteriler ve açıklamalar.

10. 1 Mayıs kutlamaları.

11. 19 Şubat[12] üzerine bildiriler ve gösteriler.

12. Ekonomik mücadele ve sosyal reformlar.

13. İşçi sınıfının savunmacı mücadelesi kadar saldırıcı mücadelesinin de gerekliliği.

14. Grevlerde sadece pasif değil, aktif rol.

15. Mücadelenin en iyi araçları olarak grevler.

Böylesine çeşitli konularla meşgul olan bu paragrafların ayrı bölümlere bölünmüş olmaları gerektiği (aksi taktirde, bunun, temel ilkeler ve anın pratik görevlerini ayırd etmeyi bilmeyen kişiler arasında önemli bir yanlış anlamaya yol açabileceği) kolaylıkla görülecektir. Sosyalizmin nihai amaçlarının ifadesini ve "ekonomistlerle" tartışmayı veya grevlerin öneminin tanımlanmasını yanyana koymak sadece toyca değil fakat aym zamanda tamamiyle yanlış ve belirsizdir. Kuzey Birliği'nin yapması gereken şey önce genel olarak kendi kanaatlerine göre ilkelerin açık bir tanımlamasını yapmak, sonra Kuzey Birliği'nin anladığı gibi Partinin politik görevlerini tanımlamak ve üçüncü olarak bu tamamen programla ilgili tezlerden, örgütün (Kuzey Birliği) pratik hareketin (7-11 ve 13-15) Sorunları üzerindeki çözümlerinden ayırmak olmalıydı. Rus Sosyal-Demokratları arasında düşünce farklılıklarına karşı Kuzey Birliğinin tavrını belirleyen,

6. Parag. hakkında ayrı bir değinme yapılmış olmalıydı ki bu arada (küçük ilerlemeler ve reformlar için şimdiki mücadele ile nihai amaçlar için mücadele arasındaki ilişkiler genel ve sadece Rusya'ya özgü olmayan bir sorun olduğundan) ilkelerin ifadesine dahil edilmiş olmalıydı.

Bu genel değinmeden sonra, şimdi tek tek paragrafların analizine geçeceğim:

Parag. 1, bir bütün olarak Sosyal-Demokrasinin genel hedeflerinin taslağını çiziyor. Bu hedefler olağanüstü kısa ve birbirinden bağlantısız şekilde konuyor. Doğru, bölgesel bir örgütün programı bir parti programı için *zorunlu* olan detaylara girmemelidir. Bunu tamamiyle idrak ederek ve bölgesel bir örgütün programında bile Sosyal-Demokrasinin temel ilkeleri hakkında Kuzey Birliğinin kendi hesabına sessiz kalmamasının çok faydalı ve önemli bir karar olduğunu göz önüne alarak, bu durumda ben, sadece daha büyük bir detay içinde temel ilkelerin kabaca bir ifadesini ilave etmeyi gerekli sayardım. Başka bir ifade ile, örneğin, Kuzey Birliği'nin kendisini *uluslararası* bilimsel sosyalizm üzerine temellendirdiği (programın hiçbir yerinde hareketin uluslararası karakteri belirtilmiyor), "devrimci marksizm"teorisini onayladığı belirtilmeliydi. İlkelerinin bu genel ifadesine ilaveten, parag. 1 gibi bir öneriyi ilave etmek mümkün olurdu. Fakat kendi başına o (parag. 1) yeterli değildir.

Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ne katılmış bir örgüt olarak, Kuzey Birliği bu Partinin "manifestosu" ile dayanışmasını ilan etmeliydi; üstelik Kuzey Birliğinin en azından, seksenlerde Emeğin Kurtuluşu grubu tarafından hazırlanan Rus Sosyal Demokratlarının taslak programı ile dayamşmasına işaret etmesi de faydalı olurdu. Bu taslağın ihtiyaç gösterdiği değişiklikler sorununu açık bırakırken, böyle bir ifade Kuzey Birliğinin ilkeler konusundaki tavrını daha kusursuz tanımlardı. İşte seçenek: Ya siz kendiniz Sosyal-Demokrasinin bütün temel ilkelerinin *tam* bir tarifini çizmelisiniz. (Yani sosyal demokratik programın teorik kısmını kendiniz çizin) ya da Kuzey Birliği'nin az veya çok bilinen ve kabul

edilen ilkeleri onayladığını oldukça kesinlikle ilan etmelisiniz. Program tarafından -bütünüyle kopuk bir üslup içinde nihai amacı belirtmekte- seçilen, üçüncü yol işe yaramayacak.

Parag. 2. olağanüstü derecede kusurlu, belirsiz ve tehlikeli bir ifade ile başlıyor: "Proleteryanın sınıf çıkarı olarak sosyalizmi göz önüne alarak" Bu sözcükler, yazılış biçimleriyle, "proleteryanın sınıf çıkarını" sosyalizm ile bir tutuyorlar. Ve bu teşhis *kesinlikle yanlıştır.* Bilhassa, "proletaryanın sınıf çıkarları"nın fazlasıyla dar bir kavramının olağanüstü derecede yaygınlaştığı zamanımızda, eğer ancak "sınıf çıkarı" deyimi, her nasılsa kabul edilebilir, *olağanüstü geniş* bir anlamda anlaşılmışsa kabul edilecek bir formülasyon sunmak kesinlikle yasaktır. "Sınıf çıkarı" proleterleri birleşmeye kapitalistlere karşı dövüşmeye, kendi kurtuluşlarının ön şartları hakkında düşünmeye sevk eder. "Sınıf çıkarı" onlara sosyalizmi kabul ettirir. Fakat sosyalizm, proleteryanın sınıf mücadelesinin ideolojisi olarak, bir ideolojinin başlama, gelişme ve sağlamlaştırmasını yönetmenin genel şartlarına bağlıdır; başka bir deyişle, o insan bilgisinin bütününde bulunur, bilimsel gelişmenin yüksek bir düzeyinin öngörür, bilimsel çalışmayı gerektirir, v.s. v.s. Sosyalizm, kapitalist ilişkiler temeli üzerinde kendiliğinden gelişen proleteryanın, sınıf mücadelesine ideologlar tarafından *tanıtılmıştır.* Ama, parag. 2'nin formülasyonu sosyalizm ile sınıf mücadelesinin gerçek ilişkileri üzerine bütünüyle yanlış bir ışık tutuyor. Üstelik, parag. 2 sınıf mücadelesinden söz etmiyor. Bu onun ikinci kusurudur.

Parag. 3 mutlakiyeti, şişirilmiş ("hudutsuz") ve belirsiz (*bireyi* "inkar ederek") yerlerde, yetersiz bir şekilde (örneğin, onun köle-sahipliği düzeninin kalıntıları ile başlarına işaret etmeksizin) tanımlıyor. İlaveten, politik özgürlüğün kaz-

anılması (Kuzey Birliği'nin bu görevi bütün partiye yönelttiği kaydedilmeliydi) esastır, *sadece* işçilerin sınıf mücadelesinin tam gelişimi için *değil;* şu veya bu yolla onun tüm toplumsal gelişmenin çıkarı (açısından-ç.) esas olduğu belirtilmeliydi.

"Otokrasi münhasıran yönetici sınıfların çıkarlarını temsil eder." Bu hatalı veya yanlıştır. Otokrasi; kısmen, genel olarak köylülük ve küçük üretici kitlelerinin durağanlığı ile, kısmen çelişkili çıkarların dengelenmesi ile ve belirli bir dereceye kadar, bağımsız örgütlü bir politik güç meydana getirmesi ile kendini koruyarak yönetici sınıfların *belirli* çıkarlarını tatmin eder. Parag.3'ün ifadesi; Rus Otokrasisini burjuvazinin yönetimi ile gülünç şekilde bir tutmanın ülkemizde olağanüstü derecede yaygın olması gerçeği açısından özellikle müsaade edilemez bir ifadedir.

"Demokrasi ilkesi ile birbirine uymayan." Demokrasi hakkında henüz hiç bir şey söylenememişken bunun amacı nedir? Ve otokrasinin yıkılıp atılması ve politik özgürlüğün kazanılması talebi, demokrasi "ilkesi"ni kesinlikle ifade etmiyor mu? Bu cümle işe yaramaz. Bunun yerine, "demokrasi ilkesi" anlayışımızda (burjuva demokratlarına oranla) nasıl inatçı ve *kararlı* olduğumuz-örneğin, "demokratik anayasa" fikrini, ve *kapsamını* şu veya bu yolla tanımlayarak veya bir "ilke" konusu olarak bir *demokratik cumhuriyet* talebimizi ilan ederek - daha kesinlikle işaret edilmeliydi.

Parag. 4 özellikle tatmin edici değildir. "Geniş" özgürlüklerin "tam" kullanımından söz etmek yerine (aslında bu, "tam" kullanım tutarlı demokrasi anlamına geldiği için, demokratik cumhuriyet ve demokratik anayasa (hakkında-ç.) kesin bir değinme ile pekala değiştirebilir olan ve değiştirilmesi gereken tamamen belirsiz bir paragraf süslemedir) bunun yerine, politik özgürlüklerle ilgilenenin *sadece* işçi sınıfı

olmadığını ifade etmek *zorunludur.* Bu konuda sessizlik, "ekonomizmin" en kötü biçimlerine kapıları ardına kadar açmak ve genel *demokratik* görevlerimizi unutmakla aynı şeydir.

Politik özgürlüğün gerçekleşmesinin (?? erişmek, zaptetmek) proleterya için daha yüksek ücretler ve daha kısa bir işgünü kadar gerekli olduğunu söylemek *tamamen yanlıştır.* Bu, ücret yükselmeleri v.s'nin gerekliliğinden *farklı ve çok daha karmaşık* bir yolun gerekliliği olduğundan bu böyle *değildir. İki* "gereklilik" arasındaki fark; örneğin, işçi sınıfının ayrı ayrı bölümlerine ve gruplarına *eğer ancak* bu bölümler mutlakiyetle barış yapacaklarsa, otokrasinin iyileştirilmiş şartları bahşetmeye (ve *gerçekten arasıra bahşeder)* hazırlandırıldığı gerçeğinden de açıkça görülebiilir. Tahlil edilen cümle; "ekonomik" materyalizmin inanılmaz bir bayağılaştırılmasını ve Sosyal-Demokrat anlayışın ince sendikacılık düzeyine düşürülmesini yansıttığından kesinlikle müsaade edilemeyecek bir şeydir.

Dahası. "Bu açıdan"... yukarıda konan şey *açısından* çıkarılmalıydı... "Yaklaşan mücadelede"... (Yani, açıkçası Çarlığa karşı mücadele?)... "Sosyal-Demokratlar belirli sınıf programı ve talepleri ile meydana çıkmalıdırlar..." Bizim *politik* programımızın ve *politik* taleplerimizin *sınıf* tabiatı, tam ve tutarlı demokrasiyi temsil ettikleri kesin gerçeği ile ifade edilir. Ama, eğer birisi sadece politik taleplerden değil, genel olarak bütün programımızdan söz ederse, o zaman onun sınıf tabiatı kendisini programımızın gerçek kapsamında takip etmelidir. "Belirli" bir sınıf programından söz etmenin hiç anlamı yoktur; siz kendiniz bu sınıf programını açıkça ve dikkatle tanımlamalı, yorumlamalı, ifade etmeli ve formülleştirmelisiniz.

"...Liberal programa boyun eğmeksizin..." bu sadece gülünçtür. Biz başlıca demokratik parti olarak ortaya çıkıyoruz ve birden "boyun eğmediği"miz kaydını düşüyoruz!! "Boyun eğmekten" henüz kurtulmuş çocuklar gibi!

Liberallere "boyun eğmezliğimiz" ifade edilmelidir, boyun eğmeyiş hakkındaki cümlelerde değil fakat programımızın bütün tabiatında (ve, şüphesiz eylemlerimizde). Özgürlüğün gerekliliği ile ücret artışlarının gerekliliğini aynı kılan (veya en azından eşitleyen) politik görevlerin kapsamının, *Sosyal-Demokrasinin liberallere boyun eğişini ifade ettiği* muhakkaktır.

4. paragrafın sonu da işe yaramaz, o (4. parag.-ç.) yukarıda söylenenler açısından bütünüyle eleştirildi.

Parag. 5., genel olarak tüm demokrasiye karşı tutumumuzu pratik konularda diğer partilerle önemsiz işbirliğine indirgiyor. Bu çok dardır. Eğer böyle partiler varsa (programdan değil, fakat kongrenin özel bir çözümlemesinde) bunlar somutça isimlendirilmeli ve Sosyal-Devrimciler, *Svoboda* grubu, v.s. ye karşı tavır açıkça tanımlanmalıydı. Ama, eğer bu partileri değil genel olarak diğer devrimci *(ve muhalefet)* eğilimlerine karşı tavrı tanımlamak sorunu ise; o zaman, şu veya bu şekilde *Komünist Manifesto*'nun her devrimci hareketi mevcut düzene karşı desteklememiz hakkındaki tezleri tekrarlanarak ifade genişletilmeliydi[13].

Parag.6'nın programda yeri yoktur. O ayrı bir çözümlemeye aktarılmalı ve onun Rus Sosyal Demokrat hareket içinde fikir ayrılıkları (veya iki eğilim) ni ele aldığı açıkça konmalıydı. Bu "sayısız yanlış anlamalar" da daha fazla bir şeydir. Fikir ayrılıklarının formülasyonu, bunlar (fikir ayrılıkları-ç) sınıf ile partinin karıştırılmasıyla *sınırlandırılmış olmaktan çok uzak* olduğu için çok dardır "Marksizmin eleştiri-

si" "ekonomizm" ve politik görevlerimizin sınırlandırılmasına karşı azimle ve kesinlikle ortaya çıkan (bunun-ç.) yerini tutan bir ifade olmalıydı.

6.Parag.'ın ikinci kısmına gelince, bu diğer paragraflarda (7,14 ve diğerlerinde) açıklandığından, onun eleştirisi bu paragraflardaki yorumlarda verildi.

Parag. 7 kendisini takip edenler gibi (parag. 12 hariç) ayrı bir çözümleme içine sokulmalıydı, fakat *programın* doğrudan ayrı bir parçası olmamalıydı.

Parag. 7 sınırlı bir şekilde birliğin eyleminin "görevini" formüle ediyor. Biz sadece "proleteryanın sınıf bilincini geliştirmek" değil, fakat aynı zamanda onu bir politik parti içinde de örgütlemeliyiz - ve daha sonra onun mücadelesini (hem ekonomik hem politik) *yönetmeliyiz.*

Proleteryanın kendisini "belirli, somut şartlar" içinde bulduğu ifadesi gereksizdir. Ya bu çıkarılmalıdır ya da bu şartlar *tanımlanmalıdır* (fakat bu programdan başka bir yerde yapılmalıdır).

Görevlerimizi başarmakta ajitasyonun "yegane" araç olduğunu söylemek yanlıştır. O yegane araç olmaktan çok uzaktır.

Ajitasyonu "işçilerin geniş bölümleri üzerinde etkisi olan bir şey" olarak tanımlamak yetersizdir. Bu etkinin tabiatı belirtilmeliydi. *Politik* ajitasyon hakkında daha doğrudan, çözümleyici, belirli ve daha büyük detaylar içinde söz etmek gereklidir: Aksi takdirde, politik ajitasyon hakkında sessizliği böylesine muhafaza etmekle iki paragrafı (14 ve 15) ekonomik ajitasyona hasretmekle, program (istenmeden) "ekonomizme" sapar. Politik ve ekonomik, toplumsal ve ulusal baskının *bütün* tezahürleri hakkında, *bu baskıdan etkilenen nüfusun sınıf ve tabakalarına bakmaksızın,* ajitasyon için ge-

rekliliğe - hükümetle bütün çatışmaların ön cephesinde bulunmaktan (Sosyal-Demokratlar için) (doğan-ç.) gereklilik ve benzerine -özel önem verilmeliydi- ve ancak ondan sonra ajitasyon araçları (sözlü ajitasyon, gazeteler, bildiriler, manifestolar v.s v.s) belirtilmeliydi.

Parag. 8, gereksiz tekrarlamalarla başlıyor.

"Propagandayı ancak bir ölçüde tanır", v.s. bu yanlıştır. Propagandayı sadece bu öneme sahip değildir; o sadece "ajitatörler eğitmenin" bir aracı değildir, fakat aynı zamanda genel olarak sınıf-bilincini yaygınlaştırmanın bir aracıdır. Program diğer aşırı uca gidiyor. Eğer bazı kimselerin ajitasyonun görevlerinden çok fazla ayrıldıkları propagandaya karşı çıkmak gerekli idiyse, şöyle demek çok daha iyi olurdu: "Propaganda da ajitatörler eğitme görevi kaygısını kaybetmemek *özellikle* gereklidir." veya bu anlamda bir şeyler. Fakat *bütün* propaganda "tecrübeli ve yetenekli ajitatörlerin" eğitilmesine indirgenmemelidir ve "sadece tek tek sınıf bilinçli işçileri eğitmek" kolayca "reddedilmemelidir". Biz bunu yetersiz buluruz, fakat onu "reddetmeyiz". Ve parag. 8'in sonraki kısmı ("bir reddediş olarak tavrımız"dan itibaren) bu yüzden bütünüyle çıkarılmalıdır.

Parag. 9, özünde bu paragrafla tamamen aynı kanıdayım. Belki "kamu hayatında *en* çeşitli olaylar ve hükümet tedbirleri ile ilişki içinde..." (ifadesi-ç.) ilave edilmeliydi.

"En iyi araç" yerine "en iyi araçlardan biri" demek daha doğru olacaktı.

Sadece bu paragrafın sonu tatmin edici değildir. Gösteriler ve duyurular birleşir ve birleşmelidir, *sadece* işçiler *değil* (üstelik, duyurular vasıtası ile, "birleşir" demek biz aynı zamanda, doğrudan ve her zaman, ve yalnızca bir belirli olay için değil, örgütsel birleşmeyi istediğimizden yeterdir) "...*Bu*

suretle onların içinde gelişerek..." Bu ya yanlıştır-sınıf-bilinçliliği *yalnızca* duyurular vasıtası ile geliştirilemez- veya gereksizdir (onun en iyi arçlarmdan biri olduğu zaten söylendi).

Duyurulara *örgütleme* ihtiyacı hakkında, onların hazırlanışı, yönetimi v.s. hakkında bir şeyler ilave etmek faydalı olurdu.

Genellikle programda, *devrimci örgütlenme* konusuna büyük dikkat hasretmenin gerekliliğine, özellikle tüm-Rusya militan örgütlenmesinin kurulmasına değinmenin eksikliği *büyük bir kusurdur.* Ajitasyon, propaganda, boykotlar ve benzerlerine değinildiğinde *devrimci örgütlenme hakkında* - hiç bir şey söylenmek tamamiyle affedilmez bir şeydir.

Parag. 10, ülkemizde 1 Mayıs'ın aynı zamanda *otokrasiye karşı bir gösteri* haline gelmesi, politik özgürlükler için bir talep olması gerektiği de ilave edilmeliydi. Tatilin uluslararası önemine işaret etmek yeterli değildir. O aym zamanda en canlı ulusal politik taleplerle bağlanmalıydı.

Parag. 11 çok iyi bir fikir, fakat çok sınırlı bir şekilde ifade edilmiş. Belki de diğer şeyler arasında sözcükleri; komünün yıl dönümünde de ve diğer pek çok olayda gösteriler örgütlenmesi gerektiğinde, araya sokulmalıydı; veya "özellikle" (sözcüğü-ç.) ilave edilmeliydi. Yoksa diğer olaylarda gösterilerin gereksiz olduğu kanısı yaratılmış olabilir.

Dahası, 19 Şubat da (bildirilerde) *sadece* işçilere çağrıda bulunmak yanlıştır. Genellikle gösterilerimizde ve onlarla ilgili olarak yayınlanan bildirilerimizde daima bütün halka ve hatta bütün dünyaya çağrıda bulunduğumuz gerçeği bir yana, 19 Şubat'ta özel çağrılarda *köylülüğe* de hitap edilmeliydi. Ve eğer biz köylülüğe çağrı, yapmalıysak, bu Sosyal-Demokrat politikayı tarım sorununa çekmeliyiz demektir. Program bu soruna değinmiyor ve biz bölgesel bir örgütün

bununla meşgul olarak belki de zaman ve güç kaybedebileceğini tamamen anlıyoruz. Yine de, bu, şu veya bu yolla, Sosyal-Demokrat edebiyat içinde ve hareketimizin pratik eylemleri içinde bunu tatmak için şu veya bu teşebbüsle ilgili olarak en azından kesinlikle zikredilmeliydi*.

11. paragrafın sonu işe yaramayacak ("sadece *sınıf* gücü"-hangi sınıf? yalnızca işçi sınıfı mı?). Çıkarılmalıydı.

Parag. 12. Biz, günümüzdeki durumlarda işçilerin şartlarını iyileştirmeye "her yoldan", ne yardım edebilir ne de edeceğiz. Örneğin, Zubatov[14] usulleri içinde yardım edemeyiz ve Zubatov saptırması söz konusu edilse bile bunu yapmayacağız. Biz işçilerin şartlarının böyle bir iyileşmesi için ancak onların sınıf mücadelesini sürdürme yeteneklerini yükselttiği sürece dövüşürüz, yani şartların iyileşmesi; politik bilincin saptırılması ve çürümesi ile, polis veseyati ile gösterilen bir bölgede ikamet ettirilmekle, "velinimetlere" boyun enmekle, insan haysiyetini alçaltma ile v.s. v.s. *bağlı olmadıkça.* Bilhassa, otokrasinin, çeşitli sadakalar ve yapmacık reformlarla devrimi *rüşvetle savuşturmak* eğiliminde olduğu (ve gittikçe daha çok *meylettiği* Rusya'da kendimiz ve her çeşitten "reformcular" arasında açık bir sınıf hattı çizmemiz görevimizdir. Biz de reformlar için dövüşürüz fakat asla "her yoldan" değil; biz reformlar için *sadece* Sosyal- Demokratik usulde, sadece devrimci bir yoldan döğüşürüz.

Parag. 13, Kongre kararı ile çıkarılmıştır. Ve çıkarılması gerekirdi.

Parag. 14, ekonomik ajitasyonun kapsamını ve görevlerini çok dar bir yolla formülleştiriyor. İkincisi, (görevler-ç.) yalnızca grevlerle sınırlanamaz. Sadece proleteryanın kültü-

* Örneğin, köylülerin kamçılanması ile ilgili olarak işçilerin gösteriler düzenleme teşebbüsleri, v.s.

rel gelişmesi için değil fakat özellikle onun devrimci gelişmesi için de "daha iyi şartlara" ihtiyacımız var. Sosyal-Demokratlarm grevlerdeki "aktif rolü", mücadeleyi *ekonomik şartlarda iyileşmeler için* teşvik etmekle son bulmaz. Grevler (genel olarak ekonomik ajitasyon gibi) daima özgürlük ve sosyalizm için de *devrimci* mücadeleyi teşvik etmekte kullanılmalıdır. Grevler *politik ajitasyon* içinde kullanılmalıdır.

Parag. 15 de tatmin edici değildir. Grevler mücadelenin " en iyi" araçları değildir. fakat en iyilerinden *biridir* ve daima en iyi araçlardan biri olması gerekmez. Grevlerin önemini kavramalıyız. Onlardan faydalanmalı ve her zaman onları yönetmeliyiz-fakat onların önemini abartmak çok daha tehlikelidir, oldukça bu "ekonomistler" tarafından yapılagelmiştir.

Grevler hakkında ileride söylenen şeyler gereğinden fazladır, parag. 14'te zaten konmuştu. Genel olarak ekonomik mücadelenin liderliğine bir atıf yeterli olacaktı. Bu liderlik bazen grev eylemlerinden cayabilir. Program çok kesin bir üslupla ifade ediliyor ve tam bu sebepten dolayı da çok kısıtlanmış. Program görevden genel olarak söz etmeliydi; proleteryanın ekonomik mücadelesinin yönetilmesi, onu daha örgütlü ve bilinçli yapma, işçilerin sendikalarını örgütlemek ve onların tüm-Rusya içinde örgütlenmeyi geliştirmeye teşvik etmek, her grevi ekonomik baskının her duyurusunu sonuçlandırma v.s. görevlerinden en yaygın sosyalist ve devrimci propaganda ve ajitasyon için söz etmeliydi.

Parag. 15'in sonu, politik ajitasyonun kullanılışını evvelce olduğu gibi, polis eylemleri v.s. üzerine dayandırarak bu ajitasyon görevlerini *sınırlıyor.* Ama, aslında, biz politik ajitasyonu, bu "baş meleklerin" eylemlerinden *önce* ve bu eylemi *hesaba katmaksızın* (ve bu bütün liderler yetenekli ise ol-

dukça mümkündür) kullanmaya çalışmalıyız. Bu daha genel olarak formüle edilmeliydi: "politik ajitasyon için bütün fırsatları değerlendirmek", v.s.

Parag. 15'in sonu da yanlıştır. Bizim için genel grevlerden bahsetmek en az uygun olan şeydir, biz Rusya'da onları *hazırlamak* için en az şansa sahibiz. Ve, genel olarak, programda *özellikle* "Genel" grevlerden bahsetmenin hiçbir sebebi yoktur.*(Politik Devrimi Kim Başaracak?*[15] broşüründeki anlamsız "genel grevi" hatırlayın. Nihayet böyle yanlış anlamalar da mümkündür). Grevlerin, *"sınıf bilincini geliştirmenin en iyi araçları"* olduğunu ilan etmekte kesinlikle yanlıştır.

Bir bütün olarak, programın ciddi bir gözden geçirilişi hayli arzu edilir olacaktı. Kuzey Birliği'nin hem *devrimci* Sosyal-Demokrasinin *bir parti* içinde birleşmesine hem de Parti Programının hazırlanışına aktif olarak katılması da genel olarak arzu edilir olacaktı. *Zarya ve Iskra* yayıncıları kendi hesaplarına, Kuzey Birliğine (çoğu zaten tamamlanmış olan) kendi taslakları hakkında yakında bilgi vermeyi umarlar ve Kuzey Birliğinin bu taslağın düzeltilmesinde ve dolaştırılmasında ve onu bütün Parti'ye benimsetmek için hazırlamakta iş-birliği yapacağına güvenirler.

1902 Nisanında yazıldı.

İlk defa 1923 de basıldı.

N.N.

El yazmasına göre basılmıştır.

R.S.D.İ.P GRUPLARI VE KOMİTELERİ TARAFINDAN GENEL PARTİ KONGRESİNE SUNULAN RAPORLARIN KONUSU ÜZERİNE

Örgütlenme komitesinin üyelerinden biri benden, Partimizin İkinci Kongresinde Partimizin komiteleri ve gruplarının raporlarında cevaplandırılması arzulanabilir olan sorunların bir listesini göndermemi istedi. İlişikte böyle sorunların yaklaşık bir listesini postalıyorum, fakat ilk önce bu listenin uzunluğu hakkında bir kaç söz söylemek isterim. Doğal olarak, Sosyal-Demokrat çalışmanın bütün dallarında raporlara sahip olmak *arzulanır* olacaktı ve bu yüzden ideal rapor sonsuz sayıda sorunları içerecekti. Şüphesiz, böylesine dolgun bir raporu sunmanın mümkün olduğunu hayal bile edemeyiz. Yine de, ben, örgütlenme komitesinin her komite veya gruba kongre ile ilgili (ve onun tarafından ihtiyaç duyulan) sorunların *tam bir dökümünü* ulaştırmaya çabalamasını çok önemli ve esas kabul ediyorum. İkinci Kongremiz, Birinci'den bile daha *kurucu* ve (belirleyici)* karakterde olacaktır ve biz bu yüzden her çabayı raporları mümkün olduğu kadar tam ve özlü yapmaya yöneltmeliyiz. Her grubun raporu ideale *daha* yaklaştıkça, hareket bir bütün olarak daha tam ve kesin olarak kongremizde temsil edilecek ve kongrenin sonuçları daha kalıcı olacak.

Raporların hazırlanışı, onların hem komitelerde hem de gruplarda tartışılması v.s. kongreden mümkün olduğu kadar çok önce başlamalıdır. Bu münasebetle komiteler ve guruplar için, ilk olarak, rapor yazma çalışmasını üyelerinin çoğu arasında bölüştürmek; ikinci olarak, raporun *her* bölümü

* (Kelimenin tam karşılığı "yasa yapıcı" dır-constiutent) ç.

hazırlanır hazırlanmaz komitelerin ve grupların onun bir kopyasını *derhal* dışarıya emin bir yere (tam raporu beklemeksizin) yollamaları; üçüncü olarak onların, bu çalışmaya sadece fiili değil fakat eski üyelerin de, sadece aktif değil fakat devamsız üyelerin de, başka bir deyişle, sürgünde veya gruplarda çalıştıkları belirli bir dönemi kapsayan raporlar hazırlamaya yöneltilebilirlerdi. Böyle raporlar ya da rapor bölümleri delegelerin kongrede görevlerini büyük ölçüde kolaylaştırırdı. Üstelik, delegelerin herhangi bir rapordaki sorunlara karşı pek çok cevabı içeren Parti edebiyatını kullanmaları gerektiği yani, onların bütün bu edebiyatı bir araya getirmeye çalışmaları, onun içinde özlü olan her şeyin bir özetini yapmaları, içinde ortaya çıkan herhangi bir yanlışı düzeltmeleri, (eksikleri-ç.) tamamlamaları gizlilik nedeni ile basılamamış olan herhangi bir şeyi eklemeleri v.s. akla yakındır (geçici olarak dışarıda olan komitelerin ve grupların eski üyelerinin işbirliğini bu çalışma için temin etmek de son derece önemlidir). Sırası gelmişken, gizlilik yüzünden, yazılı cevapların, bu sırları ortaya çıkaracağı için, verilemeyeceği ve verilmemesi gerektiği bazı sorunlar olduğu ilave edilmelidir; yine de bu sorunlara karşı cevaplar; bu sorunlar için raporlar (sunmak ç.) (eğer *in pleno** olmazsa, o zaman özel bir komisyona, M.K. ya vs.) Parti kongresinde *zorunlu* olacağından, olumlu şekilde göz önüne alınmalı, hazırlanmalı, komiteler ve gruplar tarafından tartışılmalıdır.

Raporların tasarlanması çalışmasına mümkün olduğu kadar çok insanı çekmek düşüncesiyle sorunların *kendilerinin listesini* (özel komiteler, gruplar veya tek tek yoldaşlar tarafından önerilen düzeltmelerle birlikte) *mümkün olduğu kadar yaygın şekilde* dolaştırmak arzulanır olacaktı; üstelik, bu sorunlar ve raporlar ikinci Parti Kongresini amaçladığın-

dan Sosyal-Demokratların geniş çevrelerinden gizli tutulması gerektiği yegane gerçektir.

Nihayet, raporların kapsaması gerektiği dönem sorunu ortaya çıkıyor. Biçimsel olarak söylenirse bu Birinci ve İkinci Kongreler arasındaki yani 1898 den 1903 e kadar olan dönem olmalıdır. Ama Birinci Kongre tam temsil olmadığından, çok kısa bir zamanda sonra erdiğinden ve aşırı derecede uygunsuz şartlarda toplandığından, raporların 1898 den önceki dönemi de kapsaması arzu edilir olacaktı. Rapor için hazırlanmış bu son derece detaylı sorular listesi, hareketin tarihiyle en çok yakın ilgili olan ya da, genel olarak, bu soruları en iyi şekilde cevaplandırabilecek olan kişi kongreye katılacak en iyi delegedir şeklinde yorumlanmamalıdır demek belki de fazla gereksiz olmayacaktır. Kongre, hareketi birleştirmekte, ona güçlü bir ivme vermekte ve yeni olsalar bile en enerjik etkili ve (kendilerini-ç.) devrimci çalışmaya hasretmiş yoldaşları en iyi temsilciler yapmakta pratik bir değer taşımalıdır. Ama, raporlar pek çok kişinin yardımları ile derlenebilir ve ilaveten, bazı durumlarda birden fazla kişiye havale edilmesi mümkün olacaktır; *geniş sayıda işçi* delegelere kongreye katılma fırsatını vermek özellikle arzulanan bir şey olacaktı.

Şimdi sekiz bölüme veya gruba ayrılan (özgül sorunların bölünüşü ve hatta sorunlar grubu, bütün sorunlar en yakın şekilde birbirine bağlandığından, genellikle zorakidir ve sadece onları gözden geçirmekte kolaylık sağlamak için yapılmıştır) sorunlar listesini vermeye başlıyorum.

---

* İn pleno: oturumda

I. İŞÇİ SINIFI HAREKETİ TARİHİ VE ŞİMDİKİ DURUMU

1- Sanayiinin şartları ve durumunun kısa bir tanımlaması sayı, bileşim, yaygınlık ve bölgesel proletaryanın (sanayii, ticari, el sanatları v.s, muhtemelen tarımsal da) diğer özgül nitelikleri.

2- İşçiler sosyalist ajitasyondan ne çapta etkilendiler? Hangi bölgelerde? Fabrikalarda? Yurtiçi sanayii v.s. Hareketin ilk başından beri bu grup işçilerin büyümesini mümkün olduğu kadar detaylı tanımlayın.

3- Grevlerin mümkün olduğu kadar tam bir listesi ve az veya çok büyük her grevin detaylı bir dökümü. Toparlayıcı rakamlar arzu edilir.

4- İşçiler hesabına grevlerden başka herhangi bir önemli boykot veya başka kollektif eylem* meydana geldi mi? Detaylarını verin.

5- Hangi işçi grupları mevcuttu ve hâlâ mevcuttur? Karşılıklı yardım toplulukları? Kendi kendine eğitim toplulukları? İşçi sınıfı örgütleri? Sendikalar? Böyle bütün birliklerin, onların örgütlenmelerinin, hakim bileşimlerinin, üyeliklerinin, varlık sürelerinin, eylemlerinin tabiatının, bu bakımdan tecrübelerinin sonuçlarının v.s. mümkün olan en tam tanımı.

* Kollektif beyanlar? Halktoplantıları? Halk duyurularına katılma? v.s

6- Yasal işçi toplulukları örgütlemek için herhangi bir teşebbüs yapıldı mı? Böyle girişimlerin her biri hakkında, sonuçları, etkileri, akıbeti, şimdiki durumları ve önemleri hakkında detaylı bilgi. Zubatov toplulukları için de aynısı. Sosyal- Demokrat amaçlar uğruna yasal topluluklardan faydalanmak için herhangi bir girişimde bulunuldu mu?

7- Şimdiki buhranının etkileri? Özellikle işçiler tarafından verilen bilgiler temelinde onun tanımlanması. İşsizlik, (işsizlerin-ç.) durumu, onlar arasında ajitasyon v.s.

II. MAHALLİ SOSYALİST ÇEVRELERİN TARİHİ, SOSYAL-DEMOKRATLARIN ÇIKIŞI ONLAR İÇİNDEKİ EĞİLİMLERİN MÜCADELESİ

8- Sosyal-Demokrasi ortaya çıktığında eski sosyalist örgütlerin herhangi bir izi var mıydı? Onlar nelerden meydana geliyorlardı ve kendilerini nasıl görüyorlardı? İşçi sınıfı arasında propaganda ve ajitasyon ne zaman başladı ve kim başlattı? Narodnaya-Volya'nın takipçileri mi? Onların Sosyal-Demokrasiye karşı tavrı ne idi?

9- Ne zaman ve hangi şartlar altında tek tek Sosyal-Demokratlar veya Sosyal-Demokrat çevreler ortaya çıktı? Her çevrenin (kendi programına göre), öneminin ve sonraki çevreler üzerindeki etkisinin mümkün olduğu kadar çok detaylı bir tanımını verin.

10- Mahalli çevrelerde Sosyal-Demokratik görüşler nasıl şekillendi ve gelişti? Diğer yerlerin, (şehirlerin) etkisi ne idi? Dışarıdan gelen edebiyatın? Yasal olarak basılan Marksist edebiyatın (ve "Marksizm eleştirisi" edebiyatının) etkisi ne idi? Birinci, ikinci ve üçüncü faktörlerin etkisini mümkün olduğu kadar tam tanımlayın.

11- Sosyal-Demokrat hareket içindeki farklılıklar. 1898 Manifestosunun çıkışından önce bunlar var mıydı? Bunlar kendilerini nasıl ifade ederler? Her hangi bir belge kalmış mıdır? Manifesto nasıl karşılanmıştı? O ne gibi protesto ve hoşnutsuzluklara yol açtı ve kimlerden? "Ekonomizm" denen görüşler nasıl ortaya çıktı? Nasıl geliştiler ve yayıldılar? Bunu en kusursuz şekilde, mahalli hareketlerdeki her "eko-

nomist" "safha" ya göre, geçerli olan bütün belgesel malzemeyi kullanarak anlatmak çok önemlidir. Çeşitli Parti yayınlarının değerlendirilmesinde ve onları taraftarları arasındaki mücadelede farklılıklar kendini nasıl gösteriyor *Robochaya Gazeta*[16] (1897)nin, dışarıda basılan *Rabotnik'in*[17] *onun Listok* (eki-ç.) nin, *Rabochaya Mysl'ın, Rabocheye Dyelo'nun Iskra'nın, Zarya'nın, Borba'nın*[18], *Zhizn'ın*[19] v.s v.s?

11- Tekrar-Sosyal-Demokratlar içinde "aydınlar" ve işçiler arasında herhangi bir çelişki ve kopuşma olmuş mudur? Bu gibi şeylerin sebeplerini ve etkilerini soruşturmak çok önemlidir.

12- Mahalli çevrelerde eğilimlerin mücadelesi nasıl sürmüştür? Sadece Sosyal-Demokrat aydınlar arasında mı? Veya işçiler arasında da mı? Taraftar öğrenci grupları arasında mı? Bu dağılmalarda ifadesini bulmuş mudur? Ayrı grupların örgütlenmesinde? Bu genel ilke sorunları üzerinde alevlenmiş midir? Bildirilerin içeriği üzerinde? Öğrenci hareketine karşı tavır üzerinde? 1 Mayıs talepleri sorunu üzerinde?

Eğilimler arasındaki mücadelenin akışını ve sonuçlarını ve buna göre olayların şimdiki durumunu detaylı şekilde tanımlayın.

III. MAHALLİ KOMİTE, GRUP VE ÇEVRELERİN ÖRGÜTLENMESİ

13- Komitelerin (*ayrıca,* grupların, çevrelerin ve eğer daha çok varsa özel her birinin) hakim bileşimi? Öğrenciler -İşçiler- Üyeler seçimleri (ve bu nasıl yapılıyor?) veya başka şekilde mi katılıyor? Ayrı ayrı aydın ve işçi komiteleri var mı? Özel teknik, propaganda, ajitasyon grupları? Edebi, merkezi, bölgesel, mahalli, yürütme gurupları? "Tüzüklere" göre (eğer mevcutsa) ve güncel pratikte onların ilişkileri? Genel mitingler, işlevleri, sıklıkları ve büyüklükleri? Diğer şehirlerin ve dışarıyla (yani grup dışındaki özel halk, gruplar ve kişiler v.s. ile) temasların örgütlenmesi? Edebiyatın dağıtılması nasıl örgütlenir? Gezilerin örgütlenmesi?

Örgütsel konulardaki tecrübelerden çıkarılacak sonuçlar ve aydınlar ve işçiler arasında, komitelerde örgütsel ilkeler üzerinde yaygın görüşler nelerdir?

Ayrı ayrı aydın ve işçi (fabrika, esnaf, v.s) komitelerinin meydana getirilmesinin sebepleri ve etkilerinin detaylı bir açıklamasını vermek özellikle önemlidir.

14- Yakın ve diğer mahallere çalışmaların yaygınlığı? Bu nasıl bir biçim alır: Örgütlü mü yoksa dağınık mı? Bölge örgütleri meydana getirmek veya onlara katılmak için girişimler yapıldı mı?

Diğer bölgelerle temasların niteliği.

Bölge örgütlerinin çalışma ve doğuşunun tarihi. Merkezi bölge komitesinin yapısı? Mahalli komitelere karşı tavır? Fonların toplanması? Bölge sandıkları? Neşriyat için ihtiyatlar? Çalışma alanı üzerinde bölge örgütlerinin etkileri, kalıcılıkları, mahalli komitelerle temasları v.s.

15- Komitelerin finansmanları? Toplam gelir ve masrafların (eğer varsa, raporlara dayalı) bütün dönem için dökümü? Olağan ve ortalama bütçe, kaynaklarının tabiatı, işçiler arasında toplananlar, üyelerin aidatları, neşriyat için ödemeler, sosyal ödemeler, bağışlar v.s. (buna göre Sosyalist-Devrimciler ve *Osvobozh Deniye*'nin etkisi).

Harcamaların miktarı ve niteliği: Teknik belirtiler? İnsanların geçimi? Seyahat harcamaları v.s.

IV. BÖLGE ÇALIŞMASININ NİTELİĞİ KAPSAMI VE ALANI

16- Propaganda. Propagandacıların (çevrelerin) yapısı? Onların sayıları, eylem yöntemleri -İşçileri kapsıyorlar mı? Talebeler hakim mi? Daha tercübeli yoldaşlar onların eylemlerini denetliyor ve yönetiyorlar mı? Derslerin alışılmış programları ve bunlar zamana göre nasıl değiştiriliyor? İşçilerin belirli konular için yanıtları ve ihtiyaçları? Çeşitli şehirlere, bölgelere v.s. iyi hazırlanmış (eğitim notları) konuşmacılar göndermek uygulanır mı? Eğitim toplantılarının yapısı büyüklüğü ve sıklığı ve durumları?

17- Ekonomik ajitasyon. Bildirilerin yayını ne zaman başladı? Yayınlanmış bildirilerin toplam sayısını ve kaç kopya olduğunu vermek mümkün mü? (Yaklaşık olarak?) Hangi bölgeler, fabrikalar ve sendikalar bu ajitasyonu içerir? Bildirilerin yazılması ve uygun bulunmasında benimsenen işlem? İşçilerin buna katılışı? Yayının tekniği ve *dağıtımı?* İşçiler dağıtımcı olarak çalışırlar mı? Bildirilerin karşılaştığı talebin çapı nedir?

18- Politik ajitasyon. Ekonomik ajitasyondan geçiş? Ne zaman başladı? Bu hiç protestolar uyandırdı mı? İlk politik bildiriler ne zaman yayınlandı? *Sadece* ekonomik bildirilerin yayınlandığı bir zaman var mıydı? Politik ajitasyon ne bahanelerle ve nasıl başarıldı? Hem bildirilerin tabiatı açısından hem de dağıtım ortamı açısından bunun yaygınlığını mümkün olduğu kadar tam olarak tanımlayın. Politik ajitasyonun *bütün safhalarını* ve bunun bütün ortamım bilmek önemli olduğundan belgesel malzeme ortamını bilmek önemli olduğundan belgesel malzeme arzulanır. Bu sadece işçiler arasında mı yoksa diğer sınıflar arasında da (aşağı ile karşılaş-

tır) mı yönetildi? Bildirilerin yazılmasındaki yöntemler ve gelişim, onlar için talep, bu talebin karşılaştığı genişlik? Bölgesel veya genel bildirilerin hangisine daha çok ihtiyaç vardır?

19- Yayın: Hangi yasa dışı yayınlar dağıtıldı? Ne kadar yaygın şekilde dağıtıldığını belirterek, onları tek tek sayın, komite ve işçilerin (*ayrıca,* genel olarak halkın) *her* yayına (broşürler v.s.) karşı tavırları. Dağıtımın zamanı, talep, hangi bölümler arasında, başlıca hangi yayın için?

Dağıtıldı mı yoksa saçıldı mı? Çevrelerde toplu okuma? Hangi konular aydınların açıklamasına ihtiyaç gösterdi? Yorumlamalı okumalar geniş çapta uygulandı mı? Özellikle hangi çalışmaların ki?

20- Mahalli ve genel Parti basını. Mahalli gazetelerin tarihi. Ne kadar sık yayınlandılar? Kolleksiyon ve malzemenin saklanması (kaybı?)? Mahalli ve genel Parti organlarına bağışların örgütlenmesi? Özel edebiyat grupları var mı? Raporcular? Edebiyatla ilgili kişilerle temaslar? Bağışlar nasıl iletilebildi? Komiteler vasıtasıyla mı? Özel kişiler vasıtasıyla mı ve ne çapta? Öğrencileri faydalı kılmak için girişimler? Sürgünler?

Gazeteler hakkında sonuçlar ve soruşturmalar.

21- 1 Mayıs gösterileri. Her 1 Mayıs gösterisinin hesabı ve gelecek için dersler.

22- Gösteriler. Her gösteri üzerine özet bilgi. Genel olarak örgütleme girişimleri? Özel olarak direnç gösterme? Silahlanma? Bu sorun üzerinde genel olarak "uygulayıcıların" ve işçilerin düşünceleri?

Gösteriler üzerindeki Parti edebiyatının eklenmesi ve kontrolü.

Bu soruna karşı şimdiki tavır.

V. DİĞER IRKLAR VE ULUSLARIN DEVRİMCİ GRUPLARINA (ÖZELLİKLE SOSYAL-DEMOKRAT) KARŞI TAVIR:

23- Diğer uluslardan ve ırklardan hiçbir işçi var mıdır? Bunlar arasında çalışma? Örgütlü mü yoksa dağınık mı? Hangi dillerde? Aynı mahalde çalışan ve başka bir dil kullanan Sosyal-Demokrat gruplara karşı tavır? Bu ilişkilerin tam ve detaylı bir dökümü arzulanır. Fikir ayrılıkları var mı? Ulusal program açısından ilkeler sorununda? Taktikler de? Örgütlenme de? Birleşik çalışma için arzulanır ilişkiler. Bir tek Parti organının olasılığı? Federasyon çekici midir ve ne tipte?

VI. BASIM EVLERİ, NAKLİYAT VE GİZLİ ÇALIŞMALAR İÇİN DÜZENLEMELER

24- Basım evleri. Bunları kurma tecrübesi. Para ve güç harcanması. Üretkenlik. Bölgesel basım-evleri için (bildiriler için?) ve pek çok şehir için genel basım evleri ihtiyacı? Bu çalışma için teknik, örgütsel, mali ve gizlilik düzenlemeleri.

25- Nakliyat. Bu alanda temaslar var mı? Nakliyat grupları? Düzenlemeler, yürütmeler, sonuçlar ve umulan faydalar üzerine detaylı bilgi ve her birinin tarihi. Örgütlenmenin arzulanır biçimleri.

26- Gizli çalışma için düzenlemeler. Gizli barınaklar? Parolalar? Yer altı barınakları? Pasaport temini? Bu konudaki tecrübe? Bunun için gerekli temaslar var mı?

Randevuların düzenlenmesi?

Casusların açığa çıkarılması? Casuslara ve *kışkırtıcı ajanlara* karşı mücadele? Onun evvelki ve çekici biçimleri?

Kodlar, şehirler arasında, şehir içinde ve dışarıyla haberleşme?

Dersler: "Polis sorgularında nasıl davranılmalı?" Bu konuda broşür ve diğer şeylere ihtiyaç?

Komite kayıtları? Böyle şeyler var mı geçmişte muhafaza edilmiş mi? Şimdi?

VII. İŞÇİ SINIFI DIŞINDAKİ NÜFUSUN BÖLÜMLERİ ARASINDA FAALİYET VE TEMASLAR

27- Köylülük arasında çalışma? Kişisel temaslar var mı? Böyleleri hakkında detaylı bilgi? Temaslar nasıl yapıldı ve sürdürüldü ve hangi köylülerle? Tarım işçileri mi? Köylere giden fabrika işçilerinin rolü?

Propaganda girişimleri? Broşürlerin dağıtımı? Bildiriler? Ne çeşit? Ne kadar başarılı?

Mevcut durum ve umutlar.

28- Öğrenciler. Etki dağınık ve kişisel mi yoksa örgütlü mü? Sosyal-Demokratların çoğu öğrencilerin arasından mı geldi? Öğrenci çevreleri ile, arkadaş grupları ile, birlik konseyleri ile temaslar var mı? Bu temaslar nasıl sağlandı? Dersler? Edebiyatın dağıtımı? Öğrenciler arasında etkili olan ruh hali ve çeşitli ruh hallerinin değişiminin tarihi.

Öğrenci karışıklıklarına karşı tavır? Gösterilere öğrencilerin katılışı? Bu konuda hazırlık anlaşmalarına ulaşma girişimleri?

Propagandacı olarak öğrenciler, bu çalışma için onları eğitim?

29- Orta dereceli okullar, lise (Gymanasia), teknik seminerler, v.s, ticaret ve meslek okulları? Öğrencilerle temasların tabiatı? Onlar arasındaki hareketin yeni yükseliş dönemine karşı tavır? Eğitim kursları ve çevreleri örgütleme girişimleri? Sosyal-Demokrat harekete eski lise mezun-

larından (veya talebelerinden) yeni üye yapıldı mı (ve ne kadar sık)? Çevreler, dersler? Yayınların dağıtımı?

30- "Toplum" ile ilişkiler? Geçmişte ve bu gün ve hangi bölümler arasında? Para toplanmasına dayanan? Yayınların dağıtımı? Yasal kitaplıkların örgütlenmesi için? Bilgi ve yazışma toplamak? "Toplum"un Sosyal-Demokratlara karşı tavrındaki değişiklikler? Sosyal-Demokrat edebiyat için talep? Sivil hizmetler içinde temaslar? Posta, telgraf ve demiryolu memurları arasında? Fabrika müfettişleri arasında? Polis memurları arasında? Katipler arasında? v.s?

Çeşitli bölümler arasında kişisel temaslar kurmakta komite üyelerinin tek tek deneylerinin bir dökümü de arzulanır.

31- Ordu ile temaslar? Askerlik hizmetini tamamlayan Sosyal-Demokrat aydınlar ve işçiler tarafından oynanan rol? Yetkili ve yetkisiz subaylar arasında temaslar? Bu temaslar nasıl sağlandı ve faydalı kılındı? Bu temasların ajitasyon, propaganda, örgütlenme v.s. de önemi.

Sorun yeni olduğundan ve bir çok tedbirlerin toparlanması ve karşılanması gerektiğinden, bu sorun ve öncekiler üzerinde özellikle detaylı bilgi verilmesi arzulanır.

VIII. SOSYAL-DEMOKRAT OLMAYAN DEVRİMCİ VE MUHALEFET EĞİLİMLERİNİN DURUMU VE BUNLARA KARŞI TAVIR

32- Liberal-Narodnik. Halk arasında? Öğrenciler arasında? *Osvbozdheniye,* dağıtım (öğrenciler arasında? işçiler arasında?) ve etkileri Hiç *Osvobozhdeniye* çevreleri var mıdır? Onların Sosyal-Demokratlara karşı tavırları?

Sosyal-Demokrat çevreler arasmda *Ovobozhdeniye*'ye ilgi ve bu yayına karşı tavır. O propaganda ve ajitasyon için yararlı kılındı mı?

Tartışmalı genel mitingler?

33- Sosyalist-Devrimciler. Verilen bölgelerde bunların ortaya çıkışlarının detaylı dökümü? Ne zaman? Narodnaya Volya'cılardan mı? Onların Sosyalist-Devrimciler şekline dönüşmesi? "Ekonomizm"in etkisi? Onların ilişkilerinin ve çevrelerinin karakteri ve bileşimi? Kıdemliler? Öğrenciler? İşçiler? Sosyal-Devrimcilerin birleşik grupları. Onların detaylı tarihi çalışmaları üzerine veriler, *bildiriler,* grupların çözümlemeleri, ve benzeri.

Sosyalist-Devrimcilerin güçlerinin veya zayıflıklarının özel nitelikleri? Terörizme eğilim? Öğrenciler arasında? İşçiler arasında?

Sosyalist-Devrimcilerin köylülük arasında çalışmaları? Onların buralardaki temaslarmın ve faaliyetlerinin niteliği? "Tarım Programları"nın etkisi?

34- Diğer grup ve eğilimler. *Svoboda* grubu, Rusya'nın Politik kurtuluşu için İşçi Partisi, Makhayevist'ler[20] *Raboche-ye Znamya*'cılar v.s. onların görüşleri, Sosyal-Demokrasiye karşı tavırlarının bir dökümü, onların temasları, çalışmaları hakkında bilgi.

1902 Aralık-1903 Ocak arasında yazıldı.
İlk defa 1924'te *Proletarskaya Revolutsia.* No: 1'de yayınlandı.

El yazmasına göre basılmıştır.

BİR ÖRGÜTLEME KOMİTESİNİN KURULUŞ DUYURUSU[21]

Dört yıl önce birkaç Rus Sosyal-Demokrat örgütü Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi içinde birleştiler ve Parti tarafından açıklanan "Manifesto"da açıklanan, belirli bir örgütlenme planı ve genel eylem ilkelerini ortaya koydular[22]. Maalesef, bu ilk girişim başarıyla taçlanmadı: Proleteryanın her türlü baskı ve sömürüden kurtulması için aralıksız bir mücadele sürdürecek olan birleşik ve güçlü Sosyal-Demokratik Partinin inşası için gerekli unsurlar henüz mevcut değildi. Bir tarafta, Rus Sosyal-Demokratlarının politik eğiliminin ilk biçimleri ancak henüz biçimleniyordu. Ancak son zamanlarda mücadele yoluna giren Sosyal-Demokratlar, hâlâ kendi teorik görüşlerini pratiğe geçirmenin en iyi yollarını arıyorlar ve hâlâ ürkek ve kararsız adımlarla ilerliyorlardı. Eylemlerini üzerine temellendirdikleri ve müthiş grevlerde ifadesini bulan işçi sınıfı hareketi, bir çoklarının gözlerini kamaştıran, devrimci Sosyal-Demokrasinin, böylesine açık ve belirli görevleri ve amaçlarını gözlerinden saklayan ve dar sendikal mücadele için bir coşkuya yol açan göz alıcı ani bir parlaklık içinde henüz ileri ile fırlamıştı. Diğer tarafta, hükümet tarafından henüz güçlenmemiş veya iyice kökleşmemiş Sosyal-Demokrat örgütlere karşı uygulanan sürekli baskı, bütün devamlılığı yıktı ve onların eylemlerinde herhangi bir geleneğe olanak vermedi.

Ama bu başarısız girişim iz bırakmadan kaybolmadı. O zamandan beri, öncülerimize rehberlik eden, proletaryanın örgütlü politik partisi, fikri, bütün sınıf-bilinçli Sosyal-De-

mokratların yol göstericisi ve hedefi oldu. Bu dört yıl boyunca, ilk Sosyal-Demokrat liderler tarafından bize devredilen bu fikre can vermek için tekrarlanan girişimler yapıldı. Fakat bu güne kadar, dört yıl önce mevcut olan aynı dağınıklıkla karşılaştık.

Aynı zamanda hayat bizden gittikçe daha büyük taleplerde bulundu. Oysa Parti'nin ilk liderleri işçi kitlelerinin uyuyan devrimci güçlerini canlandırmayı kendi görevleri yapmışken, biz, uyanan güçlere doğru yönde rehberlik etme, bu güçlerin başında yerimizi alma ve onları yönetmenin çok daha karmaşık görevleriyle karşılaştık. Her an şu çağrıyı duymaya hazırlanmalıyız: "Bizi çağırdığınız yere yönetin" eğer bu an bizi tıpkı şimdi olduğumuz gibi bölünmüş ve hazırlıksız yakalarsa bu korkutucu bir şey olur. Bize anın ağırlığını abarttığımız söylenmesin. Yüzeydeki dalgaların ağırlığını görebilen herkes, derinliklerde sürüp giden süreci kavrayabilen herkes bizi asla abartma ile suçlamayacaktır.

Fakat durumun ağırlığı gene diğer şartlar tarafından artırıldı. Tarihin önemli bir döneminden geçiyoruz. Rus yaşamının genel akışı ile birlikte işçi sınıfının uyamşı toplumun çeşitli bölümlerini eyleme teşvik etti. Az çok bilinçli olarak, şu veya bu yoldan, mutlakiyetçi rejime karşı mücadeleye katılmak amacıyla örgütlenmeye çabalıyorlar. Bütün başarılar onların olsun! Sosyal-Demokratlar, böyle bir mücadeleye katılan herkesi ancak memnuniyetle karşılayabilirler. Fakat onlar, böyle müttefiklerin Sosyal-Demokrasiyi kendi elllerinde bir oyuncak yapmasınlar diye, Sosyal-Demokrasiyi ana eylem alanından ayırmasınlar diye, onu otokrasiye karşı mücadelede yönetici rolünden mahrum etmesinler diye, ve en önemlisi devrimci mücadelenin gelişmesini onu doğru yolundan ayırarak engellemesinler diye ihtiyatla göz kulak olmalı-

dırlar. Bu tehlikenin hayal mahsulü olmadığı, son yıllarda devrimci mücadelenin gelişmesini dikkatle takip eden herkes için açıktır.

Böylece, Rus Sosyal-Demokrasisi şimdi herhangi bir mahalli komitenin veya bölge örgütünün gücünün ötesinde kalan devasa bir görevle yüz yüze geldi. Mahalli örgütlenmeler ne kadar mükemmel olursa olsun, bu görev şimdiden mahalli sınırların ötesine taştığından onlar bununla başa çıkmaya muvaffak olamayacaklar. Bu ancak; tek merkezi, disiplinli bir ordu içinde kaynaştırılmış Rusya'daki bütün Sosyal-Demokratların kollektif gücü ile başarılabilir. Fakat o zaman, bu birleşme için girişkenliği kim yüklenmelidir?

Bu sorun, geçen yıl, Saint-Petersburg Mücadele Birliği, Birleşik Güney Komiteleri ve Örgütleri Merkez Komitesi, *Iskra* örgütü, Bund'un (Rusya ve dışarıda) Merkez Komiteleri, dışarıdaki Rus Sosyal-Demokratları birliği ve bazı başka örgütlerin temsilcilerinin bir konferansında tartışıldı. Konferans belirli örgütlerin temsilcilerini, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisini yeniden kurma güncel görevini yüklenecek bir *Örgütlenme Komitesi* teşkil etmekle görevlendirildi.

Bu kararın yerine getirilmesinde, St. Petersburg Mücadele Birliği, *Iskra* örgütü, ve *Yuzhny Rabochy* gurubu temsilcileri, başta gelen, *bir Parti Kongresi'nin toplanması için şartları hazırlama* görevini üstlendi.

Ama, bir kongre toplanması hayli karmaşık bir konu olduğundan ve önemli ölçüde zamana ihtiyaç gösterdiğinden, Örgütlenme Komitesi, merkezi Parti bünyesi tekrar kuruluncaya kadar, belirli genel görevleri (bütün Rusya'yı amaçlayan bildirilerin yayınlanması, genel nakil düzenlemeleri ve yer altı çalışmasının yöntemleri, komiteler arasında temasların kurulması, v.s.) yüklenir.

Bir kaç örgütün girişkenliği üzerinde yükseltilen Örgütlenme Komitesinin, sadece, kendisini zaten yetkilendirmiş olan ve kendileri için davranmakla yetkilendirmiş olan ve kendileri için davranmakla yetkilendirecek olan örgütlere zorunlu ilişkilerle bağlanacağı açıktır. Onun diğer komiteler ve gruplar ile ilişkisi, onlara kendi hizmetini sunan ayrı bir örgütünki gibidir.

Örgütlenme Komitesinin yüklenmeye karar verdiği görev büyük ve sorumlu bir görevdir ve eğer Örgütlenme Komitesi yine de bunu yapmak cesaretinde bulunuyorsa, bu sadece birlik ihtiyacının böylesine baskılı olmasından, dağınıklığın kendisini şiddetle hissettermesinden ve devam eden örgütsüzlüğün ortak davaya (karşı-ç.) çok büyük bir ihanet meydana getirmesinden dolayıdır. İşe başlarken, Örgütlenme Komitesi, faaliyetlerinin, başarısının, büyük ölçüde Sosyal-Demokrat Komitelerin ve örgütlerin kendisine karşı benimsedikieri tavra bağlı olduğuna inanır ve bizzat bu tavır, komite tarafından şimdiki durumu değerlendirmekte doğruluğunun bir ölçütü olarak kabul edilecektir.

Örgütlenme Komitesi

* Bund'da Örgütlenme Komitesine temsilcilerini göndermeye davet edildi, bizce bilinmeyen nedenlerle, Bund bu daveti cevaplamadı. Bu nedenlerin tamamen tesadüfi olduğunu ve Bund'un temsilcilerini göndermekle gecikmeyeceğini umuyoruz.

Aralık 1902

Partimizin yeni kurulan Örgütlenme Komitesinin bu bildirisi, kendisinden yeteri kadar belagatla söz ediyor ve bizim için atılmış olan adımın büyük önemini açıklamak için pek çok sözcükler dizmeye gerek yoktur. Birleşme, birleşik bir Partinin yeniden kurulması, Rus Sosyal-Demokratlarının en acil görevidir, derhal başarılması acilen gerekli bir görev. İhtiyacımız olan şey bir avuç devrimci düşünceli entellektüelin birliği değil, fakat nüfusun geniş bir sınıfının bütününü bağımsız bir hayat ve mücadele için canlandıran işçi sınıfı hareketinin bütün liderlerinin birliği olduğu için, bu çok güç bir görevdir. Değişen durumlarda ve değişen şartlar altında faaliyet gösteren ve Sosyal Demokrat kanaatlarına bazen çok farklı yollardan ulaşan aydınların ve işçilerin komitelerinin, örgütlerinin gruplarının geniş çoğunluğu veya bütünü tarafından bilinçle ve kararlılıkla ulaşılması gereken kesin bir ilke birliği üzerine temellenmiş birleşmeye ihtiyacımız vardır. Böyle bir birleşme emirle gerçekleştirilemez; ne de temsili delegeler tarafından benimsenen çözümlemeler ile derhal kurulabilir. O, sistematik ve tedrici olarak hazırlanmalı ve geliştirilmelidir, öyle ki genel Parti Kongresi, zaten tamamlanmış olanı sağlamlaştırabilsin ve iyileştirebilsin, başlanmış olan şeye devam etsin ve daha ileri, daha yaygın ve yoğun çalışmanın sağlam kuruluşunu tamamlasın ve resmen onaylasın. Ve bizim, Örgütlenme Komitesinin görevlerine giriştiği zekice ihtiyatlı ve ılımlı yolu özellikle hoş karşılaşmamız bu yüzdendir. Rus Sosyal Demokratlarının kitlesi ile her

hangi bir zorlayıcı ilişkide ısrar etmeksizin, Örgütlenme Komitesi kendisini, onları hepsine *hizmetlerini sunmaya* hasreder. Ve böylece istisnasız bütün Rus Sosyal-Demokratlarını-Komiteler ve çevreler, örgütler ve gruplar, aktif hizmette olanlar ve geçici olarak emekli listesinde olanlar (sürgünler v.s.) bu çağrıya cevap vermek için sıkıştırır; onları Ö.K. ile doğrudan ve aktif temaslar kurmak için çabalatır; onları en aktif desteklerini büyük birleşme işine verdirir. Biz, Rus Sosyal-Demokratlarının *bir tek* grubunun *bile,* Ö.K. ile temas kurmakta veya onunla yoldaşça uyum içinde çalışmakta başarısızlığa uğramamasını gözetmeliyiz. Dahası, genel bir Parti Kongresinin hazırlanmasını ve toplanmasını başta gelen görev olarak kabul etmekle birlikte, Ö.K. *anın gereği olarak* belirli genel görevleri de yüklenir. Hiç bir Sosyal-Demokratın Ö.K. nin hesabına düşen görevlerin böyle yaygın olmasına duyulan acil ihtiyacı; bu *onun hizmetlerinin* yalnızca genişletilmiş bir *sunuluşu,* -binlerce ve binlerce defa ifade edilen talepleri karşılayan bir sunuluş- herhangi bir "hakkın" ceza olarak kaybedilmesini icap ettirmeyen, fakat daha çok mümkün olduğu kadar süratle tecridin pratikde kaldırışını ve bir çok birbirine bağlı yükümlülüklerin ortaklaşa hakkından gelinmesini icap ettiren bir sunuluş olduğu için, kabul etmekten sakınmayacağına, biz eminiz. Nihayet biz, Ö.K.'nın, kongrenin toplanmasının hayli karmaşık bir konu olduğu ve önemli zamana ihtiyaç gösterdiği yolundaki çözümleme ifadesini yerinde ve tamamen doğru buluyoruz. Bu, şüphesiz, hiç de kongrenin toplanmasının tehir edilmesi gerektiği anlamına gelmez. Hiç de böyle değil. Eğer kongrenin acilliğini hesaba katarsak, o zaman bir ayın bile onun toplanması için çok "önemli" bir süre olduğunu kabul etmeliyiz. Fakat eğer çalışma şartlarımızı ve kongrede bütün hareketin layıkıyla

temsil edilmesi gerekliliğini akılda tutarsak, o zaman beş veya hatta on defa daha uzun bir dönem hiç tecrübesiz tek bir Parti işçisinin cesaretini kaybetmesine sebep olmayacak.

O halde, mümkün olan en hızlı birleşme ve Partinin yeniden kurulması uğrundaki çalışmaya bütün başarıları dileyelim ve bu çalışmaya olan sempatimizi sadece sözcüklerle değil fakat hepimiz kendi hesabımıza acil eylemde gösterelim. Yaşasın Rus ve Uluslararası Devrimci Sosyal-Demokrasi!

Iskra No:32, 15 Ocak 1903

Iskra metnine göre
basılmıştır.

II. BÖLÜM

R.S.D.İ.P.'nin İKİNCİ KONGRESİ[23]

Temmuz 17 (30) - Ağustos 10 (23), 1903

Konuşmalar ilk defa 1904 de Cenevre'de *RSDİP İkinci Olağan Kongresinin Tutanakları*'nda basıldı

Konuşmalar Tutanaklar'ın metnine ve el yazmalarına göre basılmıştır.

I
GÖSTERİLER ÜZERİNE TASLAK ÖNERİ

Kongre, otokrasiye karşı halk gösterilerinin örgütlenmesini, çalışan kitlelerin politik eğitiminin hayli önemli bir aracı olarak kabul eder. Bu bakımdan, Kongre, ilk olarak Çarlık hükümetinin bazı zalim eylemlerinin halk arasında yaygın bir öfke uyandırdığı böyle olaylarda ve durumlarda gösteriler için faydalanılacak özel çabaların yapılması gerektiğini; ikinci olarak, çabaların en çoğunun işçi sınıfının geniş *kitlelerinin* gösterilere katılmasına ve bunların işçi sınıfı için hazırlanmalarına, onların etkili idarelerine ve göstericilerin direncini askeri birliklere ve polise karşı yönlendirmeleri bakımından mümkün olan en iyi örgütlenişine yönelmesi gerektiğini; üçüncü olarak silahlı gösteriler için hazırlıkların, bu konudaki Merkez Komite talimatlarını kesinlikle gözeterek başlatılması gerektiğini tavsiye eder.

Kongre aynı zamanda, Parti'nin bütün komitelerinin ve diğer örgütlerinin silahlı bir ayaklanma için hazırlıklar sorununu enine boyuna tartışması gerektiğini ve çalışan kitleleri bir ayaklanmanın gerekliliği ve kaçınılmazlığına ikna etmek için bütün çabaların yapılması gerektiğini tavsiye eder. Bir ayaklanma için hazırlıkta zaten alınabilecek pratik tedbirler Kongre tarafından yalnız ve bütünüyle Merkez Komiteye bırakılır.

Haziran - Temmuz 1903'de yazıldı.

El yazmasına göre ilk defa Lenin'den Derlemeler VI.'da basıldı.

2
BUND'UN PARTİDEKİ YERİ ÜZERİNE TASLAK ÖNERİ

Militan proletaryanın tam ve en sıkı birliğinin, hem nihai hedefine en erken ulaşması amacı ve hem de var olan toplumun şartlarında ve sarsılmaz bir politik ve ekonomik mücadelenin çıkarları açısından kesinlikle esas olduğunu dikkate alarak:

Özel olarak, Yahudi ve Yahudi olmayan proletarya arasında tam birliğin, Yahudi düşmanlığına, hükümetin bu alçakça girişimine ve ırk ayırımının ve ulusal düşmanlığı şiddetlendiren sömürücü sınıflara karşı başarılı bir mücadele için üstelik özellikle gerekli olduğunu;

Yahudi ve Yahudi olmayan Sosyal-Demokrat proleter örgütlerinin tam bir karışımının, hiç bir bakımdan ve hiç bir şekilde yahudi yoldaşlarımızın bir lisanda veya diğerinde propaganda ve ajitasyon yürütmelerindeki, belirli bir mahalli veya ulusal hareketin ihtiyaçlarına uygun edebiyat yayınlamalarındaki, veya lisan, ulusal kültür v.s. v.s. nin tam eşitliği ve tam özgürlüğünü kabul eden Sosyal-Demokratların programının genel ve temel ilkelerinin bir uygulaması ve geliştirilmesi olacak olan ajitasyon ve doğrudan politik mücadele için böyle sloganları ileri götürmekteki bağımsızlıklarının sınırlanamayacağını;

Kongre bir Rus partisinin örgütsel ilkesi olarak federasyonu kesinlikle reddeder ve 1898 tüzüğünün temeli olarak

benimsenen örgütsel ilkeyi, yani,... içeren konularda ulusal Sosyal-Demokrat örgütler için özerkliği onaylar*.

Haziran - Temmuz 1903'de yazıldı.

İlk defa 1927 de *Lenin'den Derlemeler* VI.da basıldı.

El yazmasına göre basıldı.

* (Son cümlecik kopuk, çünkü) el yazması burada kesilir. Ed.

3
ÖĞRENCİ GENÇLİĞE KARŞI TAVIR ÜZERİNE TASLAK ÖNERİ

Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin İkinci Kongresi, öğrenci gençliğin arasında büyüyen devrimci girişkenliği sevinçle karşılar ve Parti'nin bütün örgütlerini, onların örgütlenme çabalarına mümkün olan her yardımı sağlamaya çağırır. Kongre; bütün öğrenci grupları ve eğitim çevrelerinin, birinci olarak, üyelerini bölünmemiş ve tutarlı bir sosyalist dünya görüşü ile donatmayı başta gelen görevleri yapmayı ve günümüzün çelişkili ilerici eğilimleri arasında başlıca akımlar olan bir taraftan Marksizm, diğer taraftan Rus Narodnizm'i ve Batı-Avrupa oportünizmini onlara enine boyuna tanıtması gerektiğini; ikinci olarak onların kendilerini boş devrimci veya idealist, süslü cümlelerin ve devrimci ve muhalif hareketler arasında keskin polemiklerin faydasızlığı ve zararı hakkında kaderci şikayetlerin yardımı ile bütünüyle devrimci eğitimden koparan gençliğin sahte dostlarına karşı, aslında bu sahte dostlar devrimci çalışmaya karşı sadece ilkesiz ve gayrı ciddi bir tavır yaydıkları için, uyanık olmaları gerektiğini; üçüncü olarak pratik eylemler yüklendiklerinde Sosyal Demokrat örgütler ile, onların tavsiyelerinden yararlanmak ve mümkün olduğu kadar çalışmalarının başlangıcında ciddi hataları önleyecek şekilde önceki ilişkileri kurmaya gayret etmeleri gerektiğini tavsiye eder.

Haziran-Temmuz 1903'te yazıldı.
İlk defa 1904'te Cenevre'de
RSDİP'nin ikinci Olağan Kongresi
Tutanaklarında yayınlandı.

El yazmasına göre basıldı.

4
PARTİ YAYINLARI ÜZERİNE TASLAK ÖNERİ

Kongre, nüfusunun bütün bölümleri için ve öze"ikle işçi-sınıfı kitleleri için yaygın Sosyal-Demokrat yayınların geniş bir üretiminin kesin ve acil gerekliliğini kabul eder.

Kongre, ilk plânda, Parti Programımızın her maddesini (teorik ve pratik) ele alan ve bu maddenin detaylı bir yorumunu ve açıklamasını veren (her biri büyüklükçe birden beş formaya kadar ayarlanan) bir dizi broşürün ve daha sonra şehirlerde ve kırlarda saçılacak veya dağıtılacak aynı konular üzerinde (her biri beşten sekiz sayfaya kadar ayarlanan) sayısız bildirilerin derlenmesinin gerekliliğini kabul eder. Kongre, Merkez Organ'ın Yazı Kurulunu bu görevi tamamlamak için derhal bütün adımları atmakla görevlendirir.

Halk için veya işçi sınıfının geniş bölümleri için yaygın, özel bir gazetenin yayınlanması açısından kongre bu tasarıyı ilkeler bakımından reddetmememekle birlikte, bunu şu anda zamansız kabul eder.

Haziran. Tem. 1903'de yazıldı.

İlk defa 1927

Lenin'den Derlemeler VI. da yayınlandı.

El yazmasına göre basıldı.

5
KÜÇÜK ÖNERİLERİN TASLAKLARI
EKONOMİK MÜCADELE

Kongre, işçilerin ekonomik mücadelesini ve sendikalarını (ilke olarak bütün-Rusya sendikalarını) her yolla, her durumda desteklemeyi ve geliştirmeyi ve en başından itibaren ekonomik mücadele ve Rusya'daki sendika hareketinin Sosyal-Demokrat bir karakktere sahip olmasını sağlamayı kesinlikle esas addeder

1 MAYIS

Kongre, zaten bir gelenek haline gelmiş olan, 1 Mayıs'ın kutlanmasını onaylar ve proletaryanın özgürlük uğruna mücadelesinin bu uluslararası bayramını kutlamak için mevcut şartlar altında en uygun yolları ve zamanı seçmenin gerekliliğine bütün Parti örgütlerinin dikkatini çeker.

ENTERNASYONAL KONGRE

Kongre, (Plekhanov ve Krichevsky'yi birleşik temsilciler olarak atayan Paris kararını değiştirerek) Yoldaş Plekhanov'u Sosyalist Enternasyonal'in sekreterliğinde Rus Sosyal-Demokratik İşçi Partisini temsil etmek için atar.

Kongre, Merkez Organının Yazı Kurulunu ve Merkez komiteyi aralarında bir anlaşma ile (veya Parti konseyinin kararı ile) Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin 1904'te Amsterdam'da Enternasyonal Sosyalist Kongre'de temsil edilmesini düzenlemekle görevlendirir.

TERORİZM

Kongre, terörizmi yani, en iyi güçleri örgütleme ve ajitasyonun acil ve mutlak gerekli olan çalışmasından ayıran, devrimciler ve halkın devrimci sınıflarının kitleleri arasında-

ki temasları yıkan, ve hem devrimcilerin kendi aralarında ve hem de genel olarak halk arasında otokrasiye karşı mücadele yöntemleri ve hedeflerinin tamamen tahrif edilmiş fikirlerini yayan, zamanımıza en az uyan politik mücadelenin bir yöntemi olarak bireysel politik suikastler sistemini reddederler.

PROPAGANDA

Kongre, propagandacılarımızın teorik bilgisini iyileştirmenin ve bütün ülkede propaganda ile işbirliği şeklinde gezgin eğitimci grupları teşkil etmenin önemine bütün Parti üyelerinin dikkatini çeker.

GÜÇLERİN DAĞITIMI

Kongre, dışarıdan veya sürgünden Rusya'ya kendi faaliyet alanlarına dönen bütün yoldaşlara, bilhassa her hangi bir komiteyle iyi-kurulmuş temasları yoksa, Merkez Komiteye veya onun kuryelerine vaktinde haber vermeye gayret etmelerini tavsiye eder, öyleki Merkez Komite bütün Rusya'da devrimci güçlerin dağıtımını mükemmelen ve hızla yapabilsin..

Haz-Temuz. 1903'te yazıldı.

İlk defa 1927 *Lenin'den Derlemeler VI.da basıldı.*

El yazmasına göre basıldı

6
DİNİ MEZHEPLERİN ÜYELERİ İÇİN BİR DERGİNİN YAYINLANMASI ÜZERİNE TASLAK ÖNERİ

Birçok bakımdan Rusya'daki mezhepçi hareketin ülkedeki demokratik eğilimlerden birini temsil ettiğini akılda tutarak, İkinci Kongre, kendilerini Sosyal-Demokrasinin etkisi altına sokacak şekilde mezheplerin üyeleri arasında çalışmanın gerekliliğine bütün Parti üyelerinin dikkatini çeker. Deneme amacıyla, kongre, Merkez Organın Yazı Kurulunun denetimi altında yoldaş V. Bonch Bruyevich'in Mezhepçiler Arasında başlıklı yaygın bir gazete yayınlamasına izin verir ve bu gazetenin başarılı yayınını sağlamak için gerekli tedbirleri almak ve mükemmel işleyişi için bütün şartları yaratmakla Merkez Komite ve Merkez Organın Yazı Kurulunu görevlendirir.

Ağustos 1903'te yazıldı
İlk defa 1904'te Cenevre'de *RSDİP*
İkinci Olağan Kongresi Tutanaklarında
Yayınlandı.

El yazmasına göre
basıldı.

7
RSDİP'NİN TÜZÜK TASLAĞI[24]

1- Parti üyesi, Parti'nin programını kabul eden ve partiyi hem paraca hem de onun örgütlerinden birine şahsen katılışıyla destekleyen kişidir.

2- Parti Kongresi Parti'nin en yüksek organıdır. Parti kongreleri (mümkünse, iki yılda bir kereden az olmamak üzere) Merkez Komite tarafından çağrılır. Merkez Komite, Parti Komitelerinin, veya bir önceki Kongrenin oylarının üçte birini bir araya getiren komiteler birliğinin talebiyle veya Parti konseyinin talebiyle bir kongre çağırmakla yükümlüdür. Bir kongre, kongre zamanında mevcut Parti komitelerinin (tam teşekküllü) hepsinin yarısından fazlasının temsil edilmesi ile geçerlidir.

3- Aşağıdakiler bir kongrede temsil edilmeye yetkilidirler:

a) Merkez Komite;

b) Merkez Organın Yazı Kurulu;

c) Özel birliklere ait olmayan bütün mahalli komiteler,

d) Parti tarafından tanınan bütün komite birlikleri; ve

e) Yurt dışı birliği. Her örgüt kongrede iki karar oyuna sahip sayılır. Yeni komiteler ve komite birlikleri eğer ancak kongreden en az altı ay önce onaylanmışlarsa kongrede temsil edilmeye yetkilidirler.

4- Parti Kongresi, Merkez Komiteyi, Merkez Organı Yazı Kurulunu ve Parti Konseyini atar.

5- Merkez Komite, Parti'nin bütün pratik faaliyetlerini düzenler ve yönetir ve Partinin genel teknik kuruluşları kadar Merkezi Parti hazinesini de idare eder. O, çeşitli örgüt-

ler ve partinin kurumları arasında veya onların içinde çıkabilecek anlaşmazlıkları inceler.

6- Merkez Organın Yazı Kurulu, Partinin Merkez Organını, bilimsel organını ve broşürlerini yayınlayarak partiye ideolojik rehberlik yapar.

7- Parti Konseyi, Merkez Organın Yazı Kurulunun ve Merkez Komitenin üyeleri arasından kongre tarafından atanır ve beş kişiden ibarettir. Konsey, genel örgütlenme ve taktik sorunlarında, Merkez Organın yazı kurulu ve Merkez Komite arasında çıkan tartışma ve ayrılıkları halleder. Parti Konseyi, eski Komitenin bütün üyelerinin tevkif edilmesi halinde yeni bir Merkez Komite atar.

8- Yeni komiteler veya komite birlikleri Merkez Komite tarafından onaylanır. Parti tarafından tanınan her komite, birlik, örgütü veya grup özellikle ve kesinlikle kendi özel mahalle, bölgesi veya ulusal hareketi veya kendisine verilen özel görevi ile ilgili işlerle yükümlüdür, ancak Merkez Komitesinin ve Merkez Organın kararlarına uymaya ve Parti Merkez Hazinesine ve Merkez Komitesi tarafından belirlenen miktarda katkıda bulunmaya mecburdur.

9- Her parti üyesi ve partiyle her hangi bir şekilde temasta bulunan her kişi kendisi tarafından yapılan her bildirimin, ilk şekliyle Merkez Komiteye; Merkez Organa veya Parti Kongresine ulaştırılmasını talep etmeye yetkilidir.

10- Merkez Komitesine ve Merkez Organı Yazı Kuruluna, bütün eylemlerinden ve tüm yapısından haberdar olma fırsatını sağlamak ve paraca desteklemek her parti örgütünün görevidir.

11- Bütün parti örgütleri ve partiye ait birimler işlerini basit çoğunluk oyu ile kararlaştırırlar ve üye kabul etme hakkına sahiptirler. Üyelerin kabülü veya ihracı için üçte iki çoğunluk oyu gerekir.

12- Yurt dışında propaganda ve ajitasyon yürütmek ve aynı zamanda Rusya'daki harekete yardım etmek Yurtdışı Rus Devrimci Sosyal-Demokrat Birliğinin amacıdır. Birlik, yalnız, Rusya'daki harekete ancak Merkez Komite tarafından bu amaçla atanan kişiler veya grupçular vasıtası ile yardım etmek dışında komitelerin bütün haklarını kullanabilme yetkisine sahiptir.

1903 Haz. sonu-Tem başında yazıldı.
İlk defa 1904'te Cenevre'de *RSDİP*
İkinci Olağan Kongresi Tutanaklarında
yayınlandı.

Tutanaklar metnine
göre basıldı

8
KONGRENİN ONAYINA SUNULMAYAN TASLAK ÖNERİLERİ

BUND'IN ÇEKİLİŞİ

Kongre, Bund delegelerinin Kongre'nin çoğunluğu tarafından benimsenen karara uymayı reddedişini Bund'un RSDİP'den çekilişi olarak kabul eder.

Kongre, « Yahudi İşçiler Birliğinin» şimdiki liderlerinin hesabına büyük bir politik hata, yahudi proletaryasının ve işçi sınıfının çıkarlarına kaçınılmaz şekilde zarar verecek bir hata olduğuna emin olduğu bu adımı derin üzüntüyle karşılar. Kongre, Bund delegeleri tarafından ileri sürülen kanıtların, kendi adımlarını haklı çıkarmak için, pratikte, Rus Sosyal-Demokratlarının, Sosyal-Demokrat inançlarının samimiyetsiz ve tutarsız olduğu yolunda bütünüyle temelsiz endişelere ve şüphelere kardığını; teori açısından bunların Bund'un Sosyal-Dmokrat hareketinin içine milliyetçiliğin talihsiz nüfuzun sonuçları olduğunu kabul eder.

Kongre, Rusya'da Yahudi ve Rus işçi sınıfı hareketinin tam ve en sıkı birliğine, sadece ilkelerde değil fakat örgütlenmede de birliğe ihtiyaç için arzusunu ve kesin inancını duyurur ve Yahudi proletaryasını detaylı şekilde hem Kongre'nin bu çözümlemesinden hem de Rus Sosyal Demokratlarının her ulusal harekete karşı genel tavırlarından haberdar etmek için bütün tedbirleri almayı tasarlar.

AYRI GRUPLAR

Kongre, Borba, *Zhizn ve Volya* gibi Sosyal Demokrat grupların ayrı varlığından duyduğu üzüntüyü ifade eder. Onların ayrılıkları, bir taraftan, Parti'de müsaade edilemeyecek örgütsüzlüğe, diğer taraftan Sosyal-Demokrat görüşlerden ve Sosyal-Demokrat taktiklerden Sosyalist-Devrimciliğe doğru *(Volya* grubu tarafından ve kısmen ve kendi tarım programında Borba tarafından örneklendiği gibi), veya Hristiyan sosyalizmi ve anarşizme doğru *(Zhiznn)* esef verici ayrılıklara yol açmaktan başka bir şey yapamaz. Kongre, yukarıda söz konusu edilen grupları ve genel olarak kendilerini Sosyal-Demokrasi ile bir tutan bütün grupları, birleşik ve örgütlü Rus Sosyal-Demokrasisinin saflarına katılmış görmekten sevinç duyacaktır. Kongre Merkez Komiteyi gerekli bilgiyi toplamak ve yukarıda söz konusu edilen ve Parti içindeki diğer ayrı gruplar hakkında veya partinin bu gruplara karşı tavrı üzerine nihai bir karar benimsemekle görevlidir.

ORDU

Kongre, ordu içinde Sosyal-Demokrat propaganda ve ajitasyonun önemine bütün Parti örgütlerinin dikkatini çeker. Subaylar ve diğer kademeler arasında bütün mevcut ilişkilerin en süratli güçlendirilişi ve mükemmel kanalize edilişi için bütün çabaların yapılması gerektiğini tavsiye eder. Kongre, orduda hizmet eden özel Sosyal-Demokrat grupların teşkil edilmesini, bu grupların mahalli komitelerde, (komitelerin dalları olarak) veya merkez örgütte (doğrudan doğruya Merkez Komite tarafından teşkil edilen ve doğrudan doğruya onun emri altında olan kurumlar olarak) belirli bir konumda olmaları gerektiği için arzulanır. Sayar.

KÖYLÜLÜK

Kongre, köylülük arasındaki çalışmanın geliştirilmesi ve güçlendirilmesine bütün Parti üyelerinin özel dikkatini çeker. Köylülüğü (ve özellikle kır proletaryasını) bütünlüğü içinde Sosyal Demokrat programdan haberdar etmek ve mevcut düzende ilk ve acil talepleri olarak tarım programının önemini açıklamak gereklidir. Parti komiteleri ile sürekli temas sağlayacak olan sıkıca birleşmiş Sosyal-Demokrat gruplar teşkil etmek için kırda sınıf-bilinçli köylüler ve aydınlar kazanmak gereklidir. Köylülük arasında Sosyalist-Devrimciler tarafından yürütülen propagandaya, ilkesizlik ve gerici Narodnik önyargılar yayan propagandaya karşı kaymak gereklidir.

Ağustos 5 (18) - 10 (23) 1903'te

Yazıldı. İlk defa *Lenin*'den Derlemeler XV'te 1930 da basıldı.

El yazmasına göre basıldı.

9
KONGRENİN GÜNDEMİ ÜZERİNDE İLK KONUŞMA

18 (31) Temmuz

Bir şeye dikkatinizi çekmek isterim. Bund sorununu gündemin ilk maddesi yapmanın; raporlar birinci konu, program ikinci ve Bund üçüncü konu olması gerektiğinden, yanhş olacağı iddia edildi. Bu sıralamanın lehindeki kanıtlar eleştiriye dayanamayacaklar. Bunlar, bir bütün olarak partinin program üzerinde henüz bir anlaşmaya ulaşmadığı ve kesinlikle bu sorun üzerinde birbirimizle alakamızı kesebileceğimizin mümkün olduğu küstahlığına vardılar. Buna hayret ettim. Bizim henüz bir program benimsemediğimiz gerçektir, fakat program üzerinde bir kopuşmanın olabileceği zannı son derece farazidir. Partide en azından Parti düşüncesinin tam bir yansımasını veren yayınlarının içerdiği kadarıyla bu çeşitten hiç bir eğilim farkedilmemiştir. Bund sorununu gündemin birinci maddesi yapmak için hem biçimsel hem de öze ait nedenler vardır. Biçimsel olarak biz 1898 Manifestosuna dayamyoruz. Fakat Bund Partimiz örgütlenmesinde kökten bir değişiklik arzusunu ifade etti. Öze ait olarak, diğer bir çok örgütler bu sorun üzerinde Bund ile anlaşmazlıklarını ifade ettiler, ki tartışmalara bile yol açan keskin farklılıklara sebep oldu. Kongre, bu yüzden, bu farklılıklar giderilinceye kadar uyumlu bir çalışmaya başlayamaz. Delegelerin raporlarına göre, onların *in pleno** da hiç duyulamaması mümkündür. Ben bu yüzden gündeme Örgütlenme Komitesi tarafından onaylanan sırayla katılıyorum.

* İn pleno: Oturumda.

10
KONGRENİN GÜNDEMİ ÜZERİNDE İKİNCİ KONUŞMA

18(31) Temmuz

Şimdi Kongre gündemimizin *ilk* maddesinin ne olacağına karar verdi, üçüncü madde gündemin geri kalanına göre yegane *tartışmalı* maddedir. Bu madde şöyle yazıyor: «Parti'nin Merkez Organının yaratılması veya benzerinin onaylanması». Bazı yoldaşlar bu maddenini daha aşağıya alınması gerektiğini düşünmektedirler. ilk başta genel olarak Partinin ve özel olarak onun merkezi bünyesinin örgütlenmesi üzerinde bir karar alınıncaya kadar kimse Merkez Organdan söz edemeyeceği için ve ikinci olarak, pek çok komiteler bu sorunun özü hakkında kendi görüşlerini zaten ifade ettikleri için. Ben, komitelerin duyuruları Kongre üzerinde bağlayıcı olmadığı ve resmen söylenirse, kongrede hiç bir karar verici oya sahip olmadıkları için ikinci kamtını yanlış kabul ediyorum. Diğer itiraz yanlıştır. Çünkü örgütlenmenin, Parti Tüzüğünün ve benzerlerinin detaylarının karara bağlanmasından önce, (ilk başta) Rus Sosyal-Demokrasisinin eğilimi üzerinde kesinlikle karar vermeliyiz. gerçekte, bizi bunca zaman bölen bu sorundur. Bir programın olduğu gibi benimsenişi bu konu üzerinde bizi bölen bütün farklılıkları kaldıramaz, bu bu *ancak,* hemen program sonundan sonra, ne çeşit yeni bir Parti Merkez Organı biçimlendirmemiz ger

ektiğine veya belirli değişiklikler ile hangi eskisi organı onaylamamız gerektiğine karar vermekle yapılabilir.

Örgütlenme komitesi tarafından onaylanan sırayla gündeme katılmamm nedeni budur.

11
ÖRGÜTLENME KOMİTESİNİN EYLEMLERİ ÜZERİNE KONUŞMA
18 (31) Temmuz[25]

Yoldaş Yegorov'la aym fikirde olamam. Kongrenin mevcut iç tüzüğünü ihlal eden o'dur ve zorunlu vekalet üzerindeki cümleye karşı olan o'dur. Ben, tıpkı, kendi örgütlenmesi ve kendi tüzüğüne de sahip olan *Iskra* örgütünün varlığından şüphe etmediğim gibi Örgütlenme Komitesinin varlığından da şüphe etmiyorum. Fakat Kongrenin iç tüzüğü ilan edilir edilmez. *Iskra* kendi delegelerine Kongre'de tam hareket serbestesine sahip olduklarını bildirdi. Dün Örgütlenme Komitesinin iki üyesi Yoldaş Stein ve Yoldaş Pavlovich'i dinleyen ve bugün bütünüyle yeni bir öneri duyan Kongre'nin divan (Credatials) Komitesinin üyeleri olarak durumumuzu bir düşünün. Burada pek çok uluslararası kongrelere katılan tecrübeli yoldaşlar var. Bu yoldaşlar, insanların komitelerde birşey kongre zamanında başka şey söyledikleri zaman, daima nasıl kızgınlık fırtınalarının çıktığını size anlatabilirler.

12
POLONYA SOSYAL DEMOKRATLARININ KONGREYE KATILMALARI ÜZERİNE KONUŞMA

18 (31) Temmuz

Komite, raporunda, Kongre'de Polonya'lı yoldaşların hazır bulunmalarının, ancak ölçülü bir miktarda (olması kaydıyla-ç) arzulanır olduğunu kabul ediyor. Fikrimce bu oldukça doğrudur ve komitenin önerisine bu anlamda bir ifade ile başlaması bana oldukça mantıklı görünüyor. Letonya'lı ve Litvanya'lıların hazır bulunmaları da hayli arzulanır olacaktı, fakat, maalesef, bu mümkün değildir. Polonyalı yoldaşlar herhangi bir zamanda yakın ilişki kurmalarının şartlarını duyurabilirlerdi, fakat böyle yapmadılar. Örgütlenme Komitesi bu yüzden onlara karşı sınırlama uygulamakta haklı idi. Bu bakımdan ben, Polonyalı yoldaşların misafir olarak davet edilmelerini teklif ediyorum.

13
R.S.D.İ.P İÇİNDE BUND'UN YERİ ÜZERİNE KONUŞMA
20 Temmuz (2 Ağustos)

İlk önce Hofma'nın[26] konuşmasını ve onun "bir sözleşmiş çoğunluk" ifadesini ele alacağım. Yoldaş Hofman bu sözcükleri kınama tarzında kullanıyor. Fikrimce biz, Kongrede bir sözleşmiş çoğunluk bulunması gerçeğinden utanmamalı, gururlanmalıyız. Ve eğer tüm Partimiz yoğun, hayli yoğun, yüzde 90 çoğunluk sağlarsa biz yine de daha çok gururlanacağız. (Alkışlar) Çoğunluk Parti içinde Bund'un durumunu gündemin birinci maddesi yapmakta haklıydı ve Bundcular bunun böyle olduğunu kendi sözüm ona Tüzüklerini oylamaya sunmakla fakat aslında *federasyon* önermekle kanıtladılar. Bir kere Partide federasyon öneren üyeler ve bunu reddeden başkaları vardır; Bund sorununu gündemin birinci maddesi yapmaktan başka hiçbir çıkış yolu olamaz. Kimseye yaltaklanmanızın faydası yoktur ve Parti içi olaylar, birlikte yürümek isteyip istemediğimizi katiyetle ve yılmadan halledinceye kadar tartışılamaz.

Konunun canalıcı noktası tartışmada her zaman tam doğrulukla konmadı. Konunun aslı, Parti üyelerinin çoğunun fikrince, federasyonun *zararlı* olduğu ve mevcut Rusya şartlarına uygulandığında Sosyal-Demokrasiniin ilkeleri ile tezat teşkil edeceğidir. Federasyon zararlıdır çünkü, o ayrım ve feragati *tasvip eder* ve bunları bir ilke, bir kanun düzeyine çı-

karır. Tam feragat bizim aramızda, gerçekten etkilidir ve onu tasvip etmemiz veya incir yaprağı ile örtmemiz gerekmez, fakat onun için dövüşmemiz ve *ensıkı* birliğe doğru sebatla ve sapmadan ilerlemenin gerekliliğini azimle onaylamalı ve ilân etmeliyiz. Federasyonu ilkelerde inlimine* (latin cümlesinin koyduğu gibi) reddetmemizin nedeni budur, bizi bölmeye hizmet eden *bütün* zorunlu ayrımları reddetmemizin nedeni budur. Şimdiye kadar olduğu gibi, Partide daima farklı gruplaşmalar, program, taktik veya örgütlenme sorunlarında tam benzer şekilde düşünmeyen yoldaşların gruplaşmaları olacaktır; fakat bırakalım bütün Partide gruplar içinde sadece bir bölüm olsun, yani bırakalım aym düşüncedeki bütün üyeler, ilk önce partinin bir bölümünde partinin diğer bölümündeki gruplardan ayrıca teşkil edilmiş olan ve sonra farklı görüşler veya düşünce farklılıkları taşıyan grupları kapsayan Parti bölümlerinin bir birliğine katılmak yerine, tek bir gruba katılsınlar. Tekrar ediyorum, biz hiçbir *zorunlu* ayrım tanımıyoruz ve ilkelerde federasyonu red etmemizin nedeni budur.

Şimdi özerklik sorununa geçeceğim. Yoldaş Lieber, özerklik ademi merkeziyetçilik anlamına gelirken, federasyonun merkeziyetçilik anlamına geldiğini söyledi. Yoldaş Lieber, Kongre üyelerini böyle safsatalarla oyalanabilecek altı yaşında çocuklar sanabilir mi? Merkeziyetçiliğin, merkezi bünye ile Partinin en ayrı ve uzak bölümleri arasında bile bütün ayrımların *yokluğunu* gerektirdiği açık değil midir? Merkezi bünyemize her Parti üyesi ile doğrudan temasa geçmek somut hakkı kazandırılacaktır. Bundcu'lar, Merkez Komitesi *Kevno Komitesi* vasıtası *ile olandan başkaca* bütün Kovno

* Kapı eşiğinde-Ed.

grupları ve yoldaşları ile temas kuramayan Bund *içinde* "merkeziyet" in teşkil edilmesini birisi kendilerine önerse sadece gülerlerdi. Sırası gelmişken, komiteler konusunda. Yoldaş Lieber duygusallıkla şöyle bağırdı: "Eğer bu bir merkezi yapıya itaat etmesi gereken bir örgüt ise Bund'un özerkliğinden söz etmenin faydası nedir? Nihayet, bir takım Tula Komitesine özerklik bahşetmeyeceksiniz!" Yanılıyorsunuz Yoldaş Lieber; biz "bir takım" Tula Komitesine de otonomiyi, merkezi yapının küçük müdahalelerinden, bu yapıya itaat etme görevi, şüphesiz, yerinde kalmasına rağmen, özgür olmak anlamında özerkliği kesinlikle ve en kararlı şekilde bahşedeceğiz. Ben "küçük müdahaleler" sözcüklerini, Bund bildirisi "Özerklik veya Federasyon?" dan aldım. Bund bu özgürlüğe Partiye (karşı-ç) bir *şart* olarak (ileri sürdüğü-ç.) "Küçük sataşmalar" dan geldi. İleri sürdüğü böylesine saçma talepler Bund'un söz konusu sorunu nasıl yüzüne gözüne bulaştırdığını gösteren yegane gerçektir. *Herhangi bir* Parti örgütü veya gurubunun (karşılaştığı-ç.) olaylarda "*küçük*" müdahalelere düşkün, merkezi bir bünyenin mevcudiyetini Partinin hoşgörü ile karşılayacağını Bund gerçekten düşünüyor mu? Bu kesinlikle, aslında bu Kongrede zaten belirtilen "örgütlü güvensizlik" değil mi? Böyle bir güvensizlik Bund'un bütün tekliflerinde ve kanıtlarında hakim oluyor. Örneğin, *tam* eşitlik için ve hatta ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının *tanınması* için döğüşmek, aslında bütün Partimizin görevi değil midir? Sonuç olarak eğer Partimizin herhangi bir bölümü bu görevde başarısız olursa bu ilkelerimizden dolayı tartışma götürmez şeklinde kınamaya maruz kalırdı; Partinin merkezi kurumlarının hesabına muhakkak *düzeltilirdi.* Ve eğer bu görevin ihmali bilinçli ve kasti ise, bu görevi yürütmenin bütün elverişliliği bir yana, o zaman bu ihanet olurdu.

Üstelik, Yoldaş Lieber, bize hislendirici ses tonlarıyla, özerkliğin yahudi işçi hareketine kendisi için kesinlikle gerekli olan bağımsızlığı garanti edebileceğinin, nasıl ispatlanacağını sordu. Garip bir soru gerçekten! Önerilen bir kaç yoldan birinin doğru olduğu nasıl ispatlanabilir? Yegâne yol deneyip görmektir. Yoldaş Lieber'in sorusuna cevabım şudur: *Bizimle birlikte* yürüyün, ve biz size pratikte, bağımsızlık için bütün meşru taleplerin tamamen tatmin edildiğini ispatlamayı üzerimize alıyoruz.

Bund'un yeri hakkındaki tartışmaları duyduğumda, ben daima İngiliz madencilerini hatırlarım. Onlar diğer işçilerden daha iyi, mükemmelen örgütlenmişlerdir. Ve *bu yüzden* onlar, bütün proleterler tarafından ileri sürülen 8 saatlik-iş-günü talebini engellemek isterler[27]. Bu madenciler bizim Bundcularımız gibi proleteryanın birliği hakkında aynı dar fikre sahiptirler. Madencilerin kötü örneği Bund'lu yoldaşlarımıza bir ikaz olsun!

14
PARTİ PROGRAMI ÜZERİNE KONUŞMA
22 Temmuz (4 Ağustos)

Her şeyden önce, Yoldaş Liber'in Asalet Mareşali ile emekçilerin ve sömürülenlerin bir bölümünü birbirine karıştırdığı hayli karakteristik gidişe dikkat çekmeliyim. Bu karıştırma bütün tartışmaların bir özelliğidir. Tartışmamızın birbirinden ayrı bölümleri her yerde temel ilkelerin tespit edilmesiyle karıştırıldı. Kimse, Yoldaş Lieber'in yaptığı gibi, çalışan ve sömürülen halkın bir *bölümünün* (bir veya başka bölümünün) proleteryanın yanına gelmesi imkânını inkâr edemez. 1852'de, Fransız köylülerinin ayaklanmasına işaret ederek Marks'ın *(Onsekizinci Brumaire'da)*, köylülüğün bazen geçmişin temsilcisi ve bazen de geleceğin temsilcisi gibi hareket ettiğini, yazdığını hatırlayacaksınız; herkes sadece köylü'nün tarafgirliğine değil, fakat onun yargısına[28] da baş vurabilir. Siz üstelik, daha sonra Mark'sın, Komüncülerin Komün davasını aynı zamanda köylülerin davası olarak ilân etmekte tamamen haklı olduklarını söylediğini hatırlayacaksınız[29]. Tekrar ediyorum, çalışan halkın şu veya bu bölümünün proletaryanın yanına gelmesinin, belirli şartlar altında mümkün olduğundan katiyen şüphe edilemez. Önemli olan şey bu şartları doğru olarak tanımlamaktır. Ve sözünü ettiğimiz şartlar, "proletaryanın bakış açısında yer alırlar" sözcüklerinde oldukça hatasız ifade edilmiştir. Biz Sosyal-Demokratlar ile genel olarak bütün sahte-sosyalist eğilimler ve özel-

likle Sosyalist-Devrimci denenler arasında belirli bir sınır çizgisi çeken sözcükler bunlardır.

Şimdi, burada bu kadar çok tartışma çıkaran, *Ne Yapmalı?* broşüründeki tartışmalı pasaj'a geçeceğim. Bu tartışmalardan sonra, sorun öylesine aydınlatıldı ki benim için ilave edecek çok az şey kalıyor sanırım. Burada "ekonomizm"e karşı mücadelede bir dönem ile başlıca teorik sorunun (bir ideolojinin biçimlendirilmesi) ilkelerinin tartışılmasının birbirine karıştırıldığı açıktır. Üstelik, bu dönem kesinlikle yanlış bir açıdan kondu.

Bu son ifadenin desteklenmesinde, herşeyden önce burada konuşan Yoldaş Akimov ve Yoldaş Martinov'u gösterebilirdim. Onlar, burada söz konusu olan, "ekonomizme" karşı mücadelede onun gerçekten bir dönem olduğunu açıkça izah ettiler. Çoktan (ve doğru olarak) oportünizm olarak isimlendirilen görüşlerini ifade ettiler. Onlar, gerçekte, fakirleşme teorisini "çürütmeye", proleteryanın diktatörlüğünü tartışmaya, ve hatta Yoldaş Akimov'un dediği gibi "Erfüllungstheorie"* yi savunmaya kadar gittiler. Gerçeği söylemek (gerekirse-ç) bunun ne demek olduğunu tam bilmiyorum. Belki yoldaş Akimov "Aushöhlungstheorie**" kapitalizmin "içini oyma teorisi" yani Bernstein'cı teorinin en yaygın geçerli fikirlerinden birini kast etti. "Ekonomizm" in eski başlıca dayanaklarını savunmasında, Yoldaş Akimov programımızda proleterya sözcüğünün yalın haline bir kere bile geçmediği gibi inanılmaz derecede acaip bir kanıtı bile ileri sürdü, daha fazlası Yoldaş Akimov proletarya (sözcüğüne c.)'nin halinde sahip olduklarını hiddetle ifade etti. Ve böylece yalın halin en şerefli mevkide olduğu halbuki takılı hali-

* Erfülung: (Alm) Doldurmak, doldurma teorisi-ç.

** Aushöhlung: (Alm) oymak, kemirmek-ç.

nin şeref listesinde ikinci sırayı aldığı gözüküyor. Geriye bu fikri-belki özel bir komisyon vasıtasıyla-Yoldaş Ryazanov'a, durumlar üzerinde diğer bir tezle alfabenin harfleri üzerindeki ilk bilimsel çalışmasına ilâveler yapmak imkanını kendisine tanıyacak şekilde, devretmek kalıyor...

Ne Yapmalı? broşürüme dolaysız değinmelere gelince, benim için onları, (broşürün-ç) içeriğini çarptıklarım göstermek oldukça kolay olacak. Lenin'in çelişkili eğilimler hakkında hiç bir şey söylemediği fakat işçi sınıfı hareketinin sürekli olarak burjuva ideolojisine yenilmeye "Meylettiği" ne kategorik olarak ifade ettiği iddia ediliyor. Öyle mi İşçi sınıfı hareketinin, SchulzeDelitzches'in *ve onlara benzer başkalarının hayır sever yardımları ile* burjuva görünüşüne doğru çekildiğini söylemedim mi?* Ve burada "onlara benzer başkaları" ile kim kast edildi? "Ekonomistler" den başkaları değil. Örneğin, o zamanlar Rusya'da burjuva demokrasisinin bir hayal olduğunu söyleyenlerden başkaları değil. Bugün, burjuva radikalizmi ve liberalizmi hakkında onun örnekleri hemen önümüzde dururken böylesine basitce konuşmak kolaydır. Fakat evvelce durum böyle miydi?

Lenin, ne olursa olsun işçilerin de bir ideolojinin biçimlenmesinde payları olduğu gerçeğini hiç hesaba katmıyor. Öyle mi? Tam sınıf bilinçli işçilerin, işçi liderlerinin, işçi-devrimcilerin yokluğunun, gerçekte hareketimizdeki en büyük eksiklik olduğunu tekrar tekrar söylemedim mi? Orada, böyle işçi devrimcilerin eğitilmesinin acil görevimiz olması gerektiğini söylemedim mi? Orada, sendika hareketini geliştirmenin ve özel bir sendika edebiyatı yaratmanın öneminden hiç söz edilmiyor mu? Orada, ileri işçilerin veya vasat işçi-

* Beşinci cilde bakınız-Ed.

lerin düzeyini, kitlelerin düzeyine indirme yolunda her girişime karşı çılgınca bir mücadele sürdürülmedi mi*?

Sonuç: Hepimiz "ekonomistlerin" aşırı bir uca gittiklerini biliyoruz. Konuların doğrusunu açıklamak için insan diğer yönde çekmek zorundadır. Ve benim yaptığım da budur. Rus Sosyal-Demokrasisinin, her çeşitten oportünistler tarafından çarptırılan konuları gayretle düzelteceğine ve bu yüzden bizim eylem çizgimizin, eylem için en düzgün ve uygunu olacağına eminim.

* Beşinci cilde bakınız-Ed.

15
PARTİ TÜZÜĞÜ ÜZERİNE RAPOR
29 Temmuz (11 Ağustos)

Lenin (raportör) kendisi tarafından teklif edilen Tüzük taslağının bir açıklamasını veriyor. Tüzüğün temel fikri, *görevlerin* bölünmesidir diyor. Bu yüzden, iki merkezi yapıya bölünmek, örneğin, onların coğrafi bölünüşüne (Rusya ve yurtdışı) değil, fakat görev bölüşümünün mantıki bir sonucuna dayanır. Pratik liderliği uygulamak Merkez Komitenin, ideolojik liderliği uygulamak Merkez Organın görevidir. Bu iki merkezi yapının faaliyetlerini birleştirmek, onlar arasındaki birliksizliği engellemek ve kısmen tartışmaları yatıştırmak için, hiçte tamamen bir hakemlik kurumu olmayacak bir Konseye ihtiyaç vardır. Merkez Komite ile mahalli komiteler arasındaki ilişkileri yöneten ve Merkez Komitenin yetkilerini belirleyen Tüzük paragrafları bu yetkinin içine giren bütün maddeleri sayamaz ve saymamalıdır. Böyle bir sıralama, bütün mümkün durumların önceden görülmesi düşünülemiyeceği için ve üstelik, ihtiyacı karşılanmamış maddeler Merkez Komitenin yetkilerinin dışında ortaya çıkabileceğinden, uygunsuz ve imkansızdır. Herhangi bir mahalli konu bir bütün olarak Partiyi ilgilendireceğinden dolayı Merkez Komitenin yetkilerinin sınırını kendisinin tayin etmesine izin verilmelidir ve Merkez Komite mahalli olaylara, mahalli çıkarlara karşı gelse bile, müdahale edecek durumda olmalıdır, böyle bir eylem bir bütün olarak partinin çıkarına olmahdır.

16
TARIM PROGRAMI ÜZERİNE TARTIŞMADA BİRİNCİ KONUŞMA
31 Temmuz (13 Ağustos)

İlk planda müzakere sırasında ortaya atılan bir detaydan söz edeceğim. Yoldaş Yegorov bütün müzakerelerimizi önemli ölçüde kolaylaştırabilecek ve yönetebilecek hiçbir raporun olmayışından duyduğu üzüntüyü ifade etti. Raportör olarak ima edilen kişi ben olduğumdan, rapor yokluğundan dolayı, bir manada, kendimi savunmalıyım. Ve savunmamda bir rapor'un olduğunu söyleyeceğim: Bu (rapor-ç.) aslında, Yoldaş X'e cevabım olup, tarım programımızdan çıkan en yaygın itirazlara ve yanlış anlamalara cevap verir ve bütün kongre delegelerine dağıtılmıştır. Sözlü olarak okunmak yerine basılarak delegelere dağıtılmış olanda en azından bir rapordur.

Şimdi, benim şu malum raporumla, maalesef aym fikirde olmayanların konuşmalarının içeriğine geçiyorum. Yoldaş Martinov, örneğin, tarihsel bir haksızlığı düzeltmek hakkında, kırk yıl evelinin gereksiz (toprak-ç.) intikallerinden, bugünkünden çok altmışların Feodalizminin yıkılmasından, ve benzerlerinden tekrar tekrar söz ederken, tarım programımız üzerindeki eski edebiyatı hesaba katmakta bile başarısızlığa uğradı. Bu kanıtlara cevap olarak, önceden söylemiş olduğum şeyleri tekrar etmeliyim. Eğer *yalnızca* "tarihsel bir haksızlığı düzeltmek" ilkesi üzerine faaliyet göster-

---

[illegible] Programımızın Tenkitlerine Cevap" başlıklı yazı.

seydik, kendimizi demokratik üslupçuluktan başka bir yere yöneltiyor olmayacaktık. Fakat biz, çevremizde *var olan* köle sahipliği kalıntılarına, günümüz gerçeklerine, bugün proletaryanın kurtuluş için mücadelesini engelleyen ve geciktiren şeylere bakarız. Bu itham, sadece Sosyal-Demokratların bugün ülkelerdeki eylemleri hakkında en genel düzeyde bilinen gerçeklerden habersiz olmayı açığa vuruyor. Onların kendileri için benimsedikleri ve her yerde uğrunda çalıştıkları hedeflerden biri *burjuvazinin bitirilmeden bıraktığı şeyleri tamamlamaktır.* Bizim yaptığımız şey budur. Ve böyle yapmak için, kaçınılmaz şekilde geçmişe geri dönmeliyiz; ve her ülkede Sosyal-Demokratların yaptıkları şey budur, daima *kendilerinin* 1789'larına veya *kendilerinin* 1848'lerine dönmek. Benzer şekilde, Rus Sosyal-Demokratları *kendilerinin 1861'lerine dönmekten başka bir şey yapamazlar* ve demokratik değişiklikler yolunda köylü "Reformu" denilen şey böylesine az şey başardığından çok daha enerjik ve aralıksız şekilde (bunu-ç) yapmamalıdırlar.

Yoldaş Gorin'e gelince, o da gerçekte mevcut olan kölelik bağlarını unutmak ortak hatasından dolayı suçludur. Yoldaş Gorin "imtiyazı sona eren topraklar elde etme umudu küçük köylüleri zorunlu anti-proleter ideolojiye bağlı tutar" diyor. Ama gerçekte, bu onun imtiyazı sona eren topraklar elde edeceği "umudu" değil, fakat kölelik bağını zorla devam ettiren "*şimdiki* imtiyazı sona eren toprakların kendileridir ve bu esaretten, toprak kiralamanın bu kölece biçimlerinden çıkmanın, sahte kiracıları özgür mülk sahipleri şekline dönüştürmekten başka yolu yoktur.

Son olarak Yoldaş Yegorov programın yazarlarına programın neyi ifade ettiğini sordu. Program, diye sordu, Rusya'nın ekonomik evrimi hakkında temel kavramlarımızdan

çıkarılan bir sonuç, politik değişikliklerin mümkün ve kaçınılmaz sonuçlarının bilimsel bir öngörüsü müdür (hangi durumda Yoldaş Yegorov bizimle aynı görüşte olabilirdi)? Veya programımız ajitasyon için pratik bir slogan mıdır? Bu durumda biz Sosyalist-Devrimcilerin rekorunu kıramazdık ve program yanlış olarak kabul edilmeliydi. Yoldaş Yegorov'un çizdiği ayrımı anlamadığımı söylemeliyim. Eğer programımız ilk şartı karşılamasaydı, yanlış olacaktı ve biz onu kabul edemiyecektik. Ama eğer, program doğru ise, o, ajitasyon amacı uğruna pratik değer slogandan başka birşeyle donatılamaz. Yoldaş Yegorov'un iki seçeneği arasındaki çelişki sadece aldatıcı bir görünüştür; doğru bir teorik karar ajitasyonda başarı sağlamayı *garanti ettiği* için gerçekte böyle bir çelişki mevcut olamaz. Ve biz, geçici geri dönüşlerle en azından düzenin bozulması için değil başarıyı sağlamlaştırmak için çalışırız.

Yoldaş Lieber benzer şekilde çok evvelce delillerle çürütülmüş itirazları tekrarladı; programımızın "kısırlığına" şaştı ve tarım alanında da "radikal reformlar" talep etti. Yoldaş Lieber, programın demokratik ve sosyalist kısımları arasındaki farkı unuttu: "kısırlık" olarak aldığı şey, demokratik programda sosyalist herhangi bir şeyin olmamasıdır. O, tarım programımızın sosyalist kısmının başka bir yerde, açıkçası, tarımda uygulanan, işçiler üzerindeki bölümde bulunması gerektiğine dikkat edemedi. Sadece Sosyalist-Devrimciler, karakteristik ilke yoksunlukları ile, devamlı olarak yaptıkları gibi, demokratik ve sosyalist talepleri karıştırmak yeteneğindedirler. Fakat proleteryanın partisi onları en kesin şekilde, ayırmak ve farklılıklarını görmek göreviyle yükümlüdür.

TARIM PROGRAMI ÜZERİNE TARTIŞMADA İKİNCİ KONUŞMA
1 (14) Ağustos

Detaylara geçmeden önce, bazı genel ifadelere ve ilk planda Yoldaş Martinov'unkilere itiraz etmek istiyorum. Yoldaş Martinov, savaşmamız gereken şeyin geçmişin feodalizmi değil, fakat bu gün mevcut olan feodalizm olduğunu söylüyor. Bu doğrudur, fakat bırakın, size X'e cevabımı hatırlatayım. Sonuncusu (X-ç) Saratov Gubernia'sına* işaret etti. Bu gubernia için dökümleri hesapladım ve kiralanmış topraklar 900.000 dessiantin** tutarken, imtiyazı sona eren toprakların 600.000 dessiantin yani, serf durumundaki köylüler tarafından tutulan toprakların toplamının beşte ikisi tutarında olduğunu buldum. Sonuç olarak, kiralanmış toprakların üçte ikisi imtiyazı sona eren toprakları içerir. Bu, imtiyaz altında tutulan toprakların üçte ikisini (eski sahiplerine-ç) iade etmemiz gerektiği anlamına gelir. Bundan dolayı, döğüştüğümüz bir hayalet değil, fakat gerçek bir kötülüktür. Kiracı çiftçileri küçük mülk sahipleri şekline döndüren, günümüzdeki köylü reformunun gerektiği İrlanda'daki mevcut duruma ulaşacaktık. İrlanda ve Rusya arasındaki benzeşme ekonomik edebiyatlarında Narodnikler tarafından zaten belirtildi. Yoldaş Gorin, benim önerdiğim tedbirin en iyisi olmadığını, köylüleri özgür kiracı, çiftçiler haline getirmenin daha iyi olacağını söylüyor. Fakat o, yarı özgür kiracılar öz-

---

* Gubernia: Valilik-ç.** dessiantin: 1 Desiyontin = 2,70 Ark = 1,0908

gür kiracılar haline getirmenin daha iyi olacağını düşünmekle yanılıyor. Biz bir geçiş icad etmiyoruz, fakat toprak imtiyaz yasalarının gerçekte mevcut toprak imtiyazı şartlarına uygunlaştırılmasını, böylece bugün mevcut esaret ilişkilerinin ilga edilmesini getirecek olan birşey öneriyoruz. Martinov kısır olanın bizim taleplerimiz değil, fakat türetildikleri ülkeler olduğunu söylüyor. Fakat bu, Sosyalist-Devrimcilerin bize karşı getirdikleri kanıtlara benziyor. Biz, kırsal alanda nitelik bakımından farklı iki amaç takip ediyoruz: İlk olarak, burjuva ilişkileri için özgürlüğe ulaşmak istiyoruz; ikinci olarak, proleterya mücadelesini yönetmek istiyoruz. Sosyalist-Devrimcilerin önyargılarına rağmen, köylülere, Köy proleteryasının, proleter devrimci görevlerinin nerede başladığım göstermek görevimizdir. Yoldaş Kostrov'un itirazları buyüzden temelsizdir. Bize köylülüğün bizim programımızla tatmin olmayacağı ve daha ileri gideceği anlatıldı. Fakat biz bundan korkmuyoruz; bu ihtimal için Sosyalist programımız var ve sonuç olarak, Yoldaş Makhov ve Yoldaş Kostrov 30'u böylesine dehşete düşüren toprağın yeniden paylaşımından bile korkmuyoruz.

Toparlıyorum. Yoldaş Yegorov, köylüler üzerindeki güvenimizi hayali olarak isimlendirdi. Hayır! Biz büyülenmedik; yeteri kadar şüpheciyiz ve köy proletaryasına: "Şimdi köylü burjuvazinin yanında dövüşüyorsunuz, fakat daima aynı burjuvaziye karşı dövüşmeye hazır olmalısınız ve siz bu dövüşü şehir sanayi proleteryası ile birlikte sürdüreceksiniz." dememizin nedeni budur.

1852 de Marx, köylülüğün ön yargılar kadar kararlara da sahip olduğunu söyledi. Ve şimdi, biz yoksul köylülere sefaletlerinin nedenini gösterdiğimiz zaman başarıya güvenebiliriz. Sosyal-Demokratlar şimdi köylülerin çıkarları için mü-

cadeleyi ele aldıklarından dolayı, gelecekte, köylü kitlelerinin Sosyal-Demokrasiye kendi çıkarlarının savunucusu olarak bakmaya alışacakları gerçeğini hesaba katıyor olacağımıza inanıyoruz.

TARIM PROGRAMI ÜZERİNE TARTIŞMADA ÜÇÜNCÜ KONUŞMA
I (14) Ağustos

Ortada Yoldaş Lieber'in şaşırmasını gerektirecek hiç bir şey yoktur. Bizim için bir tek genel ölçüt talep ediyor, fakat böyle bir ölçüt yoktur. Bazen bir talep, başka zaman bir başkası yapılmalıdır. Basma kalıp standartlara sahip değiliz. Lieber, bizim köle sahipliğinin ilgası talebimizin liberallerin talepleri ile uyuştuğunu iddia ediyor. Fakat liberaller bu talebin nasıl yürütülmesi gerektiğini söylemiyorlar. Biz, kendi hesabımıza, bunun bürokrasi tarafından değil, fakat ezilen sınıflar tarafından ve bu da devrim yoluyla demektir, yürütülmesi gerektiğini söylüyoruz. Burada, değişiklikler ve reformlardan söz etmesi halkın düşüncelerini "kirleten" liberaller, bizim aramızdaki temel fark yatıyor. Köle sahipliğinin ilgası için bütün talepleri detaylı olarak zikretmek zorunda olsaydık, bütün ciltleri doldurmak zorunda olacaktık. Sadece daha önemli biçimleri ve serfliğin çeşitlerini zikretmemizin ve genel programın geliştirilmesinde kendi özel taleplerini çizmeyi ve ilerletmeyi çeşitli mahallerdeki komitelerimize bırakmamızın nedeni budur. Trotsky'nin, mahalli taleplere karışamayacağımız hususundaki iması. *Khizani* ve geçici olarak bağlı köylüler sorunu[31] yalnızca mahalli olmadığı için yanlıştır. Üstelik bu tarımsal edebiyatta bilinir.

19
TARIM PROGRAMI ÜZERİNE TARTIŞMADA DÖRDÜNCÜ KONUŞMA
1 (14) Ağustos

Yoldaş Lieber, yalnızca köylü komitelerini sevmediğini ileri sürerek imtiyazı sona eren topraklar üzerine olan cümlenin çıkarılmasını öneriyor. Bu gariptir. Temel sorun-imtiyazı sona eren toprakların köylüleri esaret altında tuttuğu-üzerinde anlaştığımızdan komitelerin teşkili sadece ikinci dereceden bir sorundur ve bütün cümleyi bundan dolayı reddetmek mantıksız olurdu. Köylü komitelerini nasıl etkilememiz gerektiği sorusunu işitmek de gariptir. Sosyal-Demokratların o zaman kongreler düzenlemeyi daha kolay bulacaklarını ve orada her özel durumda nasıl davranılacağına karar vereceklerini umarım.

20
PARTİ TÜZÜĞÜ ÜZERİNE TARTIŞMADA BİRİNCİ KONUŞMA
2 (15) Ağustos

Lenin, kendi formülasyonun desteklenmesinde özellikle onun teşvik edici etkisini vurgulayarak kısa bir söylev verdi: "Örgütlenin!" Parti örgütlerinin yalnızca profesyonel devrimcileri içermesi gerektiği düşünülmemelidir. Her çeşitten, her dereceden, her renkten, aşırı sınırlı ve gizli (örgütlenmelerden-ç.) başlayıp, çok geniş özgür *Lose Organisationen** ile biten en çeşitli örgütlere muhtacız. Bunun Merkez Komite tarafından tasdiki Parti örgütlenmesi için esas bir şarttır.

* Lose Organisationen: (Alm.) Gevşek Örgütlenmeler-ç.

21
PARTİ TÜZÜĞÜ ÜZERİNE TARTIŞMADA İKİNCİ KONUŞMA
2 (15) Ağustos

Herşeyden önce küçük konular üzerinde iki değinmede bulunmak isterim. Birincisi, Axelrod'un "uzlaşmak" için kibar önerisi (alaylı konuşmuyorum) konusunda. Ben farklılıklarımızı asla Parti için bir ölüm kalım sorunu olacak kadar hayati kabul etmediğim için bu çağrıya istekle cevap verirdim. Tüzükteki başarısız bir cümle yüzünden şüphesiz mahfolmayacağız. Fakat sorun *iki* formülasyon arasında seçim yapmak noktasına geldiğinden Martov'un formülasyonunun orjinal taslaktan *daha kötü* olduğu ve, belirli durumlarda, Partiye en küçük zarara sebep *olmayabileceği* kesin kanaatimi kolayca terk edemem. İkinci değinme Yoldaş Brucker'i[32], içerir. Her yere seçimsel ilkeleri uygulamayı dileyen Yoldaş Brucker için benim formülasyonumu, Parti *üyesi* kavramını kesinlikle tanımlayan yegane formülasyonu kabul etmiş olması doğaldır. Bu yüzden Yoldaş Brucker'in benimle aynı fikirde olmasından Yoldaş Martov'un memnuniyetini anlayamıyorum. Güncel gerçeklikte Yoldaş Martov'un Brucker'in söylediğişeylerin aksi ile onun sebeplerini ve kanıtlarım incelemeksizin, kendisini yönlendirmesi mümkün müdür?

Ana konuya gelince, Yoldaş Trotsky'nin, Yoldaş Plekhanov'un temel fikrini tamamiyle yanlış anladığını ve kamtları-

nın bu yüzden sorunun esasmdan kaçındığını söylemeliyim. O, aydınlardan ve işçilerden, sınıf bakış açısından ve kitle hareketinden söz etti, fakat temel bir soruna dikkat edemedi: Benim formülasyonum Parti üyesi kavramım daraltıyor mu yoksa genişletiyor mu? Eğer kendisine bu soruyu sorsaydı, (Martov'un kendi doğru ifadesini kullanarak) onun kavramını ayırd eden şey onun "esnekliği" olduğu için Martov'unki onu geniş tutarken, benim formülasyonumun bu kavramı daralttığını kolaylıkla görmüş olacaktı. Ve Parti hayatının şimdi içinden geçtiğimiz döneminde, karışıklık, tereddüt ve oportünizm'in bütün unsurlarına kapıyı açan şüphesiz ki bu "esneklik"tir. Bu basit ve gözle görülür sonucu çürütmek için böyle hiçbir unsurun bulunmadığı ispatlanmalıdır, fakat böyle yapmak Yoldaş Trotsky'in aklına bile gelmedi. Herkes böyle unsurların pek bol olduğunu ve bunlarm işçi sınıfı içinde de bulunabileceğini bildiğinden bu ispatlanamaz da. Parti çizgisinin kararlılığını ve ilkelerinin saflığını koruma ihtiyacı, şimdi, onun birliğinin yeniden inşası ile, Parti, sayıları Partinin büyümesi ile artacak olan pek çok sayıda kararsız unsurları safları içine alacağı için, özellikle acil hale geldi. Yoldaş Trotsky, Partiden suikastçı olmayan bir örgütlenme olarak söz ederken (pek çok başkaları da bu itirazı ileri sürdü) *Ne Yapmalı?* kitabımın ana fikrini tamamen yanlış yorumladı. O, kitabımda, en gizli ve en özellerinden, nispeten geniş ve "gevşek" *(lose)* örgütlere kadar çeşitli tipte örgütleri kastettiğimi unuttu. O, Partinin, *işçi sınıfının geniş kitlelerinin* bütününün (veya hemen hemen bütününün) Parti örgütlerinin denetimi ve yönetimi altında çalıştığını fakat bütününün partiye ait olmadığını, ve olmaması gerektiğini, işçi sınıfının geniş kitlelerinin sadece öncüsü ve lideri olması gerektiğini unuttu. Şimdi temel hatasının neticesinde Yoldaş Trotsky'nin ne

sonuçlara vardığını görelim. O bize burada, eğer işçiler kitleler halinde tevkif edilmişlerse ve bütün işçiler Partiye mensup olmadıklarını ilân etmeye mecbur olmuşlarsa partimizin gerçekten garip bir parti olacağını anlattı! Tersi olmasın? Garip olan Yoldaş Trotsky'nin kamtı olmasın? O, biraz tecrübe sahibi herhangi bir devrimcinin sevineceği bir şeyi üzüntülü birşey gibi kabul ediyor. Eğer grevlerde ve gösterilerde yer aldıkları için tevkif edilen yüzlerce ve binlerce işçinin Parti örgütlerinin üyeleri oldukları ispatlanmadıysa; bu sadece bizim iyi örgütlere sahip olduğumuzu, az veya çok sınırlı bir liderler çevresini gizli tutma ve mümkün olan en geniş kitleleri harekete çekme görevimizi başardığımızı gösterecektir.

Martov'un formülasyonunun tarafını tutanların yaptıkları hatanın kökü, Partimizin hayatında başlıca kötülüklerden birini sadece umursamazlıktan gelmelerinde değil, fakat onu kutsallaştırmalarındadır. Kötülük; politik hoşnutsuzluğun hemen hemen evrensel olduğu, şartlar çalışmamızı tam bir gizlilik içinde yürütmemizi gerektirdiği ve eylemlerimizin çoğunun kısıtlı, gizli çevreler ve hatta özel toplantılarla sınırlanması gerektiği bir zamanda, bizim için sadece lâfedenlerle çalışanları birbirinden ayırd etmenin aşırı güç, gerçekten hemen hemen imkansız olmasındadır. Dünyada bu iki kategorinin birbirine karıştırılmasının Rusya'daki kadar böylesine sınırsız şaşkınlık ve zarar yarattığı ve yaygın olduğu bir başka ülke daha yoktur. Sadece aydınlar arasında değil, fakat işçi sınıfı arasında da bu kötülükten pek çok acı çekiyoruz ve Yoldaş Martov'un formülasyonu onu kutsallaştırıyor. Bu formülasyon zorunlu olarak *herkesin* ve *her çeşit* (insanın-c) Parti üyesi yapılmasma vesile olur; Yoldaş Martov kendisi, "Evet, eğer böyle istiyorsanız" diye itiraz kaydım

yapmasına rağmen bunun böyle olduğunu kabul zorunda kalmıştır. Fakat bu bizim kesinlikle hoşlanmadığımız birşeydir! Ve Martov'un formülasyonuna karşı muhalefette böylesine hoşgörüsüz olmamızın nedeni kesinlikle budur. İş yapan on kişinin kendilerini Parti üyesi olarak isimlendirmemesi (gerçek işçiler ünvan peşinde koşmazlar!) sadece lâf yapan bir kişinin Parti üyesi olmak hakkı ve fırsatına sahip olmasından daha iyi olurdu. Bu, bana çürütülmez gibi gözüken ve beni Martov'a karşı dövüşmeye zorlayan ilkedir. Parti üyelerine hiçbir hak vermediğimiz ve bu yüzden hiçbir kötüye kullanma olamayacağı itirazı bana yöneltildi. Bu çeşit bir itiraz oldukça savunmasızdır: Bizim ifade etmediğimiz eğer etmedikse, hangi belirli hakları Parti üyesi kullanabilmektedir. Parti üyelerinin hakları üzerinde bir sınırlama olması gerektiğini söyledikse lütfen kaydedin. Bu birinci nokta, ikinci olarak - ve bu ana noktadır - haklara bile bakmaksızın, her Parti üyesinin Partiye (karşı-ç.) sorumlu olduğunu ve *Parti'nin kendisinin her bir üyesine karşı sorumlu* olduğunu unutmamalıyız. Politik eylemlerimizi yürütmek zorunda olduğumuz şartlar açısından, gerçek politik örgütlenmenin şimdiki eksik durumu açısından, bir Parti örgütünün üyesi olmayan kişilere üyelik hakkını bahşetmek ve bir örgüte mensup olmayan kişiler karşısında Partiyi sorumlu yapmak (belki kasten) açıkça tehlikeli ve zararlı olurdu. Yoldaş Martov, bir Parti örgütünün üyesi olmayan bir kişinin mahkemede Parti üyesi olduğunu ilân etme hakkının olmayacağı ama çalışmasını yapabileceği fikrinden dehşete düştü. Bu beni korkutmuyor. Aksine, herhangi bir Parti örgütüne mensup olmadığı halde kendini Parti üyesi olarak adlandıran bir kişi eğer mahkemede uygunsuz davranırsa ciddi zararlar vermiş olacaktı. Böyle bir kişinin örgütün denetimi ve yönetimi altında çalıştığını in-

kâr etmek imkansız-terimin çok belirsiz oluşundan dolayı imkansız - olurdu. Gerçekte - ve bundan hiçbir şekilde şüphe edilemez-"denetimi ve yönetimi altında" sözcükleri *ne denetim ne de yönetim olmayacağı* anlamına gelecekti. Merkez Komite, iş yapan fakat örgütlere mensup olmayan herkes üzerinde asla gerçek denetim uygulamaya muaffak olamayacak. Merkez Komitenin ellerine *gerçek* denetimi vermek bizim görevimizdir. Partimizin kararlılığını, tutarlılığını, saflığını korumuk görevimizdir. Parti üyeliğinin önemini ve ünvanını yükseğe, daha yükseğe ve en yükseğe çıkarmaya çabalamalıyız - ve ben bu yüzden Martov'un formülâsyonuna muhalifim.

22
ISKRA YAZI KURULUNUN SEÇİMİNDE KONUŞMA
7 (20) Ağustos[33]

Yoldaşlar! Martov'un konuşması öylesine gariptiki, kendimi, onun sorunu koyuşuna karşı kesin olarak protestoda bulunmaya mecbur hissettim. İlk plânda, Martov'un ve onun arkadaşlarının seçilecek yazı kurulunda çalışmayı redetmek şeklindeki, yazı kurulu seçimine karşı Martov'un protestosu, *Iskra* Parti organı olarak kabul edildiğinde hepimizin (Martov dahil) söylemiş olduğumuz şeyle açık çelişki içinde olduğunu hatırlatayım. O zaman bize getirilen itiraz böyle bir kabul'ün, yazı kurulunu onaylamadan yalnızca bir isim (Iskra-ç) onaylanamayacağı için manâsız olacağı şeklindeydi; ve Yoldaş Martov'un kendisi itirazcılara, *bunun doğru olmadığını,* onaylanmış olanın belirli bir politik eğilim olduğunu, yazı kurulunun birleşiminin herhangi bir şekilde *önceden kararlaştırılmış olmadığını* ve yazarların seçiminin daha sonra *Tagesordnun'un** 24. Maddesine** göre yapılacağı açıklandı. Yoldaş Martov'un bu yüzden, şimdi, *Iskra*'nın kabul edilişinin sınırlandırılmış olduğundan söz etmeye *hiç hakkı* yok. Yoldaş Martov'un, eski yazı kurulu arkadaşları ol-

* Tagesordung : Gündem-Ed.

** Kongre sırasında 18. madde ile yer değiştirdi-Ed.

maksızın onun üçlüye katılışının kendisinin tüm politik şöhreti üzerine bir bulanıklık saçacağı yolundaki ifadesi, bu yüzden sadece *Politik fikirlerin şaşırtıcı karışıklığın* bir belirtisidir. Bu düşünce şeklini benimsemek kongrenin yeni seçimler düzenleme, herhangi bir şekilde yeni atamalar yapma ve yetkili kurullarının bileşimini değiştirme hakkını inkâr etmektir. Örgütlenme Komitesi böyle bir yaklaşım tarafından yaratılan karışıklığın bir örneğini vermektedir. Biz Örgütlenme Komitesine Kongrenin tam güveni ve minnettarlığını ifade ettik, fakat aynı zamanda Kongrenin, Örgütlenme Komitesinin iş ilişkilerini araştırma hakkı olmadığı fikrini de gülünç bulduk ve Örgütlenme Komitesinin eski yapısının, bu yapının "yoldaşça olmayan" bir değişimi ve istediğim her unsurla *yeni* bir Merkez Komitenin teşkili engel olacağı yolundaki bütün faraziyeleri reddettik. Tekrar ediyorum: Yoldaş Martov'un eski kurulun seçilen *kısmının* hoş görülebilirliği üzerindeki düşünceleri politik fikirlerin aşırı karışıklığını yansıtır.

Şimdi iki üçlü (trio) sorununa geliyorum. Yoldaş Martov, iki üçlü için bütün planın, bir kişinin Yazı Kurulunun bir üyesinin işi olduğunu (gerçekte, onun benim planım olduğunu) ve başka hiç kimsenin bundan sorumlu olmadığını söyledi. Bu iddiayı *kategorik olarak* reddeder ve bunun *açıkça gerçek dışı* olduğunu ilan ederim. Yoldaş Martov'a, Kongreden birkaç hafta önce ona ve Yazı Kurulunun birkaç hafta önce ona ve Yazı Kurulunun bir başka üyesine, Kongrede Yazı Kurulunun serbest *seçimini talep edeceğimi* açıkça anlattım. Bu plandan sadece *Yoldaş Martov'un kendisi* bana *iki üçlü* seçiminin daha uygun bir planını önerdiği için vazgeçtim. Bu-

nun üzerine bu planı kağıt üzerinde formülleştirdim ve *herşeyden önce* onu bana bazı düzeltmelerle birlikte geri gönderen Yoldaş Martov'un kendisine yolladım işte burada, Martov'un kırmızı mürekkeple düzeltmeleri ile birlikte ilk kopya. Daha sonra pekçok yoldaş düzinelerce defa bu planı gördü, onu yazı kurulunun bütün üyeleri de gördüler ve *hiçbir vakit hiçbiri* onu resmen protesto etmediler. "Resmen" dedim çünkü, eğer yanılmıyorsam, bir olayda Yoldaş Axelord planı beğenmediği anlamında bazı özel imalarda bulundu. Fakat açıktır ki bir protesto için yazı kurulu özel bir imadan daha fazla bir şeyleri gereksinir. Kongreden önce bile, yazı kurulunun, Kongrede kollektif bir rapor sunmak gerekli olduğundan, bizim altı kişilik kurulumuzda sık sık ulaşmayı başaramadığımız - kati bir karar alınabilecek şekilde, belirli bir yedinci kişiyi davet etmek resmi kararını benimsenmesi sebepsiz değildir. Ve *yazı kurulunun bütün üyeleri,* altı kişilik kurula sürekli yedinci bir üyenin ilavesinin bizim için uzun zamandan beri sürekli bir ilgi konusu olduğunu *bilirler.* Ve böylece, tekrar ediyorum, iki üçlünün seçimi çok doğal ve planında Yoldaş Martov'un bilgisi ve rızası ile birleştirdiğim bir çözümdü. Ve daha sonra gelen pek çok olayda, Yoldaş Trotsky ve diğerleriyle birlikte Yoldaş Martov, *Iskra* destekçilerinin bir dizi özel toplantılarında, bu iki üçlü seçme sistemini savundular.

Ama, iki üçlü plânının özel niteliği hakkında Martov'un ifadesini düzeltmekte, Martov'un attığımız adımın "politik önemi"nin eski yazı kuruluna uymadığı iddiasını yalanlamaya hiç niyetim yok. Aksine, Yoldaş Martov'la, bu adımın büyük politik önemi olduğunda - ancak Martov'un ona atfettiği

önem değil - tamamiyle ve kayıtsız şartsız aynı fikirdeyim. O, bunun Rusya'daki Merkez Komite üzerinde nüfuz için mücadelede bir yasa olduğunu söyledi. Ben Martov'dan daha ileri gidiyorum. Ayrı bir grup olarak Iskra'nın şimdiye kadar bütün faaliyeti bir nüfuz mücadelesi idi; fakat şimdi daha fazla birşey söz konusu, açıkçası, sadece bu nüfuz için mücadele değil, bu nüfuzun örgütsel sağlamlaştırılması söz konusudur. Bu konuda Yoldaş Martov ve benim *politik olarak* nasıl derinden ayrıldığımızı, bu nüfuzu örgütsel araçlarla sağlamlaştırmaya çabalamış olmamı ve hâlâ çabalamamı *sanki* kendi kazancıma sayıyormuşum gibi, Merkez Komiteyi bu etkileme arzusuyla beni *kınaması* gerçeği gösterir. Görülüyor ki farklı lisanlarda konuşuyoruz! Bütün çalışmalarımız, bütün çabalarımız, nüfuz mücadelesinin tam kazanılması ve sağlamlaştırılmasında değil de aynı eski nüfuz mücadelesi içinde sonuçlanırsa neye yarar? Evet, Yoldaş Martov kesinlikle haklıdır: attığımız adım, şimdi gözlenen eğilimlerden birinin Partimizin gelecekteki çalışması için seçilmiş olduğunu gösteren, şüphesiz *büyük bir politik adımdır.* Ve ben, "Parti içinde bir kuşatma durumu", "belirli kişilere ve gruplara karşı acil yasalar" vs. gibi korkunç sözlerden hiç ürkmüyorum. Kaypak ve kararsız unsurlarla ilişkilerde bir "kuşatma durumu"nu sadece yaratabilmekle kalmamalı fakat yaratmalıyız da ve Partimizin bütün Tüzüğü, şimdi Kongre tarafından onaylanmış olan bütün merkeziyetçilik sistemi, *Politik belirsizliğin* pek çok kaynağına göre bir kuşatma durumundan başka birşey değildir. Belirsizliğe karşı tedbirler olarak ihtiyaç duyulan özel yasalar, Hatta acil yasalardır ve *böyle* yasalar ve *böyle* tedbirler için kati bir temel yaratmakla Kongre takip edilecek politik yönü doğru olarak belirtti.

23
ÖĞRENCİ GENÇLİĞE KARŞI TAVIR ÜZERİNE KONUŞMA
10 (23) Ağustos

"Sahte dostlar" ifadesi sadece gericiler tarafmdan kullanılmaz; liberaller ve Sosyalist-Devrimciler örneklerinden böyle "sahte dostların" gerçekten var olduklarını biliyoruz. Gençliği, farklı eğilimleri ayırd etmelerinin hiç gereği olmadığına ikna etmeye çalışanlarda bu sahte dostlardır. Biz aksine, bütünleşmiş devrimci bir dünya görüşü geliştirmeyi ana görev ve kendilerini örgütledikleri zaman gençliği komitelerimize almayı gelecek için pratik bir görev kabul ediyoruz.

III. BÖLÜM
R.S.D.İ.P.'nin II. KONGRESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1903 Eylülünün ilk başlarında yazıldı.

İlk defa 1927 de Lenin Derlemeleri VI da basıldı.

El yazmasına göre basılmıştır.

R.S.D.İ.P'NİN II. KONGRESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ[34]

Bu değerlendirme yalnızca kişisel malumat için yapılmıştır ve bu yüzden yazarın (Lenin) rızasını almaksızın bunu okumak başkalarının mektubunu okumakla aynı şeydir.

Aşağıdakileri daha anlaşılır yapmak için, ilk önce, birşeyler sezdirmek anlamına gelmesine rağmen, Kongrenin bileşimi hakkında birkaç söz söyleyeceğim. Kongredeki oyların sayısı ellibir idi (birer oylu otuzüç delege, çift oylu dokuz, dokuz da "çift-elliler").[35] Yanılmıyorsam düşünceli ve ihtiyatlı fakat oyu olmayan on delege vardı; yani hepsi elli iki kişi. Bu oyların politik gruplaşması, Kongrenin bütün akışı boyunca ortaya çıktığı gibi, şöyleydi: Beş Bundcu, üç *Raboheye Dyelo* cı (ikisi Yurt dışı Rus Sosyal-Demokratları Birliğinden[36] ve biri St. Petersburg Mücadele Birliğinden), dört *Yuzhny Raboshy'ci* (ikisi *Yuzhny Rabochy* gurubundan ve diğer ikisi de kuvvetli bir ittifakla *Yuzhny Rabochy'nin* yanında yer alan Kharkov Komitesinden), altı kararsız veya terettütte olan (*Bütün Iskra*'cıların isimlendirdikleri gibi "Batak" lar şaka olarak tabiî) ve son olarak, Iskarcılıklarında aşağı yukarı katı ve tutarlı olan otuz üç *Iskra*'cı. Birlikte davrandıklarmdan Kongrede her konuyu karara bağlayan bu otuz üç *Isk-*

ra'cı sırasıyla iki alt-gruba bölündüler-nihaî şeklini ancak kongrenin sonuna doğru alan bir bölünme: yaklaşık dokuz oylu bir alt-grup; "yumuşak veya daha çok kararsız çizgi" nin (veya bazı şakacıların dedikleri gibi kadınsı çizginin, bu sebepsiz değildir) *Iskra*'cılarını adalet orta yol, vs. ye taraftar olan ileride görüleceği gibi) *Iskra*'cıları içeriyor; ve yirmi dört civarındaki oyu ile diğeri; kesin bir çizginin, hem taktiklere göre hem de Partinin merkezi kurumlarının özel bileşimine göre tutarlı *Iskra*'cılığı destekleyen *Iskra*'cıları içeriyor.

Tekrar ediyorum, bu gruplaşma ancak Postfactum olarak yaklaşık kırk oturum yapan! Kongrenin sonuna doğru nihai biçimini aldı ve oldukça açık bir hale geldi ve ben başlangıçta bunun ana hatlarını çıkarırken bunu bekliyordum. Çeşitli ufak konularda (ve bir olayda-daha sonra da söz edeceğim "Dillerin eşitliği" sorunu üzerinde-bir büyük konuda da) oylar seyrek olarak dağılmadığı, bazı delegeler çekingen kaldıkları, gruplar birbirine karıştığı, vb, için bu gruplaşmanın ancak *yaklaşık* sayıda oyla temsil edildiği kaydını da düşmeliyim.

Kongrenin bileşimi, Kongre İçtüzüğünün hükümlerine göre, uygun göreceği kişileri itina ile saptanmış, bir oranda davet etme hakkına sahip olan Örgütlenme Komitesi tarafından önceden belirlendi. Kongrenin kendisi ilk başlangıçta daha sonra onun bileşimiyle ilişkili bütün konuları üzerine alan Credentials Comiteeyi* seçti. (Tırnak içinde söyleyeyim ki bu komitede de, bütün diğer üyeleri ısrarla ele geçirmeye çalışan, onları sabahın üçüne kadar tutan ve hatta *her* konuda "ayrılıkçı fikirlere" giren bir Bundcu vardı.)

Kongre başlangıçta bütün *Iskra*'cıların barışçıl ve uyumlu işbirliklerine şahit oldu; onların arasında daima düşünce ayrılıkları vardı, şüphesiz, fakat bunlar kendilerinin asla politik farklılıklar olarak göstermemişlerdi. Sırası gelmişken, *Iskracı*'lar arasındaki bölünmenin kongrenin büyük politik sonuçlarından biri olduğuna ve konuyu bilmek isteyen herhangi bir kimsenin bu yüzden, bu dağılışla uzaktan ilgili bile olsa bütün olaylar özel bir dikkat göstermesi gerektiğini önceden belirtelim.

Kongrenin başlangıcında oldukça önemli bir olay *Büro*'nun veya *Presidyun*'un seçimi idi. Her oturumda Büro olarak faaliyet gösterecek üç kişiyi kendi aralarından çıkaracak olan dokuz kişiyi seçmek Martov'un işi idi ve o dokuz kişiden biri olarak bir Bundcu'yu bile önerdi. Kongrenin devamı boyunca sadece üç kişi, üstelik "disiplini muhafaza" edecek üç kişiyi seçmek benim işimdi. Seçilen Büro, Plekhanov, ben ve Yoldaş T[37] den (kesin çizgide bir *Iskra*'cı ve daha sonra sık sık söz etmek imkânı bulacağımız bir Örgütlenme Komitesi üyesinden) meydana geliyordu. İşaret edebilirim ki, son isim, *Yuzhny Rabochy*'cilere (aynı bir Örgütlenme Komitesi üyesine) tanınan ancak dar bir sınır içinde seçildi. Büro sorunu üzerinde Martov'la benim aramızdaki farklılık (daha sonraki olayların ışığında önemli bir farklılık) herhangi bir dağılmaya veya çelişkiye yol açmadı; konu her nasılsa, çoğu sorunların genel olarak *Iskra* örgütü içinde ve *Iskra* yazı kurulundan çözüldüğü gibi barışçıl doğal, "gösterişsiz" bir şekilde çözüldü.

---

* Credentials comite: kongrenin kimlerden meydana geleceğini tesbitle görevli komite; Hazırlık komitesi; Hüviyet kartı komitesi; Divan.

Aynı zamanda Kongre'nin başlangıcından, *Iskra* örgütünün (şüphesiz, gizli ve resmi olmayan), Kongre direktifleri konusunda bir toplantısı vardı. Bu toplantı benzer şekilde işini barışçıl ve dostane bir şekilde gördü. Bu toplantıyı, ilk olarak Kongrenin başlangıcında *Iskra*'cıların birlikte uyumlu çalıştığı, ikinci olarak, şüpheli ve tartışabilir durumlarda, Iskra örgütünün yetkililerine (veya ya daha çok, Iskra örgütünün Kongrede hazır bulunan üyelerine) başvurmaya karar verdiklerinden, önemli olduğunu düşündüğüm için zikrettim yalnızca; "bağlayıcı talimatların kaldırılması" kuralından dolayı ve kongrede kendi özgür inançlarına göre oy vermek, herhangi bir örgüte sadakat borçlu olmaksızın herkesin hakkı ve hatta ödevi olduğu için, şüphesiz bu toplantıların kararları bağlayıcı olmamasına rağmen - bu kural bütün *Iskra'cılar* tarafından kabul edilmişti ve pratik olarak *Iskra* örgütünün her toplantısının başında Başkan tarafından yüksek sesle ilân edilmişti.

İlerliyelim. *Iskra*'cılar arasında hepsinin iyi olmadığını ortaya çıkaran Kongredeki ilk olay, son dram (veya traji-komedi?) için "sahneyi hazırlayan" olay meşhur *"Örgütlenme Komitesi olayı"* idi. Bu uzun uzadıya ele alınmalıydı. Bu, Kongre hâlâ kendisini şekillendirmekle meşgul olurken ve İç tüzüğü (ki, sırası gelmişken, kasten veya kazara, hiçbir gecikmeye sebep olma fırsatını asla kaçırmayan Bund'cuların engelleri yüzünden müthiş zaman kaybettirdi) tartışırken meydana geldi. Örgütlenme Komitesi olayının esası (Örgütlenme Komitesinin) bir taraftan, Kongre açılmadan önce bile Kongrede temsil edilmeyi isteyen Borba gurubunun protestosunu reddetmiş olması, ve Credentials Comitee'de de bu kararı desteklemesi, diğer taraftan *Kongre zemininde* aynı Örgütlenme Komitesinin, sınırlı yetkilerle Ryazanov'u da-

vet ettiğini aniden açıklaması idi. Bu olaya göre hadiselerin gidişi aşağıdaki gibi idi.

Kongrenin oturumları başlamadan önce, Martov, Iskra örgütünün ve Örgütlenme Komitesinin belirli bir üyesinin (ki N[38] diye isimlendireceğiz), Örgütlenme Komitesinde, onun Kongreye sınırlı yetkilerle, Martov'un kendisinin bir "dönek"[39] den başka türlü tanımlayamayacağı, belirli bir kişiyi davet etmesinde ısrar etmeye karar verdiğini, bana gizli olarak bildirdi. (Ve bu kişinin bir zamanlar Iskra'ya meylettiği fakat sonunda, bir kaç hafta içinde, zaten tam bir yozlaşma durumunda olmasına rağmen, *Rabocheye Dyelo'ya geçtiği* gerçekti.) Martov ve ben konuyu tartıştık ve (Martov, Yoldaş N'i ikaz ettiği için) bunun Iskra'nın suratına doğrudan bir şamar olduğunu, şüphesiz bilerek, yine de örgüte danışmayı bile zorunlu kabul etmeden, Iskra örgütünün bir üyesinin böyle bir şey yapmaması gerektirdiğinden ikimiz de kızgındık. N, önerisini Örgütlenme Komitesinde gerçekten ileri sürdü, fakat önerisi, "döneğin" bütünüyle kararsız politik karakterini tanımlayan, Yoldaş T'nin kuvvetli protestosu sayesinde red edildi. Martov'un kendisinkinde söylediği gibi, bu olaydan öylesine müteessir olup evvelce arkadaşça kişisel ilişkiler içinde olmalarına rağmen N'le bir daha konuşamaması kayda değerdir. N'nin Iskra'nın tekerine çomak sokma arzusu, Iskra yazı kurulu üzerine Örgütlenme Komitesinden geçen bir kınama oyu'nu desteklemesinde açığa çıkarıldı; katiyetle, çok ufak bir konuyu içeren fakat, yine de Martov'un derin öfkesini uyandıran bir kınama. Üstelik, Rusya'dan (gelen-ç.) aynı zamanda Martov tarafından bana iletilen bilgiler, N'in hesabına, Rusya'daki ve yurtdışındaki *Iskra*'cılar arasında anlaşmazlık söylentileri dolaştırmak eğilimini belirtiyordu. Bütün bunlar Iskra'cıları N'in çok güvenil-

mez olduğuna inandırdı; ve onun doruk noktasında iş buraya geldi. Örgütlenme Komitesi Borba'nın protestosunu reddetti; Credential Comitee'nin (T ve N) toplantısına katılan Örgütlenme Komitesi üyelerinin (N de dahil!!!) her ikisi de Borba'ya karşı benzer şekilde en vurgulu tekimlerle konuştular. Yinede Kongrenin sabah oturumlarından birine ara verildiği sırada, Örgütlenme Komitesi aniden kendi başlarına "pencere kenarında" bir toplantı yaptı ve sınırlı yetkilerle Ryazanov'un davet edilmesini kabul etti! *N onu davet etmek taraftarı idi.* T, üstelik, Kongrenin bileşimi ile ilgili herşeyin, Kongre tarafından özellikle bu amaçla seçilmiş olan Credentials Comitee'ye bırakılmış olduğu göz önüne alınırsa Örgütlenme Komitesinin böyle bir karar almaya hiçbir hakkı olmadığını ilân ederek, şüphesiz, kategorik olarak karşı çıktı. Şüphesiz Örgütlenme Komitesi'nin *Yuzhny Rabochy* üyeleri + Bundcu + N, Yoldaş T yi oyla saf dışı ettiler ve karar yürüdü.

T bu kararı, pek çok *Iskra*'cılar Kongrede zaten açıkça Borba'ya karşı konuştukları ve bu konuda boyun eğmek imkansız olduğu için, Kongrede Örgütlenme Komitesine karşı harekete geçmeyi, şüphesiz oy birliği ile kabul eden (bütün üyeleri değil, fakat Martov ile Zasulich vardı) *Iskra* Yazı Kuruluna rapor etti.

Örgütlenme Komitesi (akşam yemeği arasından sonra) kararını Kongreye bildirdiğinde, Tasarısı gelince, protestosunu bildirdi. Bunun üzerine, Örgütlenme Komitesinin bir Yuzhny Rabochy üyesi T'ye yüklendi ve Örgütlenme Komitesinin bu gerçeği Kongreye açıklamamak (aynen böyle!) kararı almış olması sebebiyle onu disiplini (!) bozmakla itham etti. Doğal olarak, biz (Plekhanov, Martov ve ben) bunda Örgütlenme Komitesine, onu bağlayıcı talimatları yeniden

canlandırmakla, Kongrenin egemenliğini bozmakla vb. itham ederek, şiddetle yüklendik. Kongre bizi destekledi, Örgütlenme Komitesi mağlup edildi, ve bir organ olarak Örgütlenme Komitesini Kongrenin bileşimini etkileme hakkından yoksun bırakan bir öneri benimsendi.

"Örgütlenme Komitesi olayı" böyle idi. İlk olarak, o birçok *Iskra*'cının N'ye politik güvenini nihayet zayıflattı (ve T'ye güvenlerini kuvvetlendirdi); ikinci olarak, *Iskra* eğiliminin halâ hem merkezde ve, sanıldığı kadarıyla Örgütlenme Komitesi gibi süper-Iskra'cı örgütlerde ne kadar sallantılı olduğunu sadece ispat etmedi fakat açık seçik *gözler önüne serdi.* Örgütlenme Komitesinin, Bundculardan başka 1) Kendi özel politikalarıyla *Yuzhny Rabochy*'ciler 2) *"Iskra*'cı olmaktan utanan *Iskra*'cılar", ve sadece birkaç üyesi 3) Böyle olmaktan utanmayan *Iskra*'cıları içerdiği açıklığa kavuştu. *Yuzhny Rabochy*'ciler bu acıklı olayı *Iskra* Yazı Kuruluyla (şüphesiz, özellikle) - *Yoldaş N ile, o zaman böyle yapmak için hiçbir arzunun ifade edilmediğini kaydetmek çok önemlidir* tartışma arzusu gösterdi, Yazı Kurulu onlarla bunu tartıştı ve ben onlara, Kongrenin kesinlikle önemli bir politik gerçeği açıkladığını, yani, Partide *Iskra*'cı olmaktan utanan ve yalnızca *Iskra*'yı bölmek için, Ryazanov'u davet etmek gibi hileler düzenlemeye yetenekli pek çok *Iskra*'cı olduğunu açıkça anlattım. N'in yaptığı bu hileye öylesine kızgındım ki, o komitede Borba'ya *karşı* konuştuktan sonra, Kongrede "yabancı kongrelere katılan yoldaşların, insanların, komitelerde birşey ve Kongre zemininde başka birşey söyledikleri zaman, nasıl daima öfke fırtınaları uyandırdıklarını bildikleri" herkesin önünde ilân ettim. Bund'cular tarafından *"Iskra* kuklaları" olmakla "ayıplanmaktan" korkan ve *yalnızca bu sebeple "Iskra*'cılar" doğal olarak herhangi bir güven telkin edemezlerdi.

Iskra'cıların N'e karşı genel güvensizliği, Martov'un onunla konuyu tartışma girişimi, *N'in "Iskra" örgütünden istifasının ilânıyla* neticelenince hudutsuz ölçüde arttı. Bundan sonra, üyeleri böyle bir istifa ile hakarete uğrayan *Iskra* örgütünde N "olayı" başladı ve örgüt konu üzerinde *dört toplantı* düzenledi. Bu toplantılar, özellikle sonuncusu, *Iskra*'cılar arasındaki dağılma, *bilhassa* Merkez Komitenin bileşimi üzerine, burada kesinlikle şekillendiği için son derece önemlidir.

Fakat, *Iskra* örgütünün bu toplantılarının (ki, bir kere daha tekrar edeyim, bunlar özel ve gayrı-resmi idiler) bir değerlendirmesine girmeden önce, Kongrenin çalışması hakkında birşeyler söylememe izin verin. Bu çalışma, bütün *Iskra*'cıların birlikte çalışması anlamında, hem ilk gündem maddesi (Parti içinde Bund'un durumu) üzerinde ve hem de ikinci (program) ve üçüncü (madde-ç) (Partinin merkez organının onaylaması) üzerinde başlangıçta uyum içinde ilerledi. *Iskra*'cıların birleşik durumları, burada da "kararsızlar" (veya "Batak") ve *Yuzhny Rabochy*'ciler bir kereden fazla, küçük konularda, bütün kararsızlıklarını göstermelerine rağmen, Kongrede büyük ve kararlı bir çoğunluk (Bundcuların pişmanlıkla isimlendirdikleri gibi sözleşmiş bir çoğunluk) sağladı. Tam olarak *Iskra*'cı olmayan unsurların politik gruplaşması Kongrede daha çok açıklıkla göze çarptı.

Iskra örgütünün toplantılarına dönelim. Toplantıların ilkinde, N'in bir açıklamada bulunması, bunu *Iskra* örgütünün hangi üyeleri önünde isterse yapması kendisine bırakılarak, rica edilmesi kararlaştırıldı. Ben bu yaklaşımı, politik konunun (Kongre'de Iskra'cıların N'ye politik güvenlerinin olmayışı) kişisel konudan (N'in garip yönelişinin sebeplerinin araştırılması için bir komisyon görevlendirilmesi) ayrılmış

olacağına dayanarak kesinlikle protesto ettim. İkinci toplantıda, N'in açıklamasını, T hakkında kişisel olarak hiç birşey söylemeye niyetli olmadığını imâ etmesine rağmen, *T'nin bulunmayışı* halinde vermek istediği duyuruldu. Ben tekrar, örgütün üyesi olmayan bir kişinin bir an için bile olsa, tartışacağı şeyin üyenin kendisi olmadığı bir zamanda, bir üyenin çekilmesini isteyebildiği bir açıklamada hazır bulunmayı protesto ve red ettim. Ben bunu, N'nin hesabma değersiz bir manevra ve örgütün suratına bir şamar olarak kabul ettim: N, açıklamanın hangi şartlar altında verilmesi gerektiğine karar vermeyi bile örgüte bırakmayacak kadar ona güvenmiyordu! Üçüncü toplantıda N, hazır bulunanların çoğunluğunu *tatmin edemeyen* "açıklamasını" verdi. Dördüncü toplantıya bütün *Iskra'*cılar katıldı, fakat o, bizzat Kongrede bir dizi önemli olaylara tekaddüm etti.

Herşeyden önce. "Dillerin eşitliği" olayından söz edilmelidir. Bu programın dillere göre eşitlik ve eşit haklar için talebin formülasyonu benimsenmesini ilgilendiriyordu. (Program madde madde tartışıldı ve oylandı. Bundcular umutsuz engellemelerle uğraştılar ve pratik olarak Kongre zamanının üçte ikisi program üzerinde harcandı!) Bu konuda Bundcular, bütün Iskra yazı kurulu, kendi düşüncesine göre, bu cahilce, acaip, saçma formüle fiilen itiraz edince, bazılarını *Iskra'*nın "dillerin eşitliğine" itiraz ettiğine inanmaya yönelterek, *Iskra'*cıların birliğini sarsmaya muaffak oldu. Çılgınca bir mücadele sürüp gitti ve Kongre yarıya, *iki eşit yarıma* (bir kaç eksikle) bölündü: yirmi üç civarında oy (belki 23-25, tam hatırlamıyorum) *Iskra* (ve *Iskra* yazı kurulunun) tarafında ve pek çoğu karşısında idi. Sorun ertelenmeliydi, o (sorun-ç.) Kongrenin *tam oybirliği* ile benimsediği bir formülü bulan komiteye geri gönderildi. Dillerin eşitliği olayı

önemlidir, çünkü bu bir kere daha *Iskra*'cılığın sarsılabilirliğini açıkladı, açıkça ve kesinlikle hepsi *Iskra*'ya karşı olan hem kararsızların (eğer yanılmıyorsam, onların *Batak* diye ve *başka kimse tarafından değil* Martov mezhebinden olanlarca adlandırılmaları bu zamana rastlar) ve hemde *Yuzhny Rabochy*'cilerin sarsılabilirliğini açıkladı. İhtiraslar yükseldi ve *Iskra'cılar, özellikle Martovcular* tarafından *Yuzhny Rabochy'cilere sayısız acı* imâlar sokuşturuldu. Martov'cuların bir "lideri", ara sırasında *Yuzhny Rabochy*'cilerle yumruk yumruğa geldi ve ben (itişmeden korkan Plekhanov'un acil çağrısı ile) oturumun yeniden başlamasını aceleye getirdim. Bu yirmi üç en sadık *Iskra*'cının arasında da Martov'cuların (Yani sonradan Martov'u takip eden *Iskra*'cılar) bir *azınlık* teşkil ettiklerini kaydetmek önemlidir.

Diğer bir olay "Parti Tüzüğünün" 1. Paragrafı üzerindeki mücadele idi. Bu, Kongrenin sonuna doğru, zaten *Tagesordnung*'un beşinci maddesi idi. (Birinci maddede, federalizme karşı bir kararlılık kabul edildi; İkinci maddede, program;

Üçüncü maddede, Iskra Partinin Merkez Organı* olarak benimsendi; Dördüncü maddede, delegelerin raporları dinlendi, yani bir kısmı çünkü-hem kaynaklar ve hem de tahammül tükendiğinden, kongrenin kalan zamanı çok kısa idi; geri kalan kısım bir komiteye bırakıldı.

Tüzüğün 1. Paragrafı Parti üyesini tanımlar. Benim taslağımda verilen tanımlama şöyle idi: "Rus Sosyal-Demokrat

İşçi Partisinin üyesi, onun programını kabul eden ve partiyi hem paraca hemde *Parti örgütlerinin birine şahsen katılışıyla* destekleyen kişidir." Altını çizdiğim sözcüklerin yerine Martov şunu önerdi. *Parti örgütlerinin birinin denetimi ve yönetimi altında çalışma".* Benim formülasyonum Plekhanov tarafından, Martov'un ki yazı kurulunun geri kalanı tarafından

desteklendi (Axelrod Kongrede onların sözcüsü idi). Biz Parti üyesi kavramının, çalışanların sadece konuşanlardan ayıracak, örgütsel kargaşayı bertaraf edecek, Parti üyelerinden meydana gelen fakat Parti örgütleri olmayan örgütlerin var olması anormal ve saçma olanağını vb. bertaraf edecek şekilde *daraltılması* gerektiğini kamtladık. Martov Partinin *genişletilmesi* tarafını tuttu ve geniş bir sınıf hareketinin geniş -yani, yaygın- bir örgütle ihtiyacından vb. söz etti. Görüşlerinin savunulmasında, Martov'un hemen bütün destekleyicilerinin *Ne Yapmalı?* dan aktarmalar yaptıklarını kaydetmek eğlencelidir. Plekhanov, Martov'un Jaures'ci formülasyonunun bu şekilde Partinin içinde fakat onun örgütünün dışında olmak durumunun hasretini çeken oportünistlere kapıları açık bırakacağına işaret ederek, heyecanla Martov'a karşı çıktı. "Denetim ve yönetim altında" dedim ben, Pratikte hiç *denetim ve yönetimsiz* den başka anlama gelmiyecektir. Martov *kazandı:* onun formülasyonu benimsendi (takriben yirmi sekiz oya karşı yirmi üç oyla, veya buna benzer birşey-kesin

---

* Kongre Tageserdnung'unun, benim raporum üzerine, *Örgütlenme Komitesi tarafından* benimsenen ve *Kongre tarafından onaylanan* iki ayrı madde içerdiğini kaydetmek son derece önemlidir. *Madde 3:* "Partinin Merkez Organının kurulması veya böyle birinin onaylaması". ve *Madde 24:* "Partinin merkezi kurumlarının seçimi". Rabocheye Dyelo'cılardan biri (Madde 3 ile ilgili olarak) onaylamakta olduğum üç şeyin ismen ne olduğunu - yazarların kim olması gerektiğini bile bilmiyorduk! - sorduğunda, Martov kürsüye çıktı ve onaylamak için önerilen şeyin, kişilere bakmaksızın, Iskra eğilimi olduğunu ve merkezi kurumların seçimi Madde 24 e göre yapılacağı ve bütün bağlayıcı talimatlar kaldırıldığı için bunun hiçbir şekilde yazı kurulunun bileşimini önceden belirlemiyeceğini açıkladı.

Martov'un bu sözleri (Madde 3 üzerinde, *Iskra'cılar dağılmadan önce)* son derece önemlidir.

Martov'un verdiği açıklama, *Tagesordnung*'un 3 cü ve 24 cü maddelerinin anlamının ortak kavranışı ile tam bir uyum içinde idi.

Madde 3 den sonra Kongredeki Konuşmalarında Martov, fiilen, tekrar tekrar *Iskra* yazı kurulunun *eski* üyeleri ifadesini kullandı.

likle hatırlamıyorum), Bund sayesinde ki, şüphesiz derhal çatlağı sezdi ve "en kötü seçeneğin" benimsenmesini emniyete almayı sağlamak için *beş* oyunun tümünü getirdi. (*Rabocheye Dyelo* delegesi Martov için oy kullanma güdüsünü kesinlikle böyle açıkladı!). Ateşli çekişme ve Tüzüğün 1. Paragrafı üzerindeki oylama bir kere daha Kongredeki politik gruplaşmayı açığa çıkardı ve Bund + *Rabocheye Dyelo*'nun, çoğunluğa karşı *Iskra*'cıların azınlığı desteklemekle herhangi bir konunun *kaderini tayin edebileceğini* gözler önüne serdi.

Iskra örgütünün dördüncü (ve son) toplantısı yapılması, Tüzüğün 1.Paragrafının tartışılması ve oylanmasından *sonra* idi. Merkez Komitenin kişisel bileşimi üzerinde *Iskra*'cılar arasındaki anlaşmazlık şimdiden oldukça açık bir hale gelmiş ve onların saflarında bir dağılmaya sebep olmuştu: Bir bölüm *Iskra*'cı Merkez Komitenin tarafını tuttu (*Iskra* örgütü ve Emeğin Kurtuluşu grubunun erimesi ve *Iskra*'nın çalışmasını tamamlama ihtiyacına göre), diğeri -*Yuzhny Rabochy*'cilerin de (girmesine-ç.) müsaade etmenin ve "kararsız çizgi" nin *Iskra*'cılarının üstünlüğünün tarafını tuttu. Birinci bölüm N'nin adaylığına karşı, diğeri ondan yana idi. Bu onaltılar toplantısının (tekrar ediyorum, şu sınırlı yetkiyle hazır bulunanları içeren, Iskra örgütünün üyeleri) çağrılması, bir anlaşmaya ulaşmanın son girişimi idi. Oylamanın sonucu şöyle idi: N'e karşı dokuz, lehinde dört, geri kalanı çekimser. Azınlık ile savaştan kaçınmaya herşeye rağmen istekli olan çoğunluk, bunun üzerine, bir *Yuzhny Rabochy*'ci (azınlıktan kabul edilebilir) ve azınlığın bir militan üyesini içeren beş kişilik bir uzlaşma listesini önerdi, ki bu arada diğerleri tutarlı *Iskra*cılardı (ki bunların biri - kaydetmek önemlidir - diğer ikisi kavgada yer almaz ve kişilik bakımından kesinlikle tarafsız iken, kavgaya ancak Kongrenin sonuna doğru ka-

tıldı ve bütün niyetleri ve amaçları açısından tarafsızdı). Bu liste için on el kalktı (daha sonra bir daha katılarak onbir etti) ve bir karşı (el kalktı-ç.) (sadece Martov'un ki!) geri kalan çekimserdi! Böylece uzlaşma listesi *Martov* tarafından kazaya uğratıldı. Bundan sonra, her biri bir taraftan iki "militan" liste oya konuldu, fakat hiç biri azınlıktan fazlasını sağlayamadılar.

Ve böylece, *Iskra* örgütünün son toplantısında Martov'cuların *her iki konuda azınlıkta oldukları kanıtlandı;* yine de bir çoğunluk üyesi (yukarıda söz edilen tarafsız üye veya başkan) toplantıdan sonra anlaşmaya ulaşmak için son bir girişimle onlara başvurduğunda, onlar savaş ilân ettiler.

Martov'cuların hesabı açık ve *kesindi*: Bund'cular ve *Rabocheye Dyelo'*cular şüphesiz *kararsız çizgi* nin listesini destekleyeceklerdi, çünkü Kongre oturumlarının yapıldığı ay boyunca, bütün konular öylesine açık hale gelmiş ve bütün kişilikler öylesine açıklıkla şekillenmişti ki Kongre delegelerinin hiç biri, hangisinin daha iyi bir seçenek veya daha ufak bir kötülük olduğuna karar vermekte herhangi bir güçlükle karşılaşmıyacaklardı. Ve *Bund* + *Rabocheya Dyelo* için, şüphesiz, kararsız *Iskra'*cılar daha az kötü idiler ve daima öyle olacaklar.

Onaltılar toplantısından *sonra, Iskra'cılar* kesinlikle bölündükleri ve aralarında savaş ilân edildiğinde, Kongrenin bölündüğü iki partinin toplantıları, yani benzer şekilde düşünen herkesin özel ve gayrı resmi toplantıları başladı. Tutarlı çizginin Iskra'cıları, ilk önce (on altı içinden) dokuz daha onbeş ve nihayet, oyları sayarak *kişileri değil YİRMİ-DÖRT* olarak bir araya geldiler. Bu hızlı artış, adaylar listesinin (Merkez Komite için) şimdiden dolaşmaya başlamış olması ve *Iskra'*cıların geniş çoğunluğunun Martov'cu listeler tara-

fından, bunların gevşekliklerinden dolayı derhal ve sürekli olarak kendilerinden uzaklaştırılmış olmaları gerçeğine dayanıyordu: Martov'un adayları Kongre üzerinde (aldatmacalarla, tutarsızlıklarla, kabalıklar, vs. ile) kesinlikle kötü etki bırakan kişilerdi. İlk planda bu böyle idi; ikinci plânda, *Iskra* örgütü içinde neyin meydana geldiği *Iskra*'cılara açıklandığında, onların büyük kısmı çoğunluğa doğru çekildi ve Martov'un belirli bir politik çizgiye yapışmaktaki yeteneksizliği bazıları ve herkes için gözle görülür hale geldi. Böylece, Merkez Komite adayları listesi için ve (etkisiz ve şekilsiz altı kişilik eski kurulu onaylamak yerine), yazı kuruluna bir üçlü seçmek için yirmi dört oy hızla ve kolaylıkla bir araya toplandı.

Bu zamana kadar Kongre Tüzüğü tartışmayı bitirdi ve Martov ve şrk. bir kere daha (aslında bir kere değil, fakat birkaç defa) *Iskra*'cıların çoğunluğunu *Bund + Rabocheye Dyelo'nun cömert yardımları ile yendiler* - Örneğin, merkezi organların atanması sorunu üzerinde olduğu gibi (bu sorun Kongre tarafından Martov'un çizgileri ile karara bağlandı).

Bu yüzden zayıflatmak yerine Tüzük bir bütün olarak tüm *Iskra*'cılar ve bütün Kongre tarafmdan onaylandı. Fakat genel Tüzükten sonra, Kongre Bund'un tüzüğüne geçti ve Bund'un (Yahudi proletaryasının Parti içinde *yegâne* temsilcisi olarak tanınması) önerisi *üstün* bir çoğunluk tarafından red edildi. Bunun üzerine *Bund'cular Partiden çekilişlerini ilân ederek Kongreden çekildiler.* Martov'cular sadık müttefiklerinin beşini kaybettiler! Yurdışındaki Devrimci Rus Sosyal-Demokratları Birliği, yurtdışındaki *yegane* Parti örgütlenmesi olarak kabul edildikten sonra *Rabocheye Dyelo*'cular da çekildi. Martov'cular diğer iki sadık müttefiklerini kaybettiler! Kongredeki oyların toplamı şimdi, çoğunluğu

(yirmi dört) tutarlı Iskra'cılarınkiler olan kırk dört idi; Martov'cuların *Yuzhny Rabochy*'ciler ve "Batak"la ittifakları ancak yirmi oyla sonuçlandı.

Kararsız çizginin *Iskra*'cıları itaat etmek ihtimali ile yüzyüze geldiler tıpkı kararlı çizginin *Iskra*'cılarının Martov'un Bund ile koalisyonunda kendilerini *yenmeye kalkıştığı* ve gerçekten yendiği zaman söylenmeden itaat ettikleri gibi. Fakat Martov'cular öylesine küstahdılar ki, itaat etmek yerine kavga ve dağılmaya yol açmaya kalkıştılar.

Eski Yazı Kurulunun onaylanması sorununu ortaya çıkarmak bir kavgaya yol açıyordu, çünkü kendi bütünlüğü içinde Merkez Organın bileşimi sorununu iyice *incelemeye* Kongreyi zorlamak için kendisini yalnızca onaylamaya hasretmek yerine yazarlardan birinin bile ricası yeterli olacaktı. Merkez Organ ve Merkez Komitenin seçimlerinde yer almayı *red etmek* dağılmaya doğru bir adımdı.

İlk olarak, Yazı Kurulunun seçimi hususunda. Zaten söz ettiğim gibi, Madde 24 de *Tagesordnung*'un söylediği şey şu idi: Partinin merkezi organlarının seçimi. Ve *Tagesordnung* üzerine benim yorumum[41] *(Kongreden çok önce bütün "Iskra" cılarca* ve Kongrede *bütün delegelerce* bilinen yorum) değersizce şöyle diyordu: Merkez Komiteye üç ve *Merkez Organa* üç kişinin seçimi. Böylece, bir üçlünün seçimi için talebin Yazı Kurulunun kendi içinden doğduğu ve ona yazarlardan *hiçbirinin* itiraz etmediği bütün şüphelerin ötesindedir. Hatta Martov ve bir başka Martov'cu lider, "İki üçlü" için öneriyi Kongreden evvel ve *birçok delegenin* önünde savundular.

Kongreden birkaç hafta önce ben şahsen, Kongrede Yazı Kurulunun *seçimini* talep edeceğimden Starover[42] ve Martov'u haberdar ettim; ben iki üçlünün seçimini, Yazı Kurulu

üçlüsünün *ya* yedi (veya daha fazla) kişi tayin etmesi *ya da* eskisi gibi kalması fikrini (bu sonuncu imkâm özellikle şart koştum) kabul ettim. Starover, üçlünün Plekhanov = Martov + Lenin anlamına geleceğini bile yekten söyledi ve ben onunla *aynı fikirdeydim*-yalnızca bunların liderliğine seçilebileceği her zaman herkes için oldukça açıktı. Bu olaydan sonra üçlüye uygunsuz, boş diye saldırması için insanın, kongredeki mücadeleden sonra kırılma ve gücenme ile harekete geçirilmiş ve de aklını kaybetmiş olması gerekirdi. Eski altılık kurul öylesine başarısızdı ki *tüm üç yılı içinde bir kere bile asla* tam gücüyle toplanamadı. Bu inanılmaz gibi görülebilir, fakat bir gerçektir. Iskra'nın kırkbeş sayısından *hiç biri* Martov veya Lenin'den başka hiç kimse tarafından (yayınsal ve teknik anlamda) hazırlanmadı. Ve *hiç bir zaman* herhangi bir başat teorik yayın Plekhanov'dan başkası tarafından çıkarılmadı. Axelrod hiçbir iş yapmadı (o gerçekten *Zarya*'ya hiçbir katkıda bulunmadı ve *Iskra*'nın tüm kırkbeş sayısına sadece üç veya dört makale bahşetti). Zasulich ve Starover yalnızca yazı verdiler ve tavsiyede bulundular, herhangi bir fiili yayın işi asla yapmadılar. Kimin *politik liderliğe, merkeze* seçilmesi gerektiği, Kongrede, bir aylık oturumdan sonra her delege için gün gibi açıktı.

Eski yazı kurulunun Kongrede onaylanmasını önermek *bir kavga kışkırtmak için aptalca bir girişimdi.*

Bu aptalca idi, çünkü abesti. Eğer altılık kurul onaylanmış olsaydı bile, onun üyelerinden biri (örneğin, ben) onun yeniden gözden geçirilmesini, onun içindeki ilişkilerin incelenmesini talep edecektim ve Kongre yeni baştan konuya girmeyi mecbur edilecekti.

Bu kavga kışkırtmak için girişimdi, çünkü *onaylamama bir hakaret olarak* alınmak zorundaydı sanki yeni bir seçimde hakaret edici birşey yok. Merkez Komite seçildi - neden Merkez Organ da (seçilmesin-ç)? Örgütlenme Komitesinin hiçbir onaylanma sorunu yoktu-neden eski yazı kurulunun

bir onaylanması olmalı?

Ama, doğal olarak, onaylama *talep etmekle* Kongrede bir protestoyu kışkırttılar, protesto bir *hakaret,* bir gücendirme, onları bir *kovma,* seslerini kesme girişimi olarak alındı... Ve şimdi işsiz güçsüzlerin hayallerini besleyen dedikodular üzerine şeytanca hikayeler uydurulmaya başlandı.!

Kongre seçimi,-veya-onaylama konusunu tartışırken Yazı Kurulu salonu terketti. Çılgıncasına ateşli bir tartışmadan sonra, *Kongre eski yazı kurulunu onaylamamaya karar verdi*.*

Ancak bu karar alındıktan sonra yazı kurulunun eski üyeleri salona döndüler. Martov o zaman ayağa kalktı ve arkadaşlarının ve *kendisi*nin adına, "Partide kuşatma durumu" (karşı oy kullanılan Bakanlar için?) ve "özel kişiler ve gruplara karşı" (tıpkı *Iskra* adına Ryazanov'u sokuşturmaya çalışan ve komitelerde birşey Kongre zemininde başka birşey söyleyen kişiler gibi?) "acil yasalar" hakkında her çeşit berbat alçakça sözler söyleyerek seçim taraftarı olduğunu ilân etti.

Ben, seçimlere karşı, resmi Parti organlarında Kongrenin değişiklikler yapmasına karşı protestoya yol açan *politik fikirlerin* bu *inanılmaz karmaşasına* işaret ederek ona cevap verdim.

Plekhanov, Martov ve Lenin seçildiler. *Martov tekrar çekildi.* Koltsov (ki üç oy almıştı) benzer şekilde çekildi. Bunun üzerine Kongre, Merkez Organın Yazı Kurulunun iki üyesini, *uygun bir kişi bulduklarında* bir üçüncüyü birlikte tayin etmelerini emreden bir karar kabul etti.

Bundan sonra, Merkez Komitenin üç üyesinin - *sadece birinin ismi oyların sayımcısı tarafından Kongreye açıklandı*

---

* *Bu olay üzerine bir Martov'cu öyle* bir konuşma yaptı ki bitirdiği zaman bir delege sekreterliğe şöyle seslendi: "Nokta değil, gözyaşı koyun!" Eski yazı kurulunun taraftarlığında özellikle ateşli olanlar en müzmin "Batak"cılardı.

ve Parti Konseyinin[43] beşinci üyesinin seçimi (aynı şekilde gizli oylamayla) geldi.

"Batak" ın bütünü tarafından takip edilen Martov'cular *kendi oy pusulalarını yetkili kişiye vermeyeceklerdi* ve bu hususta Büro'ya yazılı bir ifade vermeyi önerdiler.

Bu uluorta dağılmaya doğru bir adım, *Kongreyi yıkmaya* ve Partinin tanınmasını reddetmeye doğru bir adımdı. Yine de, *Yuzhny Rabochy*'cilerden biri pekçok laf kalabalığı arasında Kongre kararlarının geçerliliğinden *şüphe ettiğini (aynen böyle!)* söylediğinde, utancına yenilerek Martov, *herkesin önünde onların geçerliliğinden hiçbir şüphesi olmadığını ilân ederek* ona itiraz etti.

Maalesef, bu iyi söylenmiş ve sadık sözcükler Martov'un (ve Martov'cuların) eylemleri ve davranışları ile çelişkiye düştü...

Kongre daha sonra tutanakların yayınını bir Tutanak Komitesine havale etti ve taktik sorunlarda onbir karar benimsedi, yani:

1) Gösteriler üzerine;
2) Sendika Hareketi üzerine;
3) Mezhepler Arasında Çalışma üzerine;
4) Öğrenci Gençlik Arasında Çalışma üzerine;
5) Sorguda Nasıl Davranılacağı üzerine;
6) Sendika temsilcileri üzerine;
7) 1904 Amsterdam Enternasyonal Kongresi üzerine;
8) Liberaller üzerine (Starover'in önerisi);
9) Liberaller üzerine (Plekhanov'un önerisi);
10) Sosyalist-Devrimciler üzerine;
11) Parti Edebiyatı üzerine;

O zaman, Kongre kararlarının bağlayıcı olduğunu delegelere hatırlatan kısa bir konuşmadan sonra, başkan Kongreyi kapattı.

Kongreden beri Martov'cuların davranışını, onların Merkez organda işbirliği yapmayı reddedişlerini *(yazı kurulu tarafından bunu yapmaya resmen davet edilmelerine rağmen),*

Merkez Komite'de çalışmayı *reddedişleri* ve boykot propogandalarını dikkate alarak bütün söyleyebileceğim bunun, Parti üyeleri için değeri olmayan, Partiyi yıkmak için insafsız bir girişim olduğudur - ve neden? *Sadece* merkez organların bileşiminden tatmin olmadıkları için, *tarafsızca* söylenirse, onların kişisel hükümleri (hakaret, gücendirme, kovma, sesini kesme, vs. vs.) *küskün kibirliliğin ve ürkütücü hayallerin meyvalarından başka birşey değilken, sadece* bunun* üzerinde ayrıldığımız içindir.

Bu ürkütücü hayaller ve küskün kibirlilik doğrudan doğruya en utanç verici *rezaletlere* yol açıyor ki o zaman, *yeni merkezi organların eylemleri hakkında henüz hiç birşey bilmek veya görmeksizin,* insanlar onların "etkisiz" oluşları hakkında, "demir bir çubukla yöneten" İvan İvanoviç veya "demir elli" İvan Nikiforovich vs[44]. hakkında dedikodular yayıyorlar.

Merkezi organların "etkisiz" olduğunu *onları boykot ederek* kanıtlamaya çalışmak *Parti görevinin* eşsiz örneksiz bir ihlalidir ve hiçbir safsata gerçeği gizleyemez: *boykot partiyi yıkmaya doğru bir adımdır.*

Rus Sosyal-Demokrat hareketi, (çalışma-ç.) çevrelerinden bir partiye, filistenizmden *devrimci görevlerin, gerçekleştirilmesine,* dedikodular ve çevre baskısı vasıtası ile hareket etmekten disipline son zorlu geçişin sancıları içindedir.

Parti çalışmasının ve Sosyal-Demokrat işçi hareketinin çıkarları doğrultusunda *hareket etmenin* değerini bilen herkes Merkezi organların "meşru" ve "sadık" boykotu gibi böyle alçakça safsataları hoşgörmeyi reddedecektir; bir düzine veya daha fazla sayıda kişinin kendileri ve kendi arkadaşları merkezi organlara seçilmemiş olmalarından hoşnut olmadıkları için davanın acı çekmesine ve çalışmaların durdurulmasına izin vermeyecektir; işbirliği yapmamak ihanetiyle boykotlarla, (mali-ç) fonların kesilmesiyle, rezaletler ve uydurma hikayelerle Parti görevlilerinin özel ve gizli baskılara maruz burakılmasına izin vermeyecektir.

* Merkez organlarının bileşimi kastediliyor-ç.

MERKEZ ORGAN YAZI KURULUNUN VE MERKEZ KOMİTESİNİN MUHALEFET ÜYELERİNE BİR MEKTUBUNUN TASLAĞI

Özel konuşmalarda bir anlayışa ulaşmak için pekçok başarısız girişimden sonra, Partinin Merkez Komitesi ve Merkez Organın Yazı Kurulu, temsil ettikleri Parti adına size resmen hitab etmeyi görevleri sayarlar. Yoldaş Martov'un yazı kurulundaki yerini almayı ve *Iskra* da işbirliği yapmayı red etmesi, *Iskra* yazı kurulunun eski üyelerinin işbirliğini reddetmeleri ve pratik çalışmayla ilgili birkaç yoldaşın Partinin merkez kurumlarına karşı düşmanca tavırları, bu, sözüm ona, "muhalefet" hesabına tüm olarak Partiye karşı kesinlikle tabii olmayan bir tavır yaratıyor. Parti çalışmasından pasif uzak duruşları, merkezi Parti kurumlarını "boykot" girişimleri (örneğin, 46. sayısından başlayarak *Iskra*'ya bağışta bulunmaya son vermelerinde ve Yoldaş Blumenfeld'in yayın kurumundan istifasında ifadesini bulduğu gibi), Merkez komitenin bir üyesiyle konuşmakta[45], kendilerini bir "grup" olarak isimlendirmekte, Parti Tüzüğüne karşı koymaktaki inatları, merkezi organların Kongrece onaylanan kişisel bileşimine vahşi saldırıları ve boykotu sona erdirmenin şartı olarak onun değiştirilmesini talep etmeleri bütün bunlar Parti görevleriyle uyuştuğu kabul edilemeyecek davranışlardır. Böyle davranışlar, doğrudan disiplini ihlâl etme eğilimindedir ve Kongre tarafından (Parti tüzüğünde), Parti güçleri ve kaynaklarının yerini tayin etmenin Merkez Komitenin görevi olduğu yolunda benimsenen kararı battallaştırırlar.

Merkez Komite ve Merkez Organın Yazı Kurulu bu yüzden, sözüm ona "muhalefetin" bütün üyelerine Parti görevlerini hatırlatır. Merkezi organların kişisel bileşiminden hoşnutsuzluk, ister kişisel kızgınlığa ister belirli Parti üyelerinin ciddi kabul edebileceği düşünce ayrılıklarına dayansın sadakatsiz davranışlara yol açamaz ve açmamalıdır. Eğer, herhangi bir kişinin fikrince, merkezi organlar hatalar işliyorlarsa, bir Parti üyesi olarak bu hataları tüm Parti üyeliğini tam gözü önünde belirtmek ve herşeyin üstünde onları merkezi organların kendilerine göstermek kendi görevidir. Aynı şekilde, kimden gelirse gelsin, bu çeşit bütün imaları azami dikkatle incelemek Merkez Komitenin ve Merkez Organın Yazı Kurulunun Parti görevidir. Yine de ne Merkez Organın yazı kurulu ne de Merkez Komiteye, sözüm ona muhalefetten hataların herhangi bir açık ve kesin iması veya hoşnutsuzluk ifadeleri ya da herhangi bir konuda anlaşmazlık gelmedi. Yoldaş Martov, merkez organların faaliyetlerinde uzaktan görebildiği bütün bu hataları Partinin önüne, o ancak bu görevde, açık seçik serebilecek olmasına rağmen, Merkez Organın Yazı Kurulundaki ve yüce Parti Konseyindeki yerini almayı bile reddetti.

Merkez Komite ve Merkez Organın Yazı Kurulu, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin kurmuş olduğu kurumların, baskı ve boykotun gayri meşru, gizli (Parti ile ilişkilerde) ve sadakatsiz metodlarla etkilenmesine izin vermeyeceğine kesinlikle emindir. Merkez Komite ve Merkez Organın Yazı Kurulu, Partinin kendilerini değiştirebileceği bir zamana kadar görevlerinde kalacaklarını, ve görevlerini yapacaklarını ve üzerlerine yüklenen görevleri yerine getirmekte hiçbir çabadan kaçınmayacaklarını ilân eder. «Boykot» girişimleri, ne Merkez Organın Yazı Kurulunu ne de Merkez Komiteyi,

Kongrenin isteklerini yerine getirirken takip ettikleri yoldan kıl payı sapmalarına sebep olmayacaktır; böyle girişimler ancak asgari hoşnutsuzluğa ve Parti çalışmasının kişisel branşlarına azami zarara yol açacak ve kendi Parti görevlerini anlamamakta ve onu ihlâl etmekte ısrar edenleri mahkum edecektir.

Ekim 1903'ün ilk günlerinde yazıldı.El yazmasına göre basıldı.
İlk defa 1927 de
Leninden Derlemeler VI.da yayınlandı.

IV.BÖLÜM
YURTDIŞI DEVRİMCİ SOSYAL DEMOKRASİ BİRLİĞİNİN[46]

İKİNCİ KONGRESİ
13-18 (26-31) EKİM, 1903

Ocak 1904 de, Cenevre'de

Tutanaklarınmetnine göre basılmıştır

Yurtdışı Devrimci
Sosyal-Demokrasi Birliği
İkinci Olağan Kongresi Tutanaklarında
basıldı.

1

R. S. D. İ. P.'NİN İKİNCİ KONGRESİ ÜZERİNDEKİ RAPORA ÖNSÖZ NİTELİĞİNDEKİ DEĞİNMELER

13 (26) Ekim

I

Lenin, raporuna giriş niteliğinde bazı değinmeler yaptı. İlk plânda, dedi, ben kongrede kullanılan takma adları muhafaza etmeyi öneriyorum, çünkü onlara alıştım ve benim için her defasında durup delegelerin hangi örgütü temsil ettiklerini düşünmekten daha kolay olacak. İkincisi, söz *yerindeyse,* özel Kongre oturumları aralarında yer alan *Iskra* örgütünün toplantılarına da değinmeyi öneriyorum. Sanırım, bu sırası ile ilk olarak, Birlik Iskra örgütünün yabancı branşı olduğu için, ikinci olarak, *Iskra* örgütü şimdi dağılmış olduğu için ve üçüncü olarak, Parti Kongresindeki olayların gerçek anlamını gözönüne sermek benim için, bu gerçekler olmaksızın daha güç olacağı içindir.

II

Yoldaş Martov *Iskra* örgütünün özel toplantılarına her hangi bir atıfta bulunulmasına, hiç bir tutanağın tutulmadığı sebebiyle karşıdır. Fakat ne henüz Parti kongresinin tutanakları ele geçirilebilmektedir ne de ben onları aktarabilirim. Nihayet, Yoldaş Martov buradadır ve sapılabilecek hataları düzeltebilecektir. Eğer *Iskra*'nın özel toplantılarının konuyla ilgisi varsa, onları daha da geniş dinleyicilerin bilgisine sunacağım. Yoldaş Martov herhangi bir şekilde onları

örtbas edemeyecek. («Oho!») Kimi bu toplantıların dışında tuttuğumu ve kimin onlardan çekildiğini mükemmelen hatırlıyorum ve bu konuda söyleyecek çok şeyim olacak. Şüphesiz, hatalar meydana gelebilir ve her şeyi hafızadan yeniden kuramayacağım. Önemli olan şey politik gruplaşmadır. Alınan her özel oy'un göstereceği şeyin ne olduğunu, şüphesiz, ancak yaklaşık olarak hatırlayabilirim, fakat genel olarak bu benim için tamamen açıktır. Şimdi dağılmış olan *Iskra* örgütü ile ilgisi olan şeyi, şimdiden Partinin ortak endişesi haline gelmiş olan şeyi Birlikten saklamak çalışmanın çıkarına değildir. Tutanaklarda kullanılan takma isimlere gelince, onları (kullanmak -ç.) şüphesiz daha iyi olacaktı fakat ben tutanakları okumadım ve bu yüzden onlardan haberdar değilim.

III

Yoldaş Martov, *Iskra* özel toplantılarının tartışılmasının bizi dedikodu sahasma götürebileceğinden korkuyor. Benim dedikodu sahasına girmeye hiç niyetim yok ve kimin tartışmayı ilkeler düzeyinde tutabileceğini ve kimin karanlık sahalara kaçmak zorunda kalacağını göreceğiz. («Oho»!) göreceğiz, göreceğiz! Ben kendimi Yazı Kurulunun toplantılarına değinmekte tamamen özgür kabul ediyorum ve Yoldaş Martov da aynını yaparsa itiraz etmeyeceğim; yine de Kongre sırasında Yazı Kurulunun böyle bir tek toplantı olmadığını belirtmeliyim.

IV

Raporumun ana gayesi Yoldaş Martov'un bir hata yaptığını göstermektir; fakat onun Yoldaş Plekhanov hakkındaki imasında oldukça farklı birşey sezdim. Parti Kongresinde bir olay üzerine ne söylediğimi hatırlatmama izin verin: «İn-

sanlar komitelerde birşey Kongre zemininde başka birşey söyledikleri zaman genellikle ne kızgınlık fırtınaları yükselmiştir.» Böyle bir davranışı hissettirmek artık tartışılan politik bir tavır değil fakat hakaretimiz sözlere göz yummaktır. P.B Axelrod'un ifadesine göre X. tamamen habersizce uzaklaşmıştır, bunun hiçte böyle olmadığını söylememe izin verin. O kendisi, bana yazdığı mektupta, kendi fikrince bu uzaklaşmayla ilgili çok şey olduğunu ve ilkelerle ilgili fazla birşey olmadığını söyledi. Bundan, ben onun zaten haberdar edilmiş olduğu sonucunu çıkardım. Ve onun isteğine cevap olarak, fikrimce Kongre hakkında birkaç olay üzerinde de ona yazdım.

R.S.D.İ.P'NİN İKİNCİ KONGRESİ ÜZERİNE RAPOR, 14 (27)Ekim

Raporuna başlamadan önce, Lenin, Parti Kongresi sırasında *Iskra*'cılar tarafından düzenlenen özel toplantılardan nereye kadar söz edilebileceği hakkında önceki oturumlardaki tartışmalara değindi. O, Kongrenin dünkü kararının tutanaklara kaydedilmemiş gerçeklere mümkün olduğu kadar az değinmek gerektiğini anlamında yorumladı ve bu yüzden. Iskra örgütünün toplantılarına değinmek (konusunda -ç.) sadece oylama sonuçlarını ele almaya niyet etti.

Bu sunuştan sonra, Parti Kongresinin hemen öncesindeki dönemden söz etmeye devam etti. İşi, Kongreyi düzenlemek olan Örgütlenme komitesinde Iskra'cılar hakimdirler ve onun çalışması *Iskra*'cı çizgi boyunca yürütüldü. Fakat Kongre hazırlıkları ilerlemekte iken bile, Örgütlenme komitesinin tamamıyla bir bütün olmaktan uzak olduğu gözle görülür hale geldi. İlk önce, o, bir Iskra'cılar kongresinin toplanmasını önlemek için yapabildiği her şey yapan bir Bund'cuyu içine aldı; Örgütlenme Komitesinin bu üyesi daima kendi ayrı çizgisini takip etti. Orada iki *Yuzhny Rabochy* üyesi de vardı ve kendilerini *Iskra*'cı kabul etmelerine ve hatta uzun görüşmeler olan konularda *Iskra*'ya bağlılıklarını ilân etmelerine rağmen, tamamıyla *Iskra'cı* olarak kabul edilemezlerdi. Son olarak: Örgütlenme Komitesinin *Iskra*'cı üyeleri bile tamamıyla bir bütün değillerdi; kendi aralarında farklılıklar vardı. Bağlayıcı talimatlar konusunda Örgütlenme Komitesinin kararını zikretmek de önemlidir. Bu sorun Kongreden çok önce ortaya çıktı ve varılan karar bağlayıcı

talimatların kaldırılması idi. Yazı Kurulu da buna taraftarlığını kesinlikle ilân etti. Karar kendisine de uygulandı. Kongrede, Kongre en üst parti yetkili (organı -ç.) olduğundan, hiçbir Parti veya Yazı Kurulu üyesinin, kendisini, temsil ettiği örgüte hiçbir kararla bağlı kabul etmemesi gerektiği kararlaştırıldı. Bu karara göre, Kongre için bir *Tagesordnung* taslağını, Kongreye kendi adıma önermeye karar verdiğim bir yorumla birlikte yazdım. Bu taslağın 23. Maddesi, sayfa kenarında, üç kişinin Yazı Kuruluna ve mümkün olduğu kadar çoğunun Merkez Komiteye seçilmesi gerektiği yorumunu taşıyordu. Bu hususta bir diğer nokta daha var. Yazı Kurulu altı kişiden meydana geldiğine göre, eğer kongre sırasında kurulun bir toplantısını düzenlemek gerekli bulunursa ve oylar eşit olarak bölünürse, yoldaş Pavlovich'in tam oy hakkıyla toplantıya davet edilmesi oy birliğiyle kararlaştırıldı.

Delegeler Kongrenin açılışından çok önce gelmeye başladılar. Örgütlenme Komitesi, onlara önceden yazarlarla tanışma fırsatını verdi. Çok doğal olarak, *Iskra*'cılar Kongrede kendilerini bütün konularda birleşik ve uyum içinde olarak takdim etmek istediler ve bu görüşle delegeler geldikçe onlarla özel konuşmalar yapıldı ve ortak bir görüş ortaya koymak için toplantılar düzenlendi. Bu toplantılarda bazı delegelerin politik yapısı oldukça açık hale geldi. Örneğin, ulusal sorun üzerine bir bildiri okuduğum [47]böyle toplantılardan birinde Madencilik Bölgesinden (gelen-ç.) delege, Polonya Sosyalist Partisi[48] ninkilere benzer görüşler ifade etti ve genel olarak aşırı bir fikir kargaşasını ele verdi.

Kongre öncesinin şartları böyle idi.

Şimdi iki kişi seçilmiş olmasına rağmen, nasıl birlikten (gelen-ç) delege olduğumu açıklayacağım. Bu, iki delege göndermesi gereken, Rusya'daki *Iskra* örgütünden hiç dele-

ge gelmemiş olmasıyla meydana geldi. Bunun üzerine, Kongre açılmadan hemen önce, Birlik delegelerinin ikisinden birinin vekâletini diğerine devretmesi ve eğer Rusyadan seçilmiş bir delege gelirse bu iki vekâletten birinin ona devredilmesi şartıyla kendisinin *Iskra* Örgütünün iki vekâletli delegesi olarak davranmasına karar veren bir *Iskracı*'lar toplantısı yapıldı. Doğal olarak, Birlik tarafından oynanan küçük role göre, hem Martov hem de ben *Iskra'dan* delege olmak istedik. Konuyu kur'a çekerek hallettik.

İlk başlangıç sorunu - Kongre Bürosunun seçimi - Martov'la benim aramda, bazı anlaşmazlıklarm, gerçekten, küçük bir anlaşmazlığın çıkmasına sebep oldu. O, Bundcu'ları bile içeren dokuz kişinin seçiminde ısrar etti. Ben, diğer taraftan, kesin, tutarlı bir politika sürdürmeye yetenekli ve hatta, eğer gerekliyse, «demir eldiven» denen şeyi uygulamaya yetenekli bir Büro seçmemiz gerektiğini düşündüm. Seçilen Büro, Plekhanov, Lenin ve Pavlovich'den meydana geldi.

Beş Bund'cuya ilâveten, Kongrede Yurtdışı Rus Sosyal-Demokratları Birliğinden iki üye* ve hemen daima onlarla birlikte oy kullanan St. Petersburg Mücadele Birliğinden bir delege vardı. İlk başlangıçtan itibaren bu kişiler tutanakları çokca uzattılar. Sadece Kongre İç Tüzüğünün tartışılması inanılmaz miktarda zaman aldı. Partide Bund'un durumu üzerine, sonsuz tartışmalar, sürüp giden birkaç oturum oldu. Benzer gecikmelere Credential Comitee'yi idare eden Bund'cu tarafından yol açıldı. Her defasında engellemeler yaptı, bir tek konuda yalnız olduğum komitenin diğer üyeleriyle anlaşmadı ve sürekli olarak bir «ihtilâflı fikir» kaydetti. Bu çeşit şeylerin Kongreyi uzatmak gibi olduğuna işaret

* Dipnot (5 ve 15)i karşılaştırın- ç.

edince, «Pekalâ, öyle olsun» diye cevap verdi ve her hangi uzunlukta bir komite oturumu için hazır olduğunu söyledi. Kimlik kartlarının tasdiki çalışması gece yarısından çok sonra ancak bitmişti.

Kongrenin açılış gününde de Örgütlenme Komitesinde bir olay oldu. Tanzim ettiği İç Tüzüğe göre, ancak, «mühim Parti şahsiyetleri» Kongreye sınırlı bir yetkiyle davet edilebilirlerdi ve Credentials Comitee Borba grubunun kendisine Temsilcilik verilmesi isteğini reddetti. Örgütlenme Komitesinin iki üyesi Credentials Comitee'nin toplantısına katıldılar ve Borba'nın Kongrede temsil edilmesinin kabülüne kategorik olarak karşı çıktılar. Komitenin sözcüsü Kongreyi bu karardan haberdar ettiğinde, entrika yapmak, her çatlağa yavaş yavaş sokulmak, her yere anlaşmazlık tohumları saçmak, vb. den başka bir şey yapmayan bir grup olarak, Borba'nın bir temsilcinin Kongreye asla davet edilmemesi gerektiğini ilân ettiği «lehte» ve «aleyhte» uzun bir tartışma gelişti. (*Trotsky:* «Neden konuşmacının adım vermiyorsunuz? Onu söyleyen bendim» *P. Axelrod:* «Konuşmacı onun kendi çıkarına olduğunu açıkça düşünemiyor.») Evet, Borba grubundan böyle kabaca söz eden Yoldaş *Trotsky* idi. Bir Borba temsilcisinin Kongreye kabul edilip, edilmemesi hakkındaki bu tartışmanın en yüksek noktasında, gelmekte geciken ve ancak henüz ortaya çıkan *Yuzhny Rabochy* delegelerinden biri, durumun bütün şartlarının kendisine bildirilmesine fırsat verecek beş dakikalık bir ara verilmesini istedi. Ara verildiğinde, Örgütlenme Komitesi üyeleri o zaman ve orada, pencerenin yanında bir toplantı yaptılar. Kongre açılmadan önce bile bazı Örgütlenme Komitesi üyelerinin Yazı Kurulundan belirli bir hoşnutsuzluk gösterdiklerini belirtmeliyim. Örneğin, Bund'cu üye, Yazı Kurulunun Alman Sos-

yal-Demokratların seçim fonuna beşyüz marklık bir bağışı kendisinin ve Örgütlenme Komitesinin adına, birincisinin ikincinin onayını almaksızın göndermiş olduğuna hayli kızgındı. Rusyadaki yoldaşlarla süratli haberleşmenin imkânsızlığı gözönüne alındığında oldukça doğal olan bu masum eylem, Bund'cu tarafından, yurtdışında yaşayan yazarların, rızasını almaksızın Örgütlenme komitesinin ismini serbestçe kullandıkları anlamında yorumlandı. Örgütlenme Komitesinde, yazarların bunun için kınanması yolunda bir önerge bile tartışmaya sunuldu ve geçirildi, çünkü Bund'cular Iskra örgütünün bir üyesi Yoldaş NN tarafından desteklendiler. Martov'a bunu anlattığımda çok hiddetlendi ve bunun «rezilce» olduğunu söyledi. (Martov: «Ben «rezilce» sözcüğünü kullanmadım.») Onun kullandığı tam ifadeyi hatırlamıyorum. Martov, «Konunun burada kalmasına izin vermeyeceğini» de ilâve etti. Ben, kendi hesabıma, olayın büyük bir önemi olmadığına ve hiç birşey söylememenin ve ona hiçbir önem isnat etmemenin daha doğru olacağına onu ikna etmeye çalıştım. Pencere kenarındaki Örgütlenme Komitesi toplantısı bittiğinde, onun bir üyesi olan Yoldaş Pavlovich; Büro'nun diğer iki üyesine, kendisi de Örgütlenme Komitesinin üyesi olan gecikmiş *Yuzhny Rabochy* delegesinin önergesi üzerine, Pavlovich'in kendisine karşı herkesin çoğunluğu ile Örgütlenme Komitesinin, Borba temsilcisi Ryazanov'u Kongreye, sınırlı bir yetkiyle, davet etmeye karar verdiğini, bildirdi. Yoldaş Pavlovich bu karara bütün gücüyle itiraz etti. Ve bağlayıcı talimatlar kaldırılmış olduğundan kendisini, onu Kongrede protesto etmekte özgür kabul etti. Biz Büro üyeleri ve yazarlar ve diğer *Iskra*'cılar da Örgütlenme komitesinin bu kararıyla tecavüze uğradık. Yoldaş NN, sözettiğim Örgütlenme Komitesi üyesi, Credentials Comitee'de Borba temsilcisinin

Kongreye kabul edilmesine karşı kendisi konuşmuştu, yine de şimdi, Örgütlenme Komitesinin bu toplantısında birini davet etmeyi kabul etti. Şimdi Kongreye Ryazanov'u gümrüksüz sokmaya çalışan onun kendisi idi. Böylece tuzağa düşürüldük. Ve var gücümüzle Örgütlenme Komitesinin bu utanç verici kararına karşı dövüşmeye karar verdik. Pekçok delegeler ayaklandılar ve ona muhalefet ettiler. Konu üzerindeki kendi konuşmamda, ben «insanlar komitelerde birşey ve Kongre zemininde başka birşey söyledikleri zaman Avrupa kongrelerinde kopan kızgınlık fırtınalarından» söz ettim. Bunu söylerken kafamda, Iskra örgütünün bir üyesi olan NN vardı. Yoldaş Pavlovich Örgütlenme Komitesinin bu kararına karşı Kongreye protestoda bulununca, *Yuzhny Rabochy* üyesi bunu bir disiplin ihlâli, yıkıcı bir hareket, vb. olarak buldu ve bu davranışından dolayı Kongrenin Yoldaş Pavlovich'i uygun bir cezaya çarptırmasını talep etti. Fakat biz bütün bu tartışmaları bastırmaya muaffak olduk. Örgütlenme Komitesi çoğunluğa yenildi. Kongre Divan'ı atadıktan sonra, bir organ olarak Örgütlenme Komitesinin artık Kongrenin bileşimini etkilemeye hiç bir hakkı olmadığını (belirten -ç) bir karar uygulamaya kondu. Ryazanov'u davet etme önergesi reddedildi.Fakat Kongreden beri bazı *Iskracı*'ların (şunu-ç) sorduklarını duydum: Neden Kongreye bir Borba üyesi kabul edilmedi? (*Deutsch:*«Bunu Kongrenin kendisinde de söyledim») Tamamen öyle, ve diğer sorunlarda da, belirtmek fırsatını bulacağım gibi, Yoldaş Deutsch hiçbir zaman geri kalan *Iskra*'cılarla birlikte oy kullanmadı, örneğin, dillerin eşitliği üzerinde olduğu gibi. Bazı *Iskra*'cılar, Merkez Komitesinin faaliyetlerinin Parti içinde mevcut bütün yalpalamaları ve asli görüşleri yansıtması gerektiği gibi pek garip bir görüşü bile ifade ediyorlardı. Ve Kongrede

bazı kararsız, sallantılı *Iskra'cı*lar aynı ruhla konuştular. Böylece Iskracı olduğunu iddia eden herkesin gerçekten *Iskra*'cı olduğu düşüncesinin oldukça yanlış olduğu ortaya çıkıyor. *Iskra*'cılığın isminden bile utanan *Iskra*'cılar vardır bu bir gerçektir. *Iskra* diye isimlendirmek moda oldu, fakat bu pekçok kişiyi, *Iskra* komitelerin çoğu tarafından önce ne iseler öyle kalmaktan alıkoymadı. Bu güvenilmez *Iskra*'cılar ona büyük miktarda zarar verdiler. Eğer hiç olmazsa açıkça ve dürüstçe döğüşselerdi... Fakat hayır, bunu sinsice,el altından, sahtekârca, gizli usullerle yapıyorlar.

Parti Kongresinin *Tagesordnung*'unun ikinci maddesi Parti programı idi. *Rebocheye Dyelo*nun destekçileri, Bund'cular, Kongre sırasında «Batak» diye isimlendirilen değişik delegeler inanılmaz bir engelleme uyguladılar. Program üzerindeki tartışma bütün tahminlerin ötesinde uzatıldı. Yalnız Akimov birkaç düzine değişiklik önerdi. Her tek sözcük üzerinde, hangi bağlaçların kullanılacağı üzerinde kelimesi kelimesine tartışmalar oldu. Öyle çok değişiklik tartışılmak zorundaydı ki, Program Komitesinin üyesi bir Bund'cu haklı olarak, kimin taslağını, *Iskra* yazarları tarafmdan önerileni mi, yoksa Akimov tarafından önerileni mi gözönüne aldığımızı sordu. Değişiklikler önemsizdi ve önemli herhangi bir değişiklik olmaksızın program benimsendi yine de, tartışmalar takriben yirmi oturum sürdü. Kongrenin çalışmalarının böylesine üretken olmayışı çeşitli karşı-*Iskracı* ve sahte-*Iskra*'cı unsurların sayesinde idi.

Örgütlenme Komitesi olayından sonra Kongrede çıkan ikinci büyük olay, dillerin eşitliği ile veya Kongrede olayla ifade edildiği gibi «dillerin özgürlüğü» ile ilgili idi. (Martov: «Veya eşekleri»*Kahkahalar.*» Evet,ve «Eşeklerin». Konu bu idi. Parti program taslağı, cinsiyet,milliyet, din vs...ye

bakmaksızın bütün vatandaşlar için eşit haklardan söz eder.Bu, Bund'cular için yeterli değildi ve programa, her ulusun kendi dilinde eğitim yapma ve kendi dilini halka hitap etmekte ve devlet kurumlarında kullanma hakkını yazmak istediler. Boşboğaz bir Bund'cu örnekleme yoluyla, devlet hara çiftliklerine değinince, Yoldaş Plekhanov,atlar konuşmadığı için -«sadece eşekler konuşur»* -hara çiftliklerinin bu işle bir ilgisi olmadığına işaret etti. Bund'cular buna gücendiler, açıkca şakanın kendilerini kast ettiğini sandılar.

İlk dağılma belirtileri dillerin eşitliği sorunu üzerinde ortaya çıktı. Bund'culara, *Rabocheye Dyelo*'cılara ve «Batağa» ilâveten bazı *Iskra*'cılar da «dillerin özgürlüğü» lehinde yer aldılar. Yoldaş Deutsch'un bu konudaki oyları, şaşkınlık, öfke ve nefretimizi uyandırdı; bazı durumlarda çekimser, diğerlerinde de bize karşı oy kullandı. Sonunda sorun dostça ve tam ittifakla karara bağlandı.

Genellikle, kongrenin ilk yarısı sırasında bütün *Iskra*'cılar birlikte tavır aldılar. Bund'cular kendilerine karşı bir suikast olduğunu iddia ettiler. Bir Bund'cu Kongreyi bir «sözleşmiş çoğunluk» olarak tanımladı. Cevap olarak, ben tüm Partimizin bir sözleşmiş çoğunluk haline gelebilmesi arzusunu ifade ettim.

Fakat Kongrenin ikinci yarısı tamamıyla değişik bir manzara ortaya koydu.Bu andan itibaren Martov'un tarihsel cephe değiştirmesi başladı. Bizim aramızda gelişen anlaşmazlıklar katiyen önemsiz değillerdi. Bunlar Martov'un hali hazırda ki durumu hatalı değerlendirmelerine dayanıyordu. Yoldaş Martov evvelce taraftar olduğu çizgiden saptı.

* Burada bir kelime oyunu, benzetme yapılıyor. İngilizce metinde kullanılan kelime «ass» dır.Hem eşek merkep vb. hem de ahmak insan anlamına gelir -ç.

Tagesordnung'un beşinci maddesi Tüzük idi. I. Paragraf üzerinde Martov'la benim aramda bir tartışma daha komitede ortaya çıkmıştı. Ben bir Parti üyesinin, Parti programını kabul eden, Partiyi paraca destekleyen ve onun örgütlerinden birine mensup olan bir kişi olarak tanımlamasını önerirken, Martov, ilk iki şarta ilaveten, bir kişinin Parti örgütlerinden birinin denetimi altında çalışmasının yeterli olduğunu düşündü. Ben kendi formülasyonum üzerinde ısrar ettim ve Parti üyesinin farklı bir tanımını, merkeziyetçilik ilkesinden ayrılmaksızın benimseyemeyeceğimizi belirttim. Bir Parti örgütüne mensup olmayan bir kişiyi Parti üyesi olarak tanımak, Partinin tüm denetimine karşı olmak anlamına gelecekti. Martov burada,*Iskra*'nın ilkelerine bütünüyle zıt olan yeni bir ilkeyi sunuyordu. Onun formülasyonu Partinin sınırlarını genişletti. O bunu, Partimizin kitlelerin partisi olması gerektiğini söyleyerek haklı göstermeye çalıştı. Onun yaptığı şey kapıyı her çeşit oportünist'e açmak, Partinin sınırlarını onlar bulanıklaşıncaya kadar genişletmek idi. Çalışmak zorunda olduğumuz şartlar altında bu çok tehlikeli idi, çünkü bir devrimci ile bir geveze arasıda çizgi çekmek çok güçtür; bu «Parti»kavramının daraltılmasını zorunlu kıldı. Martov'un hatası, kongrede bile hazır bulunanların üçte birinin tamamen entrikaya düşkün oldukları gözle görülür hale geldiğinde, Parti'nin kapısını her maceracıya ağzına kadar açması idi. Bu olayda Martov bir Oportünist gibi davrandı. Onun formülasyonu Tüzüğe, yanlış uyumsuz bir kayıt düşürdü: Her Parti üyesi bir örgütün denetimi altında olmalıdır, öyleki Merkez Komite her tek üyeyle ilgilenebilsin. Benim formülasyonum örgütlenme için bir dürtü sağlıyordu. Yoldaş Martov, bence, yüksekte çok yüksekte durması gerekirken «Parti üyesi» kavramını basitleştiriyordu. Martov *Raboche-*

ye Dyelo, Bund ve «Batağın» desteğini aldı ve onların yardımı ile Tüzükte kendisinin I.Paragrafının benimsenmesini sağladı.

Daha sonra Martov, kendisi hakkında «bozucu dedikoduların» dolaştırıldığını söylemeye başladı. Fakat, Martov'un kimlerle kendisini ittifak içinde bulduğuna işaret etmekte,saldırgan hiç birşey yoktu. Kendini Yoldaş Brouckere ile ittifak içinde bulduğum zaman bende benzer bir sitemin hedefi idim. Ve Martov bana: «Bak, seninle birlikte kim oy veriyor» diyen bir mektup gönderdiğinde hiç gücenmedim. Doğru, benimBrouckere ile ittifakım geçici ve rastlantısal bir (ittifak -ç.) idi, oysa Martov'un Bund ile ittifakı sürüp giden bir (ittifak -ç.) olarak ortaya çıktı. Ben Martov'un formülasyonuna karşıydım, çünkü o *Vermuspfung** anlamına geliyordu. Martov'u ve onu takip eden hasımlarımızı, onun hatasının ortaya koyduğu belagatli hayallerden dolayı ikaz ettim. Ama en tehlikeli şey Martov'un batağın içine yerleşmesinde, kazara böyle yapmasında değil fakat ondan çıkmak için hiç bir girişimde bulunmamasında fakat gittikçe daha derine batmasında idi. Bund'cular şimdi duruma hakim olduklarım hissettiler. Ve Parti Tüzüğüne damgalarını vurdular.

Kongre'nin ikinci yarısında da, sözleşmiş bir çoğunluk şekillendi, ancak o şimdi Martov'cular artı «Batak» artı *Rabocheye Dyela* ve Bund sözleşmiş çoğunluğun bir koalisyonundan meydana geldi. Ve bu sözleşmiş çoğunluk *Iskra*'cılara karşı çıktı. *Iskra*'cıların kendi aralarında çekiştiklerini gören bir Bund'cu şöyle dedi: «Liderler birbirleriyle kavgalıyken dalaşmak hoş oluyor.» Olaylar onların lehine iken Bund'un neden çekilmesi gerektiğini anlayamıyorum. Onlar gerçekten duruma hakimdiler ve arzularına bolca nail olabi-

* Batağa batmak -Ed.

lirlerdi. Büyük ihtimalle, bağlayıcı talimatlar elde edebilirlerdi.

Tüzüğün 1. Paragrafı bu yolla bozulduktan sonra kırılan potayı mümkün olduğu kadar sağlam, çifte düğümle bağlamalıydık. Doğal olarak, bize karşı entrikalar çevrilmesinden, hayal kırıklığına uğratılmaktan korkmaya başladık. Bu yüzden merkezi organlara karşılıklı seçimi sunmak zorunlu idi, öyleki parti onların eylem birliğinden emin olsun. Bunun üzerinde de bir mücadele gelişti. Olaylar öyle düzenlenmeliydi ki Üçüncü Kongreye giden dönemde, Örgütlenme Komitesinde olan şeylerin bir tekrarıyla karşılaşmayalım. Tutarlı, dürüst bir *Iskra*'cı kabine biçimlendirilmeliydi. Bu noktada biz tekrar yenildik. Merkezi organlara karşılıklı seçim üzerindeki öneri oylanarak reddedildi. «Batak» tarafmdan desteklenen Martov'un hatası her zamankinden daha fazla göze çarpacak şekilde ortaya çıktı. Bu andan itibaren koalisyon kesin olarak biçimlendi ve yenilgiyi göze alarak, tüfeklerimizi iki misli barutla doldurmalıydık. Orada Bund ve *Rabocheye Dyelo* kongrenin kaderini tayin eden oylarım topladılar. Bu, ortaya çıkan sert, daha acı bir mücadeleye sebep oldu.

Şimdi *Iskra* örgütünün özel toplantılarına geçeceğim. Bunlarla biz en başta Merkez Komitenin bileşimini tartıştık. *Iskra* örgütünün toplantılarının her dördünde de, hiç kimse NN'yi gözden düşüren birşeyle suçlamadığı için terimin kelime anlamında değil, fakat onun *Iskra*'cı bir kabinenin üyesi olmaya uygun olmadığı anlamında, hakkında bir bölüm *Iskra*'cının politik güvensizliğin oylanmasını istedikleri Yoldaş NN konusu üzerinde tartışmalar vardı.Son toplantıda, onaltıların son toplantısında, dokuz kişi NN'ye karşı, dört kişi lehinde oy verirken,geri kalanı çekimser kaldı. Bu toplantıda

da, kabinemize şimdi kimin dahil edilmesi gerektiğini tartıştık.

Martov ve ben farklı «üçlüler» önerdik; onlar üzerinde anlaşamadık. Kongrede oyları dağıtmak istemiyerek, bir uzlaşma listesi önermeye karar verdik. Her ayrıcalığı tanımaya hazırdık: Ben iki Martov'cuyu içeren bir listeyi kabul ettim. Azınlık bunu reddetti. Fazladan, bir *Yuzhny Rabochy* delegesi, Martov'cu listeye dahil olmayı kabul ederken bizim listemize dahil olmayı reddetti. Merkez Komite sorununa karar veren *Yuzhny Rabocky* - Dışardan bir unsur-idi Iskra'cıların dağılmasından sonra, destekçilerimizi bir araya toplamak zorundaydık ve etkin bir ajitasyona başladık. Bund'un beklenmedik çekilişi bütün durumu tersine çevirdi. Onun çekilişiyle tekrar bir sözleşmiş çoğunluk ve azınlık meydana geldi. Biz şimdi çoğunlukta idik ve istediğimiz kişilerin Merkez Komitesine seçimini emniyete aldık.

Dağılmaya yol açan şartlar böyleydi. Kongrede, benim yazarların seçilmesi üzerinde ısrar edeceğimi bilirken, *Iskra*'nın altı yazarının hepsinin onaylanması sorununu çıkarması Martov'un fazlasıyla nezaketsizliği idi. Bu yazı, kurulu seçiminin, tek tek yazarlara güvensizliğin bir ifadesi şekline dönüştüğü anlamına geldi.

Seçimler Cumartesi saat beşte sona erdi. Bundan sonra önerilerin tartışılmasına geçtik. Bunun için sadece birkaç saatimiz kalmıştı. «Batak» tarafından sebep olunan gecikmeler ve engellemeler sayesinde, pek çok önemli maddeler *Tagesordnung*'dan çıkartılmak zorunda kaldı;örneğin bütün taktik sorunları tartışmak için yeterli zaman kalmamıştı.

Öneriler üzerinde Kongre, öylesine uyuşmuştu ki, yatıştırıcı bir havanın geliştiği izlenimini edindik; bize Martov, devlet sorunu üzerine çıkan anlaşmazlıkları ortaya çıkarmaya-

cak gibi göründü. *Yuzhny Rabochy*'cilerden biri seçimlerin geçerliliğini şüpheyle karşılarken, o azınlığın bütün Kongre kararlarını kabul ettiğini bile söyledi.Bütün öneriler sakin ve dostça bir hava içinde geçti;farklılıklar yanlızca Starover'in liberaller hakkındaki önerisi üzerinde çıktı. O belirsizdi ve o da oportünizmle damgalandı; ona karşı dövüştük ve aynı konu üzerinde ilâve bir önerinin benimsenmesini sağladık.

Herhangi birinin Kongreden edindiği izlenim, bizim entrikaya karşı savaşmak zorunda olduğumuz idi. Doğal olarak (varılan -ç) yargı şöyle idi: «Tanrı bizi böyle arkadaşlardan korusun!»yani sözüm ona - Iskra'cılardan, Martov bu durumu anlamakta tamamiyle başarısızlığa uğradı. O,kendi hatalı durumunu bir ilke (derecesine -ç.) çıkardı. Onun, çoğunluğun bir «kuşatma durumu»nu kurumlaştırdığı iddiası apaçık bir şekilde Partinin gerçek ihtiyaçlarına karşı düştü. Daha etkili olmak için çalışmak uğruna engelleyici unsurları bertaraf etmek ve Partiye zarar vermelerini imkânsız kılmak zorunlu idi; ancak bu yapılmış olursa gelecek Kongredeki çalışmamız verimli olabilirdi. Partinin merkezi organları arasında tam bir birlik kurmak zorunluluğunun nedeni budur.

Kongrenin birinci yarısı ikincinin tamamen zıttıydı. Bir bütün olarak kongrenin belli başlı, büyük konuları şu dördü idi: 1) Örgütlenme Komitesi olayı; 2) Dillerin eşitliği üzerine tartışma; 3) Tüzüğün 1. Paragrafı üzerine tartışma; 4) Parti merkezi organlarına seçilme mücadelesi.

Kongrenin birinci yarısında Martov bizimle birlikte, Örgütlenme komitesi, Bund, *Rabocheye Dygelo* ve «Batak»a karşı durdu; İkinci yarısında kazara batağa oturdu. Şimdi Kongreden sonra, bu kazara Versumpfung, gerçek bir Versumpfung'a dönüşüyor. *(Alkışlar.)*

3
MARTOV'UN RAPORU HAKKINDA BEYANAT
15 (28) Ekim[40]

Alçakça bir mücadele yöntemine karşı, Martov'un, Starover'in ve benim aramızdaki özel konuşmaları rapor etmekte kimin yalan söylediği veya entrika çevirdiğini Martov'un sorusuna karşı en kesin şekilde itiraz ediyorum. Bunun, özel konuşmaların nasıl gerçekten yeniden yaratıldığı hakkındaki cevaplanamaz soruyu ortaya çıkarmaya tenezül etmeyeceği yolunda Martov'un dünkü ifadesiyle apaçık şekilde çeliştiğini belirtmek isterim! Martov'un özel konuşmaları *en question** değerlendirmesinin *bütünüyle yanlış* olduğunu ilan ediyorum. Herhangi bir hakem kararıyla halletmeyi kabul ettiğimi ve eğer, o, beni, Partideki sorumlu bir görev taşımakla uyuşmayan şekilde davranmakla suçlamayı seçerse Martov'u buna (hakem kararına -ç) davet ettiğimi ilan ediyorum. Bunun, dobra dobra hiçbir sarih ithamda bulunmayan, fakat yanlızca karanlık imalarda bulunan Martov'un ahlaki bir görevi olduğunu - Bütün Partinin önünde açıkça ve kendi imzasıyla ithamlarını yapmak cesaretini bulmasının kendi görevi olduğunu ve Partinin Merkez Organının Yazı Kurulunun bir üyesi olarak, bütün Yazı Kurulu adına, ona *bütün* ithamlarını içeren bir broşürü derhal *basmasını* önerdiğimi ilân ediyorum. Martov, bunu yapmayı beceremekle bütün istediğinin, Partinin ahlâki temizlenişi değil Birlik Kongresinde bir kavga olduğunu ispat edecek.

* En question: (Fr.) soru olarak, sorun olarak -ç. Versumpfung: (Alm.) Batağa batmak -ç.

4
BİRLİĞİN TÜZÜĞÜ ÜZERİNE KONUŞMA
17 (30) Ekim

Başlıca bir konu üzerinde, yani esas konuşmacının, Birliğin kendi Tüzüğünü düzenlemekle özerk olduğu fikri üzerinde duracağım. Bu fikrimce, Parti Tüzüğünün 6. Paragrafına göre Merkez Komite, komiteleri örgütlenme hakkını üstlendiği, Birlik için Tüzüğü düzenliyebilecek yegane organ olduğu için; örgütlenme herşeyden önce Tüzük düzenlemek anlamına geldiği için kesinlikle yanlıştır. Ve Merkez Komite Birliğin tüzüğünü onaylayıncaya kadar, Birlik hiçbir tüzüğe sahip olmaz. *Özerklik* fikri, Parti tüzüğüne karşı çıktığı için kesinlikle burada uygulanamaz. Bir kere daha kesinlikle vurgulayayım ki, Merkez Komite tarafından onların onayını beklerken Birliğin hiçbir tüzüğü olmaz. Birliğin Parti Kongresi tarafından onaylanmış olmasına gelince, bu onun eylemlerinin kabulü (anlammda -ç) değil, fakat daha ziyade, diyebilirim ki, bütün kusurlarına rağmen (olmuştur -ç) - yalnızca onun ilkelerdeki tutarlılığından dolayı.

VERİLMEMİŞ BİR BEYANAT
29 Ekim 1903

Yoldaşlar

Dün (28 Ekim) Kongrenin oturumundan çekildim, çünkü Martov'un histerik haykırışlarıyla bütün rezalet -severleri hoşnut etmek için üstlendiği ve ortaya koyduğu, alçakça gevezelikler, dedikodular ve özel konuşmaların bir araya toplandığı (bu yerde -ç) bulunmayı çok tiksindirici buldum. Doğrulanamayacak olan ve herhangi bir kişiyi partililerden hangisinin konuşmalar hakkında *yalan söylediğini* merak etmeye götüren özel konuşmalara böyle atıfların uygunsuzluğu hakkında evvelki gün bu aynı Martov'un belagatla konuşması sanki kendi kendisiyle alay etmesi gibiydi. Meşhur üçlü konusunda meşhur özel konuşmayı rapor etmekte, *hangimizin* benim mi yoksa onun mu, *yalan söylediğini* anlatmaya beni histerikçe zorlarken Martov'un içine girdiği tıpkı böyle yakışıksız bir davranıştı.

Kimin yalan söylediğini sorarak bu kavga kışkırtma yöntemi, ancak kavga çıkarmak için bahane arayan bir kabadayıya veya histerik bir zifte sarılan ve davranışlarının anlamsızlığını tartmaktan aciz bir adama yaraşır. Belirli politik hatalarla itham edilmiş bir politik lider için böyle bir yöntem kullanmak, onun başka savunma aracı kalmadığını ve onun politik farklılıklar düzeyinden kavgacılığın ve rezaletlerin sefil düzeyine indiğini şüphe götürmez bir şekilde kanıtlar.

Şimdi ortaya çıkan sorunun; özel konuşmalara dayanan *kanıtlanamaz* ithamlar savuran bu kabadayı ve kavgacının hilelerine karşı hangi savunma araçlarının kullanılabileceği-

dir? «Kanıtlanamaz» ithamlar dedim, çünkü tabiatları gereği hiçbir kaydın tutulmadığı özel konuşmalar *bütün* kanıt imkanlarını engeller ve onlara dayandırılan ithamlar yanlızca bütün çekimleriyle «yalan» sözcüğünün tekrarlanmasına yol açar. Böyle tekrarlamalar sanatında Martov dün gerçek bir ustalık derecesine ulaştı ve benim onun örneğini takip etmeye hiç niyetim yok.

Dünkü beyanatımda zaten *bir* savunma aracı belirttim ve kategorik olarak onun üzerinde ısrar ettim. Yalan söylemek, entrika çevirmek, vs vs. hakkından sonsuz ve sayısız karanlık imalar biçiminde sürdürülen söylevinde bana karşı bütün ithamlarını ortaya koyan bir broşürü derhal basmaya hasmımı davet ediyorum. Hasmımım, bütün ithamlarını, kendi imzası altında *bütün* Partinin önüne getirmesini *talep ediyorum,* çünkü o, Parti Merkez Organının Yazı Kurulunun bir üyesi olarak benim şöhretime çamur attı ve belirli kişilerin Partide sorumlu görevler almalarına izin verilmeyeceğini söyledi. Kavgalar ve rezaletin yaygın şekilde açığa vurulması-oldukça kesinlikle biliyorum-Parti önünde benim en iyi savunmam olacağı için hasmımın bütün ithamlarını yayınlamayı üstüme alıyorum. Tekrar ediyorum ki, eğer hasmım benim teklifimi savsaklarsa bu, onun ithamlarının karanlık imalar, ya bir alçağın iftiracı arzularının veya budalaca hareket eden bir politikacının histerik sorumsuzluğunun ürününden başka bir şey olmadığını kanıtlayacaktır.

Ama, bir başka dolaylı bir savunma aracına sahibim. Dünkü beyanatımda, Martov'un özel konuşmayı *en question*-değerlendirişinin bütün olarak yanlış olduğunu söyledim. Sadece *kanıtlanamaz* iddiaların beyhudeliği ve faydasızlığından dolayı tekrar buna girmiyeceğim.

Fakat bırakın, dün Martov'un eline verdiğim ve onun kongreye okuduğu «belge» üzerine herkes düşünüp taşınsın. Bu belge, Kongre için Program ve benim onun üzerindeki yorumum, «özel» konuşmadan sonra yazılan, *benim tarafım-*

dan Martov"a gönderilen ve onun tarafından kendi değişiklikleriyle bana geri yollanan bir yorum idi.

Bu belge **söz** *götürmez şekilde* bizim konuşmamızın özünü temsil eder, ve Martov'un ithamlarının ne kadar rezilce olduğunu kanıtlamak için yalnız onun tam metnini tahlil etmeliyim. İşte tam olarak metin:

Madde -23 [Kongre Tagesordnung'unun] *«Partinin Merkez Komitesinin ve Merkez Organ Yazı Kurulunun seçimi.»*

Benim yorumum: «Kongre, Merkez Organın Yazı Kuruluna üç ve Merkez Komiteye üç kişi seçecektir. Bu *altı kişi birlikte,* eğer gerekliyse, üçte iki çoğunlukla Merkez Organın Yazı Kuruluna ve Merkez Komiteye oylamayla ilave üyeler tayin edecekler ve Kongreye bu hususta rapor sunacaklardır. Rapor Kongre tarafından onaylandıktan sonra, sonraki tayinler Merkez Organın Yazı Kurulu ve Merkez Komite tarafından ayrı ayrı yerine getirilecektir.»

Martov, bu düzenin *yanlızca* altılık Yazı Kurulunu genişletmek için benimsendiğini iddia etti. Bu iddia, *doğrudan doğruya* «eğer gerekliyse» sözleriyle çelişti. Açıkça, daha o zamandan, onun gerekli olmayabileceği olanağı düşünüldü. Üstelik, tayin için altı kişiden dördünün rızası gerektiğinden, Yazı Kurulunun *yazar olmayanların rızası olmaksızın,* en azından Merkez komitenin bir üyesinin rızası olmaksızın *genişletilemeyeceği* açıktır. Sonuç olarak, Yazı Kurulunun genişletilmesi, kişiliği o zamandan (altı hafta değilse, bir ay, Kongreden önce) orada ancak çok müphem şekilde tahmin edilebilecek olan bir kişinin rızasına bağlı kılındı. Sonuç olarak, o *sıralarda* Martov'un da altılık Yazı Kurulunu, o zaman teşkil edildiği gibi, seçilmiş üçlünün genişletilmesi konusunda karar verici sesin *yazar olmayan* birine ait olması, aynı zamanda seçilmesi gerektiğinden, *daha ileri bağımsız mev-*

cudiyetini (kurmakta-ç) yeteneksiz kabul etti. Martov'da eski Iskra Yazı Kurulunu, Parti Merkez Organının Yazı Kurulu şekline, dışarıdan, yazar olmayanların yardımı olmaksızın dönüştürmeyi imkansız kabul etti.

İlerleyelim. Eğer *o yalnızca* altılık kurulu genişletme sorunu olsaydı bir üçlüden söz etmenin ne anlamı olacaktı? İttifakla tayin, bir yetkili çoğunluk tarafından tayin için vekalet etmek yeterli olacaktı. Aslında, genel olarak Yazı Kurulu hakkında konuşmanın hiç anlamı yoktur, genel olarak Parti kurumlarına veya özel olarak merkezi Parti kurumlarına tayinden söz etmek yeterli olacaktır. Sonuç olarak, bunun basitçe bir genişletme düşüncesi olmadığı açıktır. Altılık kurulu *genişletmek* için, onu ilk başta *üçe indirmenin* çekici kabul edildiğni görerek, mümkün bir genişletmenin yoluna çıkan eski Yazı Kurulunun bir üyesi *değil, fakat belki iki, veya hatta üç* üyesi olduğu eşit ölçüde açıktır.

Son olarak, «ilave üyelerin» takdimi, yani şimdi kongre tarafından benimsenen Parti Tüzüğünde olduğu gibi ve Martov ve benim birlikte yukarıda aktarılan gündemin 23. Maddenin yorumunda yazdığımız ilk planda düşünüldüğü gibi, merkezi organların genişletilmesi işlemini mukayese edin. İlk plana göre, ikiye karşı dört (kişinin-ç) rızası *(Merkez Organın yazı kurulunun* ve Merkez Komitenin genişletilmesi için), şimdiki Tüzük, son tahlilde, *ikiye karşı üç* (kişinin-ç) rızasını gerektirirken, merkezi organlara tayin hakkında karar vermekte nihai yetkili şimdi Konsey olduğu için ve eğer yazarların ikisi artı Konseyin bir diğer üyesi yazı kurulunu genişletmek isterlerse sonuç olarak (bunu-ç) üçüncünün arzusuna karşı yapabilecekleri için gerekli bulundu.

Bundan dolayı, Yazı Kurulunun bileşiminde bir değişikliğin (diğer yazarlardan herhangi birinin herhangi bir itirazı olmaksızın, Martov ve benim tarafımdan) Kongreden çok önce tasarlandığı ve bu değişikliğin herhangi bir üyenin veya muhtemelen Yazı Kurulunun iki veya üç üyesinin rıza veya arzularına bakılmaksızın başarılması gerektiğinden (kesin bir belgenin kesin anlamından) en ufak bir şüphe duyulamaz. Herhangi birisi bu yüzden, altılara bağlanmış olan gayri resmi bağlayıcı talimatlar hakkında, takımı bir arada tutmanın önemi hakkında ve Martov'un söylevinde pek bol bulunan böyle diğer bahaneler hakkındaki alçakça konuşmalara şimdi ne kadar geçerlilik isnat edildiğini değerlendirebilirler. Bütün bu bahaneler, yazı kurulunun *yeniden teşkilini,* daha ziyade karmaşık ve sonuç olarak dikkatle düşünülmüş bir işlem tarafından başarılması gereken bir yeniden teşkili ilân eden yorumun açık metnine doğrudan ters düşmektedir.

Yinede, Yazı Kurulunun bileşiminin değiştirilmesi en azından, Rusya'dan (gelecek-ç), Kongre tarafından Merkez Komite üyeliğine seçilmiş olan iki yoldaşın *rızası* şartına bağlanmış olduğu bu yorumdan şüphe götürmüyecek bir şekilde ortaya çıkar. Hem benim hemde Martov'un Merkez Komitenin bu gelecek üyelerini, Yazı Kurulunun bileşiminde kesin bir değişikliğin gerekli olduğuna *ikna etmeyi umduğumuz,* bu yüzden şüphe götürmez. Böylece, Yazı Kurulunun bileşiminin kararlaştırılmasını, henüz onların kimler olacaklarını kesinlikle bilmeksizin Merkez Komite üyelerine bırakıyoruz. Sonuç olarak biz mücadeleye, *bu Merkez Komite üyelerini kendi tarafımıza kazanmayı umarak girdik* ve şimdi Rusya'dan etkili yoldaşların çoğunluğu Kongrede benim yanım-

da yer aldılar ve (aramızda çıkan farklılıklara göre), yenilgisi üzerine isterikçe feryat ettiği için ve tabiatları gereği ispata izin vermeyişleri kesinlikle yakışıksız ve aşağılık bir mücadele yöntemi olan küfürbazlık ve mazeretlere düşkünlüğü yüzünden Martov'un yanında yer almadılar.

N. Lenin (V.İ. Ulyanov)
El yazmasına göre basıldı.

İlk defa 1928 de
Leninden Derlemeler VII'da
basıldı.

DİPNOTLAR

1) Lenin tarafmdan yazılan *Iskra* Yazı Kurulunun raporu, 23-28 Mart (5-10 Nisan) 1902'de, Belostok'da toplanan R.S.D.İ.P'nin komiteleri ve örgütlerinin konferansı için tasarlanmıştı. Konferansta temsil edilenler: R.S.D.İ.P'nin St. Petersburg ve Ekaterinoslav komiteleri, R.S.D.İ.P'nin Güney komiteleri ve Örgütleri Birliği Bund'un Merkez komitesi ve Yabancı Komitesi, Yurtdışı Rus Sosyal - Demokratlar Birliği ve *Iskra* Yazı Kurulu (ki temsilcileri F.I. Dan Yurtdışı Devrimci Rus Sosyal-Demokrasi Birliğinden bir vekalete sahipti). «Ekonomist» olan konferans örgütleyicilerinin hatası yüzünden, Iskra Yazı Kurulunun temsilcisi geç vardı, konferans başladıktan sonra, Rusya *Iskra* örgütünün temsilcisi F.V. Lengnik Belostok'a iyi bir zamanda ulaşmasına rağmen konferansa hiç giremedi. Nizhni-Nevgorod Komitesinin (Iskra eğilimi) temsilcisi Belostok'a Dan'dan önce varan A.I. Piskunov, *Iskra* eğiliminden örgütlerin temsilcilerinin yokluğunu protesto etti ve derhal (Belostok'u-ç.) terketti. "Ekonomistler" ve onları destekleyen Bund'cular, Rus Sosyal-Demokrasinin safları içinde kendi durumlarını güçlendirmek ve *Iskra*'nın büyüyen etkisini tesirsiz hale getirmeyi hesaplayarak konferansı R.S.D.İ.P'nin İkinci Kongresi haline dönüştürmeye niyetlendiler. Ama onların girişimi, hem konferansın nispeten sınırlı bileşiminden (Rusyada faaliyet gösteren R.S.D.İ.P'nin sadece dört örgütü temsil ediliyor-

du) hemde konferansta açıklanan ilke konularındaki derin anlaşmazlıktan dolayı başarısızlığa uğradı; bilhassa konferansın Parti kongresine dönüştürülmesine karşı güçlü itirazlar ileri süren İskra delegesi, konferansın mükemmelen hazırlanmadığım ve yetkilendirilmediğini ifade etti.

Belostok Konferansı, Bund Merkez Komitesinin delegesi tarafından önerilen, bir kurucu kararı ve bir teorik kararı. R.S.D.İ.P'nin güney komiteleri ve Örgütleri Birliğinin temsilcisi tarafından yapılan değişikliklerle kabul etti (teorik kararda kendi taslağını ileri süren *Iskra* delegesi karşı oy kullandı). Konferans, *iskra* Yazı Kurulu tarafından tasarlanan bir taslağa dayanan 1 Mayıs bildirisi metnini de onayladı. Konferans, ikinci Parti kongresini hazırlamak için *Iskra* (F.I Dan), R.S.D.İ.P. Güney Komiteleri ve Örgütleri Birliği (O.A. Yermansky) ve Bund'un Merkez Komitesi (K. Partnoi) temsilcilerinden meydana gelen bir Örgütlenme Komitesi seçti. Konferanstan hemen sonra, Örgütlenme Komitesinin iki üyesi de dahil delegelerin çoğu polis tarafından tutuklandı. R.S.D.İ.P'nin İkinci Kongresini hazırlamak için yeni bir Örgütlenme Komitesi, Kasım 1902 de Pskov'da, R.S.D.İ.P.'nin St. Petersburg Komitesi. *Iskra*'nın Rusya örgütü ve *Yuzhny Rabochy* (Güneyli İşçi) gurubunun temsilcilerinin bir konferansında teşkil edildi.

2) *«Ekonomizm»* - ondokuzuncu yüzyılın son ve yirminci yüzyılın başında Rus Sosyal - Demokrasisinde bir oportünist eğilim, uluslararası oportünizmin bir Rus çeşidi *Rabochaya Mysl* (İşçilerin Düşüncesi) 1897-1902) gazetesi *Rabocheye Dyela* (İşçilerin davası) (1899-902) dergisi «Ekonomistlerin» organları idi.

1899'da Credo, E.D. kuskova tarafından yazılan «ekonomistlerin» bir manifestosu ortaya çıktı. Daha sonra sürgünde Lenin Credo'nun bir nüshasını elde ettiğinde, «ekonomistlerin» programını keskince eleştirdiği «Rus sosyal Demokratlarının bir Protestosu» nu yazdı. Bu protesto, politik sürgün cezası çeken 17 marksistin Minusinsk Bölgesinde, Yermakovskoye köyünde topalanan bir konferansta benimsendi. «Ekonomistler», politik mücadelenin liberal burjuvazinin işi olduğunu iddia ederek, işçi sınıfının görevlerini daha yüksek ücretler ve daha iyi çalışma şartları için ekonomik mücadele ile sınırladılar. Onlar partinin sadece hareketin kendiliğinden süreci-

ni gözlemesi ve olayları kaydetmesi gerektiğini kabul ederek, işçi sınıfının partisinin yönetici rolünü inkâr ettiler. İşçi sınıfı hareketinde kendiliğindenciliğe uyuşlarında «ekonomistler» devrimci teorinin ve sınıf bilininin önemini küçümsediler, sosyalist ideolojinin kendiliğinden hareketlerde çıkabileceğini iddia ettiler, sosyalist bilinci işçi sınıfı hareketine yavaş yavaş aşılamak ihtiyacını redettiler ve böylece burjuva ideolojisine yolu açtılar. Merkezi bir işçi sınıfı partisi yaratmak ihtiyacına karşı çıkan «ekonomistler», bireysel çevrelerin dağınık ve amatör karekterini desteklediler ve Sosyal-Demokratik hareketteki karışıklık ve dalgalanmayı beslediler. «Ekonomizm» işçi sınıfını devrimci sınıf yolundan ayırmaya ve onu burjuvazinin politik uzantısı şekline dönüştürmeye çabaladı.

Lenin'in *Iskra*'sı «ekonomizme» karşı mücadelede büyük bir rol oynadı. Mart 1902 de çıkan *ne Yapmalı?* kitabıyla V.I. Lenin «ekonomizmin» nihai ideolojik bozgununa sebep oldu.

3) *Nakanune* (Arife de) - Narodnik eğilimli bir aylık dergi. Ocak 1899 dan Şubat 1902 ye kadar Londra'da, Y.A. Serebryakov yönetimi altında Rusça olarak çıktı; 37 sayı yayınlandı. Genel demokratik görüşleri benimseyen derginin etrafında toplananlar çeşitli küçük burjuva partilerin ve eğilimlerin temsilcileriydiler; genelde Marksizme karşı ve özelde Rus Devrimci Sosyal Demokrasisine karşı düşmanca bir tavır *Nakanune*'nin karakteri idi.

4) *Svoboda* (Özgürlük) - 1901 Mayısında E.O. Zelensky tarafından kurulan, «Sosyalist-Devrimci» *Svoboda* grubu tarafmdan İsviçre de yayınlanan bir dergi. Derginin sadece iki sayısı ortaya çıktı: No. 1, 1901 de ve No. 2 1902 de. Lenin, Svoboda gurubunun, «kararlı veya ciddi hiçbir ilkeye, programa, taktiğe, örgüte ve kitleler arasında köklere sahip olmayan» şu (bilinen-ç) gruplara mensup olduğunu kabul etti. Yayınlarında *(Svoboda*'dan başka grup *Devrimin Arifesi Teorik ve Taktik Sorunların Düzensiz Bir Dergisi,* No. 1; Otkliki (Cevaplar) dergi-gazetesi No. 1; Nadezhdin'in program broşürü, *Rusyada Devrimin Yeniden doğuşu* ve diğerlerini yayınladı) *Svoboda* grubu terörizm ve «ekonomizm» görüşlerini savundu. St. Petersburg «ekonomistleri» ile bir blok içinde, *Iskra* ve R.S.D.İ.P. St. Petersburg komitesine karşı çıktı. Grubun varlığı 1903 de sona erdi.

5) *Bund*-Litvanya, Polonya ve Rusya Genel Yahudi İşçileri Birliği, 1897 de Vil-

no da toplanan Yahudi Sosyal Demokrat grubunun bir açılış kongresinde kuruldu, esas olarak, Rusya'mn batı bölgelerindeki yarı-proleter Yahudi zanaatçıların bir birliğiydi. R.S.D.İ.P'in Birinci Kongresinde (1898) Bund, Partiye «özellikle Yahudi Proletaryasını ilgilendiren sorunlarda bağımsız olan özerk bir örgüt olarak» katıldı.

Bund, işçi sınıfı hareketine milliyetçilik ve ayrılıkçılığı soktu ve Sosyal-Demokratik hareketin en önemli sorunlarında oportünist bir tavır aldı. Nisan 1901'de, Bund'un Dördüncü Kongresi, R.S.D.İ.P'yi federatif bir birim olarak Bund'un katılması gereken ulusal örgütlerin federatif bir birliği olarak kabul ettiğini kararında belirterek, R.S.D.İ.P'nin Birinci Kongresi tarafından kurulan örgütsel ilişkilerin kaldırılması lehine oy kullandı.

Yahudi proletaryasının yegane temsilcisi olarak tanınması gerektiği yolundaki Bund'un teklifini reddeden R.S.D.İ.P'nin İkinci kongresinde, Dördüncü (Birleşme) Kongresinin kararı temeli üzerine 1906'da tekrar katılmak üzere, Partiyi terk etti.

R.S.D.İ.P içinde Bundçular sürekli olarak oportünist kanadı («ekonomistler", Menşevikler ve tasfiyecileri) desteklediler ve Bolşeviklere ve Bolşevizme karşı bir mücadele sürdürdüler. Bolşeviklerin ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı isteğini kapsayan programlarına karşı Bund, kültürel ve ulusal özerklik talebini ileri sürdü. Stolypin gericiliği yıllarında Bund Tasfiyecilerin tavrını benimsedi ve anti-Parti Ağustos blokunun teşkil edilmesinde etkin bir rol aldı. Birinci Dünya Savaşı sırasında Bundcular sosyal-şövenist bir tavır aldılar. 1917'de Bund Karşı-Devrimci Geçici Hükümeti destekledi ve Ekim Sosyalist devrimin düşmanlarının yanında savaştı, yabancı askeri müdahale ve iç savaş yıllarında onun liderliği karşı-devrim güçlerine katıldı. Aynı zamanda, Bund safları arasında Sovyet iktidardı ile iş-birliğine doğru bir dönüş gözlendi. Mart 1921 de Bund kendisini dağıttı ve üyelerinin bir kısmı R.K.P (B.)'e girdiler.

6) *Iskra*'nın Bakü ve Kishinev basım evlerine değiniliyor, Kishinev basımevi, L.I. Goldman tarafmdan Nisan 1901 de örgütlendi ve 12 (25) Mart 1902'ye kadar mevcut oldu. G.V. Plekhanov, N.K. Krupskaya ve Lenin'in makale ve broşürlerini, pekçok duyuru, bildiri ve *Iskra*'nın 10. sayısı bu basım evinde basıldı.

Bakü basımevi (gizli haberleşmede «Nina» diye isimlendirildi). Eylül 1901 de bir grup Bakü'lü *Iskra'cı (V.Z. Ketskhoveli, L.B. Krasin, L.I. Galperin, N.P. Kozerenko, V. Sturua ve diğerleri tarafından, R.S.D.İ.P Tiflis komitesinin yardımı ile örgütlendi. Mart 1902 öncesinde geçici olarak çalışmasına ara verinceye kadar «Nina» basım*

cvi W. Liebknecht'in, S. Dikstein'in broşürlerini ve Rusça ve Gürcüce duyuru ve bildiriler bastı. Iskra'nın 11. sayısını yeniden ve Gürcü illegal Marksist gazetesi Brdzola (Mücadele) yi bastı. R.S.D.İ.P ikinci kongresinden sonra Bakü basımevi, merkez parti basımevi oldu ve R.S.D.İ.P. Merkez komitesi tarafından verilen görevi yürüttü. Aralık 1905 de basımevi Parti Merkez Komitesinin kararı ile kapatıldı.

7) Emeğin Kurtuluşu grubu -İlk Rus marksist gurubu- 1883 de İsviçre'de GV. Plekhanov tarafından kuruldu. Plekhanov'dan başka, grup P. B. Axelrod, L. G. Desutch, V.I. Zasulich ve V.N. İngnatov'u da kapsıyordu.

Emeğin Kurtuluşu grubu Rusya'da Marksizmin yayılmasında çok şey yaptı. *Komünist Parti Manifestosu, Ücretli Emek ve Sermaye, Ütopik ve Bilimsel Sosyalizm* gibi Marks ve Engels'in eserlerini Rusça'ya çevirdi ve onları yurtdışında basıp Rusya'da dağıtarak yayınları vasıtası ile Marksizmi yaygınlaştırdı. Emeğin Kurtuluşu grubu Marksizmin yayılmasına ve Rusya'da Sosyal - Demokrat hareketin gelişmesine başlıca ideolojik engel olan Narodnizme şiddetli bir darbe indirdi. *Sosyalizm ve Politik mücadele* (1883), *Farklılıklarımız* (1885) ve diğer eserlerinde G. V. Plekhanov, Rusya'nın kapitalist olmayan gelişme yolu hakkındaki Narodnik teorilerin, bireyin tarihteki rolü hakkında Narodniklerin öznel-idealist düşüncelerinin, devrimci harekette proletaryanın yönetici rolünü reddedişlerinin vs. Marksist bir eleştirisini yaptı. Plekhanov tarafmdan yazılan ve Emeğin Kurtuluşu grubu tarafından yayınlanan, Rus Sosyal-Demokratlarının iki taslak programı (1883 ve 1885) Rusya'da Sosyal-Demokrat Parti hazırlanması ve yaratılması için önemli bir adımdı. Grup, işçiler için bir dizi popüler broşürün yanısıra, *Sotsial-Demokrat* dergisini dört sayı yayınladı ve Rusya'da dağıttı.

Engels, «dürüstçe ve kaçamaksızca Marks'ın büyük ekonomik ve tarihsel teorilerini kabul eden «Emeğin Kurtuluşu grubunun ortaya çıkışını hoş karşıladı. Plekhanov ve Zasulich Engels'in kişisel arkadaşlarıydılar onunla yıllarca mektuplaştılar. Emeğin Kurtuluşu grubu uluslararası işçi sınıfı hareketi ile ilişkiler kurdu ve 1889 da (Paris) İkinci Enternasyonalin ilk Kongresinden başlayarak, varolduğu sürece Enternasyonalin bütün kongrelerinde Rus Sosyal-Demokrasisini temsil etti. Fakat Emeğin Kurtuluşu gurubunun görüşleri ciddi hatalar da içeriyordu: Liberal burjuvazi'nin rolünün abartılması ve proleter devrimin yedek gücü olarak köylülüğün devrimci tabiatının küçümsenmesi. Bunlar, Plekhanov ve grubun diğer üyeleri tarafından tutulan ilerideki Menşevik görüşlerin tohumları idi.

1894 de Yurtdışı Rus Sosyal-Demokratlar Birliği, Emeğin Kurtuluşu grubunun girişimi üzerine kuruldu. Emeğin Kurtuluşu grubunun üyeleri ve onların taraftarları Birliği 1900 da terk ettiler ve *Sotsial-Demokrat* devrimci örgütünü kurdular. Grubun üyesi olan Plekhanov, Axelrod ve Zasulich, *Iskra* ve *Zarya*'nın Yazı Kurulunda idiler. Ağustos 1903'de, R.S.D.İ.P.'nin İkinci Kongresinde Emeğin Kurtuluşu grubu varlığına son verdiğini ilân etti.

8) *Bernsteincılık* - ondokuzuncu yüzyılın sonunda ortaya çıkan ve ismini revizyonizmin ençok sözü edilen temsilcisi E. Bernstein'den alan Alman ve uluslaşarası Sosyal Demokrat hareketine Marksizme düşman bir eğilim.

9) Partinin Birinci Kongresinin adına ve onun talimatı ile R.S.D.İ.P. Merkez Komitesi tarafından 1898 de yayınlanan Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Manifestosu kastediliyor. Manifesto, politik özgürlük ve otokrasinin yıkılması için mücadeleyi Rus Sosyal-Demokratların baş görevi olarak ileri sürdü ve politik mücadeleyi işçi sınıfı hareketinin genel görevleriyle birleştirdi.

10) *Rabocheye Dyelo* (İşçi davası) - Yurtdışı Sosyal Demokratlar Birliğinin organı olan bir dergi. Nisan 1899 dan Şubat 1902 ye kadar Geneva'da B.N. Krichevsky, P.F. Teplov (Sibiryak), V.P. Ivansihin ve daha sonrada A.S. Martynov'un editörlüğü altmda yayınlandı. Hepsi oniki sayı (9 kitap) yayınlandı. *Rabocheye Dyelo'nun* Yazı Kurulu yurtdışındaki «ekonomist» merkez idi. Dergi, Marksizmin «eleştirisi özgürlüğü» Bernstein'cı sloganını destekledi, Rus Sosyal - Demokrasisinin taktikleri ve örgütsel görevleri sorununda oportünist bir tavır aldı, köylülüğün devrimci imkânlarını inkâr etti, vs. Onun destekçileri, proletaryanın politik mücadelesini ekonomik mücadeleye bağlı kılmak oportünist fikrini propaganda ettiler, işçi sınıfı hareketinde kendiliğindenciliği yücelttiler ve Partinin yönetici rolünü inkâr ettiler. *Rabocheye Dyelo'*nun editörlerinden biri V.P. İvanshin, *Rabocheye Dyelo* tarafından desteklenen, ünlü «ekonomistler» in organı *Rabocheye Mysl'*ın (İşçi Düşüncesi) yayınında da yer aldı. R.S.D.İ.P'nin İkinci Kongresinde, *Rabocheye Dyelo* destekçileri aşırı Sağ'ı, partinin oportünist kanadını temsil ettiler.

11) *R.S.D.İ.P.'nin Kuzey Birliği* veya *Kuzey İşçi Birliği* Vladimir, Yaroslavl ve Kostroma gubernialarında Sosyal Demokratik örgütlerin bölgesel birliği. Voronezh'e yaşamaya giden ve diğer sürgün Sosyal-Demokratlarla birlikte (A.I. Lyubimov, L.Y. Karpov, A.A. ve N.N. Kardeshev, D.V. Konsterkin) orada *Iskra* eğilimli bir grup meydana getiren O.A. Varentsova ve V.A. Noskov tarafından kuruldu. 1901-1905 yıllarında birlik işçi sınıfı hareketini bu sanayi bölgesi yönetti. Onun faaliyetleri, Ağustos 1901 de düzenlenen, Ivano - Voznesenk, Vladimir, Yaroslavl ve Kostroma komitelerinin temsilcilerinin Kineshma Konferansından sonra önemli ölçüde büyüdü. 1-5 Ocak 1902 de Voronezh'deki kongresinde, bir Merkez Komite seçerek ve Lenin'in Kuzey

Birliğine mektubunda eleştirdiği bir programı benimseyerek Birlik nihaî şeklini aldı.

Başlangıçtan itibaren Kuzey Birliği *Iskra* ile bağlandı ve onun politik çizgisini ve örgütlenme plânım paylaştı *(Iskra* örgütünün R.S.D.İ.P. İkinci Kongresine raporunda «bütün Parti komiteleri içinde, yalnızca Kuzey Birliğinin *Iskra* ile derhal dostça ilişkilere girdiği» belirtildi). *Iskra*'nın 34. sayısında yayınlanan bir açık mektupta (15 Şubat 1903), Birlik *Iskra* ve Zarya programı ile ve Lenin'in kitabı *Ne Yapmalı?* ile tam dayanışmasını açıkladı ve *Iskra* ve Zarya'yı R.S.D.İ.P.'nin yönetici organları olarak kabul etti. 1902 baharında Birlik gizli polis tarafından ezildi, fakat yeniden örgütlendi, temsilcileri (Noskov, Shckhekoldin, Stopani, Lyubimov) R.S.D.İ.P.'nin İkinci Kongresinin hazırlanışmda etkin bir rol aldılar. İkinci Kongre'deki Birlik delegeleri Leninist çoğunluk taraftarıydılar.

İkinci Kongreden sonra Kuzey İşçi Birliği, R.S.D.İ.P'nin Kuzey Komitesi olarak yeniden teşkil edildi, mahalli komiteler Kuzey Komitesinin grupları haline geldiler. Haziran 1905'de Kostrama'da düzenlenen R.S.D.İ.P'nin Kuzey Örgütleri konferansında Kuzey Komitesi kaldırıldı ve İvano-Voznesen Yaroslavi ve Kostrama bağımsız komiteleri kuruldu.

12) 1861 Köy Reform'unun yıl dönümündeki gösterilerin örgütlenmesine değiniliyor. Kuzey Birliğinin programının 11. paragrafı, bu olay üzerine yayınlanan bildirilerin «işçilere otokratik hükümetten hiçbir şey bekleyemeyeceklerini belirtmesi» gerektiğini ve «kurtuluşun Çar'ın kişisel işi olduğu hayalini yıkmaya çabalaması» gerektiğini koyuyordu.

13) Marks ve Engels, *Seçme Eserler,* Cilt 1, Moskova 1969 s. 137.

14) *Zubatov* - jandarma albayı ve Moskova Gizli Polis Şefi, ki onun girişimi ile bir «polis sosyalizmi» politikası 1901-03 de yürütüldü. Bu işçileri otokrasiye karşı politik mücadeleden koparmak niyetiyle yasal işçi örgütlerinin düzenlenmesini kapsıyordu. Bu örgütlere ulaşmaya yönetmeye girişti ve işçilere, Çarcı hükümetin kendilerinin ekonomik şartlarını iyileştirmeye yardıma hazır olduğu önerildi.

Zubatovculuğun gerici karakteri, legal işçi sınıfı örgütlerini çalışan kitleleri otokrasiye karşı mücadeleye çekecek şekilde kullanan devrimci Sosyal-Demokratlar tarafından açığa çıkarıldı. 1903 de devrimci hareketin etkisi altında Çar'ın hükümeti Zubatov örgütlerini tasfiyeye zorlandı.

15) *Politik Devrimi Kim Yürütecek?* broşürü, A. A. Sanin tarafından yazıldı ve 1899 da bir sempozyumda, *Proletarya Mücadelesi* No: 1, Urallar Sosyal-Demokrat grubu tarafından basıldı. «Ekonomizm» in tavrını benimseyen broşürün yazarı, işçi sınıfının bağımsız politik partisinin yaratılması gereğini inkâr etti ve politik devrimin, herhangi bir ön örgütlenme ve kitlelerin hazırlanması olmaksızın ve silâhlı ayaklanma olmaksızın, genel grevler vasıtası ile yürütülebileceğini iddia etti.

16) *Rabochaya Gazeta* (İşçilerin Gazetesi) - Kiev Sosyal Demokratlarının illegal organı, B.L. Eidelman, P.L. Tuciapsky, N.A. Vigdorchık ve diğerlerinin iştiraki ve editörlüğü altında Kiev'de basıldı. Hepsi iki sayı açıklandı: No 1 - Ağustos 1896 da No. 2 aynı yılın Kasımında. Yazı Kurulunun talimatı üzerine yurtdışına giden P.L. Tuchapsky, G.V. Plekhanov ve Emeğin Kurtuluşu grubunun diğer üyelerini *Rabochaya Gazeta'nın* 1. sayısından haberdar etti ve onları gazeteye yazı yazmaya razı etti. Yazı Kurulunun üyelerine bir mektupta Plekhanov, bir bütün Rusya Sosyal-Demokrat organı olarak gazeteye yüksek değer biçti ve proletaryanın politik mücadelesi sorunlarına daha çok dikkat edilmesi gerektiğini belirtti. Emeğin Kurtuluşu grubu ile bu temastan sonra, *Rabochaya Gazeta*'nın 2. sayısı daha belirgin bir politik karakterde idi. Rabochaya Gazeta etrafında gruplaşan Sosyal Demokratlar, RSDİP'nin Birinci Kongresinin hazırlıkları üzerinde çalıştılar. RSDİP Birinci Kongresi Rabochaya Gazeta'yı Partinin resmi organı olarak kabul etti. Kongreden sonra, baskıya hazır olan gazetenin üçüncü sayısı, Merkez Komite ve *Rabochaya Gazeta* Yazı Kurulu üyelerinin tutuklanmaları ve aynı zamanda baskı makinasına el konulması yüzünden çıkamadı.

1899'da, Rabochaya Gazeta'mn tekrar çıkarılması için bir girişim yapıldı; V.I.-Lenin bu girişimden Ne Yapmalı?nın beşinci kısmının "a" bölümünde söz eder.

17)Rabotnik (İşçi) - Yurt dışı Rus Sosyal-Demokratları Birliği tarafından, Lenin'in girişkenliği ile 1896-99 da yayınlanan periodik olmayan bir derleme. Lenin makalesi, «Frederick Engels» in yayınlandığı ilk sayısı Mart 1896 da yayınlandı.

Rabotnik'in altı sayısı ve *Listok «Rabotnika»* («İşçi» Haberi)nin 10 sayısı üç kitapta yayınlandı.

18. *Borba (Mücadele)* kendisini RSDİP'nin bir parçası olarak kabul eden, yurtdışında oturan yazarların bir grubu idi; 1901'de Paris'te bağımsız bir grup olarak şekil-

lendi. Sosyal-Demokratik görüşlerden ve taktiklerden ayrıldığından örgütlenmeyi bozucu eylemlerle uğraşıyordu ve Rusya'daki Sosyal-Demokrat örgütlerle hiç biri ilişkisi yoktu, İkinci Parti Kongresinde grubun temsiline izin verilmedi. Kongrenin bu kararı üzerine dağıldı.

19. Zhizn (Hayat) - 1897 ve 1901 arasında St. Petersburg'da ve 1902 de yurt dışında basılan aylık bir dergi. 1899 dan itibaren dergi «yasal Marksistler» in bir organıydı.

Dergi Lenin'in «Bay P. Nezhdanova cevap» makalesini (No. 12 1899 Aralık) Ve «Tarımda Kapitalizm (Kautsky'nin Kitabı ve Bay Bulgakov'un Makalesi)» adlı iki makalesini 1900 Ocak ve Şubatında 1. ve 2. sayılarda bastı.

20) *Makhayevistler, Makhayevizm* - Marksizme düşman ve A. Velsky müstear adı altında yazan Polonyalı Sosyalist ve V.K. Makhaysky'nin başında bulunduğu bir anarşist eğilim. Programları Makhaysky'nin bir kitabında ortaya kondu; Aydın İşçi (üç kısımda basıldı: 1. ve 2. kısımlar 1899 ve 1900 de yazarın sürgünde bulunduğu Sibirya'da çoğaltıldı. Üçüncü kısım Cenevre'de 1904 de çıktı.) Makhayevizm, Makhaysky'nin bir asalak sınıf olarak kabul ettiği aydın tabakaya karşı düşmanlık ve işçi sınıfı arasında devrimci aydınlara karşı uzlaşmazlığı büyütmek girişimleri ile belirlenir. Herhangi bir örgütsel biçimden veya birbirleriyle ilişkiden yoksun tek Makhayevist gruplar Irkutsk, Odessa, Varşova, St. Petersburg ve başka yerlerde mevcuttu. İşçi sınıfı üzerinde Makhayevistlerin etkisi önemsizdi.

21) *R.S.D.İ.P İkinci Kongresinin toplanması için Örgütlenme Komitesi* (Ö.K.) ilk defa 1902 Martında (Nisan) Belostok Konferansı tarafmdan seçildi. Fakat hemen konferanstan sonra, biri hariç bütün Komite üyeleri tutuklandı. Sosyal-Demokrat komitelerin 1902 Kasımında toplandıkları Pskov Konferansında Lenin'in girişimiyle yeni bir Örgütlenme Komitesi teşkil edildi. Lenin'in liderliği altında Örgütlenme Komitesi, İkinci Parti Kongresinin hazırlanmasında önemli bir çalışma yürüttü. 1903 Şubatında, Parti Kongresinin toplanması için taslak tüzük. Orel'de toplanan tüm üyelerin hazır bulunduğu oturumda kabul edildi.

Şubat oturumunu takiben, Ö.K. üyeleri, çalışmalarında yardımcı olmak düşüncesiyle mahalli komiteleri iki kere ziyaret ettiler. Ö.K. üyelerinin katılmasıyla mahalli Parti örgütleri Kongrenin toplanması için taslak tüzüğü tartıştılar, ki sonra tüzük Ö.Kı tarafmdan saptandı.

Ö.K. benimsenen tüzüğe göre Kongreye katılmaya hak kazanan mahalli örgütlerin listesini saptadı. Faaliyetlerinin detaylı bir raporu Kongreye sunulmak üzere Ö.K. tarafından hazırlandı.

22) 1-3 (13-15) Mart 1898 de Minsk'te toplanan R.S.D.İ.P. Birinci Kongresine değiniliyor. Kongreye altı örgütten dokuz delege katılmıştı- St. Petersburg, Moskova, Ekaterinoslav ve Kiev İşçi Sınıfının Kurtuluşu için Mücadele Birlikleri, Kiev Rabochaya Gazeta grubu ve Bund Kongre Partinin Merkez Komitesini seçti. Partinin Resmi organı olarak Rabochaya Gazeta'yı onayladı. Bir «Manifesto» yayınladı ve Yurtdışı Rus Sosyal-Demokratlar Birliğinin yurtdışında Partiyi temsil ettiğini ilan etti.

R.S.D.İ.P'nin Birinci Kongresinin önemi, kararları ve Manifestosunda Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin kuruluşunu ilan etmesi ve böylece devrimci propagandanın önemli bir unsuru olmasında yatar. Ama Kongre bir program benimsemedi veya Parti Tüzüğünü ortaya koymadı. Kongrede seçilen Merkez Komite tutuklanmış ve Rabochaya Gazeta basım evine el konulmuştu, Böylece Kongre tek tek Marksist çalışma çevrelerini ve örgütleri birleştirmeyi ve bir araya getirmeyi başaramadı. Hiç bir merkezi liderlik ve mahalli örgütlerin çalışmasında hiç bir kesin çizgi yoktu.

23) *R.S.D.İ.P'nin İkinci Kongresi* 17 (30) Temmuz - 10 (23) Ağustos 1903'de toplandı. Kongrenin ilk üç oturumu Brüksel'de yapıldı, fakat polis baskısı yüzünden kongre oturumları Londra'ya nakledildi. Hepsi 37 oturum yapıldı. En önemlileri: Parti programı, Parti örgütlenmesi (R.S.D.İ.P. tüzüğünün onaylanması) Merkez Komite ve Merkez Organ yazı kurulu seçimleri olan 20 madde vardı gündemde, 51 karar oy'una sahip (sekiz delege 2 şer oya sahipti) 43 delege ve sınırlı söz hakkına sahip 14 delegenin katıldığı Kongrede yirmialtı örgüt temsil ediliyordu.

Kongre için hazırlıklar Lenin'in *Iskra'sı* tarafından Lenin'in bizzat bu alanda müthiş çalışma yürütmesiyle yapıldı.

Lenin *Iskra* örgütünün çalışması üzerindeki raporun taslağını çizdi ve Parti Tüzüğü taslağını düzenledi, birkaç sorun üzerinde taslak öneriler, gündem ve Kongrenin iç tüzüğü Kongrede tartışılmak için planlandı.

Lenin, genel durumu ve ülkenin çeşitli kısımlarındaki örgütlerin durumunu soruşturarak ve Kongrenin karşılaştığı pek çok problemi tartışarak delegeler arasında

çok çalıştı. Kongre delegelerinin toplantısında Lenin ulusal sorun üzerine bir rapor verdi.

Kongrenin yapısı uyumlu değildi. Kongreye katılanlar sadece *Iskra*'nın destekçileri değil, fakat kararsız ve yalpalayan unsurlar kadar Iskra'nın muhalifleri idi. Lenin'in delegelerle ön haberleşmesi, onların herbirinin politik tavrını Kongrenin açılışından önce bilmeyi kendisi için mümkün kıldı.

Lenin, Kongre Bürosuna seçildi ve başlıca Kongre komitelerinin üyesi idi: Program, Tüzük ve Credentials Comitee O, Parti Tüzüğü üzerine bir rapor sundu ve gündemdeki hemen her konu üzerinde konuştu. Kongre tutanakları 130'dan fazla, Lenin tarafından yapılmış konuşma değinme ve yanıt kaydediyor.

24) İkinci Kongrede Lenin tarafından önerilen R.S.D.İ.P. Taslak Tüzüğü saklanmadı. Bu cilt, 1904 de Cenevre'de basılan *Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Olağan İkinci Kongresi Tutanaklarının Tam Metni*'nin eklerinde İkinci Kongre Protokol Komitesi tarafından dahil edilen ilk Tüzük Taslağını veriyor. İkinci Parti Kongresinin Protokol Komitesi, *Tutanakların Tam Metni'nin* XI. Ek'in de içerilen Lenin'in ilk Tüzük taslağını yanlış isimlendirdi. R.S.D.İ.P'nin örgütsel Tüzüğü Kongrede Lenin tarafmdan önerildi (bk. *Bir Adım İleri, İki Adım Geri*, V.I. Lenin, G Bölümü, Parti tüzüğü. Yoldaş Martov'un Taslağı).

25) Aşağıdaki olay yüzünden Lenin'in Örgütlenme Komitesinin eylemleri üzerine konuşması gerekti. Kongre toplanmadan önce, Örgütlenme Komitesi, Borba grubunun sınırlı söz hakkı ile Kongrede kendi temsilcilerini bulundurma talebini zaten reddetmişti. Credentials Comitee Örgütlenme Komitesinin önerisini onayladı. Ceredential Comitee kararı Kongreye rapor edildiğinde Örgütlenme Komitesinin üyelerinden biri bu sorunun Örgütlenme Komitesinde tekrar incelenebileceği şekilde bir ara talep etti. Ara sırasında Örgütlenme Komitesi toplandı ve (bir'e karşı) oyların çoğunluğuyla, Borba grubunun temsilcisini Kongreye sınırlı söz hakkıyla katılmaya davet etmeye karar verdi.

Konuşmada sözü edilenler şunlardı: Yegorov-Menşevik E.Y Levin; Stein Menşevik E.M. Alexandrova; Pavlovich Bolşevik P.A. Krasikov.

26) *Hofman* - Bund üyesi V. Kossovsky'nin takma adı.

27) Bu, ondokuzuncu yüz yılın seksenlerinde, -Kömür sahipleriyle bir anlaşma

vasıtasıyla - usta yeraltı işçileri için yedi saatlik iş - günü sağlayan fakat daha sonra İngiltere'deki bütün işçiler için sekiz saatlik iş-gününün yasal olarak kanunlaşmasına yıllarca karşı çıkan Northumberland ve Durham madencilerine işaret ediyor.

28) Lenin, Karl Marks'm *Louis Bonaparte'ın 18. Brumaire*'nin VII. Bölümüne işaret ediyor.

29) Lenin, Karl Marks *Fransa'da İç Savaş*'ına işaret ediyor.

30) *Makhov-Menşevik* D.P Kalafati'nin takma ismi; *Kostov*-Menşevik N.N. Jordania'nm takma ismi.

31) *Khizani* - Uzak geçmişte özel olarak kabul edilen şartlarla toprak ağalarının topraklarına yerleştirilen Gürcistan'ın topraksız köylülerine verilen isim. *Khizani* biçimsel olarak serf kabul edilmiyorlardı, kişiler özgürlüklerden yararlanıyorlardı, fakat hiçbir hakkı olmayan sürekli kiracılar olarak kaldılar. 1861 Köylü Reformu, toprak ağalarına tamamen bağımlı olarak kalmaya devam eden Khizani'ye uygulanmadı. Bunlar (ağalar-ç) *Khizani*'nin hizmetlerini arttırmaya başladı ve tuttukları toprakları müsadere etti. *Khizani* düzeni Büyük Ekim Sosyalist Devriminden sonra kaldırıldı.

Geçici olarak bağımlı köylüler, topraklarının kullanımını için 1861 de serfliğin kaldırılmasından sonra bile hisseleri için toprak ağalarına kefaret parası ödemeye başlayıncaya kadar hâlâ belirli görevleri (azat bedeli veya angarya hizmetlerinin yerine getirilmesi) yürütmeye zorlanan eski serf köylülere verilen isim. Kefaret anlaşması tamamlandığı andan itibaren köylüler «geçici olarak bağımlı» olmaktan çıkıyor ve «mülk-sahibi köylüler» kategorisine katılıyorlardı.

Lenin'in önerisi üzerine, R.S.D.İ.P.'nin İkinci Kongresi Parti programının tarım bölümüne «geçici olarak bağımlı köylüler, Khizanı, vb. olarak kullandıkları Kafkasyadaki toprakların köylülerin mülkiyetine geçmesi» talebine ekledi.

32) *Brucker*-Menşevik Byn. Makhnovets'in takma adı

33) İkinci Kongrenin 31. oturumunda Lenin, Iskra yazı kurulunun seçimi konusunda bir konuşma yaptı. Bu oturumun tutanakları Kongrenin 35. oturumunda onaylanınca Lenin'in rızasıyla konuşmasının metninde bir değişiklik yapıldı. «Yoldaşlar! Martov'un konuşması öylesine garipti ki, kendimi, onun sorunu koyuşuna karşı kesin olarak protestoda bulunmaya mecbur hissettim.» sözleriyle başlayan ve «...bu yüzden sadece *politik fikirlerin şaşırtıcı karşıklığının* bir belirtisidir» sözleri ile biten kısım çıkarıldı ve yerine şu sözler kondu:

«Kongrenin Martov'a cevap vermeme izin vermesini rica ediyorum.

Yoldaş Martov sorunun oylanmasının kendi politik şöhretine çamur attığını söyledi. Seçimin, politik şöhrete saldırı ile hiç bir ilişkisi yoktur. *(Bağrışmalar: «Yanlış! Doğru değil!» Plekhanov ve Lenin ara vermeyi protesto ettiler. Lenin sekreterlikten Zasulich, Martov ve Trotsky'nin kendisine müdahale ettiklerinin tutanağa geçirilmesini rica etti ve onların kendisine pekçok defalar müdahale ettiklerinin kaydedilmesi gerektiğin söyledi.)»*

Bu ciltte Lenin'in konuşması, onun yazdığı ve Kongrede okuduğu şekilde basıldı.

34) R.S.D.İ.P. *İkinci Kongresinin Değerlendirmesi,* İkinci Kongreden sonra Menşeviklerin bozguncu, bölücü eylemlerine karşı Bolşeviklerin sert mücadelesi sırasında yazıldı. Menşeviklerin oportünist taktiklerini açığa vurmakta ve çoğunluğun destekçilerini toparlamakta büyük rol oynadı. Kongre Tutanakları (1904 Ocağında) yayınlanıncaya kadar İkinci Kongrenin sonuçlarını ve Parti içindeki Dağılmanın sebeplerini ele alan yegane Parti belgesi idi. Onun içindeki fikirler, Lenin'in daha sonraki makaleleri, mektupları ve konuşmalarına ve özellikle *Bir Adım İleri, İki Adım Geri* Kitabında daha da gelişti.

35) Lenin burada, 18 (31) Temmuz 1903 de, kongrenin ikinci oturumunda Credantials Comitee'nin raporunda belirtildiği gibi oy haklarının sayısını veriyor. O ana kadar Kongreye 42 oy sahibi delege ulaştı: 33 tanesi tek oylu, 8 tanesi iki oylu, Bund'un Yabancı Komitesinden gelen iki delegeden biri de, diğerinin gelmesini beklerken geçici olarak iki oylu idi. Bu sonunucusunun 22 Temmuz (4 Ağustos) da varışından sonra, 43 oy sahibi delegenin 35'i tek oylu 8'i iki oylu idi.

36) *Yurtdışı Rus Sosyal - Demokratlar Birliği* (Ünion) 1894 de Geneva'da Emeğin Kurtuluşu grubunun girişkenliği ile kuruldu. Grup başlangıçta Birliğin içinde liderdi ve onun yayınlarını basıyordu; fakat sonuçta oportünist unsurlar -Ekonomist «genç grup»- hakim durumuna geldi. 1898 Aralığında Birliğin Birinci Kongresinde, Emeğin Kurtuluşu grubu Birliğin yayınlarını basmayı reddetti; ve ikinci Kongrede, Nisan 1900 de, *Sotsial - Demokrat* adıyla bağımsız bir örgüt kurmak için Kongreden kendini destekleyenleri çekerek, Birlikten nihaî olarak koptu.

37) I, (Kongre tutanaklarında Pavlovich olarak geçen) Bolşevik P.A. Krasikov idi.

38) *N* veya *NN* (Kongre tutanaklarında Stein olarak geçen) Menşevik Yekaterine Alexandrova.

39) «*Dönek*» I.V.Chernyshov idi: İlk olarak bir Ekonomist, daha sonra o yurtdışına Iskra Örgütüne gitti ve 1903 Nisanında tekrar Ekonomistlere katıldı.

40) *Yurtdışı Rus Devrimci Sosyal-Demokrasi Birliği* (Ligası), ekim 1901 de, yurtdışı *Iskra-Zarya* örgütü ve (emeğin Kurtuluşu grubunu içeren) *Sotsial-Demokrat* örgütünün işbirliği ile Lenin'in insiyatifinde kuruldu. Birliğin hedefleri, devrimci Sosyal-Demokrasinin fikirlerini propaganda etmek ve militan bir Sosyal-Demokrat örgütünün kurulmasına yardımcı olmaktı. Gerçekte, Birlik, *Iskra* örgütünün yurtdışı temsilcisi idi. O, yurtdışında yaşayan Sosyal-Demokratlar arasında *Iskra* için destekçileri toparladı, gazeteye maddi destek sağladı, onun Rusya'ya gönderilmesini örgütledi ve popüler Marksist edebiyatı yayınladı. İkinci Parti Kongresi, birliği, Parti komitesi statüsü ile ve Merkez Komitenin yönetimi ve denetimi altında çalışmak zorunluğuyla yurtdışmdaki yegane Parti örgütü olarak kabul etti.

İkinci Parti Kongresinden sonra, Menşevikler birliğe yerleştiler ve onu Lenin ve Bolşeviklere karşı kavgalarında kullandılar. Birliğin İkinci kongresinde Ekim 1903'de benimsenen Parti tüzüğüne zıt düşen yeni bir birlik Tüzüğünü benimsediler. Bu andan itibaren Birlik Menşevizmin bir siperi oldu. 1905'e kadar mevcudiyetini korudu.

41)Bu, Lenin'in kendi taslak gündemine ve Kongre iç tüzüğüne eklediği, kendisi tarafından "R.S.D.İ.P.'nin ikinci olağan kongresi için program" başlığı altında önerilen açıklayıcı yorumlara işaret ediyor.

42)Starover - Menşevik A.N. Potresov'un takma adı.

43) Parti Konseyi (1903-1905), İkinci Kongre tarafmdan benimsenen tüzüğe göre kuruldu, partinin en yüksek kurumu idi. Konsey Merkez Komitenin ve Merkez Organ yazı kurulunun eylemlerini birleştirmek ve uyumlaştırmak, bu kurumların her ikisinde üyelerinin tümü artık iş yapamaz hale geldiğinde yenilemek ve diğer partilerle ilişkilerde partiyi temsil etmek zorundaydı. Parti Kongresini toplamata Konseyin görevi idi ve tüzüe göre belirli aralarda veya kongredeki oyların yarısını kazanan parti örgütlerinin birlikte talebi ile bunu yapmaya mecburdu. Konsey beş üyeden meydana geliyordu; Merkez Komite'den iki, merkez organdan iki delege ve Kongre tarafından

seçilen beşincisi. İkinci Kongrede seçilen beşinci üye Plekhanov idi. Lenin ilk önce Merkez organın delegesi olarak Konseyde idi, daha sonra yazı kurulundan istifasından sonra - Merkez Komitenin delegesi olarak. Plekhanov, Menşevik oportunistlere kaydıktan ve onlar Merkez Organı ele geçirdikten sonra Konsey Menşeviklerin Bolşeviklere karşı mücadelesinde bir silah haline geldi. Lenin Konseyde, Menşeviklerin bozguncu ve bölücü eylemlerini ifşa ederek sürekli olarak parti birliği için savaştı. Üçüncü parti kongresi tarafmdan benimsenen Tüzüğe göre parti Konseyi kaldırıldı...

44) *Ivan İvanovich, Ivan İkiforovich*-Gogol'un *İvan İvanoviç'in İvan Nikiforoviç ile nasıl takaştığının öyküsü*'ndeki kahramanlar.

45) Merkez komitesinin bu üyesi F.V. Lengnik (Takma adı: Vasilyev) idi.

46) *Yurtdışı Rus Devrimci Sosyal-Demokrasi Birliğinin İkinci Kongresi,* 13-18 (26-31) Ekim 1903 de Geneva'da toplandı; Menşeviklerin ısrarı ile düzenlendi. Delegelerin onbeşi (18 oy ile) Lenin'in başında bulunduğu çoğunluk taraftarları idi; 18 delege (22 oy ile) azınlık taraftarları idi; ve bir delege (iki oy ile) ne çoğunluğa ne de azınlığa mensup değildi.

Gündemdeki esas madde, ikinci parti kongresindeki birliğin delegesi olan Lenin'in raporu idi. Daha sonra ortak bir rapor Menşeviklerin oportünizmini savunan ve Bolşevikler üzerinde iftiracı saldırılara kendini kaptıran Martov tarafından sunuldu. Lenin ve destekleyicileri bunun üzerine kongreden çekildiler. İkinci Parti Kongresinin kararlarına boyun eğmeyi reddettiği için, Merkez Komite ve Parti Konseyi, Birlik Kongresini gayrımeşru ilân etti.

47) Lenin'in daha sonra *Iskra* için bir makale meydana koyduğu bu bildiri «Programımızda Ulusal Sorun» başlığını taşıyordu.

48) *Polonya Sosyalist Partisi* (P.S.P) 1892 de kuruldu, bir küçük burjuva milliyetçi partisi idi.

49) *Martov'un Raporu Hakkında Beyanat,* Birlik Kongresinin üçüncü oturumunda Lenin tarafından okundu ve Kongre Bürosuna elden teslim edildi. Martov'un kabule mecbur olduğu gibi hiçbir hakemlik kurulu Martov'un iftirası ithamlarını incelemek için asla kurulmadı.

50) Bu *Verilmemiş Beyanat, Yurtdışı Rus devrimci Sosyal-Demokrasi Birliği'nin İkinci Kongresine sunulmuş olmalıydı, fakat Lenin kendisini, 16 (29) Ekim 1903 deki Kongre oturumunda bazı kısa sözle değinmeler yapmakta sınırladı.*

Elinizdeki kitap RSDİP'nin oluşumu, 2. Kongre, "Birlik Kongresi" deneyimidir. Ülkemizde çok az irdelenen, tarihsel dersler çıkarılmayan, ayrıca özümlenmeyen bir mihenk taşıdır.

İnsanlığın eşitlik-kardeşlik-özgürlüğü için mücadele yürüten Proletarya Partilerinin program, taktik ve tüzükleri: görev, kuruluş, taktik savaş ve iktidar mücadelesi, iktidarı ele geçirişi ile olduğu kadar, sosyalist toplum inşası süreciyle de doğrudan ilgilidir.

Çarlık Rusyası'nın özgün şartlarında oluşturulan RSDİP ve onun Modern Komün önderi V.İ. Lenin'in program taslakları, tüzük tartışmaları ve taktiğe ilişkin mücadele kararlılığı özenle incelenmesi gereken tarihsel deneyimin anlamlı dökümanlarıdır.

Emperyalist-kapitalizmi yirminci yüzyılda sosyal devrim ve ulusal kurtuluş savaşlarıyla silkeleyen Proletarya Partilerinin ilk nüvesi nasıl ve hangi koşullarda oluşmuştur. Bu yapılanmanın ideolojik/teorik literatürü neleri vurgulamaktadır?

Türkiye gibi, ütopik, eklektik, anarko liberal işleyişlere sahip sol kümelenmelerin sisteme karşı alternatif olamadığı bir ortamda, RSDİP'nin tarihsel teori/pratiği/ öğretici ders -lerle doludur.

Emperyalist-kapitalizmin "Yeni Dünya Düzeni" uydurmalarıyla insanlığa karşı yürüttüğü saldırılarla, tarihsel yenilgilerinin üstünü örtmeye çalıştığı bir dönemde, devrimci ve sosyalist sol, neden kendi tarihsel-sosyal varoluş sürecini, özgün araştırma ve bilinciyle bilimsel sosyalizmin tarihsel temellerine bağlamasın?